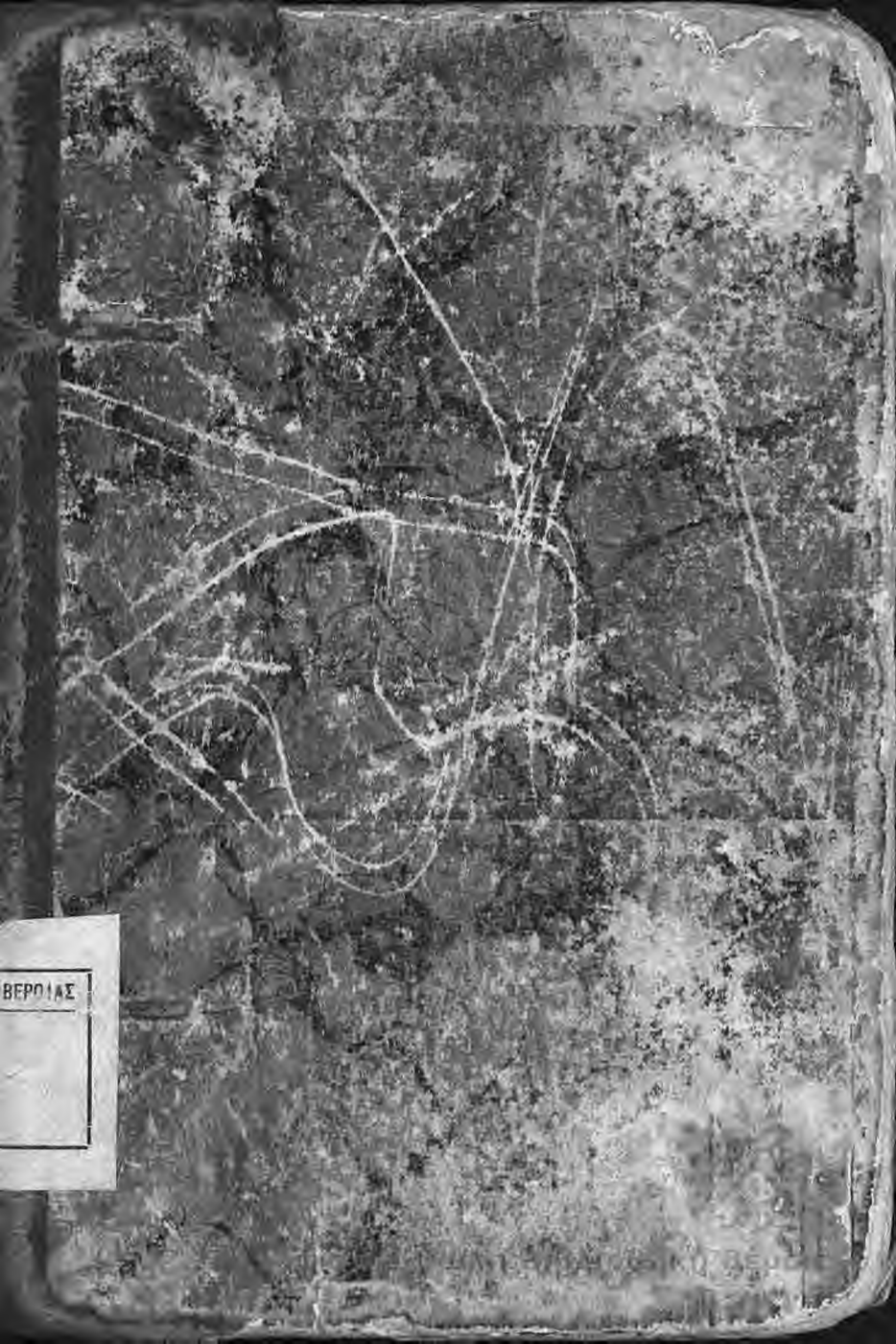

ΒΕΡΟΙΑΣ

4800 ΒΕΡΟΙΑΣ

22.04.20

+800 ΒΕΡΟΙΑΣ
2.00
April 63 3789/63

APPENDIX

κακίαν
Γεωργίου

acvX

X

Hydrogen

Frump Co,

Handwritten signature: *AAH*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΔΕΡΟΛΟΓΙΑ

12. 00000 000000 000000 000000
000000 - 00 000000 000000
000000 000000 000000

000000

000000

000000

000000

000000 000000 000000 000000 000000
000000 000000 000000 000000 000000
000000 000000 000000 000000 000000

000000

000000 000000 000000

000000 000000 000000

000000 000000 000000

000000 000000 000000 000000 000000

9₄

7 1 4

15

8

7

4

τη αρμοτική

πρωτοκλή

αυτός

αυτός = ἑξῆς ἀπὸ τοῦ

αυτοῦ

αυτοῦ = αὐτοῦ

ἑξῆς

αὐτοῦ

πρωτοκλή

ἑξῆς

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

αὐτοῦ

244

23

Ag. x. st. v. b. v. f. a. t. e.

Γεν. 7 Διορ. 10 Α. 10. 10.

7
4

B.A. Καραμουντζάκης 4

222 > > > > Ε! Πυράγος 4
> > > > 70

70.5-70
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ Α' ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΧΟΛΙΚΗ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΛΕΙΨΙΑΣ ΕΚΔΟΣΙΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Α. Κ. ΓΕΡΑΡΔΟΣ ΚΑΙ Σ^Α

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΑΙ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΑΙ

(Ὁδὸν Μαχμουδιέ, ἀριθ. 23)

1894

1/2 και 1/2. συν 100 εως 1000 και 1000 εως 1000
1/2 και 1/2. συν 100 εως 1000 και 1000 εως 1000
1/2 και 1/2. συν 100 εως 1000 και 1000 εως 1000

Γεώργιος Ζακκίου Κωνσταντίνου

Τραπεζα 5 γραμμών και 10 γραμμών, 1/2 και 1/2.

Αδεία του Υπουργείου της Παιδείας
Αριθ. 827 (18 Σαμπάν 1311, 12 Φεβρουαρίου 1309).

Το παρόν είναι το παλαιό βιβλίο.

Τύποις Ι. Παλλαμάρη, Πέραν, 403.

ΕΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

BIBLION A'

Α'. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος, ἐπεὶ δὲ ἰσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπώπτευε τελευταίην τοῦ βίου, ἐβούλετό οἱ τῶν παίδε ἀμφοτέρω παρεῖναι."

2. Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος παρῶν ἐτύγχανε Κῦρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων ὅσοι εἰς Καστωλοῦ πεδῖον ἀθροίζονται. Ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρνην ὡς φίλον, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔχων ὀπλίτας ἀνέβη τριακοσίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν Ξενίαν Παρράσιον.

3. Ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησε Δαρεὺς καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλευοὶ αὐτῷ. Ὁ δὲ πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν ἢ δὲ μήτηρ ἐξαιτησάμενη αὐτὸν ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

4. Ὁ δ' ὥς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθείς, βουλευέται ὅπως μίποτε ἐτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλὰ, ἦν δυνήται, βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου. Παρούσας μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλεύοντα Ἀρταξέρξην.

5. Ὅστις δ' ἀφικνῶτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς αὐτὸν πάντας οὕτω διατίθεις ἀπεπέμπετο ὥστε αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ βασιλεῖ. Καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ βαρβάρων ἐπεμελεῖτο ὥς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ.

6. Τὴν δὲ ἐλληνικὴν δύναμιν ἰθροίζεν ὥς μάλιστα ἐδύνατο ἐπικρυπτόμενος, ὅπως ὅ τι ἀπαρασκευότατον λάβοι βασιλέα. Ὡς οὖν ἐποίεῖτο τὴν συλλογὴν. Ὅποσας εἶχε φυλακὰς ἐν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε ταῖς φρουράρχοις ἐκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίου, ὅ τι πλείστους καὶ βελτίστους, ὥς ἐπibουλεύοντος Τισσαφέρνους ταῖς πόλεσιν. Καὶ γὰρ ἦσαν αἱ ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρνους τὸ ἀρχαῖον ἐκ βασιλέως δεδομένα, τότε δὲ ἀφειστήκεσαν πρὸς Κύρον πάσαι πλήν Μιλήτου.

7. ἐν Μιλήτῳ δὲ Τισσαφέρνης προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους [ἀποστῆναι πρὸς Κύρον], τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ Κύρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μιλήτον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ἐπειράτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτακότας. Καὶ αὕτη αὐτῷ ἄλλῃ πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροίζειν στράτευμα.

8. Πρὸς δὲ βασιλέα πέμπαν ἡξίου ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ δοθῆναι οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρνην ἄρχειν αὐτάν, καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν

αὐτῶ ταῦτα· ὥστε βασιλεὺς τὴν μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλὴν οὐκ ἰσθάνετο, Τισσαφέρνει δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν· ὥστε οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμοῦντων. Καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων ὧν Τισσαφέρνους ἐτύγχανεν ἔχων.

9. Ἄλλο δὲ στράτευμα αὐτῶ συνελέγετο ἐν Χερρονήσῳ τῇ κατ' ἀντιπέρας Ἀβύδου τόνδε τὸν τρόπον· Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος φυγὰς ἦν· ταύτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος ἡγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῶ μυρίους δαρεικοῦς. Ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον στράτευμα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων καὶ ἐπολέμει ἐκ Χερρονήσου ὁρμώμενος τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλήσποντον οἰκοῦσι καὶ ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας· ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῶ εἰς τὴν τροφὴν τῶν στρατιωτῶν αἱ ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἐκοῦσαι. Τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῶ τὸ στράτευμα.

10. Ἀρίστιππος δὲ ὁ Θετταλὸς ξένος ἂν ἐτύγχανεν αὐτῶ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἰκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς διςχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὥς οὕτως περιγεγόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. Ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῶ εἰς τετρακιςχίλιους καὶ ἑξ μηνῶν μισθόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας πρὶν ἂν αὐτῶ συμβουλευέσῃται. Οὕτω δὲ αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῶ τρεφόμενον στράτευμα.

11. Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώτιον ξένον ὄντα ἐκέλευσε λαβόντα ἄνδρας ὃ τι πλείστους παραγενέσθαι,

ὥς εἰς Πισίδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὥς πράγματα παρεχόντων τῶν Πισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χάρι.

12. Σοφαίνεται δὲ τὸν Στυμφάλιον καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιὸν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἔλθειν ὃ τι πλείστους, ὥς πολεμήσαν Τισσαφέρνει σὺν τοῖς φυγάσι τοῖς Μιλησίων. Καὶ ἐποιοῦν οὕτως οὗτοι.

Β'. Ἐπεὶ δ' ἐδόκει αὐτῷ ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν πρόφασιν ἐποιεῖτο ὥς Πισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἁθροίζει ὥς ἐπὶ τούτους τὸ τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ ἑλληνικόν. Ἐνταῦθα καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἦκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα, καὶ τῷ Ἀριστίπῳ συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἰκοὶ ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενίᾳ τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἦκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους πλὴν ὅποσοι ἱκανοὶ ἦσαν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν.

2. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολιορκούντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ᾧ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσεσθαι πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε. Οἱ δὲ ἡδέως ἐπείθοντο· ἐπίστευον γὰρ αὐτῷ· καὶ λαβόντες τὰ ὄπλα παρήσαν εἰς Σάρδεις.

3. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβάν παρεγένετο εἰς Σάρδεις ὀπλίτας εἰς τετρακισχιλίους, Πρόξενος δὲ παρὴν ἔχων ὀπλίτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνήτας δὲ πεντακοσίους, Σοφαίνετος δὲ ὁ Στυμφάλιος ὀπλίτας ἔχων χιλίους, Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιὸς ὀπλίτας ἔχων ὥς πεντακοσίους,

Πασιῶν δὲ ὁ Μεγαρεὺς τριακοσίους μὲν ὀπλίτας, τριακοσίους δὲ πελταστὰς ἔχων παρεγένετο· ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σακράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων. Οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο.

4. Τισσαφέρνης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἡγησάμενος εἶναι ἢ ὥς ἐπὶ Πισίδας τὴν παρασκευὴν, πορεύεται ὥς βασιλέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα ἱππέας ἔχων ὥς πεντακοσίους.

5. Καὶ βασιλεὺς μὲν διὴ ἐπεὶ ἤκουσε Τισσαφέρνους τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζεται. Κύρος δὲ ἔχων οὗς εἰρήκα ὠρμάτο ἀπὸ Σάρδεων καὶ ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμούς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμὸν. Τοῦτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπὶν ἐπτά ἐξευγμένη πλοίοις.

6. Τοῦτον διαβάς ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἓνα παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην, εὐδαίμονα καὶ μεγάλην. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ καὶ ἦκε Μένων ὁ Θετταλὸς ὀπλίτας ἔχων χιλίους καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ὀλυνθίους.

7. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα Κύρος βασιλεία ἦν καὶ παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὅποτε γυμνάσαι βούλοιο αὐτόν τε καὶ τοῖς ἵπποις. Διὰ μέσον δὲ τοῦ παραδείσου ρεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων· ρεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως.

8. Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἐρυρνὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαϊάνδρον· τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὐρὸς ἐστὶν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. Ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσίαν νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δῆρμα κρεμάσαι ἐν τῇ ἄντρῳ ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας.

9. Ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομησάμενος ταῦτά τε τὰ βασιλεία καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν. Ἐνταῦθα ἔμεινε Κύρος ἡμέρας τριάκοντα· καὶ ἦκε Κλέαρχος [ὁ Λακεδαιμόνιος φυγίας] ἔχων ὀπλίτας χιλίους καὶ πελταστὰς Θράκας ὀκτακοσίους καὶ τοξότας Κρήτας διακοσίους. Ἀμα δὲ καὶ Σῶσις παρὴν ὁ Συρακοῦσιος ἔχων ὀπλίτας τριακοσίους, καὶ † Σοφαίνετος ὁ Ἀρκὰς ἔχων ὀπλίτας χιλίους. Καὶ ἐνταῦθα Κύρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῇ παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες ὀπλίται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δὲ ἀμφὶ τοὺς διςχιλίους.

10. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαϊα ἔθυσσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἀθλα ἦσαν στλεγγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κύρος. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δώδεκα εἰς Κεράμων ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην πρὸς τῇ Μυσίᾳ χώρα.

11. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγ-

γας τριάκοντα εἰς Καῦστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφεῖλετο μισθὸς πλέον ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλὰκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας ἀπήτουν. Ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων δῆλγε καὶ δῆλος ἦν ἀνιῶμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπον ἔχοντα μὴ ἀποδιδόναι.

12. Ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπύαζα ἡ Συεννέσιος γυνὴ τοῦ Κιλίκων βασιλέως παρὰ Κύρον· καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά. Τῇ δ' οὖν στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κύρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν. Εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα [καὶ] φυλακὴν περὶ αὐτὴν Κίλικας καὶ Ἀσπενδίους.

13. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣ ἄγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι οἶνω κεράσας αὐτήν.

14. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Τυριάειον, πόλιν οἰκουμένην. Ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. Καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κύρου ἐπιδεῖξαι τὸ στράτευμα αὐτῇ· βουλόμενος οὖν ἐπιδεῖξαι ἐξετάσιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων.

15. Ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἕλληνας ὥς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι καὶ στήναι, συντάξαι δ' ἑκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. Ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δὲ εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί.

16. Ἐθεάρεϊ οὖν ὁ Κύρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ παρίλαννον τεταγμένοι κατὰ ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα δὲ τοὺς Ἑλληνας, παρελαύνων ἐφ' ἄρματος καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἄρμαμάξης. Εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾷ καὶ χιτῶνας φοινικοὺς καὶ κνημίδας καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας.

17. Ἐπειδὴ δὲ πάντας παρίλασε, στήσας τὸ ἄρμα πρὸ τῆς ψάλλαγος μέσης, πέμφας Πίγρητα τὸν ἐρμηνέα παρὰ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ ὅπλα καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν ψάλλαγα. Οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιξε, προβαλόμενοι τὰ ὅπλα ἐπῆσαν. Ἐκ δὲ τούτου θάπτον προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολὺς, καὶ ἢ τε Κίλισσα ἔφυγεν ἐπὶ τῆς ἄρμαμάξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὄνια ἔφυγον. Οἱ δὲ Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνάς ἦλθον.

18. Ἡ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύμασεν. Κύρος δὲ ἠσῆη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδόν.

19. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. Ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα. Ταύτην τὴν χάραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ὥς πολεμίαν οὖσαν.

20. Ἐντεῦθεν Κύρος τὴν Κίλισσαν εἰς τὴν Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν ταχίστην ὁδόν· καὶ συνέπερψεν

αὐτῇ <τοῖς> στρατιώταις οὗς Μέναν εἶχε καὶ αὐτόν. Κύρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καπαδοκίας σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι καὶ πέντε εἰς Θόανα, πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν ᾧ Κύρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσην Μεγαφέρνην, φονικιστὴν βασιλείου, καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ.

21. Ἐντεῦθεν ἐπειρῶντο εἰσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἡ δὲ εἰσβολὴ ἦν ὁδὸς ἀμαξιτὸς ὄρθια ἰσχυρὰς καὶ ἀμύχανος εἰσελθεῖν στρατεύματι, εἰ τις ἐκάλυπεν. Ἐλέγετο δὲ καὶ Σπένγεσις εἶναι ἐπὶ τῶν ἁκρῶν φυλάττων τὴν εἰσβολήν· διὸ ἔμειναν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ. Τῇ δ' ὕστεραίᾳ ἦκεν ἄγγελος λέγων ὅτι λελοιπῆς εἰη Σπένγεσις τὰ ἅκρα, ἐπεὶ ᾗσζετο ὅτι τὸ Μένανος στρατεύμα ἤδη ἐν Κιλικίᾳ ἦν εἶσα τῶν ὁρέων, καὶ ὅτι τριήρεις ἦκουε περιπλεούσας ἀπ' Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν Ταρῶν ἔχοντα τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κυροῦ.

22. Κύρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος, καὶ εἶδε τὰς σκηνὰς οὗ οἱ Κίλικες ἐφύλαττον. Ἐντεῦθεν δὲ κατέβαιναν εἰς πεδῖον μέγα καὶ καλόν, ἐπίρρυτον καὶ δένδρων παντοδαπῶν σύμπλεων καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ σῆσαρον καὶ μελίνην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς φέρει. Ὅρος δ' αὐτὸ περιέχει ὄχυρόν καὶ ὑψηλόν· πάντα ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν.

23. Καταβάς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἦλσε σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας πέντε καὶ εἴκοσιν εἰς Ταρσοὺς, τῆς Κιλικίας πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαί-

μονα, ἔνθα ἦν τὰ Συεννέσιος βασιλεια [τοῦ Κιλικῶν βασιλέως]· διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως ρεῖ ποταμὸς Κύνδος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων.

24. Ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συεννέσιος εἰς χωρίον ὀχυρόν ἐπὶ τὰ ὄρη πλὴν οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες· ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσοῖς.

25. Ἐπύαζα δὲ ἡ Συεννέσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πέντε ἡμέραις εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο· ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὁρέων τῇ εἰς τὸ πεδίον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύματος ἀπάλοντο· οἱ μὲν ἔφασαν ἀρπάζοντάς τι κατακοπῆναι ὑπὸ τῶν Κιλικῶν, οἱ δὲ ὑπολειφθέντας καὶ οὐ δυναμένους εὐρεῖν τὸ ἄλλο στράτευμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἰτα πλανωμένους ἀπολέσθαι· ἦσαν δ' οὖν οὗτοι ἑκατὸν ὀπλίται.

26. Οἱ δ' ἄλλοι ἐπεὶ ἦκον, τὴν τε πόλιν [τοὺς Ταρσοὺς] διήρπασαν, διὰ τὸν ὀλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ βασιλεια τὰ ἐν αὐτῇ. Κύρος δὲ ἐπεὶ εἰσῆλσεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο τὸν Σύννεσιν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δ' οὔτε πρότερον οὐδενὶ πω κρεῖττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἔλθειν ἔφη οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἠθέλε, πρὶν ἢ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισε καὶ πίστει εἴλαβεν.

27. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ συνεγένοντο ἀλλήλοις, Σύννεσις μὲν ἔδωκε Κύρῳ χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν, Κύρος δὲ ἐκείνῳ δῶρα ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτόν χρυσοῦν καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολὴν περσικὴν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι διαρπάζεσθαι· τὰ

δὲ ἡρπασμένα ἀνδράποδα, ἣν που ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.)

Γ'. Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν· οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω· ὑπώπτευν γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλεῖα ἰέναι· μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. Πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο ἰέναι· οἱ δὲ αὐτόν τε ἐβαλλον καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνῳ, ἐπεὶ ἄρξαιντο προΐεναι.

2. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε μὴ καταπετραθῆναι, ὕστερον δ' ἐπεὶ ἔγνώ ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον ἐστῶς· οἱ δὲ ὀρίωντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώπων· εἰτα δὲ ἔλεξε τοιάδε·

3. «Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε ὅτι χαλεπῶς ῥέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν. Ἐμοὶ γὰρ ξένος Κῦρος ἐγένετο καὶ με φεύγοντα ἐκ τῆς πατρίδος· τὰ τε ἄλλα ἐτίμησε καὶ μέρσιος ἔδωκε δαρεικοῦς· οὗς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην· ἐμοὶ οὐδὲ καθηδυσάμην, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἑδαπάγων.

4. Καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θράκας ἐπολέμησα, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωροῦμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαίνων· βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἕλληνας τὴν γῆν. Ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλεί, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην, ἵνα εἰ τι δέοιτο ἀφελοῖν αὐτόν· ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθον ἐπ' ἐκείνῳ.

5. Ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δὴ μοι εἰ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρῳ φίλῃ χρῆσθαι, εἰ πρὸς ἐκείνον ψευδόμενον μεθ' ὑμῶν εἶναι. Εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιῶ, οὐκ οἶδα, αἰρήσομαι δ' οὐν ὑμᾶς καὶ σὺν ὑμῖν ὅ τι ἂν δέη πείσομαι. Καὶ οὐποτέ ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἕλληνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προσδούς τοὺς Ἕλληνας τὴν τῶν βαρβάρων φίλιαν εὐδομίαν.

6. ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἔψομαι καὶ ὅ τι ἂν δέη πείσομαι. Νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ

πατρίδα καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν οἶμαι εἶναι τίμιος ὅπου ἂν ᾖ, ὑμῶν δὲ ἔρημος ὧν οὐκ ἂν ἰκανός [οἶμαι] εἶναι οὐτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι οὐτ' ἂν ἐχθρόν ἀλλέξασθαι. Ὡς ἑμοῦ σὺν ἰόντος ὅπῃ ἂν καὶ ἡμεῖς οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε ».

7. Ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται οἱ τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ οἱ ἄλλοι ταῦτα ἀκούσαντες [ὅτι οὐ φαίη παρὰ βασιλέα πορεύεσθαι] ἐπήνεσαν· παρὰ δὲ Ξενίου καὶ Πασίανος πλείους ἢ διςχίλιοι λαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκευοφόρα ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλέαρχον.

8. Κύρος δὲ τούτοις ἀπορᾶν τε καὶ λυπούμενος μετεπέμπετο τὸν Κλέαρχον· ὁ δὲ ἰέναι μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελλον ἔλεγε θαρρεῖν ὥς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δεῖον. [Μεταπέμπεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτόν· αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἰέναι].

9. Μετὰ δὲ ταῦτα συνάγαγάν τοὺς θ' ἑαυτοῦ στρατιώτας καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον, ἔλεξε τοιάδε·

« Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου δῆλον, ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς ἡμᾶς ὥσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκείνον· οὔτε γὰρ ἡμεῖς ἐκείνον ἔτι στρατιῶται, ἐπεὶ γε οὐ συνεπόμθεα αὐτῷ, οὔτε ἐκείνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης.

10. Ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑπ' ἡμῶν οἶδα· ὥστε καὶ μεταπεμπομένου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἐλθεῖν, τὸ μὲν μέγιστον αἰσχυρόμενος ὅτι σὺνοῖδα ἑμαντῶ πάντα ἐψευσομένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ δεδιώς μὴ λαβάν με δίκην ἐπιθῆ ἂν νομίζει ὑπ' ἑμοῦ ἡδικηθῆαι.

11. Ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ᾧρα εἶναι ἡμῖν καθεῖδεν οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτάν, ἀλλὰ βουλευέσθαι ὃ τι χρὴ ποιεῖν ἐκ τούτων. Καὶ ἕως τε μένομεν αὐτοῦ σκεπτόμεν μοι δοκεῖ εἶναι ὅπως <ὥς> ἀσφαλέστατα μενοῦμεν, εἰ τε ἤδη δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως <ὥς> ἀσφαλέστατα ἀπιμεν, καὶ ὅπως τὰ ἐπιτηδεῖα ἔξομεν· ἄνευ γὰρ τούτων οὔτε στρατηγού οὔτε ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν.

12. Ὁ δ' ἀνὴρ πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος ᾧ ἂν φίλος ᾧ, χαλε-

πάντατος δ' ἔχθρὸς ᾧ ἂν πολέμιος ᾗ, ἔχει δὲ δύναμιν καὶ πεζὴν καὶ ἱππικὴν καὶ ναυτικὴν ἦν πάντες ὁμοίως ὀρῶμεν τε καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι ἀπ' αὐτοῦ καθῆσθαι. Ὡς τε ᾧρα λέγειν ὃ τί τις γινώσκει ἄριστον εἶναι».

13. Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. Ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν ἐκ τοῦ αὐτοράτου, λέγοντες ἃ ἐγίνωσκον, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύοντες οἷα εἴη ἡ ἀπορία ἄνευ τῆς Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι.

14. Εἰς δὲ δι' εἴτε προεπιούμενος σπεύδειν ὥς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα στρατηγούς μὲν ἐλέσθαι ἄλλους ὥς τάχιστα, εἰ μὴ βούλεται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ' ἐπιτίθει· ἀγοράζεσθαι — ἡ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι — καὶ συσκευάζεσθαι· ἐλθόντας δὲ Κύρον αἰτεῖν πλοῖα, ὥς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ μὴ διδῷ ταῦτα, ἡγεμόνα αἰτεῖν Κύρον ὅστις διὰ φιλίας τῆς χώρας ἀπάξει. Ἐὰν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῷ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμψαι δὲ καὶ προκαταληφόμενους τὰ ἅκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε Κύρος μήτε οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχομεν ἀνθρωπάκοιτες. Οὗτος μὲν τοιαῦτα εἶπε· μετὰ δὲ τούτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον·

15. «Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ἡμῶν λεγέτω· πολλὰ γὰρ ἐνὸρῶ δι' ἃ ἔμοι τοῦτο οὐ ποιητέον· ὥς δὲ τῷ ἀνδρὶ ὃν ἂν ἐλησθε πείσομαι ἢ δυνατόν· μάλιστα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι καὶ ἀρχέσθαι ἐπίσταμαι ὥς τις καὶ ἄλλος μάλιστα ἀνθρώπων».

16. Μετὰ τούτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδευκνύς μὲν τὴν εὐήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὥς περ πάλιν τὸν στόλον Κύρου ποιοῦμένου, ἐπιδευκνύς δὲ

ὥς εὐήθες εἴη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου ᾧ λυμαινόμεθα τὴν πράξιν. Εἰ δὲ καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύομεν ὃν ἂν Κύρος δῶ, τί καλύπει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν Κύρον προκαταλαβεῖν;

17. Ἐγὼ γὰρ ὀκνοῖην μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν ἢ ἡμῖν δοῖη, μὴ ἡμᾶς ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ, φοβοίμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι ᾧ δοίη ἔπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐκ ἔσται ἐξελθεῖν· βουλοίμην δ' ἂν ἄκοντος ἀπὼν Κύρου λαβεῖν αὐτὸν ἀπελθόν· ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν. Ἀλλ' ἐγὼ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι.

18. Δοκεῖ δέ μοι ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κύρον οἵτινες ἐπιτήδευοι σὺν Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκείνους τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι καὶ ἔαν μὲν ἡ πράξις ἢ παρὰ πλῆσι οἷα περ καὶ πρόσθεν ἐχρήτο τοῖς ξένοις, ἔπεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ μὴ κακίους εἶναι τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων.

19. ἔαν δὲ μεῖζαν ἢ πράξις τῆς πρόσθεν φαίνεται καὶ ἐπιπικνωτέρα καὶ ἐπικινδυνότερα, ἀξιοῦν ἢ πείσαντα ἡμᾶς ἄγειν ἢ πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ καὶ ἐπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἐποίμεθα καὶ ἀπιδόντες ἀσφαλῶς ἂν ἀπιδόμεν· ὃ τι δ' ἂν πρὸς ταῦτα λέγῃ ἀπαγγεῖλαι δεῦρ' ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα βουλεύεσθαι.

20. Ἔδοξε ταῦτα, καὶ ἄνδρας ἐλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν οἱ ἡρώτων Κύρον τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο ὅτι ἀκούει Ἀβροκόμαν ἐχθρόν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς· πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βουλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν ἢ ἐκεῖ, τὴν δίκην ἔφη χρῆζειν

ἐπιθεῖναι αὐτῷ, ἣν δὲ φύγῃ, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα.

21. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ αἰρετοὶ ἀπαγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς δὲ ὑποψία μὲν ἦν ὅτι ἄγοι πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἐδόκει ἐπεσθαι. Προζαιτοῦσι δὲ μισθόν· ὁ δὲ Κύρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δάσσειν οὐ πρότερον ἔφερον, ἀντί δαρκεοῦ τρία ἡμιδραρεϊκά τοῦ μισθοῦ τῇ στρατιῇ· ὅτι δὲ ἐπὶ βασιλέα ἄγοι οὐδὲ ἐνταῦθα ἤκουσεν οὐδεὶς ἐν γὰρ τῇ φανερά.

Δ'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασίγγας δέκα ἐπὶ τὸν Ψάρον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμόν ἕνα παρασίγγας πέντε ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος στάδιον. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασίγγας πεντεκαίδεκα εἰς Ἴσσοῦς, τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα.

2. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρῳ παρήσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου νῆες τριάκοντα καὶ πέντε καὶ ἐπ' αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος. Ἦγετο δ' αὐταῖς Ταμῶς Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἴκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει Μίλητον [ὅτε Τισσαφέρνει φίλῃ ἦν καὶ συνεπολέμει Κύρῳ πρὸς αὐτόν].

3. Παρῇν δὲ καὶ Χειρίσοφος Λακεδαιμόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν, μετάπεμπτος ὑπὸ Κύρου, ἐπτακοσίους ἔχων ὀπλίτας, ἃν ἐστρατήγῃ παρὰ Κύρῳ. Αἱ δὲ νῆες ὥρμουν παρὰ τὴν Κύρου σκηνήν. Ἐνταῦθα καὶ οἱ παρὰ Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες

ἦλθον παρὰ Κύρον τετρακόσιοι ὀπλίται καὶ συνεστρατεύοντο ἐπὶ βασιλέα.

4. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντε ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. Ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσθθεν τὸ πρὸ τῆς Κιλικίας Συνέννεσις εἶχε καὶ Κιλικῶν φυλακή, τὸ δὲ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλέως ἐλέγετο φυλακή φυλάττειν. Διὰ μέσου δὲ ρεῖ τούτων ποταμὸς Κάρσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου. Ἀπαν δὲ τὸ μέσον τῶν τειχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βίαι· ἦν γὰρ ἡ παρόδος στενὴ καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ὑπερθεν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι· ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν ἀμφοτέροις ἐφειστήκεσαν πύλαι.

5. Ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου Κύρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὥπως ὀπλίτας ἀποβιβάσειεν εἰς αὐτὰ καὶ ἔξω τῶν πυλῶν βιασομένους τοὺς πολεμίους εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ ταῖς Συρίαις πύλαις, ὅπερ ᾤετο ποιήσειν ὁ Κύρος τὸν Ἀβροκόμαν, ἔχοντα πολὺ στρατεύμα. Ἀβροκόμας δὲ οὐ τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπεὶ ἤκουσε Κύρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀπήλαινε, ἔχων, ὥς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατιάς.

6. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντε εἰς Μυριάνδον, πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὥρμουν αὐτόθι ὀλκάδες πολλαί.

7. Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ καὶ Ξενίας ὁ Ἀρκάς [στρατηγός] καὶ Πασίαν ὁ Μεγαρεὺς ἐρβάντες εἰς πλοῖον καὶ τὰ πλείστου ἄζια ἐνθήμενοι ἀπέπλευσαν, ὥς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν φιλοτιμηθέν-

τες ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας ὡς ἀπιώντας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν καὶ οὐ πρὸς βασιλέα· εἶα Κύρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. Ἐπεὶ δ' ἦσαν ἀφανεῖς, διήλθε λόγος ὅτι διάκοι αὐτοὺς Κύρος τρυῖρεσι καὶ οἱ μὲν ἠῤοχοντο ὡς δειλοὺς ὄντας αὐτοὺς ληρῆσαι, οἱ δ' ᾤκτειρον εἰ ἀλάσοιντο.

8. Κύρος δὲ συγκαλέσας τοῖς στρατηγοῦς εἶπεν·

«Ἀπολειπίσιν ἡμᾶς Ξενίης καὶ Πασίων. Ἄλλ' εὖ γε μέντοι ἐπιστάσθων ὅτι οὐτε ἀποδεδράκασι· οἶδα γάρ ὅπη οἰχόνταν οὐτε ἀποπερεύγασι· ἔχω γάρ τρυῖρεις ὥστε ἐλπεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον· ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς διώξω· οὐδ' ἔρει οὐδεὶς ὥς ἐγὼ ἕως μὲν ἂν παρῇ τις χρώμαι, ἐπειδὴν δὲ ἀπέναι βοήληται, σὺλλαθὲν καὶ αὐτοὺς κακῶς ποιῶ καὶ τὰ χρήματα ἀποσὺλῶ. Ἀλλὰ ἰόνταν, εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. Καίτοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα· ἀλλ' οὐδὲ τούτων στερήσονται, ἀλλ' ἀπολήθονται τῆς πρόσθεν ἔνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς».

9. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Ἕλληνες εἰ τις καὶ ἀθυρότερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀκούοντες τὴν Κύρου ἀρετὴν ἰδίων καὶ προθυρότερον συνεπορεύοντο. Μετὰ ταῦτα Κύρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέτταρας πορασάγγας εἴκοσιν ἐπὶ τὸν Χάλλον ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πρᾶεων, οὗς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἶων, οὐδὲ τὰς περιστεράς. Αἱ δὲ κῶραι ἐν αἷς ἐσκήνουν Παρυσάτιδος ἦσαν εἰς ζάνην δεδομέναι.

10. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ Δάρδατος ποταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος πλέθρου. Ἐνταῦθα ἦν τὰ Βελέσσης βασιλεία τοῦ Συρίας ἄρξαντος, καὶ παράδεισος πάνυ μέγας καὶ καλός, ἔχων πάντα ὅσα ᾤραι

φύουσι. Κύρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε καὶ τὰ βασίλεια κατέκαυσεν.

11. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς τρεῖς παρασάγ-
γας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ὄντα
τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ἤκειτο
μεγάλη καὶ εὐδαίμων Θάψακος ὄνομα. Ἐνταῦθα
ἔρεινεν ἡμέρας πέντε. Καὶ Κύρος μεταπερησμένος
τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς
ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ κε-
λεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ
ἀναπεῖθαι ἐπεσθαι.

12. Οἱ δὲ ποιήσαντες ἐκκλησίαν ἀπήγγελλον ταῦ-
τα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς,
καὶ ἔφασαν αὐτοῖς πάλαι ταῦτ' εἰδότας κρύπτειν, καὶ
οὐκ ἔρασαν ἰέναι, ἐὰν μὴ τις αὐτοῖς χρήματα διδῇ,
ὥσπερ τοῖς προτέροις μετὰ Κύρου ἀναβάσι [παρὰ τὸν
πατέρα τοῦ Κύρου], καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόν-
των, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ πατρὸς Κύρου.

13. Ταῦτα οἱ στρατηγοὶ Κύρῳ ἀπήγγελλον· ὁ
δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου
μνᾶς, ἐπὶν εἰς Βαβυλῶνα ἦκωσι, καὶ τὸν μισθὸν
ἐντελῇ μέχρι ἂν κατασπῇσιν τοὺς Ἕλληνας εἰς Ἰω-
νίαν πάλιν. Τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ ἐλληνικοῦ οὕτως
ἐπείσθη. Μένων δὲ πρὶν δηλὸν εἶναι τί ποιήσουσιν
οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἔβρονται Κύρῳ ἢ οὐ,
συνέλεξε τὸ αὐτοῦ στράτευμα χωρὶς τῶν ἄλλων
καὶ ἔλεξε τάδε·

14. «Ἄνδρες, ἐὰν μοι πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες οὔτε πο-
νήσαντες τῶν ἄλλων πλέον προσημύσεθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύ-
ρου. Τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; Νῦν δεῖται Κύρος ἐπεσθαι τοὺς

Ἑλληνας ἐπὶ βασιλεῖα· ἐγὼ οὖν φημι ὑμᾶς χρῆναι διαβῆναι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν πρὶν δῆλον εἶναι ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀποκρινόμενοι Κύρῳ.

15. Ἦν μὲν γὰρ ψηφίσανται ἔπεσθαι, ὑμεῖς δόξετε αἱτοὶ εἶναι ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ ὥς προσημοτάτοις οὖσιν ὑμῖν χάριν εἰσεταὶ Κύρος καὶ ἀποδώσει· ἐπίσταται δ' εἰ τις καὶ ἄλλος· ἦν δὲ ἀποψηφίσανται οἱ ἄλλοι, ἀπῆμεν μὲν ἀπαντες τοῦρπαλαν, ὑμῖν δὲ ὥς [πρόνοις πειθόμενοις] πιστοτάτοις χρῆσεται καὶ εἰς προῖρα καὶ εἰς λοχαγίας, καὶ ἄλλον οὐτινος ἂν δέησθε οἶδα· ὅτι ὥς φίλος τεύξεσθε Κύρον».

16. Ἀκούσαντες ταῦτα ἐπέθοντο καὶ διέδωσαν πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κύρος δ' ἐπεὶ ἤσθετο διαβεβηκότας, ἤσθη τε καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοὺν εἶπεν·

«Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπανῶ· ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐπὶ ἐπανέσεσθε ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κύρον νομίζετε».

17. Οἱ μὲν διὴ στρατιῶται ἐν ἐλπίσι μεγάλαις ὄντες ἠύχοντο αὐτὸν εὐτυχῆσαι, Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι μεγαλοπρεπῶς. Ταῦτα δὲ ποιήσας διέβαινε· συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτῷ ἅπαν. Καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν [ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ].

18. Οἱ δὲ Θαψακηνοὶ ἔλεγον ὅτι οὐπώποθ' αὐτός ὁ ποταμός διαβατός γένοιτο περὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις, ἃ τότε Ἀβροκόμας προῦν κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κύρος διαβῇ. Ἐδόκει διὴ θεῖον εἶναι καὶ σαφῶς ὑποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρῳ ὥς βασιλεύσονται.

19. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμοὺς ἐννέα παρασάγγας πεντήκοντα· καὶ ἀφικνούνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμὸν. Ἐνταῦθα ἦσαν κῆραι πολλαὶ μεσταὶ σίτου καὶ οἴνου. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπιστῆσαντο.

Ε'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων σταθμοὺς ἐρήμους πέντε παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδῖον ἅπαν ὁμαλὲς ὥσπερ θάλαττα, ἀφηνεῖον δὲ πληρεσ' εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα ἴσαν εὐώδη ὥσπερ ἀρώματα· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν, θηρία δὲ παντοῖα, πλείστοι ὄνοι ἄγριοι, πολλάι δὲ στρουθοὶ αἱ μεγάλαι.

2. ἐνήσαν δὲ καὶ ἀτίδες καὶ δορκάδες· ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἵππεῖς ἐνίοτε ἐδίωκον. Καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεὶ τις διώκοι, προδράμῳντες ἔστασαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον θάττον· καὶ πάλιν, ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι, ταύτῳ ἐποίαυν, καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν· εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἵππεῖς θηροφεν διαδεχόμενοι. Τὰ δὲ κρέα τῶν ἀλίσκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἀπαλότερα δέ.

3. Στρουθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαθεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἱππέων ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέσπα φεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν αὐρουσα, ὥσπερ ἰστίῳ χρωμένη. Τὰς δὲ ἀτίδας ἂν ταχὺ ἀνίστη ἔστι λαμβάνειν· πέτονται γὰρ βραχὺ ὥσπερ πέρδικες καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσιν. Τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν.

4. Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μάσκαν ποταμὸν, τὸ εὖρος πλεονθυρίαον. Ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὀνομαζομένη δ' αὕτῃ Κορσιωτή· περιερρεῖτο δ' αὕτῃ ὑπὸ τοῦ Μάσκα κύκλῳ. Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

5. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς ἐρήμους τρεῖς

καίδεκα παρασάγγας ἐνενήκοντα τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιά ἔχαν, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ Πύλας. Ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνουκοῦντες ὄνους ἀλέτας παρὰ τὸν ποταμὸν ὀρύττοντες καὶ ποιοῦντες εἰς Βαβυλῶνα ἵγον καὶ ἐπώλουν καὶ ἀνταγοράζοντες σίτον ἔζαν.

6. Τὸ δὲ στράτευμα ὃ σίτος ἐπέλειπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν εἰ μὴ ἐν τῇ Λυδία ἀγορᾷ ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν καπὶθην ἀλεύρων ἢ ἀλρίτων τεττάρων σίγλων. Ὁ δὲ σίγλος δύνатаι ἐπὶ ὀβολοὺς καὶ ἡμιβόλιον ἁττικοῦς· ἡ δὲ καπὶθη δύο χοίνικας ἁττικῆς ἔχῳρει. Κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο.

7. Ἦν δὲ τούτων τῶν σταθμῶν οὗς πάνυ μακροὺς ἵλανθεν, ὅποτε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατελέσαι ἢ πρὸς χιλόν. Καὶ διή ποτε στενοχαρίας καὶ πηλοῦ φανέντος ταῖς ἀμάξαις δυσπορεύτου ἐπέστη ὁ Κύρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις καὶ ἔταξε Γλοῦν καὶ Πίγρητα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεκβιδάζειν τὰς ἀμάξας.

8. Ἐπεὶ δ' ἐδόκουν αὐτῷ σχολαίως ποιεῖν, ὥςπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι τὰς ἀμάξας. Ἐνθα διή μέρος τι τῆς εὐτάξιας ἦν θεάσασθαι. Ῥῆσαντες γὰρ τοὺς πορφυροὺς κἀνδύς ὕπου ἔτυχεν ἕκαστος ἐστηκώς, ἵεντο ὥςπερ ἂν δράμοι τις περὶ νίκης καὶ μάλα κατὰ πρανοὺς γηλόφου, ἔχοντες τοὺς τε πολυτελεῖς χιτῶνας καὶ τὰς ποικίλας ἀναξυρίδας, ἔνιοι δὲ καὶ στρεπτοὺς

περί τοῖς τραχήλοις καὶ ψέλια περί ταῖς χερσίν· εὐθὺς δὲ σὺν τούτοις εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν πηλὸν θάπτον ἢ ὥς τις ἂν ᾔετο μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἀμάξας.

9. Τὸ δὲ σύμπαν δηλὸς ἦν Κύρος ὥς σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδὸν καὶ οὐ διατρίβων ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἔνεκα ἢ τινος ἄλλου ἀναγκαίου [ἐκαθέζετο] νομίζων, ὅσῳ μὲν θάπτον ἔλθοι, τοσοῦτω ἀπαρασκευοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι, ὅσῳ δὲ σχολαιτέρων, τοσοῦτω πλέον, συναγείρεσθαι βασιλεῖ στρατεύμα. Καὶ συναγεῖν δ' ἦν τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἢ βασιλέως ἀρχὴ πλῆθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυράν οὔσαν, τοῖς δὲ μήκεσι τῶν ὁδῶν καὶ τῷ διεσπάρθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενή, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο.

10. Πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κατὰ τοὺς ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη, ὄνομα δὲ Χαρμάνδη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἡγόραζον τὰ ἐπιτήδεια, σχεδίας διαβαίνοντες ὧδε· Διφθέρας ἃς εἶχον στεγάζματα ἐπίμπλασαν χόρτου κούφου, εἰτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὥς μὴ ἄπτεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, οἶνόν τε ἐκ τῆς βαλάνου πεποιημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοῖνικος καὶ σίτον μελίνης· τοῦτο γάρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλείστον.

11. Ἀμφιλεζάντων δὲ τι ἐνταῦθα τῶν τε Μένωνος του στρατιωτῶν καὶ τῶν Κλεάρχου ὁ Κλεάρχος κρίνας ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος πλιηγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δὲ ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα ἔλεγεν· ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ.

12. Τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ κατασκευάμενος τὴν ἀγορὰν ἀφιππεύει ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκιρῆν διὰ τοῦ Μένανος στρατεύματος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν· Κῦρος δὲ οὐπω ἦκεν, ἀλλ' ἔτι προσήλυνεν· τῶν δὲ Μένανος στρατιωτῶν ἕξπλα σχῆζον τις ὥς εἶδε Κλέαρχον διελαύνοντα, ἦσι τῇ ἀξίνῃ· καὶ οὗτος μὲν αὐτοῦ ἦμαρτεν· ἄλλος δὲ λίθῳ καὶ ἄλλος, εἴτα πολλοί, κραυγῆς γενομένης.

13. Ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαυτοῦ στρατήριον, καὶ εὐθὺς παραγγέλλει εἰς τὰ ὅπλα· καὶ τοὺς μὲν ὀπλίτας αὐτοῦ ἐκέλευσε μῆναι τὰς ἄσπιδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς Θρᾶκας καὶ τοὺς ἱππέας οἱ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετταράκοντα, τούτων δὲ οἱ πλείστοι Θρᾶκες, ἦλυνεν ἐπὶ τοὺς Μένανος, ὥς· ἐκείνους ἐκπεπλήχθαι καὶ αὐτὸν Μένανον, καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὅπλα· οἱ δὲ καὶ ἔστασαν ἀποροῦντες τῷ πράγματι.

14. Ὁ δὲ Πρόξενος — ἔτυχε γὰρ ὕστερος προσιάν· καὶ τάξις αὐτῷ ἐπομένη τῶν ὀπλιτῶν — εὐθὺς οὖν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων ἔβητο τὰ ὅπλα καὶ ἔδειτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. Ὁ δ' ἔχαλεπαινεν ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δείσαντος καταλευσθῆναι πράως λέγει τὸ αὐτοῦ πάθος, ἐκέλευσέ τε αὐτόν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι.

15. Ἐν τούτῳ δὲ ἐπῆει καὶ Κῦρος καὶ ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα· εὐθὺς δ' ἔλαβε τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πιστῶν ἦκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει τάδε·

16. «Κλέαρχε καὶ Πρόξενε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλλη-

νες, οὐκ ἴστε ὅ τι ποιεῖτε. Εἰ γάρ τινα ἀλλήλοις μάχην συνάψετε, νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γάρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων πάντες οὗτοι οὕς ὁρᾶτε βάρβαροι πολεμιώτεροι ἡμῖν ἔσονται τῶν παρὰ βασιλεῖ δυνάμεων.

17. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέαρχος ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο· καὶ παυσάμενοι ἀμφότεροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὅπλα.

5. Ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετο ἵχνη ἵππων καὶ κόπρος· εἰκάζετο δ' εἶναι ὁ στίβος ὡς δις χιλίων ἵππων. Οὗτοι προϊόντες ἑκάον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν. Ὀρόντας δὲ Πέρσης ἀνὴρ γένει τε προσήκων βασιλεῖ καὶ τὰ πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν ἐπιβουλεύει Κύρῳ καὶ πρόσθεν πολεμήσας, καταλλάττει δέ.

2. Οὗτος Κύρῳ εἶπεν, εἰ αὐτῷ δοίῃ ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς προκατακάοντας ἱππέας ἢ κατακάνοι ἂν ἐνεδρεύσας ἢ ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἂν ἔλοι καὶ καλύσειε τοῦ κάειν ἐπίοντας, καὶ ποιήσειεν ὥστε μήποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας τὸ Κύρου στράτευμα βασιλεῖ διαγγεῖλαι. Τῷ δὲ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτα ἐδόκει ὠφέλιμα εἶναι, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν λαμβάνειν μέρος παρ' ἐκάστου τῶν ἡγεμόνων.

3. Ὁ δ' Ὀρόντας νομίσας ἐτοιμοὺς εἶναι αὐτῷ τοὺς ἱππέας γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα ὅτι ἥξοι ἔχων ἱππέας ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς ἑαυτοῦ ἱππεῦσιν ἐκέλευεν ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. Ἐνῆν δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα καὶ πίστεως. Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο· ὁ δὲ λαβὼν Κύρῳ δίδωσιν:

4. Ἀναγ[†]νοὺς δὲ αὐτήν ὁ Κῦρος συλλαμβάνει Ὀρόνταν, καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν Πέρσας τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτὰ, καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὺς ἐκέλευσεν ὀπλίτας ἀγαγεῖν, τοὺτους δὲ θέσθαι τὰ ὄπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκηνήν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρις-χιλίους ὀπλίτας.

5. Κλέαρχον δὲ καὶ εἰς αὐτὸν παρεκάλεσε σύμβουλον, ὃς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, ἐξίγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντα ὡς ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀπόρητον ἴην. Ἐφη δὲ Κῦρον ἄρχειν τοῦ λόγου ὧδε·

6. «Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ἡμῖν βουλευόμενος ὃ τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντα τουτονί. Τοῦτον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπῆκοον εἶναι ἐμοί· ἐπεὶ δὲ ταχθεῖς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ οὗτος ἐπολέμησεν ἐμοί· ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν· καὶ ἐγὼ αὐτὸν προεπολεμῶν ἐποίησα ὥστε δόξαι τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δεξιὴν ἔλαβον καὶ ἔδωκα».

7. Μετὰ ταῦτα, ἔφη, ἂν Ὀρόντα, ἔστιν ὃ τι σε ἰδί-κησα; ἀπεκρίνατο ὅτι οὐ. Πάλιν δὲ ὁ Κῦρος ἠρώτα· Οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος ἀποστάς εἰς Μυσοὺς κακῶς ἐποίηεις τὴν ἐμήν χάραν ὃ τι ἐδύνα; Ἐφη ὁ Ὀρόντας. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅπότ' αὐτὸς ἐγνωνς τὴν σαυτοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος βωμὸν μεταμέλειν τέ σοι ἔφησθα καὶ πείσας ἐμὲ πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ; Καὶ ταῦθ' ὠμολόγει ὁ Ὀρόντας.

8. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κύρος, ἀδικηθεῖς ὑπ' ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλευῶν μοι φανερός γέγονας; Εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόντα ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεῖς, ἠρώτησεν ὁ Κύρος αὐτόν· Ὁμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἀδικος γεγενῆσθαι; Ἡ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ὀρόντας. Ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κύρος· Ἐπὶ οὖν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ δὲ φίλος καὶ πιστός; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδ' εἰ γενοίμην, ὧ Κύρε, σοὶ γ' ἂν ποτε ἔτι δόξαιμι.

9. Πρὸς ταῦτα Κύρος εἶπε τοῖς παροῦσιν· Ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πέποιθε, τοιαῦτα δὲ λέγει ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὧ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην ὃ τι σοι δοκεῖ. Κλέαρχος δὲ εἶπε τάδε· Συμβουλευῶ ἐγὼ τὸν ἄνδρα τούτον ἐκποδῶν ποιεῖσθαι ὥς τάχιστα, ὥς μηκέτι δέμῃ τοῦτον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ σχολὴ ἢ ἡμῖν τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι τοὺς ἐθελοντάς φίλους εὖ ποιεῖν.

10. Ταῦτη δὲ τῇ γνώμῃ ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέσθαι. Μετὰ ταῦτα, ἔφη, κελεύοντος Κύρου ἔλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν ἐπὶ θανάτῳ· ἅπαντες ἀναστάντες καὶ οἱ συγγενεῖς· εἴτα δ' ἐξῆγον αὐτόν οἷς προσετάρχη. Ἐπεὶ δὲ εἶδον αὐτόν οἷπερ πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύνησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ θάνατον ἄγοιτο.

11. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀρταπάτου σκηνὴν εἰσῆχθη τοῦ πιστοτάτου τῶν Κύρου σκηπτούχων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόνταν οὔτε τεθνηκότα οὐδεὶς εἶδε πώποτε οὐδὲ ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν· εἰκάζον δὲ ἄλλοι ἄλλως· τάφος δὲ οὐδεὶς πώποτε αὐτοῦ ἐφάνη.

Ζ'. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθ-

μοὺς τρεῖς παρασάγγας δώδεκα. Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ σταθμῇ Κύρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῇ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἔω ἥξειν βασιλεὺς σὺν τῇ στρατεύματι μαχοῦμενον· καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρας ἡγεῖσθαι, Μέναννα δὲ [τὸν Θετταλόν] τοῦ εὐανύμου, αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταξεν.

2. Μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἄρα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἦκοντες αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως ἀπήγγελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλέως στρατιᾶς. Κύρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν Ἑλλήνων συνεβουλεύετό τε πᾶς ἂν τὴν μάχην ποιῶτο καὶ αὐτὸς παρίηκει θαρρύνων τοιαύδε·

3. «ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων συμμάχους ἡμᾶς ἔχω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνους καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ἡμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. Ὅπως οὖν ἐσσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἣς κέκτησθε καὶ ἣς ἡμᾶς ἐγὼ εὐδαμονίζω. Εὐ γάρ ἴστε ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἐλοήμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίων.

4. Ὅπως δὲ καὶ εἰδῆτε εἰς οἶον ἔρχεσθε ἀγῶνα, ἡμᾶς εἰδῶς διδάξω. Τὸ μὲν γὰρ πλεῖθος πολὺ καὶ κραυγὴ πολλὴ ἐπίσσει· ἂν δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τὰ ἄλλα καὶ ἀσχηνεῖσθαι μοι δοκῶ οἶον· ἡμῖν γινώσσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους [ἡμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων]. Καὶ ἐν τῶν ἑμῶν γενομένων, ἐγὼ θυμὸν τὸν μὲν οἰκάδε βοηλόμενον ἀπικναι τοῖς οἰκοῖς ζήλων τὸν ποιήσω ἀπειθεῖν, πολλοὺς δὲ οἶμαι ποιήσιν τὰ παρ' ἑμοὶ ἔλθεσθαι ἀντὶ τῶν οἰκῶν.

5. Ἐνταῦθα Γαυλίτης παρὼν φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ, εἶπε·

«Καὶ μὲν, ὦ Κύρε, λέγουσί τινας ὅτι πολλὰ ἐπισχνεῖ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιοῦτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου προσιόντος, ἂν δὲ εὐ γένηται τι, οὐ μεμνήσεσθαι σέ φασιν· ἐνιοὶ δὲ οὐδ' εἰ μεμνήῳ τε καὶ βοήλοιο δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσα ἐπισχνεῖ».

6. Ἀκούσας ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κύρος·

«Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ ἀρχὴ ἡ παρὰ μεσημβρίαν μέχρι οὗ διὰ καῦρα οὐ δένανται οἱ ἥλιοι πρὸς δὲ ἄρκτον μέχρι οὗ διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἅπαντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι».

7. Ἦν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἐχθροὺς τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι. Ὡς τε οὐ τοῦτο δέδοται ὅτι δῶ ἐκάστω τῶν φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἄλλοι ἱκανοὺς οἷς δῶ. Ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ σκλαβῶν χρυσοῦν δώσω·

8. Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες αὐτοὶ τε προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον· οἱ δὲ παρ' αὐτὸν οἵ τε στρατηγοὶ καὶ τῶν ἰσχυρῶν τινὲς ἀξιοῦντες εἰδέναι τί σφίσι κερδήσονται, ἐκράτησαν. Ὁ δὲ ἐμπιπλὰς πάντων ἀπέπεμπεν.

9. Παρεκελεύοντο δὲ αὐτῷ πάντες λέγοντο μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ὀπισθεν εἶναι· σφίσι δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ἤρετο τὸν Κύρον· Οἷοί γάρ σοι μαχεῖσθαι τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κύρος, οὐκ ἀρεστόν· οὐδὲν γὰρ ἐστὶ παῖς, ἐμὸς οὐκ ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λίψομαι.

10. Ἐνταῦθα δὲ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἄρματα τῶν μὲν Ἑλλήνων ἀσπίς μυρία καὶ τετρακισχίλια, δόρυ δὲ δις χίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ἄρματα δὲ τοῦ Κυροῦ βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν πενήντα ἀμφὶ τὰ εἰκόσιον.

11. Τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο εἶναι εἴκοσι μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα· ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἵππεῖς, ὅσοι καὶ οἱ Ἕλληνες.

σης ἦρχεν· οὗτοι δ' αὖ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν.

12. Τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρχοντες [καὶ στρατηγοὶ καὶ ἡγεμόνες] τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισσαφέρνης, Γαβρύας, Ἀρβάκης. ^{ἡγεμόνες} Τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνεντήκοντα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· Ἀβροκόμας ^{ἡγεμόνης} ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέρας πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνειν. *ἔφυγον δὲ τὴν νύκτα*

13. Ταῦτα δὲ ἡγγέλλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες [ἐκ τῶν πολεμίων] παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς μάχης, καὶ μετὰ τὴν μάχην οἱ ὕστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων ταῦτα ἡγγέλλον.

14. Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθρὸν ἓνα παρασάγγας τρεῖς συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ ἐλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ· φέτο γάρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθρὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς.

15. Παρετέτατο δὲ ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πεδίου ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας μέχρι τοῦ Μηδίας τείχους. [Ἐνθα αἱ διώρυχες, ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ῥέουσιν εἰς δὲ τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυραῖς, καὶ πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγὰ· εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν Εὐφράτην, διαλείπουσι δ' ἐκάστη παρασάγγην, γέφυραι δ' ἐπείουσιν]. Ἦν δὲ παρὰ τὸν Εὐφράτην ἀφοδος στενὴ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὥς εἴκοσι ποδῶν τὸ εὖρος·

16. ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς ποιεῖ [μέγας]

ἀντὶ ἐρύματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κύρον προζελεύοντα. Ταύτην δὴ τὴν πάροδον Κύρος τε καὶ ἡ στρατιὰ παρήλθε καὶ ἐγένοντο εἴσω τῆς τάφρου.

17. Ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑποχαροῦντων φανερά ἦσαν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἰχνη πολλά.

18. Ἐνταῦθα Κύρος Σιλανὸν καλέσας τὸν Ἀμπρακιώτην μάντιν ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς τρισχίλιους, ὅτι τῇ ἐνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης ἡμέρας προθυόμενος εἶπεν αὐτῷ ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν, Κύρος δ' εἶπεν· Οὐκ ἄρα ἐτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις· ἐάν δ' ἀληθεύσις, ὑπισχνούμαι σοι δέκα τάλαντα. Τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν, ἐπεὶ παρήλθον αἱ δέκα ἡμέραι.

19. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου στράτευμα διαβαίνειν, ἔδαξε καὶ Κύρος καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κύρος ἐπορεύετο ἡμελημένως μᾶλλον.

20. Τῇ δὲ τρίτῃ ἐπὶ τε τοῦ ἄρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ, τὸ δὲ πολὺ αὐτῷ ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο καὶ τῶν ὀπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐπὶ ἀμαζῶν ἦγετο καὶ ὑποζυγίων.

Η'. Καὶ ἤδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσιν καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμὸς ἐνθα ἔμελλε καταλθεῖν, ἡνίκα Πατιηγύας ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κύρον πιστῶν προφαίνετο ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἰδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πάσιν οἷς ἐνετύγχανεν ἐδόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ ἑλληνικῶς ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται ὥς εἰς μάχην παρεσκευασμένος.

2. Ἐνθα δὴ πολὺς ταραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκτοις σφίσιν ἐπιπεσεῖσθαι·

3. Κύρῳ τε καταπηδίσας ἀπὸ τοῦ ἄρματος τὸν θάρακα ἐνέδου καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλτά εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίσεσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον.

4. Ἐνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχόμενος, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων δὲ [καὶ τὸ στράτευμα] τὸ εὐάνυμον κέρας ἔσχε τοῦ ἐλληνικοῦ.

5. Τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ ἵππεῖς μὲν Παρλαγόνες εἰς χυλούς παρὰ Κλέαρχον ἔστησαν ἐν τῷ δεξιῷ καὶ τὸ ἐλληνικὸν πελταστικόν, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ Ἀριαῖός τε ὁ Κύρου ἡγετὴς καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν,

6. Κύρῳ δὲ καὶ οἱ ἵππεῖς τοῦτου ὅσον ἐξακόσιοι <κατὰ τὸ μέσον>, ὀπλισμένοι θάραξιν μὲν αὐτοὶ καὶ παραμυρδίοις καὶ κρίνεσι πάντες πλὴν Κύρου· Κύρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο [λέγεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Πέρσας ψιλαῖς ταῖς κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ διακινδυνεύειν].

7. Οἱ δ' ἵπποι πάντες [οἱ μετὰ Κύρου] εἶχον καὶ προμεταπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἵππεῖς ἐλληνικάς.

8. Καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐκ ἔτι κατα-
 ἦσαν οἱ πολέμιοι· ἡνίκα δὲ δεῖλη ἐγίγνετο,
 μιορτὸς ὥσπερ νεφέλη λευκή, χρόνος δὲ
 ὡς περ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ

πολύ. Ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγίνοντο, τάχα δι' καὶ χαλκός τις ἤστραπτε καὶ αἱ λόγχαι καὶ αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίνοντο.

9. Καὶ ἴσαν ἱππεῖς μὲν λευκοθάρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων· Τισσαφέρνης ἐλέγετο τούτων ἄρχειν· ἐχόμενοι δὲ γεροφόροι, ἐχόμενοι δὲ ὀπλῖται σὺν ποδιήρεσι βυλίναις ἀσπίσιν. Αἰγύπτιοι δ' οὗτοι ἐλέγοντο εἶναι· ἄλλοι δ' ἱππεῖς, ἄλλοι τοξόται. Πάντες δ' οὗτοι κατὰ ἔθνη ἐν πλασίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον τὸ ἔθνος ἐπορεύετο.

10. Πρὸ δὲ αὐτῶν ἄρματα διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δι' δρεπανηφόρα καλούμενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὥς διακόπτειν ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν. Ἡ δὲ γνώμη ἦν ὥς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλάνταν καὶ διακόψόντα.

11. Ὁ μὲντοι Κύρος εἶπεν ὅτε καλέσας παρεκλεύετο τοῖς Ἕλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, ἐψεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ ὥς ἀνυστὸν καὶ ἡσυχῇ ἐν ἰσῷ καὶ βραδέως προσῆσαν.

12. Καὶ ἐν τούτῳ Κύρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἑρμηνεῖ καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέτταρσι τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἴη· κἂν τοῦτ', ἔφη, νικᾶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποιήται.

13. Ὅραν δὲ ὁ Κλεάρχος τὸ μέσον στίφος καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ [ἑλληνικοῦ] εὐωνύμου βασιλέα — τοσοῦτον γὰρ πλῆθει περὶν βασιλεὺς ὥστε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν —, ἀλλ' ὅμως ὁ Κλεάρχος οὐκ ἠβελὲν ἀποσπάσαι

ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρας, φοβούμενος μὴ κυκλωθεῖη ἐκατέρωθεν, τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο ὅτι αὐτῷ μέλοι ὅπως καλῶς ἔχοι.σ

14. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν βαρβαρικὸν στράτευμα ὁραλᾶς προΐη, τὸ δὲ ἑλληνικὸν ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον συνετάττετο ἐκ τῶν ἐπὶ προσιόντων. Καὶ ὁ Κύρος παρελάνθαν οὐ πάντῃ πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι κατεδέατο ἐκατέρωσε ἀποβλέπων εἰς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους. + - - - -

15. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ἀπελάσας ὥς συναντῆσαι ἤρετο εἴ τι παραγγέλλοι, ὁ δ' ἐπιστῆσας εἶπε καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ σπράγια καλὰ.

16. Ταῦτα δὲ λέγων θορύβου ἰκούσε διὰ τῶν ἀΐξαν ἰόντος, καὶ ἤρετο τίς ὁ θορύβος εἴη. Ὁ δὲ [Κλέαρχος] εἶπεν ὅτι σύνθημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη. Καὶ ὅς ἐθαύμασε τίς παραγγέλλει καὶ ἤρετο ὅ τι εἴη τὸ σύνθημα. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο **ΖΕΥΣ ΣΩΤΗΡ ΚΑΙ ΝΙΚΗ**.

17. Ὁ δὲ Κύρος ἀκούσας, Ἀλλὰ δέχομαι τε, ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω. Ταῦτα δ' εἰπὼν εἰς τὴν αὐτοῦ χάραν ἀπῆλυνε καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα στάδια διεΐχθη τὴν τῷ φάλαγγι ἀπ' ἀλλήλων ἡνίκα ἐπαιάνιζόν τε οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίοις.

18. Ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμανέ τι τῆς φάλαγγος, τὸ ὑπολειπόμενον ἠρξάτο δρόμῳ θεῖν καὶ ἅμα ἐφθέγγαντο πάντες οἷον τῷ Ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι, καὶ πάντες δὲ ἔθεον. [Λέγουσι δὲ τινες ὥς καὶ ταῖς ἀσπίσι πρὸς τὰ δόρατα ἐδοῦπῃσαν φόβον ποιῶντες τοῖς ἵπποις].

19. Πρὶν δὲ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι ἐκκλίνουσιν οἱ

βάρβαροι καὶ φεύγουσιν. Καὶ ἐντεῦθεν δὴ ἐδίακον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμον, ἀλλ' ἐν τάξει ἔπessθαι.

20. Τὰ δ' ἄρματα ἐφέροντο τὰ μὲν δι' αὐτὰν τῶν πολεμίων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων μεγά ἰνύχων. Οἱ δ' ἐπεὶ προΐδοιεν, δίσταντο· ἔστι δ' ὅστις καὶ κατελήφθη ὥσπερ ἐν ἵπποδρόμῳ ἐκπλαγεῖς· καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν ἔφασαν, οὐδ' ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδέν· πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναι τις ἐλέγετο.

21. Κύρος δ' ὁρῶν τοὺς Ἕλληνας νικῶντας τὸ κατ' αὐτοὺς καὶ διώκοντας, ἠδόμενος καὶ προσηκνούμενος ἦδη ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτόν, οὐδ' ὥς ἐξίχθη διώκειν, ἀλλὰ συνεσπειραμένην ἔχων τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἱππέων τάξιν ἐπεμελεῖτο ὅ τι ποιήσει βασιλεὺς. Καὶ γὰρ ἦδει αὐτόν ὅτι μέσον ἔχοι τοῦ περσικοῦ στρατεύματος.

22. Καὶ πάντες δ' οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἡγοῦνται, νομίζοντες οὕτω καὶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι, ἢν ἢ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἐκατέρωθεν, καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρήζοιεν, ἡμίσει ἂν χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στρατεύμα.

23. Καὶ βασιλεὺς δὴ τότε μέσον ἔχων τῆς αὐτοῦ στρατῆς ὁμῶς ἔξω ἐγένετο τοῦ Κύρου εὐωνύμου κέρατος. Ἐπεὶ δ' οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἀντίου [οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγμένοις ἔμπροσθεν,] ἐπέκαμπεν ἄς εἰς κύκλῳσιν.

24. Ἐνθα δὲ Κύρος δείσας μὴ ὀπισθεν γενόμενος κατακόψῃ τὸ ἐλληνικὸν ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβαλὼν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλείως

τεταγμένους καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν ἄρχοντα αὐτῶν.

25. Ὡς δ' ἡ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι εἰς τὸ διάκειν ὁρμήσαντες, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἄμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτράπεζοι καλούμενοι.

26. Σὺν τούτοις δὲ ἄν καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἄμφ' ἐκείνον στίφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπὼν « Τὸν ἄνδρα ὁρᾷ » ἦτο ἐπ' αὐτὸν καὶ παίει κατὰ τὸ στέρνον καὶ τιτράσκει διὰ τοῦ θάρακος, ὥς φησι Κτησίας ὁ ἰατρός, καὶ ἰᾶσαι αὐτὸς τὸ τραῦμα φησιν.

27. Παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλῆς ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κύρος καὶ οἱ ἄμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου, ὅποσοι μὲν τῶν ἄμφι βασιλέα ἀπέβνησκον Κτησίας λέγειν παρ' ἐκείνῳ γάρ ἴν' Κύρος δὲ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ ὅκτωι οἱ ἀριστοὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ.

28. Ἀρταπάτης δ' ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν σκιπτούχων [θεράπων] λέγεται, ἐπειδὴ πεπτακότα εἶδε Κύρον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου περιπεσεῖν αὐτῷ.

29. Καὶ οἱ μὲν φησι βασιλέα κελεύσαι τινα ἐπισφάζαι αὐτὸν Κύρω, οἱ δὲ αὐτὸν ἐπισφάζασθαι πασάμενον τὸν ἀκινάκην· εἶχε γὰρ χρυσοῦν· καὶ στρεπτόν δ' ἐφόρει καὶ ψέλια καὶ τᾶλλα ὥσπερ οἱ ἀριστοὶ Περσῶν· ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κυροῦ δι' εὐνοίαν τε καὶ πιστότητα.

Θ'. Κύρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ἂν Περσῶν τῶν μετὰ Κύρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων

βασιλικατάτος γε καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος, ὥς παρὰ πάντων ὁμολογῆται τῶν Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι.

2. Πρώτον μὲν γὰρ ἔτι παῖς ὢν ὅτ' ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις παισὶ, πάντων πάντα κρᾶτιστος ἐνομιζέτο.

3. Πάντες γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις παιδεύονταν· ἐνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην καταμάθοι ἂν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὔτ' ἀκοῦσαι οὔτ' ἰδεῖν ἔστιν.

4. Θεῶνται δ' οἱ παῖδες καὶ τιμωμένους ὑπὸ βασιλέως (καὶ ἀκούουσι,) καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους· ὥς τε εὐθὺς παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχεῖν τε καὶ ἄρχεσθαι.

5. Ἐνθα Κύρος αἰδημονέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλικιωτῶν ἐδόκει εἶναι, τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδεεστέρων μᾶλλον πείθεσθαι, ἔπειτα δὲ φιλιππότατος καὶ τοῖς ἵπποις ἄριστα χρῆσθαι· ἔκρινον δ' αὐτὸν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως, φιλομαθέστατον εἶναι καὶ μελετηρότατον.

6. Ἐπεὶ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε, καὶ φιλοθηρότατος ἦν καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνότατος. Καὶ ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσὼν κατεσπάρσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τὰ μὲν ἔπαθεν, ὢν καὶ τὰς ἀτειλάς εἶχε, τέλος δὲ κατέκανε· καὶ τὸν πρῶτον μέντοι βοηθήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν ἐποίησεν.

7. Ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατράπης Λυδίας τε καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης καὶ Καππαδο-

κίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων ἀπεδείχθη οἷς/καθή-
κει εἰς Κασταλιῶν πεδίων ἀθροίζεσθαι, πρῶτον μὲν
ἐπέδειξεν αὐτὸν ὅτι περὶ πλείστον ποιοῖτο [εἰ/τω
σπείσαιο] καὶ εἰ τῷ συνθόιτο καὶ εἰ τῷ ὑπόσχοιτό τι,
μηδαμᾶς ψεύδεσθαι.

8. Καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ πόλεις
ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ' οἱ ἄνδρες· καὶ εἰ τις
πολέμιος ἐγένετο, σπείσασθαι Κύρον ἐπίστευε μη-
δὲν ἂν παρὰ τὰς σπονδὰς παθεῖν.

9. Τοιγαροῦν ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι
αἱ πόλεις ἐκούσαι Κύρον εἶλοντο ἀντὶ Τισσαφέρ-
νου· πλὴν Μιλησίων· οὗτοι δὲ ὅτι οὐκ ἤθελε τοὺς
φεύγοντας προέσθαι ἐφοβοῦντο αὐτόν.

10. Καὶ γὰρ ἔργῳ ἐπέδεικνυτο καὶ ἔλεγεν ὅτι οὐκ
ἂν ποτε προσίτο, ἐπεὶ ἅπαρ φύλος αὐτοῖς ἐγένετο,
οὐδ' εἰ ἔτι μὲν μείους γένωιντο, ἔτι δὲ κάκιον
πράξειαν.

11. Φανερός δ' ἦν καὶ εἰ τίς τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν
ποιήσειεν αὐτόν, νικᾶν πειράμενος· καὶ εὐχὴν δὲ
τινες αὐτοῦ ἐξέφερον ὥς εὐχοίτο τοσούτον χρόνον
ζῆν ἔστω νικῆν καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακὰς ποι-
οῦντας ἀλεξόμενος.

12. Καὶ γὰρ οὖν πλείστοι δι' αὐτῷ ἐνί γε ἀνδρὶ
τῶν ἐφ' ἡμῶν ἐπεθύμησαν καὶ χρήματα καὶ πόλεις
καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα προέσθαι.

13. Οὐ μὲν δι' οὐδὲ τοῦτ' ἂν τις εἴποι ὥς τοὺς
κακούργους καὶ ἀδίκους εἶα καταγελᾶν, ἀλλὰ ἀρεῖ-
δέστατα πάντων ἐτιμαρεῖτο· πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν
παρὰ τὰς στείβομένας ὁδοὺς καὶ ποδᾶν καὶ χειρῶν
καὶ ὀφθαλμῶν στερομένων ἀνθρώπων· ὥστ' ἐν τῇ

Κύρου ἀρχῇ ἐγένετο καὶ Ἑλληνι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν ἀδικοῦντι ἀδεῶς πορεύεσθαι ὅπῃ τις ἠθέλεν, ἔχοντι ὃ τι προχωροῖ. *ἔπειτα*

14. Τοὺς γε μέντοι ἀγαθοὺς εἰς πόλεμον ὠμολόγητο διαφερόντας τιμᾶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πισίδας καὶ Μυσσοὺς· στρατευόμενος οὖν καὶ αὐτὸς εἰς ταύτας τὰς χώρας οὓς ἑώρα ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τούτους καὶ ἄρχοντας ἐποίει ἥς κατεστρέφετο χώρας, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλοις δώροις ἐτίμα.

15. ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν ἀγαθοὺς εὐδαμονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς δούλους τούτων ἀξίων εἶναι. Τοιγαροῦν πολλή ἦν ἀφθονία αὐτῷ πάντων ἐβελόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἶοιτο Κύρον αἰσθήσεσθαι. *ἔπειτα*

16. Εἰς γε μὴν δικαιοσύνην εἴ τις φαγερός γένοιτο ἐπιδείκνυσθαι βουλόμενος, περὶ παντός ἐποιεῖτο τούτους πλουσιωτέρας (ζῆν) ποιεῖν τῶν ἐκ τοῦ ἀδίκου φιλοκερδούντων. *ἔπειτα*

17. Καὶ γὰρ οὖν ἄλλα τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο καὶ στρατεύματι ἀληθινῶς ἐχρήσατο. Καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, οὗ χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκεῖνον ἐπλευσαν, ἐγνώσαν κερδαλεωτέρον εἶναι Κύρῳ καλῶς ὑπάρχειν ἢ τὸ κατὰ μῆνα κέρδος. *ἔπειτα*

18. Ἀλλὰ μὴν εἴ τις γε τι αὐτῷ προστάξαντι καλῶς ὑπηρετήσκειν, οὐδενὶ πάποτε ἀχάριστον εἶασε τὴν προθυμίαν. Τοιγαροῦν κράτιστοι δὴ ὑπηρεταὶ παντός ἔργου Κύρῳ ἐλέχθησαν γενέσθαι.

19. Εἰ δέ τινα ὀρήν δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ δικαίου καὶ κατασκευάζοντά τε ἥς ἄρχοι χώρας

καὶ προσόδους ποιοῦντα, οὐδένα ἂν πάποτε ἀφεί-
λετο, ἀλλ' αἰεὶ πλείω προσεδίδον· ὥστε καὶ ἡδέως
ἐπόνουν καὶ θαρραλέως ἐκτάντο καὶ ὅσα ἐπέπατό
τις ἦκιστα Κύρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς
φανερῶς πλουτοῦσιν ἐφαινετο, ἀλλὰ περὶ ἄμενος
χρήσθαι τοῖς τῶν ἀποκρυπτομένων χρήμασιν.

20. Φίλους γὰρ μὴν ὅσους ποιῆσαιο καὶ εὖνους
γνοῖη ὄντας καὶ ἱκανοὺς κρίνειε συνεργοὺς εἶναι
ὃ τι τυγχάνοι βουλόμενος κατεργάζεσθαι, ὁμολογεῖ-
ται πρὸς πάντας κράτιστος δι' γενέσθαι θεραπεύειν. x

21. Καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο οὔτε αὐτὸς ἔνεκα φίλων
ᾤετο δεῖσθαι, ὥς συνεργοὺς ἔχει, καὶ αὐτὸς ἐπει-
ρᾶτο συνεργῶς τοῖς φίλοις κράτιστος εἶναι τοῦτου
ὅτου αἰσθάνοιτο ἕκαστον ἐπιθυμῶντα. x

22. Δῶρα δὲ πλείστα μὲν οἶμαι εἰς γὰρ ἀνὴρ ἐλάμ-
βανε διὰ πολλὰ ταῦτα δὲ πάντων δι' μάλιστα τοῖς
φίλοις διεδίδον, πρὸς τοὺς τρόπους ἕκαστον σκοπῶν
καὶ ὅτου μάλιστα ὀρέγη ἕκαστον δεόμενον.

23. Καὶ ὅσα τῷ σώματι αὐτοῦ πέμποι τις ἢ ὥς εἰς
πόλεμον ἢ ὥς εἰς καλλιστομὸν, καὶ περὶ τούτων
λέγειν αὐτὸν ἔφασαν ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα
οὐκ ἂν δύναιτο τούτοις πᾶσι κοσμηθῆναι, φίλους
δὲ καλῶς κεκοσμημένους μέγιστον κόσμον ἀνδρὶ
νομίζοι.

24. Καὶ τὸ μὲν τὰ μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους εὖ
ποιοῦντα, οὐδὲν θαυμαστόν, ἐπειδὴ γὰρ δυνατότερος
ἦν· τὸ δὲ τῇ ἐπιμέλειᾳ περιεῖναι τῶν φίλων καὶ τῷ
προθυμείσθαι χαρίζεσθαι, ταῦτα ἔροιγε μᾶλλον δο-
κεῖ ἀγαθὰ εἶναι.

25. Κύρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου ἡμιδεεῖς πολ-

λάκις ὁπότε πάνυ ἡδὺν λάβοι, λέγων ὅτι οὐπω δὴ πολλοῦ χρόνου τούτου ἡδίοι οἶνω ἐπιτύχοι τούτον οὖν σοὶ ἔπεμψε καὶ δεῖται σου τήμερον τούτον ἐκπεῖν σὺν οἷς μάλιστα φιλεῖς.

26. Πολλάκις δὲ χίναξ ἡμιβρώτους ἔπεμπε καὶ ἄρων ἡμίσεια καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν φέροντα. Τούτοις ἦσθη Κύρος· βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων γεύσασθαι.

27. Ὅπου δὲ χιλὸς σπάνιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δὲ δύνατο παρασκευάσασθαι διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ἐπιρέτας καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, διατέμπων ἐκέλευε τοὺς φίλους τοῖς τὰ ἑαυτῶν σάρματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμβάλλειν τούτον τὸν χιλόν, ὥς μὴ πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν.

28. Εἰ δὲ δὴ ποτε πορεύοιτο καὶ πλείστοι μέλλοιεν ὀφθεῖναι, προσκαλὼν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο, ὥς διηλοῖη οὓς τιμᾷ. Ὡςτε ἐγὼ μὲν γε ἐξ ὧν ἀκούω οὐδενα κρίνω ὑπὸ πλειόνων πεφιλησθαι οὔτε Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων.

29. Τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε· Παρὰ μὲν Κύρου δούλου ὄντος οὐδεὶς ἀπῆι πρὸς βασιλέα, πλὴν Ὀρόνταξ ἐπεχείρησε· καὶ οὗτος δὴ ὢν ᾤετο πιστόν οἱ εἶναι ταχὺ αὐτόν· ἤρε Κύρω φίλτερον ἢ ἑαυτῷ· παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κύρον ἀπῆλθον, ἐπειδὴ πολέμιοι ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ οὗτοι μέντοι οἱ μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπώμενοι, νομίζοντες παρὰ Κύρω ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιοτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν ἢ παρὰ βασιλεῖ.

30. Μέγα δὲ τεκμήριον καὶ τὸ ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ βίου αὐτοῦ γενόμενον ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς καὶ

κρίνειν ὁρῶς ἐδύνατο τοὺς πιστοὺς καὶ εὖνους καὶ βεβαίους.

31. Ἀποθνήσκοντες γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι ἀπέθανον μαχόμενοι [ὑπὲρ Κύρου] πλὴν Ἀριαίου· οὗτος δὲ τεταγμένος ἐτόλχχανεν ἐπὶ τῇ εὐανύμῳ τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων· ὥς δ' ἤσθετο Κύρον πεπαιγκότα, ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ σπράτευμα πᾶν οὐ ἡγεῖτο. •

Γ. Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμενται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ. Βασιλεὺς δὲ [καὶ οἱ σὺν αὐτῷ] διώκων εἰσπίπτει εἰς τὸ Κύρειον στρατοπέδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου οὐκέτι ἴστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν ἔνθεν ἄρμηντο·

2. τέτταρες δ' ἐλέγοντο παρασύγγαι εἶναι τῆς ὁδοῦ. Βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὰ τε ἄλλα πολλὰ διαρπάζουσι, καὶ τὴν Φακαῖδα τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι λαμβάνει.

3. Ἡ δὲ Μιλησία [ἦν νεωτέρα] ληφθεῖσα ἐπὶ τῶν ἀφ' ἑαυτῆς βασιλεῖα ἐκφεύγει πρὸς τὸν Ἑλλήνων, οἱ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες καὶ ἀνταχθέντες πολλοὺς μὲν τῶν ἀρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὲν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔσφασαν καὶ τὰλλα ὅποσα ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο πάντα ἔσφασαν.

4. Ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὥς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες τοὺς καθ' αὐτοὺς [ὥς πάντα νικῶντες], οἱ δ' ἀρπάζοντες ὥς ἡδὴ πάντα νικῶντες. (

5. Ἐπεὶ δ' ἦσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες ὅτι βασιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρνους ὅτι οἱ Ἕλληνες νικᾶν τὸ καθ' αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἰχονται διάκοντες, ἐνθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τε τοὺς ἑαυτοῦ καὶ συντάττεται, ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλευέτο Πρόξενον καλέσας, πλησιαίτατός γάρ ἦν, εἰ πέμποιέν τινας ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήζοντες.

6. Ἐν τούτῳ καὶ βασιλεὺς δηλὸς ἦν προσίων πάλιν ὥς ἐδόκει ὀπισθεν. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες στραφέντες παρεσκευάζοντο ὥς ταύτῃ προσιόντος καὶ δεξόμενοι, ὁ δὲ [βασιλεὺς] ταύτῃ μὲν οὐκ ἦγεν, ἡ δὲ παρήλθεν ἔξω τοῦ εὐανύμου κέρατος ταύτῃ καὶ ἀπῆγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ [κατὰ τοὺς Ἕλληνας] αὐτομολήσαντας καὶ Τισσαφέρνην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ.

7. Ὁ γὰρ Τισσαφέρνης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ διήλασε παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἕλληνας πελταστὰς· διελαύνων δὲ κατέκανε μὲν οὐδένα, διαστάντες δ' οἱ Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς. Ἐπισθένης δὲ Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι.

8. Ὁ δ' οὖν Τισσαφέρνης ὥς μείον ἔχων ἀπηλλάγη, πάλιν μὲν οὐκ ἀναστρέφει, εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ ὁμοῦ δι' πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο.

9. Ἐπεὶ δ' ἦσαν κατὰ τὸ εὐανύμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες μὴ προσάγοιεν

πρὸς τὸ κέρας καὶ περιπτύξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κατακόψαιαν· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας καὶ ποιήσασθαι ὀπισθεν τὸν ποταμόν.*

10. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δι' βασιλεὺς παραμεληφάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν ἀντίαν τὴν ῥάλαγγα ὥσπερ τὸ πρῶτον μαχοῦμενος συνήει. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγύς τε ὄντας καὶ παρατεταγμένους, αὖθις παανίσαντες ἐπῆσαν πολὺ ἐπὶ προθυρότερον ἢ τὸ πρόξθεν.

11. Οἱ δ' αὖ βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλὰ ἐκ πλείονος ἢ τὸ πρόξθεν ἔφρευγον· οἱ δ' ἐπεδίωκον μέχρι κάρμης τινός· ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες·

12. ὑπὲρ γὰρ τῆς κάρμης γίγλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ βασιλεῖα, περὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ ἰπέων ὁ λόφος ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ ποιούμενον μὴ γινώσκειν. Καὶ τὸ βασιλείον σημεῖον ὁρᾶν ἔφασαν αἰτόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτῃ [ἐπὶ ζύλῳ] ἀνατεταμένον.*

13. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθ' ἐχάρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἰπτεῖς· οὐ μὲν ἐπὶ ἄθροοι, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐψηλοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν ἰπέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν.*

14. Ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβιβαζέν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπ' αὐτόν στήσας τὸ στράτευμα πέμπει Λύκιον τὸν Συρακόσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον, καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου τί ἐστὶν ἀπαγγεῖλαι.

15. Καὶ ὁ Λύκιος ἦλασέ τε καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. Σχεδὸν δ' ὅτε ταῦτα ἦν καὶ ἥλιος ἐδέετο. *

16. Ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ θέμενοι τὰ ὄπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἄρα μὲν θαύμαζον ὅτι οὐδαμοῦ Κύρος φαίνοιτο οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεις παρείη· οὐ γάρ ἤδεσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' εἰκάζον ἢ διάκοντα οἰχεσθαι ἢ καταλιγνόμενόν τι προεληλακέναι·

17. καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο εἰ αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθα ἄγοιντο ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Ἐδοξεν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνοῦνται ἀμφὶ δορυπηστὸν ἐπὶ τὰς σκηνάς.

18. Ταύτης μὲν τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. Καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρπασμένα καὶ εἴ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἀράξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κύρος, ἵνα εἴ ποτε σφοδρὰ τὸ στρατεύμα λάβοι ἔνδεια, διαδοίῃ τοῖς Ἕλλησιν — ἦσαν δ' αὐταὶ τετρακόσiai [ὥς ἐλέγοντο] ἄραξαι — καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν βασιλεῖ διήρπασαν.

19. Ὡς τε ἄδειπνοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι· πρὶν γάρ δὴ καταλῦσαι τὸ στρατεύμα πρὸς ἄριστον βασιλεὺς ἐφάνη. Ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγένοντο.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'

Α'. [Ὡς μὲν οὖν ἰθροίσθη Κύρω τὸ ἑλληνικὸν ὅτε ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ ἀνόδῳ ἐπράχθη καὶ ὥς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὥς Κύρος ἐτελεύτησε καὶ ὥς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἕλληνες ἐκοιμήθησαν οἰόμενοι τὰ πάντα νικᾶν καὶ Κύρον ζῆν, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται].

2. Ἄρα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι Κύρος οὔτε ἄλλον πέμποι σημαίνοντα ὃ τι χρὴ ποιεῖν οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς συσκευασαμένοις ἃ εἶχον καὶ ἐξοπλισαμένοις προῖέναι εἰς τὸ πρόσθεν ἕως Κύρω συμμῖξαι.

3. Ἦδη δὲ ἐν ὁρμῇ ὄντων ἄρα ἤλιψ' ἀνέχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθρανίας ἄρχαν, γεγὼνός ἀπὸ Δαμασκότου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ Ταῦρ'· Οὗτοι ἔλεγον ὅτι Κύρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων ὅθεν τῇ προτεραίᾳ ἄρρηγτο, καὶ λέγειν ὅτ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμενοῖεν αὐτοὺς, εἰ μέλαιοιεν ἡκεῖν, τῇ δὲ ἄλλῃ ἀπιέναι φαίη ἐπὶ Ἰανίας, ὅθενπερ ἦλθεν.

4. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι

Ἕλληνας πυθνάνομενοι βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν·

«Ἄλλ' ἀφείλε μέν Κύρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀριαῖς ὅτι ἡμεῖς νικῶμεν τε βασιλέα καὶ ὥς ὁράτε οὐδεὶς ἐπὶ ἡμῖν μάχεται, καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα· ἐπαγγελόμεθα δὲ Ἀριαῖς, εἰάν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείον καθιεῖν αὐτόν· τῶν γὰρ μέχρι νικάντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστίν.»

5. Ταῦτα εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοπον τὸν Λάκωνα καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν· καὶ γὰρ αὐτὸς Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀριαίου.

6. Οἱ μὲν ἄρχοντό, Κλέαρχος δὲ περιέμενε· τὸ δὲ στράτευμα ἐπορίζετο σίτον ὅπως ἐδύνατο ἐκ τῶν ὑποζυγίων κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους· ζύλοις δὲ ἐχρῶντο μικρὸν προϊόντες ἀπὸ τῆς φάλαγγος οὗ ἡ μάχη ἐγένετο τοῖς τε οἰστοῖς πολλοῖς οὖσιν, οὓς ἡ νάγκαζον οἱ Ἕλληνας ἐκβάλλειν τοὺς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλείας, καὶ τοῖς γέρροις καὶ ταῖς ἀσπίσι ταῖς ζυλίναις ταῖς αἰγυπτίαις· πολλὰ δὲ καὶ πέλται καὶ ἡμάζαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι οὔσαι· οἷς πᾶσι χράμενοι κρέα ἔψοντες ἡσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

7. Καὶ ἤδη τε ἦν περὶ πλίσθουσιν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλείας καὶ Τισσαφέρνους κήρυκες οἱ μὲν ἄλλοι βάρβαροι, ἦν δ' αὐτῶν Φαλῖνος εἰς Ἑλλάδα, ὃς ἐτόγγανε παρὰ Τισσαφέρνει ὦν καὶ ἐντίμως ἔχων· καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν ἀμφὶ τάξεϊ τε καὶ ὀπλομαχίᾳ.

8. Οὗτοι δὲ προσελθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας λέγουσιν ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει καὶ Κύ-

ρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὄπλα ἰόντας ἐπὶ τὰς βασιλέας θύρας εὐρίσκεισθαι ἂν τι δύνανται ἀγαθόν.

9. Ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέας κήρυκες· οἱ δὲ Ἕλληνες βαρέας μὲν ἤκουσαν, ὁμῶς δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν, ὅτι οὐ τῶν νικάντων εἴη τὰ ὄπλα παραδιδόναι· ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μὲν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, τοῦτοις ἀποκρίνασθε ὅ τι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἴξω. Ἐκάλεσε γάρ τις αὐτόν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξηρημένα· ἔτυχε γάρ θυόμενος.

10. Ἐνθα δὲ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ ὁ Ἀρκᾶς πρεσβύτατος ἂν ὅτι πρόςθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὄπλα παραδοίεν· Πρόξενος δὲ ὁ Θηβαῖος,

« Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ὦ Φαλῖνε, θαυμάζω πότρεα ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὄπλα ἢ ὡς διὰ φίλιαν δάρα. Εἰ μὲν γάρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν καὶ οὐ λαθεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαθεῖν, λεγίτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, εἰάν ἀντὶ ταῦτα χαρίσωνται. »

11. Πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε·

« Βασιλεὺς νικᾶν ἡγεῖται, ἐπεὶ Κῆρον ἀπέκτονεν. Τίς γάρ αὐτῷ ἐστὶ τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει δὲ καὶ ἡμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μύσῃ τῇ ἑαυτοῦ χώρα καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδριαμάτων καὶ πλείθος ἀνθρώπων ἐρ' ἡμᾶς δυνάμενος ἀγαθὴν ὅσον οὐδ' εἰ παρέχοι ἡμῖν δυνάσθε ἂν ἀποκτείναι. »

12. Μετὰ τοῦτον Θεόπορτος Ἀθηναῖος εἶπεν·

« ὦ Φαλῖνε, νῦν, ὡς σὺ ὀράς, ἡμῖν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν ἄλλο εἰ μὴ ὄπλα καὶ ἀρετή. Ὅπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἴομεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, παραδόντες δ' ἂν ταῦτα καὶ τῶν σωμάτων στερηθῆναι. Μὴ οὖν οἶον τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν ὄντα ἡμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν μαχοῖμεθα. »

13. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε καὶ εἶπεν·

« Ἀλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάρिता ἴσθαι μέντοι ἀνόητος ὢν, εἰ οἶσι τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι, ἢ ὅτι βασιλέως δυνάμεις ».

14. Ἀλλοὺς δὲ τινὰς ἔφασαν λέγειν ὑπομαλακιζομένους ὥς καὶ Κύρῳ πιστοὶ ἐγένοντο καὶ βασιλεῖ ἂν πολλοὺ ἄξιοι γένοιντο, εἰ βούλοιο φίλος γενέσθαι· καὶ εἴτε ἄλλο τι θέλοι χρῆσθαι εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατεύειν, συγκαταστρέψαιντ' ἂν αὐτῷ.

15. Ἐν τούτῳ Κλέαρχος ἦκε, καὶ ἠρώτησεν εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλίνος δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· « Οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει. Σὺ δ' ἡμῖν εἰπέ τί λέγεις ».

16. Ὁ δ' εἶπεν·

« Ἐγὼ σε, ὦ Φαλίνε, ἄσμενος ἐφράκα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες· σὺ τε γὰρ Ἑλλήν· εἰ καὶ ἡμεῖς τοσοῦτοι ὄντες ὅσους σὺ ὀρέῃ· ἐν τοιοῦτοις δὲ ὄντες πράγμασι συμβουλευόμεθά σοι τί χρὴ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις ».

17. Σὺ οὖν πρὸς θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὅ τι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον εἶναι, καὶ ὃ σοι τιμὴν οἶσθαι εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον αἰεὶ λεγόμενον, ὅτι Φαλίνος ποτε πεμφθεὶς παρὰ βασιλέως κελεύσας τοὺς Ἑλλήνας τὰ ὅπλα παραδοῦναι συμβουλευομένοις συνεβούλευσεν αὐτοῖς τάδε. Οἶσθα δὲ ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι ἃ ἂν συμβουλευέσθαι ».

18. Ὁ δὲ Κλέαρχος ταῦτα ὑπήγετο βουλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέως πρεσβεύοντα συμβουλευέσθαι μὴ παραδοῦναι τὰ ὅπλα, ὅπως εὐέλπιδες μᾶλλον εἶεν οἱ Ἑλληνες. Φαλίνος δὲ ὑποστρέψας παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἶπεν·

19. « Ἐγὼ, εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι σωθῆναι πολεμοῦντας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παραδιδόναι τὰ ὅπλα· εἰ δέ τοι μηδεμία σωτηρίας ἐστὶν ἐλπίς ἀκοντος βασιλέως, συμβουλεύω σφίζεσθαι ὑμῖν ὅπῃ δυνατόν ».

20. Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν·

« Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελτε τάδε, ὅτι ἡμεῖς οἴομεθα, εἰ μὲν δεοὶ βασιλεῖ φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ παραδόντες ἄλλῃ, εἰ δὲ δεοὶ πολεμεῖν, ἄμεινον ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὅπλα ἢ ἄλλῃ παραδόντες ». +

21. Ὁ δὲ Φαλίνοσ εἶπε·

« Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ καὶ τάδε ἡμῖν εἰπεῖν ἐκέλευσε βασιλεὺς ὅτι μένουσι μὲν ὑμῖν αὐτοῦ σπονδαὶ εἴησαν, προῖοῦσι δὲ καὶ ἀπιοῦσι πόλεμος. Εἴπατε οὖν καὶ περὶ τούτου πότερα μενεῖτε καὶ σπονδαὶ εἰσιν ἢ ὥς πολέμον ὄντος παρ' ὑμῶν ἀπαγγεῖλαι ».

22. Κλέαρχος δ' ἔλεξεν·

« Ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτου ὅτι καὶ ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ ἄπερ καὶ βασιλεῖ ».

Τι οὖν ταῦτά ἐστιν; ἔφη ὁ Φαλίνοσ. Ἀπεκρίνατο Κλέαρχος·

« Ἦν μὲν μένωμεν, σπονδαί, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προῖοῦσι πόλεμος ».

23. Ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε·

« Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγεῖλαι »;

Κλέαρχος δὲ ταῦτά πάλιν ἀπεκρίνατο·

« Σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προῖοῦσι πόλεμος ».

Ὅτι δὲ ποιήσοι οὐ διεσήμηνεν.

Β'. Φαλίνοσ μὲν δὴ ἄρχετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ παρὰ Ἀριαίου ἦκον Προκλῆς καὶ Χειρίσοφος· Μένων δὲ αὐτοῦ ἔμενε παρὰ Ἀριαίῳ· οὗτοι δὲ ἔλεγον ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀριαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος· ἀλλ' εἰ βούλεσθε συναπιέναι, ἦκειν ἱδὴ κελεύει τῆς νυκτός. Εἰ δὲ μή, αὔριον πρῶ· ἀπιέναι φησίν.

2. Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν·

« Ἀλλ' οὕτω χρή ποιεῖν· ἐάν μὲν ἦκαμεν, ἄσπερ λέγετε· εἰ δὲ μή, πράττετε ὅποιον ἂν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρειν ».

Ἵτι δὲ ποιήσοι οὐδὲ τούτοις εἶπεν.

3. Μετὰ ταῦτα ἤδη ἡλίου δύνοντος συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς ἔλεξε τοιάδε·

« Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, θυομένην ἰέναι ἐπὶ βασιλέα οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. Καὶ εἰκότως ἄρα οὐκ ἐγίγνετο· ὥς γάρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τύγρης ποταμὸς ἐστὶ ναυόπορος, ὃν οὐκ ἂν δυνάμεθα ἀνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. Οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἷόν τε· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἐστὶν ἔχειν· ἰέναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους πάντῃ καλὰ ἡμῖν τὰ ἱερά ἴη.

4. Ὅδε οὖν χρή ποιεῖν· ἀπὸντας δειπνεῖν· ὁ τί τις ἔχει· ἐπειδὴν δὲ σημήνη τῇ κέρατι ὥς ἀναπαύεσθαι, σοκευάζεσθαι, ἐπειδὴν δὲ τὸ δεύτερον, ἀναπύεσθαι, ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῇ τρίτῃ ἐπεσθαι τῇ ἡγομένῃ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ ὅπλα ἔξω».

5. Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀπῆλθον καὶ ἐποίουν οὕτω. Καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἦρχεν, οἱ δὲ ἐπείθοντο, οὐχ ἐλόμενοι, ἀλλὰ ὁρῶντες ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἀπειροὶ ἦσαν.

6. [Ἀριθμὸς τῆς ὁδοῦ ἦν ἡλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἑνενήκοντα, παρασάγγαι πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι· ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἔλεγοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα στάδιοι ἑξήκοντα καὶ τριακόσιοι].

7. Ἐντεῦθεν ἐπεὶ σκότος ἐγένετο Μιλτοκύθης μὲν ὁ Θραξ ἔχων τοὺς τε ἱππέας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τετταράκοντα καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ὥς τριακοσίους ἠντομόλησε πρὸς βασιλέα.

8. Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἶποντο· καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν

πρώτον σταθμὸν παρ' Ἀριαῖον καὶ τὴν ἐκείνου στρατιὰν ἀμφὶ μέσας νύκτας· καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὄπλα συνήλθον οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρ' Ἀριαῖον· καὶ ᾤμωσαν οἱ τε Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀριαῖος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ κράτιστοι μῆτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοι τε ἔσεσθαι οἱ δὲ βάρβαροι προσήμωσαν καὶ ἡγήσεσθαι ἀδόλως.

9. Ταῦτα δ' ᾤμωσαν, σφάζαντες ταῦρον καὶ κάπρον καὶ κριὸν εἰς ἀσπίδα, οἱ μὲν Ἕλληνες βάπτοντες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην.

10. Ἐπεὶ δὲ τὰ πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος·

«Ἄγε δι, ὦ Ἀριαῖε, ἐπειταρ ὁ αὐτὸς ἑμὶν στόλος ἐστὶ καὶ ἡμῖν, εἰπέ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας, πότερον ἀπιμεν ἢ περ ἴλθομεν ἢ ἄλλην τιὰ ἐννενοήσαντα δοκεῖς ὁδὸν κρεῖτταν».

11. Ὁ δ' εἶπεν·

«Ἦν μὲν ἴλθομεν ἀπίοντες παντελῶς ἂν ἐπὶ λιμοῦ ἀπολοῖσμεθα· ἐπάρχει γάρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. Ἐπτακαίδεκα γάρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῖρο ἰόντες ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἶχομεν λαμβάνειν· ἔνθα δὲ τι ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν.· Νῦν δ' ἐπινοοῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μὲν, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν.

12. Πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς πρώτους σταθμοὺς ὥς ἂν δυνώμεθα μακροτάτους, ἵνα ὥς πλείστον ἀποσπᾶσμεν τοῦ βασιλικοῦ στρατεύματος· ἦν γὰρ ἀπαξ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δύνῃται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν· ὀλίγω μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐρέπεσθαι· πολὺν δ' ἔχων στόλον οὐ δυνήσεται ταχέως πορεύεσθαι· ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεὶ. Ταῦτα γὰρ εἶπεν, τὴν γνώμην ἔχων ἔγωγε».

13. Ἦν δὲ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυνάμενη ἢ ἀποδράναι ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον· ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἥξειν

ἄρα ἡλία δύνοντι εἰς κάμας τῆς Βαβυλωνίας χά-
ρας· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐψεύσθησαν.

14. Ἐτι δὲ ἀμφὶ δεῖλην ἔδοξαν πολεμίους ὁρᾶν
ἰππέας· καὶ τῶν τε Ἑλλήνων οἱ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς
τάξεσιν ὄντες εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος,
ἐτύχανε γὰρ ἐφ' ἀμάξης πορευόμενος διότι ἐτέ-
τρωτο, καταβάς ἐθωρακίζετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

15. Ἐν ᾧ δὲ ἀπλίζοντο ἦκον λέγοντες οἱ προ-
πεμφθέντες σκοποὶ ὅτι οὐχ ἰππεῖς εἶεν, ἀλλ' ὑποζύ-
για νέμοιτο. Καὶ εὐθύς ἔγνωσαν πάντες ὅτι ἐγγύς
που ἐστρατοπεδεύετο βασιλεὺς· καὶ γὰρ καπνὸς
ἐφαίνετο ἐν κάμας οὐ πρόσα.

16. Κλέαρχος δὲ ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους οὐκ
ἦγεν· ἦδει γὰρ καὶ ἀπειρηκότας τοὺς στρατιώτας
καὶ ἀσίτους ὄντας· ἦδη δὲ καὶ ὧς ἦν· οὐ μέντοι
οὐδὲ ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοῖη φεύγειν,
ἀλλ' εὐθύωρον ἄγων ἄρα τῷ ἡλίῳ δυσμένει εἰς
τὰς ἐγγυτάτω κάμας τοὺς πρώτους ἔχων κατεσκή-
νωσεν, ἐξ ᾧ διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ στρα-
τεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ζύλα.

17. Οἱ μὲν οὖν πρῶτοι ὁμῶς τρόπῳ τινὶ ἐστρατο-
πεδεύσαντο, οἱ δὲ ὕστεροι σκοταῖοι προσιόντες ὥς
ἐτύχχανον ἕκαστοι ἡγλίζοντο, καὶ κραυγὴν πολλὴν
ἐποιοῦν καλοῦντες ἀλλήλους, ὥστε καὶ τοὺς πολε-
μίους ἀκούειν· ὥστε οἱ μὲν ἐγγύτατα τῶν πολε-
μίων καὶ ἐφυγον ἐκ τῶν σκηναμάτων. Δῆλον δὲ
τοῦτο τῇ ὕστεραίᾳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ ὑποζύγιον ἔ-
στι οὐδὲν ἐφάνη οὔτε στρατόπεδον οὔτε καπνὸς οὐ-
δαμοῦ πλησίον.

18. Ἐξεπλάγη δέ, ὥς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῆς

ἐφόδω τοῦ στρατεύματος. Ἐδήλωσε δὲ τοῦτο οἷς
τῇ ὑστεραίᾳ ἔπραττεν.

19. Προϊούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ τοῖς
Ἕλλησι φόβος ἐπίπτει, καὶ θόρυβος καὶ δοῦπος ἦν
οἷον εἰκὸς φόβου ἐμπεισόντος γίνεσθαι.

20. Κλέαρχος δὲ Τολμίδην Ἠλεῖον, ὃν ἐτύχα-
νεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα ἄριστον τῶν τότε,
ἀνείπειν ἐκέλευσε σιγὴν κηρύξαντα ὅτι προαγο-
ρεῦουσιν οἱ ἄρχοντες, ὅς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον
εἰς τὰ ὄπλα μνησθῇ, ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαντον.

21. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρα-
τιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἶη καὶ οἱ ἄρχοντες σφ.
Ἄμα δὲ ὀρθρῶ παρήγγειλεν ὁ Κλέαρχος εἰς τάξιν
τὰ ὄπλα τίθεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἡπερ εἶχον ὅτε ἦν
ἡ μάχη.

Γ'. Ὁ δὲ δὴ ἔγραψα ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη τῇ
ἐφόδῳ, τῷδε δήλον ἦν. Τῇ μὲν γὰρ πρὸςθεν ἡμέρᾳ
πέμπων τὰ ὄπλα παραδιδόναι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα
ἡλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπονδῶν.

2. Οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προφύλακας, ἐξή-
τουν τοὺς ἄρχοντας. Ἐπειδὴ δὲ ἀπήγγελλον οἱ
προφύλακες, Κλέαρχος τυχὼν τότε τὰς τάξεις ἐπι-
σκοπῶν εἶπε τοῖς προφύλαξι κελεύειν τοὺς κήρυκας
περιμένειν ἄχρι ἂν σχολάσῃ.

3. Ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ στράτευμα ὥστε καλῶς
ἔχειν ὁράσθαι πάντη φάλαγγα πυκνὴν, ἐκτὸς δὲ
τῶν ὀπλων μηδὲνα καταφανὴ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς
ἀγγέλους, καὶ αὐτὸς τε προῆλθε τοὺς τε εὐοπλο-
τάτους ἔχων, καὶ εὐειδεστάτους τῶν αὐτοῦ στρα-
τιωτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς ταῦτα ἔφρασεν.

4. Ἐπεὶ δὲ ἦν πρὸς τοῖς ἀγγέλοις, ἀνηρώτα τι βούλονται. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι περὶ σπονδῶν ἦκοιεν ἄνδρες οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται τὰ τε παρὰ βασιλέως τοῖς Ἑλλήσιν ἀπαγγεῖλαι καὶ τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο·

5. « Ἀπαγγέλλετε τοῖνυν αὐτῷ ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον· ἄριστον γὰρ οὐκ ἔστιν οὐδ' ὁ τολμήσων περὶ σπονδῶν λέγειν τοῖς Ἑλλήσι μὴ πορίσας ἄριστον ».

6. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλυνον, καὶ ἦκον ταχύ· ὧ καὶ δῆλον ἦν ὅτι ἐγγὺς που βασιλεὺς ἦν ἢ ἄλλος τις ὧ ἐπετέτακτο ταῦτα πράττειν· ἔλεγον δὲ ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ, καὶ ἦκοιεν ἡγεμόνας ἔχοντες οἱ αὐτοὺς, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν ἔνθεν ἔξουσι τὰ ἐπιτήδεια.

7. Ὁ δὲ ἡρώτα εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο τοῖς ἰοῦσι καὶ ἀπιούσιν, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσονται σπονδαί. Οἱ δέ, Ἀπασιν, ἔφασαν μέχρι ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγγεληῇ.

8. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπον, μεταστησάμενος αὐτοῦς ὁ Κλέαρχος ἐβουλεύετο· καὶ ἐδόκει τὰς σπονδὰς ποιεῖσθαι [ταχύ τε] καὶ καθ' ἡσυχίαν ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ λαβεῖν.

9. Ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε·

« Δοκεῖ μὲν καί μοι ταῦτα, οὐ μὲντοι ταχύ γε ἀπαγγεῖλαι, ἀλλὰ διατρέψω ἔστ' ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἄγγελοι μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι· οἶμαι γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι ».

Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν ὅτι σπένδοιτο, καὶ εὐθὺς ἡγεῖσθαι ἐκέλευε πρὸς τὰ ἐπιτήδεια.

10. Καὶ οἱ μὲν ἡγούντο, Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ δὲ στρά-

τερμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὡπισθοφυλάκει. Καὶ ἐνετυγχάνον τάφροις καὶ ἀνύσσιν ὕδατος πλήρεσιν ὥς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο ἐκ τῶν φοινίκων οὕς εὗρισκον ἐκλεπτωκότας, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον.

11. Καὶ ἐνταῦθα ἦν Κλέαρχον καταμαθεῖν ὥς ἐπεστάται, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοῖη τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον ἔπαισεν ἄν, καὶ ἅμα αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων· ὥστε πᾶσιν αἰσχύνῃν εἶναι μὴ οὐ συσπουδάζειν.

12. Καὶ ἐτάχθησαν πρὸς αὐτὸ οἱ <εἰς> τριάκοντα ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἑώραν σπουδάζοντα, προσελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι.

13. Πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευδεν, ὑποπεύων αὐτὸ τὸ πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν ὥρα οἷα τὸ πεδῖον ἄρδεν· ἀλλ' ἵνα ἴδῃ πολλὰ προφαίνοιτο τοῖς Ἑλλήσι δεινὰ εἰς τὴν πορείαν, τοῦτου ἕνεκα βασιλέα ὑπώπτευνεν ἐπὶ τὸ πεδῖον τὸ ὕδωρ ἀρρικέειν.

14. Πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κάμας ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. Ἐνὴν δὲ σίτος πολὺς καὶ οἶνος φοινίκων καὶ ὄζος ἐψητὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν.

15. Αὐταὶ δὲ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων οἷας μὲν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν ἔστιν ἰδεῖν τοῖς οἰκέταις ἀπέκειντο, αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκεῖναι ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμάσαι τοῦ κάλλους καὶ μεγέθους, ἡ δὲ ὄψις ἡλέκτρον οὐδὲν διέφερε· τὰς δὲ τινὰς ξηραίνοντες

ἰσχυρότατον
τραγήματα ἀπετίθεσαν. Καὶ ἦν καὶ παρὰ πότον ἡδονή
μέν, κεφαλαλγὲς δέ.

16. Ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος
πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύ
μασαν τό τε εἶδος καὶ τὴν ιδιότητα τῆς ἡδονῆς. Ἦν
δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαλγές. Ὁ δὲ φοῖνιξ
ὅθεν ἐξαίρεθει ὁ ἐγκέφαλος ὅλος αὐαίνεται.

✱ 17. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ παρὰ με
γάλου βασιλέως ἦκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασι
λέως γυναικὸς ἀδελφὸς καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς
δοῦλοι δὲ πολλοὶ εἶποντο. Ἐπεὶ δὲ ἀπίντησαν αὐ
τοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶτος
Τισσαφέρνης δι' ἑρμηνέως τοιάδε·

18. «Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι, καὶ
ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ καὶ ἀμήχανα πεπρωκότας, εὐρημ
ἐποιήσαμην εἰ πως δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦνα
ἐμοὶ ἀποσῆσαι ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἶμαι γὰρ ἂν οὐκ ἀχαρί
στως μοι ἔχειν οὔτε πρὸς ὑμῶν οὔτε πρὸς τῆς πόλεως Ἑλλάδος.

19. Ταῦτα δὲ γινούς ἡτοίμην βασιλέα, λέγων αὐτῷ ὅτι δικαίως
ἂν μοι χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῷ Κύρον τε ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἤγ
γεῖλα καὶ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀρκόμην, καὶ μόνος
τῶν κατὰ τοὺς Ἕλληνας τεταγμένων οὐκ ἔργον, ἀλλὰ διή
λασα καὶ συνέμειξα βασιλεῖ ἐν τῇ ὑμετέρῃ στρατοπέδῳ [ἐν θού
βασιλεὺς ἀράκετο, ἐπεὶ Κύρον ἀπέκτεινε] καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρ
βάρους ἐδίωξε σὺν τοῖςδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ, οἵπερ
αὐτῷ εἰσι πιστότατοι. »

20. «Καὶ περὶ μὲν τούτων ὑπέσχετό μοι βουλευέσασθαι ἐρέσθαι
δὲ με ὑμᾶς ἐκέλευεν ἐλθόντα τίνας ἔνεκεν ἐστρατεύσατε ἐπ' αὐ
τόν. Καὶ συμβουλεύω ὑμᾶς μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα μοι εὐπρα
κτότερον ἢ ἕλν τι δόνεσθαι ἀγαθὸν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ διαπράξασθαι.»

21. Πρὸς ταῦτα μεταστάντες οἱ Ἕλληνες ἐβου
λεύοντο καὶ ἀπεκρίναντο, Κλέαρχος δ' ἔλεγεν·

«Ἦρις οὔτε συνήλομεν ὥς βασιλεῖ πολεμήσοντες οὔτε ἐπο

ρευόμεθα ἐπὶ βασιλείᾳ, ἀλλὰ πολλὰς προφάσεις Κύρος εὑρισκὼν, ὥς καὶ σὺ εὖ οἶσθα, ἵνα ὑμᾶς τε ἀπαρασκευάστους λάβοι καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε ἀγάγοι.

22. Ἐπεὶ μέντοι ἤδη αὐτὸν ἐαυρώμεν ἐν δεινῷ ὄντα, ἡσχένημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους προδοῦναι αὐτόν, ἐν τῷ πρόξθεν χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν.

23. Ἐπεὶ δὲ Κύρος τέθνηκεν, οὕτε βασιλεῖ ἀντιποιούμεθα τῆς ἀρχῆς οὐτ' ἔστιν ὅτου ἐνεκα βουλοίμεθα ἂν τὴν βασιλείᾳς χάραν κακῶς ποιῶν, οὐδ' αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἂν ἐθέλοιμεν, πορευοίμεθα δ' ἂν οἵκαδε, εἰ τις ἡμᾶς μὴ λυποῖη· ἀδικοῦντα μέντοι πειρασόμεθα σὲν τοῖς θεοῖς ἀμύνασθαι· ἐάν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ εὖ ποιῶν ὑπάρχη, καὶ τοῦτον εἰς γὰρ δύναμιν οὐχ ἡττησόμεθα εὖ ποιούντες».

24. Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ἀκούσας δὲ ὁ Τισσαφέρνης,

«Ταῦτα, ἔφη, ἐγὼ ἀπαγγεῶ βασιλεῖ καὶ ὑμῖν πάντας τὰ παρ' ἐκείνου· μέχρι δ' ἂν ἐγὼ ἦκω αἱ σπονδαὶ μενόντων· ἀγορὰν δὲ ἡμεῖς παρέξομεν.»

25. Καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἦκεν· ὥςθ' οἱ Ἕλληνας ἐφρόντιζον· τῇ δὲ τρίτῃ ἦκων ἔλεγεν ὅτι διαπεπραγμένους ἦκου παρὰ βασιλείᾳς δοθῆναι αὐτῷ σφῆζειν τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πολλῶν ἀντιλεπόντων ὥς οὐκ ἄξιον εἶη βασιλεῖ ἀρεῖναι τοὺς ἐφ' ἐαυτὸν στρατεύσαμένους».

26. Τέλος δὲ εἶπε·

«Καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν ἢ μὴν φιλίαν παρέξειν ὑμῖν τὴν χάραν καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀγορὰν παρέχοντας· ὅπου δ' ἂν μὴ ἦ πρίασθαι, λαμβάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας εἰσάγομεν τὰ ἐπιτήδεια.

27. Ὑμᾶς δὲ αὐτὸ ἡμῖν δεήσει ὁρόσαι ἢ μὴν πορεύεσθαι ὥς διὰ φιλίας αἰνῶς σῖτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας ὁπόταν μὴ ἀγορὰν παρέχωμεν· ἣν δὲ παρέχωμεν ἀγορὰν, ἄνωγμένους ἔξειν τὰ ἐπιτήδεια».

28. Ταῦτα ἔδοξε, καὶ ᾤμωσαν καὶ δεξιάς ἔδοσαν Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλείας γυναικὸς ἀδελφὸς τοῖς τᾶν Ἑλλήνων στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς καὶ ἔλαβον παρὰ τᾶν Ἑλλήνων.

29. Μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης εἶπε·

«Νῦν μὲν δι' ἅπεμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὴν δὲ διαπράξωμαι ἂ δέομαι, ἤξω συσκευασάμενος ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὸς ἀπὼν ἐπὶ τὴν ἑμαντοῦ ἀρχήν».

Δ'. Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρνην οἱ τε Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀριαῖος ἐγγὺς ἀλλήλων ἐστρατοπεδευμένοι ἡμέρας πλείους ἢ εὖκοσιν. Ἐν δὲ ταύταις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκαῖδι καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν τινες, <οἱ> παρεθάρρυνόν τε καὶ δεξιᾶς ἐνίοις παρὰ βασιλέως ἔφερον μὴ μνησικακήσῃν βασιλέα αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας μηδὲ ἄλλου μηδενὸς τῶν παροιχομένων.

2. Τούτων δὲ γιγνομένων ἐνδηλοὶ ἦσαν οἱ περὶ Ἀριαῖον ἦπτον προσέχοντες τοῖς Ἕλλησι τὸν νοῦν· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκον, ἀλλὰ προσιώντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς·

3. «Τί μένομεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα ὅτι βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι ἂν περὶ παντός ποιήσῃ, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι φόβος εἴη ἐπὶ βασιλέα μέγαν στρατεύειν; καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν διὰ τὸ διεσπάρθαι αὐτῷ τὸ σράτευμα; ἐπὶ δὲ πάλιν ἄλλοι αὐτῷ ἢ στρατιά, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθῇσεται ἡμῖν.

4. Ὡς δὲ πού τῃ ἀποσκάπτει τῇ ἀποτειχίζει, ὥς ἄπορος εἴη ἢ ὁδός. Οὐ γάρ ποτε ἐκὼν γε βουλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγγεῖλαι ὥς ἡμεῖς τοσοῦδε ὄντες ἐνικῶμεν [τὸν] βασιλέα ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ καὶ καταγελάσαντες ἀπὸλθωμεν».

5. Κλεάρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν·

«Ἐγὼ ἐνθουῶμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα· ἐννοῶ δ' ὅτι εἰ νῦν ἀπηνε, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπέναι καὶ παρὰ τὰς σπονδάς ποιεῖν. Ἐπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς παρέξει ἡμῖν οὐδὲ ὅθεν ἐπιστοιούμεθα· αὐθις δὲ ὁ ἐγγιστόμενος οὐδεὶς ἔσται καὶ ἅμα ταῦτα

ποιοῦντων ἡμῶν εὐθὺς < ἂν > 'Αριαῖος ἀποσταίη' ὥστε φίλος ἡμῶν οὐδεὶς λελείβεταί, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσθεν ὄντες πολλοὶ ἡμῶν ἔσονται.

6. Ποταμὸς δ' εἰ μὲν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῶν ἐστὶ διαβατός οὐκ οἶδα· τὸν δ' οὖν Εὐφράτην ἴσμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι καὶ λυνόντων πολεμίων. Οὐ μὲν δὴ ἂν μάχεσθαι γε δέη ἱππεῖς εἶναι ἡμῶν σύμμαχοι, τῶν δὲ πολεμίων ἱππεῖς εἰσὶν οἱ πλείστοι καὶ πλείστον ἄξιον ὥστε νικῶντες μὲν τίνα ἂν ἀποκτείνωμεν; ἡττωμένων δὲ οὐδένα οἷόν τε σωθῆναι.

7. Ἐγὼ μὲν οὖν βασιλεῦ, ὅς σὺ ταῦτά πολλαῖ ἐστὶ τὰ σύμμαχα, εἴπερ προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ τι δεῖ αὐτὸν ὀρύσσει καὶ δεξιῶν δοῦναι καὶ θεοῦς ἐπιorkῆσαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἕπιστα ποιῆσαι Ἑλλησὶ τε καὶ βαρβάροις».

Τοιαῦτα πολλὰ ἔλεγεν.

8. Ἐν δὲ τούτῳ ἦκε Τισσαφέρνης ἔχων τὴν ἐαυτοῦ δύναμιν ὥς εἰς οἶκον ἀπῴων καὶ Ὀρόντας* * τὴν ἐαυτοῦ δύναμιν· ἦγε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τὴν βασιλεῦς ἐπὶ γάμφῳ.

9. Ἐντεῦθεν δὲ ἤδη Τισσαφέρνους ἡγουμένου καὶ ἀγορὰν παρέχοντος ἐπορεύοντο· ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος τὸ Κύρον βαρβαρικὸν ἔχων στράτευμα ἥμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντα καὶ συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις.

10. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὑφορώντες τοὺτους αὐτοὶ ἐφ' ἐαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες. Ἐστρατοπεδεύοντο δὲ ἐκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην καὶ πλεῖον· ἐφυλάττοντο δὲ ἀμφοτέροι ὥσπερ πολεμίους ἀλλήλους, καὶ εὐθὺς τοῦτο ὑποψίαν παρεῖχεν.

11. Ἐνίστε δὲ καὶ ζυλιζόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα συλλέγοντες πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοισ· ὥστε καὶ τοῦτο ἐχθρὰν παρεῖχεν.

12. Διελθόντες δὲ τρεῖς σταθμοὺς ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηδίας καλούμενον τείχος, καὶ παρῆλθον εἰσω αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἀκοδομημένον πλίνθοις ὅπταις ἐν ἀσφάλτῳ κεμέναις, εὖρος εἴκοσι ποδᾶν, ὕψος δὲ ἑκατόν· μῆκος δ' ἐλέγετο εἶναι εἴκοσι παρασαγγᾶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ.

13. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διὰ ρυχας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δὲ ἐξευγμένην πλοίοις ἐπτά· αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατέτετμηντο δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δὲ ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὄχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίσας· καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος ἢ ὄνομα Σιττάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα. »

14. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παντοίων δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα οὐ μέντοι καταφανεῖς ἦσαν. —

15. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὅπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἀνθρώπος τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα δὲ οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ἂν τοῦ Μένωνος ξένου.

16. Ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτός εἰμι ὃν ζητεῖς, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τάδε·

«Ἐπεμψέ με Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάζωος, πιστοὶ ὄντες Κόρυς καὶ

^{ἡ φράση ὅτι}
 ὑμῖν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι μὴ ὑμῖν ἐπιθῶνται τῆς
 νυκτός οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στράτευμα πολὺ ἐν τῇ πλησίον
 παραδείσῳ·.

17. «Καὶ παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι
 κελεύουσι φυλακὴν, ὥς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης
 τῆς νυκτός, ἐὰν δένηται, ὥς μὴ διαβῇτε, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἀπο-
 ληρῇτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος·».

18. Ἀκούσαντες ταῦτα ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν
 Κλέαρχον καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. Ὁ δὲ Κλέαρχος
 ἀκούσας ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο. |

19. Νεανίσκος δὲ τις τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶ-
 πεν ὥς οὐκ ἀκόλουθα εἶη τό τε ἐπιθήσεσθαι καὶ λύ-
 σαι τὴν γέφυραν. Δῆλον γάρ ὅτι ἐπιτιθεμένους ἢ
 νικᾶν δεῖσιν ἢ ἡττᾶσθαι. Ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί
 δεῖ λύειν αὐτοὺς τὴν γέφυραν; οὐδὲ γὰρ ἂν πολ-
 λαὶ γέφυραι ὦσιν ἔχουμεν ἂν ὅποι φυγόντες ἡμεῖς
 σωθῶμεν.

20. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς νικᾶμεν, λελυμένης τῆς γεφύ-
 ρας οὐχ ἔξουσιν ἐκεῖνοι ὅποι φύγωσιν· οὐδὲ μὴν
 βοηθῆσαι πολλῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνή-
 σεται λελυμένης τῆς γεφύρας.

21. Ἀκούσας δὲ ὁ Κλέαρχος ταῦτα ἤρετο τὸν
 ἄγγελον πόση τις εἶη χώρα ἢ ἐν μέσῳ τοῦ Τί-
 γρητος καὶ τῆς διώρυχος. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι πολλὴ
 καὶ κάμαι ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι.

22. Τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν
 ἄνθρωπον ὑποπέμψαιαν, ὁκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνες
 διελόντες τὴν γέφυραν μένειαν ἐν τῇ νήσῳ ἐρύ-
 ματα ἔχοντες ἔνθεν μὲν τὸν Τίγρητα, ἔνθεν δὲ
 τὴν διώρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ
 χώρας πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὖσης καὶ τῶν ἐργασο-

μένων ἐνόντων· εἴτα δὲ καὶ ἀποστροφῇ γένοιτο εἴ τις βούλοιο βασιλέα κακῶς ποιεῖν.

23. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνεπαύοντο· ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν ὁμῶς φυλακὴν ἐπεμψαν· καὶ οὔτε ἐπέθετο οὔδεις οὐδαμῶθεν οὔτε πρὸς τὴν γέφυραν οὔδεις ἦλθε τῶν πολεμίων, ὥς οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον.

24. Ἐπειδὴ δὲ ἔως ἐγένετο, διέβαινον τὴν γέφυραν ἐξευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ὥς οἷόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως· ἐξήγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρνηους Ἑλλήνων ὥς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιήσεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῇ ἦν· διαβαινόντων μέντοι ὁ Γλοῦς [αὐτῶν] ἐπεφάνη μετ' ἄλλων σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπειδὴ δὲ εἶδεν, ᾤχετο ἀπελαύνων.

25. Ἀπὸ δὲ τοῦ Τήρητος ἐπορεύθησαν σταθμούς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσιν ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέθρου· ἐπὶ δὲ γέφυρα. Καὶ ἐνταῦθα ᾤκειτο πόλις μεγάλη ὄνομα Ὡπις· πρὸς ἣν ἀπῆντησε τοῖς Ἑλλήσιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου γόθος ἀδελφὸς ἀπὸ Σοῦσαν καὶ Ἐκβατάνων στρατιάν πολλήν ἄγων ὥς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ ἐπιστήσας τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα παρερχομένους τοὺς Ἑλληνας ἐθεώρει.

26. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἡγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δὲ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐφιστάμενος· ὅσων δὲ [ἂν] χρόνον τὸ ἡγούμενον τοῦ στρατεύματος ἐπιστήσειε, τοσοῦτον ἦν ἀνάγκη χρόνον δι' ὅλου τοῦ στρατεύματος γίνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥστε τὸ στράτευμα καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἑλλήσι δόξα πάμπλου εἶναι, καὶ τὸν Πέρσῃν ἐκπεπληχθαι θεωροῦντα.

27. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἐρήμους ἕξ παρασάγγας τριάκοντα εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητρός. Ταύτας Τισσαφέρνης Κύρου ἐπεγγελάν διαρπάσαι τοῖς Ἑλλήσιν ἐπέτρεψε πλὴν ἀνδραπόδων. Ἐνῆν δὲ σίτος πολὺς καὶ πρόβατα καὶ ἄλλα χρήματα.

28. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἐρήμους τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι τὸν Τίγρητα ποταμὸν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ἦκετο μεγάλη καὶ εὐδαίμων ὄνομα Καιναί, ἕξ ἣς οἱ βάρβαροι διῆγον ἐπὶ σχεδιαῖς διφθερίναις ἄρτους, τυροὺς, οἶνον.

Ε'. Μετὰ ταῦτα ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν ποταμὸν, τὸ εὖρος τεττάρων πλέθρων. Καὶ ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψία μὲν ἦσαν, φανερὰ δὲ οὐδερμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή.

2. Ἐδοξεν οὖν τῷ Κλεάρχῳ συγγενέσθαι τῷ Τισσαφέρνει [καὶ] εἰ πως δύναιτο παῦσαι τὰς ὑποψίας πρὶν ἕξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμψε τινα ἐροῦντα ὅτι συγγενέσθαι αὐτῷ χρήζει. Ὁ δὲ ἐτοίμως ἐκέλευεν ἡκεῖν.

3. Ἐπειδὴ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλεάρχος τὰδε·

« Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν ὄρκους γεγενημένους καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσιν ἀλλήλους· φυλαττόμενον δὲ σὲ τε ὁρῶ ὡς πολεμίους ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ταῦτα ἀντιφυλαττόμεθα.

4. Ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐ δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθῆσθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν ἐγώ τε σαφῶς οἶδα ὅτι ἡμεῖς γε οὐδὲ ἐπιννοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι εἰς λόγους σοὶ ἐλθεῖν, ὅπως εἰ δυναίμεθα ἐξέλκομεν ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν.

5. Καὶ γὰρ οἶδα ἀνθρώπους ἤδη τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας, οἱ φοβηθέντες ἄλλήλους φθάσαι βουλόμενοι πρὶν παθεῖν ἐποίησαν ἀνίκηστα κακὰ τοῦς οὐτε μέλλοντας οὐτ' ἀνβουλόμενους τοιοῦτον οὐδέν.

6. Τὰς οὖν τοιαύτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστα ἀν παθεσθαι ἤκω καὶ διδάσκειν σε βούλομαι ὥς σὺ ἡμῖν οὐκ ὁρθῶς ἀπιστεῖς.

7. Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέγιστον οἱ θεῶν ἡμῶς ὅρκοι καλέουσι πολεμίους εἶναι ἀλλήλοις· ὅστις δὲ τούτων σένοιδεν αὐτῷ παρημελήκως, τοῦτον ἐγὼ οὐποτ' ἀν εὐδαμονίσαιμι. Τὸν γάρ θεὸν πόλεμον οὐκ οἶδα οὐτ' ἀπὸ ποίον ἂν τάχους φεύγων τις ἀποφύγοι οὐτ' εἰς ποίον ἂν σκότος ἀποδραῖνῃ οὐθ' ὅπως ἂν εἰς ἐχρὸν χωρίον ἀποσταίῃ. Πάντη γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ἐποχείρια καὶ πανταχὴ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσιν.

8. Περί μὲν δὴ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν ὁρκῶν οὕτω γινώσκω, παρ' οὗς ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέμενοι κατεθέμεθα· τῶν δ' ἀνθρώπων οὐκ ἐγὼ ἐν τῇ παρόντι νομίζω μέγιστον εἶναι ἡμῖν ἀγαθόν.

9. Σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα μὲν ὁδὸς εὐπορος, πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, τῶν τε ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν διὰ σκότους ἡ ὁδὸς· οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστάμεθα· πᾶς δὲ ποταμὸς δύνπορος, πᾶς δὲ ὄχλος φοβερός, φοβερώτατον δ' ἐρημία· μεστὴ γὰρ πολλῆς ἀπορίας ἐστί·

10. Εἰ δὲ δὴ καὶ μαινέντες σε κατακτείναιμεν, ἄλλο τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἐφεδρον ἀγωνιζοίμεθα; ὅσων δὲ δὴ καὶ οἶων ἂν ἐλπίδων ἑμᾶντὸν στερήσαιμι, εἰ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν, ταῦτα λέξω.

11. Ἐγὼ γὰρ Κύρον ἐπεθήμῃ μοι φίλον γενέσθαι, νομίζων τῶν τότε ἱκανώτατον εἶναι εὖ ποιεῖν ὃν βούλοιστο· σέ δὲ νῦν ὁρῶ τὴν τε Κέρου δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα καὶ τὴν σαρτοῦ [χώραν] σφάζοντα, τὴν δὲ βασιλείας δύναμιν, ἣ Κῆρος πολεμία ἐχρήτο, σοὶ ταύτην σέμμαχον οὖσαν.

12. Τούτων δὲ τοιούτων ὄντων τίς οὕτω μαίνεται ὅστις οὐ βούλεται σοὶ φίλος εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ σέ βουλίσεσθαι φίλον ἡμῖν εἶναι.

13. Οἶδα μὲν γὰρ ἡμῖν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας, οὓς νομίζω

ἂν σὺν τῇ παρούσῃ δυνάμει ταπεινοὺς ἑμῖν παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· ἀκοῶν δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῖσαι ἐνοχλοῦντα αἰεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαμονίᾳ. Αἰγυπτίους δὲ, οἷς μάλιστα ὑμᾶς νῦν οἶδα τεθραμμένους, οὐχ ὁρῶ ποῖα δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον ἂν κολάσαισθε τῆς νῦν σὺν ἡμοῖ οὐσης.

14. Ἀλλὰ μὲν ἐν γε τοῖς περὶ οἰκοῦσι σὺ εἰ μὲν βούλοιο τῶν φίλος εἶναι, ὥς μέγιστος ἂν εἴης, εἰ δὲ τίς σε λυποῖ, ὥς δεσπότης [ἂν] ἀναστρέφοι ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας, οἱ σοι οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἔντα μόνον ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος ἦν σωθέντες ἐπὶ σοῦ σοὶ ἂν ἔχομεν δικαίως.

15. Ἐροῖ μὲν ταῦτα πάντα ἐνθυμονήνῃ· οὕτω δοκεῖ θαιμαστόν εἶναι τὸ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν ὥστε καὶ ἡδιστ' ἂν ἀκοῶσιν τὸ ὄνομα τίς οὕτως ἐστὶ δεινὸς λέγειν ὥστε σε πείσαι λέγων ὥς ἡμεῖς σοι ἐπιβουλευόμεν·.

Κλέαρχος μὲν οὖν τοσαῦτα εἶπε· Τισσαφέρνης δὲ ὠδε ἀπημείβετο·

16. « Ἀλλ' ἡδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀκοῶν σου φρονήτους λόγους· ταῦτα γὰρ γινώσκων εἰ τι ἡμοῖ κακὸν βουλευοῖς, ἅμα ἂν μοι δοκεῖς καὶ παντὶ κακόνους εἶναι· ὥς δ' ἂν μάθης ὅτι οὐδ' ἂν ὑμεῖς δικαίως οὐτε βασιλεῖ οὐτ' ἡμοῖ ἀπιστοίητε, ἀντάκουσον.

17. Εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπολέσαι, πότερά σοι δοκοῦμεν ἰσπῶν πλῆθους ἀπορεῖν ἢ πεζῶν ἢ ὀπλίστεως ἐν ἣ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἄκανοι εἴμεν ἂν, ἀντιτάσχειν δὲ οὐδεὶς κίνδυνος·

18. Ἀλλὰ χωρίων ἐπιτηδίων ὑμῖν ἐπιτρεσθαι ἀπορεῖν ἂν σοι δοκοῖμεν; Οὐ τοσαῦτα μὲν πεδία ἃ ὑμεῖς φίλια ὄντα σὺν πολλῇ πόνῃ διαπορεύεσθε, τοσαῦτα δὲ ὄρη ὁρᾶτε ὑμῖν ὄντα πορευτέα, ἃ ἡμῖν ἔξεστι προκαταλαβοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν, τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποταμοὶ ἐφ' ἃν ἔξεστιν ἡμῖν ταμεῖσθαι ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλόμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ δ' αὐτῶν οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορεύομεν.

19. Εἰ δ' ἐν πᾶσι ταῦτοις ἡγήμεθα, ἀλλὰ τό γέ τοι πᾶρ κρεῖττον τοῦ καρποῦ ἐστίν· ὃν ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακαῶσαντες λιμὸν ὑμῖν ἀντιτάξαι, ὃ ὑμεῖς οὐδ' εἰ πάνν ἀγαθοὶ εἴητε μάχεσθαι ἂν δύναισθε.

20. Πῶς ἂν οὖν ἔχοντες τοσούτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηδὲνα ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ τούτων πάντων τούτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα ὃς μόνος μὲν πρὸς θεῶν ἀσεβής, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχυρός;

21. Παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι' ἐπιτοκίας τε πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους πράττειν τι. Οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ὦ Κλεάρχε, οὔτε ἀλόγιστοι οὔτε ἡλίθιοι ἐσμεν.

22. Ἀλλὰ τί δὴ ὑμᾶς ἐξόν ἀπολέσαι οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἦλθομεν; Εὐ ἴσθι ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρως τούτου αἰσιος τὸ τοῖς Ἕλλησιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ὃ Κῦρος ἀνέβη ξενικῶς διὰ μισθοδοσίας πιστεῦον τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι' εὐεργεσίας ἰσχυρόν.

23. Ὅσα δ' ἐμοὶ χρήσιμοι ὑμεῖς ἐστέ τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπας, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν, τὴν δ' ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἑτερος εὐπετῶς ἔχοι».

24. Ταῦτα εἰπὼν ἐδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθῆ λέγειν· καὶ εἶπεν·

«Οὐκοῦν, ἔφη, οἵτινες τοιοῦτων ἡμῖν εἰς φιλίαν ἐπαρχόντων περῶνται διαβάλλοντες αὐτοῖσι πολεμίους ἡμᾶς ἄξιοι εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν;»

25. «Καὶ ἐγὼ μὲν γε, ἔφη ὁ Τισσαφέρνης, εἰ βοῦλεσθέ μοι οἷ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐλθεῖν ἐν τῇ ἐμφανεί, λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας ὥς σὺ ἐμοὶ ἐπιβουλεύεις καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ».

26. «Ἐγὼ δέ, ἔφη ὁ Κλεάρχος, ἄξω πάντας, καὶ σοὶ αὐτὸ δηλώσω ὅθεν ἐγὼ περὶ σοῦ ἀκούω».

27. Ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ Τισσαφέρνης φιλοφρογούμενος τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν ἐκέλευε καὶ σύνδειπνον ἐποιήσατο. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ Κλεάρχος ἀπελθὼν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον δηλὸς τ' ἦν πάννυ φιλικῶς αἰόμενος διακεῖσθαι τῷ Τισσαφέρνει καὶ ἃ ἔλεγεν ἐκεῖνος ἀπήγγελλεν, ἔφη τε χρῆναι ἰέναι παρὰ Τισσαφέρνην οὓς ἐκέλευσε, καὶ οἱ ἂν

ἐλεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν Ἑλλήνων, ὥς προ-
δότης αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς Ἑλλησιν ὄντας
τιμωρηθῆναι.

28. Ὑπάπτευε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένω-
να, εἰδὼς αὐτὸν καὶ λάθρᾳ συγγεγεννημένον Τισ-
σαφέρνει μετ' Ἀριαίου καὶ στασιάζοντα αὐτῷ καὶ
ἐπιβουλευόντα, ὅπως τὸ στράτευμα ἅπαν πρὸς αὐ-
τὸν λαβὼν φίλος ἢ Τισσαφέρνει.

29. Ἐδοῦλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στρά-
τευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην καὶ τοὺς
παράλυπούντας ἐκποδὰς εἶναι. Τῶν δὲ στρατιωτῶν
ἀντέλεγον τινες αὐτῷ μὴ ἰέναι πάντας τοὺς λοχα-
γοὺς καὶ στρατηγούς μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει.

30. Ὁ δὲ Κλέαρχος ἰσχυρῶς κατέτεινεν, ἔστε
διεπράξατο πέντε μὲν στρατηγούς ἰέναι, εἴκοσι δὲ
λοχαγούς· συνηκολούθησαν δὲ ὥς εἰς ἀγορὰν καὶ
τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὥς διακόσιοι.

31. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ ταῖς θύραις ταῖς Τισσαφέρ-
νους, οἱ μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἰσω, Πρόξενος
Βοιώτιος, Μένων Θετταλός, Ἀγίας Ἀρκὰς, Κλέαρ-
χος Λάκων, Σωκράτης Ἀχαιοῦ· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ
ταῖς θύραις ἔμενον.

32. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου
οἱ τ' ἔνδον συνελαμβάνοντο καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν.
Μετά δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων τινὲς ἰππέων διὰ τοῦ
πεδίου ἐλαύνοντες ᾤτινι ἐντυγχάνοιεν Ἑλληνι ἢ
δούλῳ ἢ ἐλευθέρῳ πάντας ἔκτεινον.

33. Οἱ δὲ Ἕλληνες τὴν τε ἰππασίαν ἐθαύμαζον ἐκ
τοῦ στρατοπέδου ὁρῶντες καὶ ὃ τι ἐποιοῦν ἡμφε-
γνύουν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκὰς ἦκε φεύγων τετρω-

μένος εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων, καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα.

34. Ἐκ τούτου διὴ οἱ Ἕλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὄπλα πάντες ἐκπεπληγμένοι καὶ νομίζοντες αὐτίκα ἥξειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

35. Οἱ δὲ πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Ἀριαῖος δὲ καὶ Ἀρτάοχος καὶ Μιθραδάτης, οἱ ἦσαν Κύρῳ πιστότατοι· ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐρμηνεὺς ἔφη καὶ τὸν Τισσαφέρνους ἀδελφὸν σὺν αὐτοῖς ὁρᾶν καὶ γινώσκειν· συνηκολούθουν δὲ καὶ ἄλλοι Περσῶν τεθωρακισμένοι εἰς τριακοσίους.

36. Οὗτοι ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, προσελθεῖν ἐκέλευον εἴ τις εἴη τῶν Ἑλλήνων στρατηγός ἢ λοχαγός, ἵνα ἀπαγγείλῃσι τὰ παρὰ βασιλέως.

37. Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον φυλαττόμενοι τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ μὲν Κλεάνωρ Ὀρχομένιος καὶ Σοφαίνετος Στυμφάλιος, σὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὅπως μάθοι τὰ περὶ Προξένου· Χειρίσοφος δὲ ἐτύγχανεν ἁπὼν ἐν κώμῃ τινὶ σὺν ἄλλοις ἐπισιτιζόμενος.

38. Ἐπειδὴ δὲ ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, εἶπεν Ἀριαῖος τάδε·

«Κλέαρχος μὲν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπεὶ ἐπιorkῶν τε ἐφάνη καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ τέθηκε, Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγειλαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. Ὑμᾶς δὲ βασιλεὺς τὰ ὄπλα ἀπαιτεῖ· ἐαυτοῦ γὰρ εἶναι φησιν, ἐπεὶ περ Κύρου ἦσαν τοῦ ἐκείνου δοῦλου».

39. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ Ἕλληνες, ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος·

«Ὁ κακίστε ἀνθρώπων Ἀριαῖε καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώπους, οἵτινες ὁμό-

σαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομεῖν, προδόντες ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνηι τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πανουργοτάτῳ τοὺς τε ἄνδρας αὐτοὺς οἷς ᾤνετε ἀπολωλέκατε καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότας σὺν τοῖς πολεμίοις ἐφ' ἡμῶν ἐρχεσθε;»

40. Ὁ δὲ Ἀριαῖος εἶπε·

«Κλέαρχος γὰρ πρόξενον ἐπιβουλευὼν φανερὸς ἐγένετο Τισσαφέρνηι τε καὶ Ὀρόντι, καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς σὺν τούτοις».

41. Ἐπὶ τούτοις Ξενοφῶν τάδε εἶπε·

«Κλέαρχος μὲν τοίνυν εἰ παρὰ τοὺς ὄρκους ἔλκε τάς σπονδὰς, τὴν δίκην ἔχειν δίκαιον γὰρ ἀπολλύσθαι τοὺς ἐπιорκοῦντας· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων ἐπεὶ περ εἰσὶν ἡμέτεροι μὲν εὐεργέται, ἡμέτεροι δὲ στρατηγοί, πέμψατε αὐτοὺς δεῖρον· διὸν γὰρ ὅτι φίλοι γε ὄντες ἡμιοτέροις πειράσσονται καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα συμβουλεύσαι».

42. Πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις ἀπῆλθον οὐδὲν ἀποκρινάμενοι.

ζ'. Οἱ μὲν δι' στρατηγῶν οὕτω ληφθέντες ἀνῆχθησαν ὥς βασιλεῖα καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν, εἷς μὲν αὐτὰν Κλέαρχος ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμπείρας αὐτοῦ ἐχόντων δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος ἐσχάτως.

2. Καὶ γὰρ δι' ἑως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους παρέμενεν, ἐπειδὴ δὲ εἰρήνην ἐγένετο, ἀναπεισας τὴν αὐτοῦ πόλιν ὥς οἱ Θράκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἕλληνας καὶ διαπραξάμενος ὥς ἐδύνατο παρὰ τῶν ἐφόρων ἐξέπλει ὥς πολεμίσων τοῖς ὑπὲρ Χερρονήσου καὶ Περίνθου Θραζῖν.

3. Ἐπεὶ δὲ μεταγνόντες πως οἱ ἔφοροι ἤδη ἐξω ὄντος ἀποστρέφειν αὐτὸν ἐπειρῶντο ἐξ Ἰσθμοῦ, ἐνταῦθα οὐκέτι πείθεται, ἀλλ' ὤχετο πλέων εἰς Ἑλλήσποντον.

4. Ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν ἐν Σάρτη τελῶν ὡς ἀπειθῶν. Ἦδη δὲ φυγὰς ὦν ἔρχεται πρὸς Κύρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε Κύρον ἄλλη γέγραπται, δίδωσι δὲ αὐτῷ Κύρος μυρίους δαρυκεύς·

5. ὁ δὲ λαβὼν οὐκ ἐπὶ ῥαθυμίαν ἐτράπετο, ἀλλ' ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων συλλέξας στρατεύμα ἐπόλεμει τοῖς Θραξί, καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε καὶ ἀπὸ τούτου δι' ἔφερε καὶ ἤγε τούτους καὶ πολεμῶν διεγένετο μέχρι Κυρὸς ἐδείξῃ τοῦ στρατεύματος· τότε δὲ ἀπῆλθεν ὡς σὺν ἐκείνῳ αὐτὸν πολεμήσων.

6. Ταῦτα οὖν φιλοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅστις ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἔχειν ἄνευ αἰσχύνῃς καὶ βλάβῃς αἰρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ῥαθυμεῖν βούλεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως αἰρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν· ἐκεῖνος δὲ ὥσπερ εἰς ἄλλην τινὰ ἡδονὴν ἤθελε διαπαντὶ εἰς πόλεμον.

7. Οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν· πολεμικὸς δὲ αὐτῇ ἐδόκει εἶναι ὅτι φιλοκίνδυνός τε ἦν καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος, ὡς οἱ παρόντες πανταχοῦ πάντες ὁμολογοῦν.

8. Καὶ ἀρχικὸς δ' ἐλέγετο εἶναι ὡς δυνατόν ἐκ τοῦ τοιοῦτου τρόπου οἷον κάκεῖνος εἶχεν. Ἰκανὸς μὲν γάρ ὡς τις καὶ ἄλλος φροντίζειν ἦν ὅπως ἔχοι ἢ στρατιὰ αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια καὶ παρασκευάζειν ταῦτα, ἰκανὸς δὲ καὶ ἐμποῦσαι τοῖς παροῦσιν ὡς πιστέον εἴη Κλεάρχῳ.

9. Τοῦτο δ' ἐποίει ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι· καὶ γὰρ

όραν στυγνός ἦν καὶ τῇ φωνῇ τραχύς, ἐκόλαζέ τε ἰσχυρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὥς καὶ αὐτῷ μεταμέλιν ἐσθ' ὅτε.

10. Καὶ γνώμη δ' ἐκόλαζεν ἀκολάστου γὰρ στρατεύματος οὐδέν ἡγεῖτο ὄφελος εἶναι, ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν ἔφασαν ὥς δέοι τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους, εἰ μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάσσειν ἢ φίλων ἀφρέζεσθαι ἢ ἀπροφασίστως ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους.

11. Ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἦθελον αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα καὶ οὐκ ἄλλον ἡροῦντο οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε παιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι καὶ τὸ χαλεπὸν ἔρρωμένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι, ὥστε σαιτήριον, οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαίνετο.

12. Ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιτο καὶ ἐξείη πρὸς ἄλλον ἀρξομένους ἀπιέναι, πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον· τὸ γὰρ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ὤμός· ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον.

13. Καὶ γὰρ οὖν φιλία μὲν καὶ εὐνοία ἐπομένους οὐδέποτε εἶχεν· οἵτινες δὲ ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι ἢ ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι παρείησαν αὐτῷ, σφόδρα πειθομένοις ἐχρήτο.

14. Ἐπεὶ δὲ ἀρξαιντο νικᾶν σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἤδη μεγάλα ἦν τὰ χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας· τὸ τε γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους θαρραλέως ἔχειν παρῆν καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκείνου τιμωρίαν φοβεῖσθαι εὐτάκτους ἐποίει.

15. Τοιοῦτος μὲν δὴ ἄρχων ἦν· ἀρχεσθαι δὲ ὑπὸ

ἄλλων οὐ μάλα ἐθέλειν ἐλέγετο. Ἦν δὲ ὅτε ἐτελεύτα ἀμφὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη.

✠ 16. Πρόξενος δὲ ὁ Βοιάτιος εὐθὺς μὲν μενιάκιον ὦν ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν ἱκανός· καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργία ἀργύριον τῷ Λεοντίνῳ.

17. Ἐπεὶ δὲ συνεγένετο ἐκεῖνα, ἱκανός νομίσας ἤδη εἶναι καὶ ἄρχειν καὶ φίλος ὦν τοῖς πρώτοις μὴ ἡττᾶσθαι εὐεργετῶν, ἦλθεν εἰς ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις· καὶ ᾤετο κτίσεσθαι ἐκ τούτων ὄνομα μέγα καὶ δύναμιν μεγάλην καὶ χρήματα πολλά.

18. Τοσοῦτων δ' ἐπιθυμῶν σφόδρα ἐνδηλον αὐτῷ καὶ τοῦτο εἶχεν ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν θέλοι κτᾶσθαι μετὰ ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ ᾤετο δεῖν τούτων τυγχάνειν, ἄνευ δὲ τούτων μὴ.

19. Ἀρχεῖν δὲ καλῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν δυνατός ἦν· οὐ μέντοι οὐτ' αἰδῶ τοῖς στρατιώταις ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανός ἐμποῦησαι, ἀλλὰ καὶ ἡσχύνετο μᾶλλον τοὺς στρατιώτας ἢ οἱ ἀρχόμενοι ἐκείνον· καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν φανερός τὸ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις ἢ οἱ στρατιῶται τὸ ἀπιστεῖν ἐκεῖνα.

20. ᾔετο δὲ ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν τὸν μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. Τοιγαρὸν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δὲ ἄδικοι ἐπεβούλευον ὥς εὐμεταχειρίστω ὄντι. Ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα.

21. Μένων δὲ ὁ Θετταλὸς δηλὸς ἦν ἐπιθυμῶν μὲν πλουτεῖν ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δὲ ἀρχεῖν, ὅπως

πλείω λαμβάνοι, ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνου· φίλος τε ἐβούλετο εἶναι τοῖς μέγιστον δυναμένοις, ἵνα ἀδικῶν μὴ διδοίῃ δίκην.

22. Ἐπὶ δὲ τὸ κατεργάζεσθαι ἂν ἐπιθυμοίῃ συντοματάτην ᾤετο ὁδὸν εἶναι διὰ τοῦ ἐπιορκεῖν τε καὶ ψεύδεσθαι καὶ ἐξαπατᾶν, τὸ δ' ἀπλοῦν καὶ ἀληθές τὸ αὐτὸ τῷ ἡλίθιῳ εἶναι.

23. Στέργων δὲ φανερός μὲν ἦν οὐδένα, ὅτῳ δὲ φαίῃ φίλος εἶναι, τοῦτῳ ἐνδηλος ἐγίγνετο ἐπιβουλεύων. Καὶ πολεμίου μὲν οὐδενὸς κατεγέλα, τῶν δὲ συνόντων πάντων ὡς καταγελαῶν αἰεὶ διελέγετο.

24. Καὶ τοῖς μὲν τῶν πολεμίων κτήμασιν οὐκ ἐπεβούλευε· χαλεπὸν γάρ ᾔετο εἶναι τὰ τῶν φυλαττομένων λαμβάνειν· τὰ δὲ τῶν φίλων μόνος ᾔετο εἰδέναι ῥᾶστον ὃν ἀφύλακτα λαμβάνειν.

25. Καὶ ὅσους μὲν αἰσθάνοιτο ἐπιόρκους καὶ ἀδίκους ὡς εὖ ἀπλισμένους ἐφοβεῖτο, τοῖς δὲ ὁσίοις καὶ ἀλῆθειαν ἀσκοῦσιν ὡς ἀνάνδροις ἐπειράτο χρῆσθαι.

26. Ὡς περ δὲ τις ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ δικαιοῦντι, οὕτω Μένων ἡγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι, τῷ πλάσασθαι ψευδῆ, τῷ φίλους διαγελαῶν· τὸν δὲ μὴ πανούργον τῶν ἀπαιδεύτων αἰεὶ ἐνόμιζεν εἶναι. Καὶ παρ' οἷς μὲν ἐπεχείρει πρωτεύειν φιλία, διαβάλλων τοὺς πρώτους τοῦτο ᾔετο δεῖν κτήσασθαι.

27. Τὸ δὲ πειθομένους τοὺς στρατιώτας παρέχεσθαι ἐκ τοῦ συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμνηχανᾶτο. Τιμᾶσθαι δὲ καὶ θεραπεύεσθαι ἡξίου ἐπιδεικνύμενος ὅτι πλείστα δύναιτο καὶ ἐθέλοι ἂν ἀδικεῖν· Εὐεργεσίαν

δὲ κατέλεγεν, ὅποτε τις αὐτοῦ ἀφίστατο, ὅτι χρώμενος αὐτῷ οὐκ ἀπώλεσεν αὐτόν.

28. Καὶ τὰ μὲν δὴ ἀφανῇ ἔξεστι περὶ αὐτοῦ ψευδεσθαι, ἃ δὲ πάντες ἴσασι τὰδ' ἐστίν. Παρὰ 'Αριστίππου μὲν ἔτι ὠραῖος ὢν στρατηγεῖν διεπράξατο τῶν ξένων, 'Αριαίῳ δὲ βαρβάρῳ ὄντι, ἦδετο, οἰκειότατος [ἔτι ὠραῖος ὢν] ἐγένετο.

29. 'Αποθνησκόντων δὲ τῶν συστρατῆγων ὅτι ἐστράτευσαν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, ταῦτα πεπονηκώς οὐκ ἀπέθανε, μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον [στρατηγῶν] τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὥσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς, ὥσπερ τάχιστος θάνατος δοκεῖ εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν ὥς πονηρὸς λέγεται τῆς τελευτῆς τυχεῖν.

30. 'Αγίας δὲ ὁ 'Αρκάς καὶ Σωκράτης ὁ 'Αχαιὸς καὶ τούτῳ ἀπεθανέτην. Τούτων δὲ οὐδ' ὥς ἐν πολέμῳ κακῶν οὐδεὶς κατεγέλα οὐτ' εἰς φιλίαν αὐτοὺς ἐμέμφετο. Ἦστην δὲ ἄμφω ἄμφι τὰ πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

Εὐαγγέλιον Ματθαίου

BIBLION Γ'

Α' [Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ Κύρου ἀναβάσει οἱ Ἕλληγες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν ἐγένετο ἀπionτων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρνει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται].

2. Ἐπεὶ δὲ οἱ στρατηγοὶ συνελημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ συνεπισπόμενοι ἀπωλώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλληγες, ἐννοοῦμενοι μὲν ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλεύσιν θύραις ἦσαν, κύκλῳ δὲ αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἐτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀπείχον δὲ τῆς Ἑλλάδος οὐ μείον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμῶν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἰκαδε ὁδοῦ, προυνδεδάκεσαν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν οὐδὲ ἰππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες, ὥστε εὐδηλον ἦν ὅτι νικῶντες μὲν οὐδένα ἂν κατακάνοιεν, ἡττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειψθεῖη.

3. ταῦτ' ἐννοοῦμενοι καὶ ἀθύρως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ

λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, πα-
δων, οὓς οὐποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. Οὕτω μὲν
δὴ διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο. *

4. Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος
ὃς οὔτε στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης
ἦν συνηκολούθει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέ-
ψατο οἰκοθεν ξένος ἂν ἀρχαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ
αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν Κύρῳ ποιήσειν, ὃν αὐ-
τὸς ἔφη κρεῖττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος.

5. Ὁ μὲντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν
ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πο-
ρείας. Καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας μὴ τι πρὸς τὴν
πόλεως ὑπαίτιον εἴη Κύρῳ φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδ-
κει ὁ Κύρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τῇ
Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλευεῖ τῷ Ξενοφῶνι
ἐλθόντα εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς
πορείας.

6. Ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπῆρετο τὸν Ἀπόλλων
τίνι ἂν θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστα καὶ
ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδὸν ἣν ἐπινοεῖ καὶ καλῶς πο-
ρεύσας σωθεῖν. Καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων θεοῖς
ἔδει θύειν.

7. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ
Σωκράτει. Ὁ δ' ἀκούσας ἠτιάτο αὐτὸν ὅτι οὐ τοῦ
πρώτου ἡρώτα πότερον λῶν εἴη αὐτῷ πορεύεσθαι
ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἰέον εἶναι τοῦτ' ἐπι-
θάνετο ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθεῖν. Ἐπεὶ μὲντοι
οὕτως ἦρου, ταῦτ', ἔφη, χρή ποιεῖν ὅσα ὁ θεὸς ἐκέ-
λευσεν.

8. Ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἂν

λεν ὁ θεὸς ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι
Πρόξενον καὶ Κύρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἀνω
ὁδόν, καὶ συνεστήθη Κύρῳ.

9. Προθυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου καὶ ὁ Κύρος
συμπροθυμεῖτο μεῖναι αὐτόν, εἶπε δὲ ὅτι ἐπειδὴν
τάχιστα ἡ στρατεία λήξει, εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν.
Ἐλέγето δὲ ὁ στόλος εἶναι εἰς Πισίδας.

10. Ἐστρατεύετο μὲν δι' οὕτως ἐξαπατηθεῖς—οὐχ
ὑπὸ Προξένου· οὐ γὰρ ἤδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμὴν
οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πλὴν Κλεάρχου·
ἐπεὶ μέντοι εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἦδη
ἔδόκει εἶναι ὅτι ὁ στόλος εἴη ἐπὶ βασιλέα. Φοβού-
μενοι δὲ τὴν ὁδόν καὶ ἄκοντες ὅρας οἱ πολλοὶ δι'
αἰσχύνην καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν·
ἄν εἰς καὶ Ξενοφῶν ἦν.

11. Ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλ-
λοις καὶ οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δ' ὕπνου
λαχὼν εἶδεν ὄναρ· Ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομέ-
νης σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῶαν οἰκίαν, καὶ ἐκ
τούτου λάμπεσθαι πᾶσα.

12. Περίφοβος δ' εὐθὺς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ τῇ
μὲν ἔκρινεν ἀγαθόν, ὅτι ἐν πόνοις ὦν καὶ κινδύ-
νοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε· τῇ δὲ καὶ ἐφο-
βεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέας τὸ ὄναρ ἔδόκει
αὐτῷ εἶναι, κύκλῳ δὲ ἔδόκει λάμπεσθαι τὸ πῦρ, μὴ
οὐ δύναίτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλείας,
ἀλλ' εἵργετο πάντοθεν ὑπὸ τινων ἀποριῶν.

13. Ὅποιόν τι μὲν δι' ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν
ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ.
Γίγνεται γὰρ τάδε· Εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνηγέρθη πρῶτον

μὲν ἔννοια αὐτῶ ἐμπίπτειν τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νύξ προβαίνειν ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοῦς πολεμίους ἵξειν. Εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδῶν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότερα παθόντας ὑβριζομένους ἀποθανεῖν;

14. Ὅπως δ' ἀμυνόμεθα οὐδεὶς παρασκευάζεται οὐδὲ ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα ὥσπερ ἐξόν ἡσυχίαν ἄγειν. Ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προξδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δ' ἡλικίαν ἑμαυτῶ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐάν τήμερον προδῶ ἑμαυτὸν τοῖς πολεμίοις.

15. Ἐκ τούτου ἀνίσταται καὶ συγκαλεῖ τοῦς Προξένου πρῶτον λοχαγοὺς. Ἐπεὶ δὲ συνήλθον, ἔλεξεν·
* « Ἐγώ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθέδδεν δόναμα, ὥσπερ οἶμαι οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὁρῶν ἐν οἷς ἑσμέν.

16. Οἱ μὲν γὰρ πολέμοι δηλὸν ὅτι σὲ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηγαν πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρασκευάσασθαι, ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται ὅπως ὥς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα.

17. Καὶ μὴν εἰ ὑρησόμεθα καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὅς καὶ τοῦ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος Ἰβδη ἀποτεμῶν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν ἡμᾶς δέ, οἷς κηδεμῶν μὲν οὐδεὶς ἀρεστὴν, ἐστρατευσάμεν δὲ ἐπ' αὐτὸν ὥς δοῦλον ἀντὶ βασιλείας ποιήσαντες καὶ ἀποκτενοῦντες εἰ δυναίμεθα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν;

18. Ἄρ' οὐκ ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλθοι ὥς ἡμᾶς τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον παρήσχοι τοῦ στρατεῦσαι ποτε ἐπ' αὐτόν; ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα πάντα ποιητέον.

19. Ἐγὼ μὲν οὖν ἔστε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν οὐποτ' ἐπανόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτεῖρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὅσῃ μὲν χώραν καὶ οἶαν ἔχοιεν, ὥς δὲ

ἀφθονα τὰ ἐπιτίθεται, ὅσους δὲ θεράποντας, ὅσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δὲ, ἐσθλὰ δέ·

20. τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὅποτε ἐνθυμούμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν τούτων ῥέθενός ἡμῖν μετῴη, εἰ μὴ πρῆαίμθα, ὅτον δ' ἀνησόμεθα ἰδεῖν· ἔτι ἄλλους ἔχοντας, ἄλλως δὲ πως πορῶμεθα τὰ ἐπιτίθεται ἢ ἀνοσιμένοισι ὅρκους ἡδὴ κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ἐνόησε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοδοῦμην ἢ γυνὴν τὸν πόλεμον·

21. Ἐπεὶ μὲντοι ἑαίνοντο ἔλυσαν τὰς σπονδὰς, ἔλεσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων εὐθῆς καὶ ἡ ἡμετέρα ἀσάφεια. Ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἄλλα, ὅπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ᾖσιν, ἀφανοῦνται δ' οἱ θεοὶ εἰσιν, οἱ σὺν ἡμῖν, ὥς τὸ εὖκος, ἴσονται.

22. Οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήκασιν· ἡμεῖς δὲ πολλὰ ὀρώντες ἀγαθὰ στερωπῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους· ὥστε ἐξείναι μοι δοκεῖ ἵεναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα ποῦδ' οὖν προνίματι μεζόνι ἢ τοῦτοις.

23. Ἐτι δ' ἔχομεν σάματα ἱκανώτερα τούτων καὶ ψέχη καὶ θάλαττῃ καὶ πόνους φέρειν· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς θεοῖς ἀμείνονας· οἱ δὲ ἄνδρες καὶ τρατοὶ καὶ διητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἦν οἱ θεοὶ ὥσπερ τὸ πρόσθεν νίκην ἡμῖν διδώσιν.

24. Ἄλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτά ἐνθυμοῦνται, πρὸς τῶν θεῶν μὴ ἀναμνήσκων ἄλλους ἐπ' ἡμᾶς ἐλθεῖν παρακυλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα, ἄλλ' ἡμεῖς ἀρξάμεν τοῦ ἔξορμήσθαι καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετὴν· γράνῃτε τῶν λοχαγῶν ἀριστοὶ καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι.

25. Καγὰρ δέ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἔξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἐπεσθαι ὑμῖν βούλομαι, εἰ δ' ὑμεῖς τάττετ' αὐτόν με ἰγείσθαι, οὐδὲν προσφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἰγούμαι ἐρεκτεῖν ἀπ' ἐραντοῦ τὰ κακά·.

26. Ὁ μὲν ταῦτ' ἐλεξεν, οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες ἰγείσθαι ἐκέλευον πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν βουωτιάζων τῇ φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν ὅτι φλυαροίη ὅστις λέγει ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλεῖα πείσας, εἰ δύνατο, καὶ ἅμα ἰρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας.

27. Ὁ μέντοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβῶν ἔλεξεν ἄδελφαι.

Ὡ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, σὺ γὰρ οὐδὲ ὁρῶν γινώσκεις οὐδὲ ἀκοῶν μύνησαι. Ἐν ταῦτῳ γὰρ μέντοι ἦσθα τοῖς ὅτι βασιλεὺς, ἐπεὶ Κύρος ἀπέθανε, καταφρονήσας ἐπὶ τούτῳ πέμπων ἐκέλευε παραδιδόναι τὰ ὅπλα.

28. Ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' ἐξοπλισάμενοι ἐλθόντες παρεσκευάσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρόσθεις πέμπων καὶ σπονδὰς αἰτῶν καὶ παρέχων τὰ ἐπιτήδεια, ἔστε σπονδῶν ἐτιγχεν;

29. Ἐπεὶ δ' αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὥσπερ δὴ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὐτοῖς ἄνευ ὅπλων ἦλθον πιστεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οἱ νῦν ἐκεῖνοι παιόμενοι, κεντούμενοι, ὑβρίζόμενοι οὐδὲ ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται, καὶ μάλ' οἶμαι ἔρῶντες τοῦτον; ἢ σὺ πάντα εἰδὼς τοῖς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῆς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας;

30. Ἐμοί, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μῖτε προσιέσθαι εἰς ταῦτόν ἡμῖν αὐτοῖς ἀφελόμενον· τε τὴν λοχαγίαν σκεῆθ' ἀναθέντας ὥς τοιοῦτῳ χρῆσθαι. Οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα κατασχέσει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἑλλήνων ἄν τοιοῦτός ἐστιν».

31. Ἐντεῦθεν ὑπολαβῶν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν·

« Ἀλλὰ τούτῳ γὰρ οὔτε τῆς Βοιωτίας προσίκει οὐδὲν οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ Λυδὸν ἀμφοτέρω τὰ ὦτα τετραπημένον».

Καὶ εἶχεν οὕτως.

32. Τοῦτον μὲν οὖν ἀπῆλθον· οἱ δὲ ἄλλοι παρὰ τὰς τάξεις ἰόντες ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶς εἴη τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν, ὁπόθεν δὲ οἴχοιτο τὸν ὑποστράτηγον, ὅπου δ' αὖ λοχαγὸς σῶς εἴη τὸν λοχαγόν.

33. Ἐπεὶ δὲ πάντες συνήλθον, εἰς τὸ πρόςθεν τῶν ὅπλων ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν.

34. "Οτε δὲ ταῦτα ἦν σχεδὸν μέσαι ἡσαν γύκτες. Ἐνταῦθα Ἱερώνυμος Ἠλεῖος πρεσβυτάτος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν ἤρχετο λέγειν ὧδε·

« Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατιῆγοί καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ἡμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βολευσάμεθα εἰ τι δυνάμεθα ἀγαθόν. Λέξον δ', ἔφη, καὶ σὺ, ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς ».

35. Ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν·

« Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δι' πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης οὓς μὲν ἐδυνήθησαν συντελέσασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὥς ἦν δύνωνται ἀπολέσσωσιν. Ἡμῖν δὲ γε οἶμαι πάντα ποιητέα ὥς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκείνοι ἐγ' ἡμῖν. »

36. Εὐ τοίνυν ἐπίστασθε ὅτι ἡμεῖς τοσοῦτοι ὄντες ὅσοι νῦν συνελήλυθατε μάλιστα ἔχετε καιρόν. Οἱ γάρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ἡμᾶς βλέπουσι, κἂν μὲν ἡμᾶς ὁρῶσιν ἀνημπούντας, πάντες κακοὶ ἔσονται, ἦν δὲ ἡμεῖς αὐτοῖς τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἢ τε ἐπὶ τοῖς πολεμίοις καὶ τοῖς ἄλλοις παρακαλέητε, εὐ ἴστε ὅτι ἔφθονται ἡμῖν καὶ πειράσσονται μηρεῖσθαι.

37. Ἰσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς διαφέρειν τι τούτων. Ὑμεῖς γάρ ἐστε στρατιῆγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε εἰρήνη ἦν ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν ἔπει πόλεμός ἐστιν ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλείονος εἶναι καὶ προβουλεύειν τούτων καὶ προπονεῖν, ἦν πού τις.

38. Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι ἂν ὑμᾶς μέγα ἀφελίσει τὸ στρατεύμα, εἰ ἐπιμεληθεῖητε ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὥς τάχιστα στρατιῆγοί καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. Ἄνευ γάρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλόν οὔτε ἀγαθόν γένοιτο ὥς μὲν συνελόντι εἰπεῖν οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δι' τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. Ἢ μὲν γὰρ εὐταξία σφῆξιν δοκεῖ, ἢ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν.

39. Ἐπειδὴν δὲ καταστήσῃσθε τοὺς ἀρχοντας ὅσους δεῖ, ἦν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ παραθαρρύνετε, οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάνν ἐν καιρῷ ποιῆσαι. »

40. Νῦν γάρ ἴσως καὶ ἡμεῖς αἰσθάνεσθε ὡς ἀδέρμῳ μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὄπλα, ἀδέρμῳ δὲ πρὸς τὰς φυλακὰς· ὥστε οὕτω γ' ἐχόντων οὐκ οἶδα ὅ τι ἂν τις χρῆσαιο αὐτοῖς εἴτε νυκτὸς δέοι εἴτε καὶ ἡμέρας.

41. Ἦν δὲ τις αὐτῶν τρέψη τῆς γνώμας, ὥς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυρότεροι ἔσονται.

42. Ἐπίστασθε γάρ δι' ὅτι οὔτε πληθὸς ἐστὶν οὔτε ἰσχύς ἡ ἐν τῇ πολέμῳ τῆς νίκης ποιοῦσα, ἀλλ' ὅποτεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἔρρωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοῖς πολεμίοις, τούτους ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἀντίοι οὐ δέχονται.

43. Ἐντεθέρμημα δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦτο ὅτι ὅποσοι μὲν ραστεῦνσι ἥν ἐκ παντὸς τρόπον ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχροῦς ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν, ὅποσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζωνται, τούτους <δ> ὁρῶ μᾶλλον πῶς εἰς τὸ γῆρας ἀρκυνομένους καὶ ἕως ἂν ζῶσιν εὐδαιμονέστερον διάγοντας.

44. Ἄ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, ἐν τοιοῦτῳ γάρ καιρῷ ἔσμεν, αὐτοὺς τε ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρκαλεῖν».

45. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος·

«Ἀλλὰ πρὸςθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγγίγνωσκον ὅσον ἦκουον Ἀθηναίων εἶναι, νῦν δὲ καὶ ἐπαινώ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις καὶ βουλοίμην ἂν ὅ τι πλείστους εἶναι τοιοῦτους· κοινὸν γάρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν.

46. Καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀπελθόντες ἤδη αἰρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἐλόμενοι ἤκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ τοὺς αἰρεθέντας ἀγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας. Παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ».

47. Καὶ ἄρα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὥς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. Ἐκ τούτου ἠρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς,

ἀντὶ δὲ Σακράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιῶς, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Κλεάνωρ Ἀρκῆς, ἀντὶ δὲ Μένανος Φιλήσιος Ἀχαιῶς, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

Β' Ἐπεὶ δὲ ἤρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ μέσον ἦκον οἱ ἄρχοντες, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς προφυλακὰς καταστήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτος μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν ὧδε·

2. « Ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ὅποτε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιοῦτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δ' ἔτι καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀριαῖον οἱ πρόθεν σύμμαχοι ὄντες προδεδόκασιν ἡμᾶς.

3. Ὅμως δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἀνδρῶν ἀγαθοὺς τελέθειν καὶ μὴ ὀρέσθαι, ἀλλὰ πειράσθαι ὅπως ἦν μὲν δυνάμεθα καλῶς νικῶντες σφῆμασθαι εἰ δὲ μή, ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μηδέποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. Οἴμαι γάρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσαιν».

4. Ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε·

« Ἄλλ' ὁρᾶτε μὲν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιτοκίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρνηνος ἀπιστίαν, ὅστις λέγων ὡς γέειται τε εἴη τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ πλείστον ἂν ποιήσαιτο σφῶσι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὀρόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δοῦς, αὐτὸς ἐξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς, καὶ οὐδὲ Δία ξένιον ἠδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος αὐτοῖς τοῖς ἐξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν. »

5. Ἀριαῖος δὲ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλεῖα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν πιστὰ μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὐτε τοὺς θεοὺς δέισας οὐτε Κέρου τεληγκότα αἰδεσθεῖς, τιμῶμενος μάλιστα ἐπὶ Κέρου ζώντος νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστάς ἡμᾶς τοὺς Κέρου φίλους κακῶς ποιεῖν περὶ πάντα.

6. Ἀλλὰ τοῦτους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαντο ἡμᾶς, δὲ δεῖ ταῦτα

ὁρῶντας μήποτε ἐξαπατηθῆναι εἴ τι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους ὥς ἂν δυνάμεθα κράτιστα τοῦτο ὃ τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς ἀσχεῖν.

7. Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται ἐσταλμένος ἐπὶ πόλεμον ὥς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νικῆν διδοῖεν οἱ θεοί, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικῶν πρόπειν, εἴτε τελευτᾶν δέοι, ὀρθῶς ἔχειν τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιώσαντα ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν· τοῦ λόγου δὲ ἤρχετο ὧδε·

8. «Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιτοκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέγει μὲν Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δὲ καὶ ὑμεῖς οἶμαι. Εἰ μὲν οὖν βουλόμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας ἵεναι, ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὁρῶντας καὶ τοὺς στρατηγούς, οἱ διὰ πλεονεξίας αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχεύουσιν, οἷα πεπὸνθασιν· εἰ μὲντοι διανοοῦμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ἂν τε πεποιήκασι δίκην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πόλεμον αὐτοῖς ἵεναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλὰί ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσι σωτηρίας».

9. Τοῦτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ πᾶρρυται τις· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται πάντες μὲν ὀρμῇ προσεκύνησαν τὸν θεόν, καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε·

■ «Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων οἰωνός τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος ἐράνη, εἰδῆσθαι τῷ θεῷ τοῦτω θύσειν σωτήρια ὅπου ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χάραν ἀρκεύμεθα, συνεπεβῆσθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. Καὶ ὅτω δοκεῖ ταῦτ', ἐρη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα».

Καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἐκ τούτου ἠῤῥξαντο καὶ ἐπαίνανισαν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε·

10. Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολλὰ καὶ καλὰ ἐλπίδες ἡμῖν εἰεν σωτηρίας· πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους, οἱ δὲ πολέμοι ἐπιωρκήκασι τε καὶ τὰς σπονδὰς παρὰ τοὺς ὅρκους λελέκασιν. Οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολέμοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεούς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἷοι ἱκανοὶ εἶσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς κἂν ἐν δεινοῖς ὡς σφῆξιν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται.

11. Ἐπειτα δὲ ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵνα εἰδῆτε ὥς ἀγαθοὶ τε ὑμῖν προσήκει εἶναι σφίζονται τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάντων δεινῶν οἱ ἀγαθοί. Ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς συμπεληθεὶ στόλῳ ὥς ἀφανισόντων τὰς Ἀθήνας, ὑποστήναι αὐτοὶ Ἀθηναῖοι τολμήσαντες ἐνίκησαν αὐτοὺς.

12. Καὶ ἐξήμενοι τῇ Ἀρτέμιδι ὁπόσους κατακάνουσιν τῶν πολεμίων τοσαύτας χιμαίρας καταθέσσειν τῇ θεῇ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἱκανὰς εἶρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν, καὶ ἑπὶ νῦν ἀποδοῦναι.

13. Ἐπειτα οὖτε Ξέρξης ὑστερον ἀγείρας τὴν ἀναριθμητὸν στρατὸν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τοῦτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Ὡς ἔστι μὲν τεκμήρια ὅραν τὰ τρόπαια, μῦστον δὲ μνημεῖον ἢ ἐλευθερία τῶν πόλεων ἐν αἷς ἡμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε· οὐδένα γὰρ ἀνθρώπων δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε.

14. Τοιοῦτων μὲν ἔστε προγόνων. Οὐ μὲν δὴ τοῦτο γε ἐρῶ ὥς ἡμεῖς κατασφίζετε αὐτούς· ἀλλ' οὕτω πολλαὶ ἡμέραι ἀπ' οὗ ἀντιτασσάμενοι τοῦτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις πολλαπλασίους ὡμῶν ἐνέκατε σὺν τοῖς θεοῖς.

15. Καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κέρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοὶ νῦν δ' ὁπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγὼν ἔστι πολὺ διήκων ἡμᾶς προσήκει καὶ ἀμείνων καὶ προθυμότερος εἶναι. *

16. Ἀλλὰ μὲν καὶ θαρραλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. Τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν τὸ τε πλῆθος ἡμερον ὁρῶντες, ὁμῶς ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρὶ φρονήματι ἵκναι εἰς αὐτούς· νῦν δὲ ὁπότε καὶ πείραν ἴδῃ ἔχετε αὐτῶν ὅτι οὐ θέλουσι καὶ πολλαπλαῖοι ὄντες [μὴ] δεχέσθαι ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προσήκει τοῦτους φοβεῖσθαι;

17. Μηδὲ μέντοι τοῦτο μείον δόξητε ἔχειν ὅτι οἱ Ἀριαῖοι πρόσθεν σὺν ἡμῖν ταττόμενοι νῦν ἀφροσθήκασιν. Ἐπὶ γὰρ οὗτοι κακιονές εἰσι τῶν ἐφ' ἡμῶν ἡττημένων· ἐφυγον γοῦν [πρὸς] ἐκείνους καταλιπόντες ἡμᾶς. Τοὺς δ' ἐθέλοντας φυγῆς ἀρχεῖν πολὺ κρείττον σὺν τοῖς πολεμίοις ταττομένους ἢ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τάξει ὄραν.

18. Εἰ δὲ τις ὡμῶν ἀθυμεῖ ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἱππεῖς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ ἀρείουσιν, ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ μύριοι ἱππεῖς

οὐδέν ἄλλο ἢ μέριοι εἰσιν ἄνθρωποι· ἐπὶ μὲν γὰρ ἵππων ἐν μάχῃ οὐδεὶς πάποτε οὔτε διηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς ἀπέθανεν, οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὃ τι ἂν ἐν ταῖς μάχαις γένηται.

19. Οὐκοῦν τῶν ἱππέων πολὺ ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέρον ὄχηματός ἐσμεν· οἱ μὲν γὰρ ἐπ' ἵππων κρέμονται φοβοῦμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβηκότες πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παύομεν, ἢν τις προσῇ, πολὺ δὲ μᾶλλον ὅτου ἂν βολεύμεθα ταχθόμεθα. Ἐνὶ δὲ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἱππεῖς [ἡμᾶς]· φησὶν γὰρ αὐτοῖς ἀσφαλεστέρον ἔστιν ἢ ἡμῖν.

20. Εἰ δὲ δι' τὰς μὲν μάχας θεωρεῖτε, ὅτι δὲ οὐκ ἐτι ἡμῖν Τισσαφέρνης ἡγίσεται· οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν παρήξει, τοῦτο ἄχθεσθαι, ἀκένυσσθαι· πότερον κρεῖττον Τισσαφέρνην ἡγεμόνα εἶχειν, ὃς ἐπιβουλεύων ἡμῖν φανερός ἐστιν, ἢ οὗς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν, οἱ εἰσονται ὅτι ἦν τι περὶ ἡμᾶς ἁμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ σώματα ἁμαρτῆσονται.

21. Τὰ δὲ ἐπιτίθοντα πότερον ἀντίσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἢς οὗτοι παρεῖχον μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντα, ἢ αὐτοὺς λαμβάνειν, ἥντερ κρατῶμεν, μέτρη· χρωμένους ὅπως ἂν ἕκαστος βούληται.

22. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν γινώσκετε ὅτι κρεῖττονα, τοὺς δὲ ποταμούς· ἄπορον νομίζετε εἶναι καὶ μεγάλως ἡγεῖσθε ἐξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθε εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μαρότατον· πεποιθήκασιν οἱ βάροισι. Πάντες γὰρ ποταμοὶ, εἰ καὶ πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροί εἰσι, προῖοσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίνονται οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες.

23. Εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διύσουσιν ἡγεμόν τε μηδεὶς ἡμῖν φανείται, οὐδ' ὥς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. Ἐπιστάμεθα μὲν γὰρ Μυσοῦς, οὗς οὐκ ἂν ἡμῶν φαιήμεν βελτίους εἶναι, ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ χάρα πολλὰς τε καὶ εὐδαίμονας καὶ μεγάλας πόλεις οἰκοῦσιν, ἐπιστάμεθα δὲ Πισίδας ὡσαύτως, Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδομεν ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες τὴν τούτων χώραν καρποῦνται.

24. καὶ ἡμᾶς δ' ἂν ἔρην ἔγωγε χρῆναι μήπω φανερός εἶναι οἰκαδε ὠρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι ὥς αὐτοῦ που οἰκήσονται. Οἶδα γὰρ ὅτι καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν, καὶ

ὁδοποιεῖται γ' ἂν αὐτοῖς καὶ εἰ σὺν τῶν ῥέπουσιν βούλονται ἀπώ-
 ναι. Καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τριτάτος τὰς ἑταίρας, εἰ ἑώρα
 ἡμῖς μένειν κατασκευαζομένων.

25. Ἀλλὰ γὰρ δεδοκα μὲν, ἂν ἀπὸς μάθων ἀργοὶ ζῆν καὶ
 ἐν ἀρμόνῳ ῥηστέειν, μὴ ὥστε οἱ λωτοράγοι ἐπιλαβόμεθα τῆς
 οἰκαδε ὁδοῦ.

26. Δοκεῖ οὖν μοι τίκος καὶ δικαιοσύνη εἶναι πρῶτον εἰς τὴν Ἑλ-
 λάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκιστοὺς περιρῖσθαι ἀρκευέσθαι καὶ ἐπιτελεῖν
 τοῖς Ἑλλήσιν ὅτι ἰκόντες πένονται, ἔξδον αὐτοῖς τοῖς νῦν σκλη-
 ρῶς ἐκεί ῥηστέοντας ἐνθάδε κομισομένους πλοσιώως ὄρεν. Ἀλλὰ
 γὰρ, ὡς ἄνδρες, πάντα ταῦτα τάχα δὴ δῆλον ὅτι πᾶν κρατούντων
 ἐστίη.

27. τοῦτο δὲ λέγειν ὅπως ἂν πορευομένη τι ὥς ἀσφαλέστατα
 καὶ εἰ μάχεσθαι δεῖα ὥς κράτιστα μαχομένη. Πρῶτον μὲν τοῦ-
 νυν, ἡμεῖς, δοκεῖ μοι κατακτείνει τὴν ἀριεῖαν ὥς ἔχομεν, καὶ μὴ
 τὰ ζῆν, ἡμῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ πορευομένη ὅτι ἂν τὰ στρατιῶν
 σιγήρηται καὶ τὰς σκιρτὰς συγκατακαῖσαι. Ἀπαι γὰρ αὐ-
 ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνερηλοῦσι δὲ οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ
 μάχεσθαι οὔτ' εἰς τὸ τὰ ἐπιτελεῖν ἔχουσιν. •

28. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἄλλαν σκοπῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλοτρίων
 πλὴν οὐα πολέμου ἔσται ἢ αἰσῶν ἢ ποτὶν ἔχομεν, καὶ ὥς πλεῖ-
 στοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὄσιν, ὥς εὐλαχιστοὶ δὲ σκοπερο-
 ρῶσιν. Κράτοιόμενα μὲν γὰρ ἐπιστάσει ὅτι πάντα ἄλλοτρία ἢ
 δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολέμιους δεῖ σκοπερόφους ἡμετέρους νο-
 μίζειν.

29. Δουτὸν μοι εἶπεῖν ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. Ὅρατε
 γὰρ καὶ τοὺς πολέμιους ὅτι οὐ πρόθεν ἐξενεγκεῖν ἐτοίμησαν
 πρὸς ἡμῖς πόλεμον πρὶν τοὺς στρατηγοὺς ἡμῶν συνλεθεῖν, νο-
 μίζοντες ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων καὶ ἡμῶν παθόμενων κινου-
 εῖναι ἡμῖς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ, λαθόντες δὲ τοὺς ἀρχοντας
 ἀναρχία ἂν καὶ ἀταξία ἐνόμιζον ἡμῖς ἀπολλέσθαι.

30. Δεῖ οὖν πολὺ μὲν τοὺς ἀρχοντας ἐπιμελεστέρους γενέσθαι
 τοὺς νῦν τῶν πρόθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους εὐτακτοτέρους
 καὶ παθόμενους μᾶλλον τοῖς ἀρχοσι νῦν ἢ πρόθεν.

31. Ἦν δὲ τις ἀπειθῇ, ψηφίσασθαι τὸν αἰετῶν ἐντεγγάζοντα
 σὺν τῷ ἀρχοντι κολάζειν· οὕτως οἱ πολέμοι πλεῖστον ἐψευσμέ-

νοι ἔσονται· τίδε γάρ τῃ ἡμέρᾳ μέρους ὄψονται ἀν' ἐνὸς Κλεάρχους τοὺς οὐδενὶ ἐπιτρέψοντας κακῶς εἶναι.

32. Ἀλλὰ γάρ καὶ περαίνειν ἤδη ἄρα· ἴσως γάρ οἱ πολέμοι αὐτίκα παρέσονται. Ὅτε οὖν ταῦτα δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐκκυρῶσάτω ὡς τάχιστα, ἵνα ἔργῳ περαίνηται. Εἰ δέ τι ἄλλο βέλτιον ἢ ταῦτα, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάντες γὰρ κοινῇ σωτηρίας δεόμεθα. *

κ 33. Μετὰ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν·

« Ἄλλ' εἰ μὲν τις ἄλλον δεῖ πρὸς τοῦτοις οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἐξεσται ποιεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα ψηφισθῆναι ἄριστον εἶναι· καὶ ὅτε δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεννάτω τὴν χεῖρα ».

34. Ἀνέτειναν πάντες. Ἀναστάς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν·

« Ὁ ἄνδρες, ἀκούσατε ἂν προσδοκεῖ μοι. Δίλιν ὅτι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ ὅπου ἔξομεν τὰ ἐπιτίδεια· ἀκούα δὲ κόμας εἶναι καλὰς οὐ πλέον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας·

35. οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι εἰ οἱ πολέμοι, ὥς περ οἱ δειλοὶ κύνες τοὺς μὲν παριόντας διώκοντες καὶ δάκνουσιν, ἢν δύνανται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύγουσιν, εἰ καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν.

36. Ἰσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαισίον ποιησαμένους τῶν ὀπλων, ἵνα τὰ σκευοφόρα καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρῳ ᾖ. Εἰ οὖν νῦν ἀποδεχθεῖν τίνας χρή ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου καὶ τὰ πρόθεν κοσμεῖν καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, τίνας δ' ὀπισθοφυλακεῖν, οὐκ ἂν ὅποτε οἱ πολέμοι ἔλθοιεν βουλευέσθαι ἡμᾶς· δεοί, ἀλλὰ χράμεθα ἂν εὐθὺς τοῖς τεταγμένοις.

37. Εἰ μὲν οὖν ἄλλο τις βέλτιον ὁρᾷ, ἄλλως ἔχεται· εἰ δὲ Χειρίσοφος μὲν ἡγοῖτο, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιος ἐστὶν· τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τῷ πρεσβυτάτῳ στρατηγῷ ἐπιμελοίσθην· ὀπισθοφυλακοῖμεν δ' ἡμεῖς οἱ νεώτατοι ἐγὼ καὶ Τιμασίων τὸ νῦν εἶναι.

38. Τὸ δὲ λοιπὸν περὶ φήμενοι ταύτης τῆς τάξεως βουλευσόμεθα ὅ τι ἂν ἀεὶ κρῆτιστον δοκῇ εἶναι. Εἰ δέ τις ἄλλο ὁρᾷ βέλτιον, λεξάτω ».

Ἐπεὶ δ' οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν·

«Ὅτε δοκεῖ ταῦτα, ἀνατενάτω τὴν χεῖρα».

Ἔδοξε ταῦτα.

39. «Νῦν τοίνυν, ἔφη, ἀπώντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογμένα. Καὶ ὅστις τε ὑμῶν τοῦς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθός εἶναι· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως τοῦτου τυχεῖν· ὥς τις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, περᾶσθω νικᾶν· τῶν μὲν γὰρ νικῶντων τὸ κατακαίνειν, τῶν δὲ ἡττωμένων τὸ ἀποθνήσκειν ἔστι· καὶ εἰ τις δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν περᾶσθω· τῶν γὰρ νικῶντων ἔστι καὶ τὰ ἑαυτῶν σφῆξιν καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων λαμβάνειν».* ✕

Γ'. Τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν καὶ ἀπελθόντες κατέκαον τὰς ἀράζας καὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ περιτῶν ὅτου μὲν δέοιτό τις μετεδίδωσαν ἀλλήλοις, τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ πῦρ ἐρρίπτουν. Ταῦτα ποιήσαντες ἡριστοποιοῦντο. Ἀριστοποιουμένων δὲ αὐτῶν ἔρχεται Μιθραδάτης, σὺν ἱππεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατηγοὺς εἰς ἐπίκοον λέγει ἄδε·

2. «Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ Κέρω πιστὸς ἦν, ὥς ἡμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὖνους· καὶ ἐνθάδε δ' εἰμὶ σὺν πολλῷ φόβῳ διάγων. Εἰ σὺν ὀρέην ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους ἐλθοῖμι ἂν πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς θεράποντας πάντας ἔχων. Λέξατε σὺν πρὸς με τί ἐν νῆ ἔχετε ὥς φίλον τε καὶ εὖνον καὶ βουλόμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν στόλον ποιέσθαι».

3. Βουλευομένους τοῖς στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε· καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος·

«Ἡμῖν δοκεῖ, εἰ μὲν τις ἐξ ἡμᾶς ἀπέναι οἶκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν ὥς ἂν δυνάμεθα ἀσινέστατα· ἦν δὲ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἀποκαλῶν, διαπολεμεῖν τούτῳ ὥς ἂν δυνάμεθα κράτιστα».

4. Ἐκ τούτου ἐπειρᾶτο Μιθραδάτης διδάσκειν ὥς ἄπορον εἶη βασιλέως ἄκοντος σωθῆναι. Ἐνθα δὴ ἐγινώσκετο ὅτι ὑπόπεμπτος εἶη· καὶ γὰρ τῶν Τιτσαφέρνους τις οἰκείων παρηκολουθήκει πίστεως ἕνεκα.

5. Καὶ ἐκ τούτου ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσασθαι τὸν πόλεμον ἀκηρυκτον εἶναι ἔσθ' ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν· διέφθειρον γὰρ προζιώντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἓνα γε λοχαγὸν διέφθειραν Νικαρχὸν Ἀρκάδα, καὶ ᾤχετο ἀπ' αὐτῶν νυκτὸς σὺν ἀνδράποισι ὥς εἴκοσιν.

6. Μετὰ ταῦτα ἁριστήσαντες καὶ διαβάντες τὸν Ζαπάταν ποταμὸν ἐπορεύοντο τεταγμένοι τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. Οὐ πολὺ δὲ προσελθούσθαι αὐτῶν ἐπιφαίνεται πάλιν ὁ Μιθραδάτης, ἰππέας ἔχων ὥς διακοσίους καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακοσίους μάλα ἐλαφροὺς καὶ εὐζώνους.

7. Καὶ προζήκει μὲν ὥς φίλος ἂν πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ἐπεὶ δ' ἐγγύς ἐγένοντο, ἑξαπίνῃς οἱ μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἰππεῖς καὶ πεζοί, οἱ δ' ἐσφενδόνουν καὶ εἰπτρασκον. Οἱ δὲ ὀπισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἐπασχον μὲν κακῶς, ἀντεποιοῦν δ' οὐδέν· οἱ τε γὰρ Κρήτες βραχυτέρα τῶν Περσῶν ἐτόξευον καὶ ἄμα ψυλοὶ ὄντες εἶσα τῶν ὀπλῶν κατεκέκλειντο, οἱ τε ἀκοντισταὶ βραχυτέρα ἰκόντιζον ἢ ὥς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν.

8. Ἐκ τούτου Ξενοφάντι ἐδόκει διακτέον εἶναι καὶ ἐδίωκον τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν οἱ ἔτυχον σὺν αὐτῷ ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες δὲ οὐδένα κατελάμβανον τῶν πολέμιων.

9. Οὔτε γὰρ ἰππεῖς ἴσαν τοῖς Ἕλλησιν οὔτε οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς ἐκ πολλοῦ φεύγοντας ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῃ χωρίῳ· πολὺ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύματος διώκειν.

10. οἱ δὲ βάρβαροι ἰππεῖς καὶ φεύγοντες ἄμα ἐτί-
τρασκον εἰς τοῦπισθεν τοξεύοντες ἀπὸ τῶν ἵππων,
ὅποσον δὲ διάρκειαν οἱ Ἕλληνες, τοσοῦτον πάλιν
ἐπαναχαρεῖν μαχομένους ἔδει.

* 11. Ὡς τε τῆς ἡμέρας ὅλης διήλθον οὐ πλεον πεντε
καὶ εἴκοσι σταδίων, ἀλλὰ δεύλης ἀρίκοντο εἰς τὰς
κάρας. Ἐνθα δὲ πάλιν ἀνερμά ἦν. Καὶ Χερσίφορος
καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφάντα ἡτι-
ῶντο ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς μάχης καὶ αὐτὸς τε
ἐκινδύνευε καὶ τοὺς πολέμιους οὐδὲν μᾶλλον ἐδύ-
νατο βλάπτειν.

12. Ἀκούσας δὲ Ξενοφάν ἐλεγεν ὅτι ἡρόως αἰ-
τιφντο καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρτυροῖη.

* Ἀλλ' ἵστε, ἔφη, ἡναγκάσθη διώκειν, ἵππεδ' ἑώραν ἡμῶς ἐν
τῇ μένῃ κακῶς μὲν πάσχοντες, ἀντιποιεῖν δὲ οὐδὲν δυναμέ-
νους. Ἐπειδὴ δὲ ἐδιώκομεν, ἀληθῆ, ἔφη, ἡρεῖς λήγετε.

13. κακῶς μὲν γὰρ ποιεῖν οὐδὲν μᾶλλον ἐδυνάμεθα τοὺς πολε-
μίους, ἀνεχαροῦμεν δὲ πᾶν χαλεπῶς.

14. Τοῖς οὖν θεοῖς χάρις ὅτι οὐ σὺν πολλῇ βλάβῃ, ἀλλὰ σὺν ὀλί-
γοις ἤλθον, ὥστε βλάψαι μὲν μὴ μέγιστα, διλῶσαι δὲ ἂν δεύμεθα.

15. Νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοξεύουσι καὶ σφενδονοῦσιν ὅσον
οὔτε οἱ Κρήτες ἀντιτοξεύειν δύνανται οὔτε οἱ ἐκ χειρὸς μάλλον-
τες ἐξικνεῖσθαι, ὅταν δὲ αὐτοὺς διώκαμεν, πολὺ μὲν οὐχ οἶόν τε
χαρίον ἀπὸ τοῦ στρατεύματος διώκειν, ἐν ὀλίγῳ δὲ οὐδ' εἰ ταχὺς
εἴη πῆζος πῆζον ἂν διώκων καταλαρβάνοι ἐκ τόξου ῥέματος.*

16. Ἡμεῖς οὖν εἰ μέλλομεν τοῦτους εἰργεῖν ὥστε μὴ δύνασθαι
βλάπτειν ἡμῶς πορευομένους, σφενδονητῶν τὴν ταχίστην δεῖ καὶ
ἱππέων, Ἀκούω δ' εἶναι ἐν τῷ στρατεύματι ἡμῶν Ῥόδιους, ἂν
τοὺς πολλοὺς φασὶν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλους αὐτῶν
καὶ διαπλάσιον φερεσθαι τῶν περσικῶν σφενδονῶν.

17. Ἐκείναι γὰρ διὰ τὸ χειροπλήθεσι τοῖς ἰλλοῖς σφενδονᾶν ἐπὶ
βραχὺ ἐξικνοῦνται, οἱ δὲ Ῥόδιοι καὶ ταῖς μολεβοδίσι ἐπίστανται
χρησθαι.

18. Ἦν οὖν αὐτῶν ἐπισκεψάμεθα τίνες πέπανται σφενδόνας, καὶ τοῦτων μὲν δῶμεν ἀργύριον, τῷ δὲ ἄλλας πλέkein ἐθέλοντι ἄλλο ἀργύριον τελέωμεν, καὶ τῷ σφενδοῦν ἐν τῷ τεταγμένῳ ἐθέλοντι ἄλλην τινα ἀτέλειαν εὐρίσκωμεν, ἵσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμῶς ὑφελεῖν.

19. Ὅρῳ δὲ ἵππους ὄντας ἐν τῷ στρατεύματι, τοὺς μὲν τινὰς παρ' ἡμοί, τοὺς δὲ τῶν Κλεάρχου καταλελειμμένους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους σκευοφοροῦντας, Ἄν οὖν τούτους πάντας ἐκλέξαντες σκευοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν, τοὺς δὲ ἵππους εἰς ἱππέας κατασκευάσωμεν, ἵσως καὶ οὗτοί τι τοῖς φερόντας ἀνάσουσιν».

20. Ἐδοξε καὶ ταῦτα. Καὶ ταύτης τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς διακοσίους ἐγένοντο. Ἴπποι δὲ καὶ ἱππεῖς ἐδοκιμάσθησαν τῇ ὑστεραίᾳ εἰς πεντήκοντα, καὶ σπολάδες καὶ θάρακες αὐτοῖς ἐπορίσθησαν, καὶ ἱππάρχους ἐπεστήθη Λύκιος ὁ Πολυστράτου Ἀθηναῖος. Δ'. Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν τῇ ἄλλῃ ἐπορεύοντο πρῶαιτερον ἀναστάντες· χαράδραν γὰρ ἔδει αὐτοῖς διαβῆναι ἐπ' ἣ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπιθοῖντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι.†

2. Διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς πάλιν φαίνεται ὁ Μιθραδάτης, ἔχων ἱππέας χιλίους· τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακιςχιλίους· τοσούτους γὰρ ἦτησε Τισσαφέρην, καὶ ἔλαβεν ὑποσχόμενος, ἂν τούτους λάβῃ, παραδώσειν αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, καταφρονήσας ὅτι ἐν τῇ πρόσθεν προᾤκη ὀλίγους ἔχων ἔπαθε μὲν οὐδέν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζε ποιῆσαι.

3 Ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαβεβηκότεζ ἀπειχον τῆς χαράδρας ὅσον ὀκτὼ σταδίου, διέβαινε καὶ ὁ Μιθραδάτης ἔχων τὴν δύναμιν. Παρήγγελτο δὲ τῶν πελταστῶν οὓς ἔδει διώκειν καὶ τῶν ὀπλιτῶν, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν εἰρητὸ θαρροῦσι διώκειν ὥς ἐφεψομένης ἱκανῆς δυνάμεως.

4. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθραδάτης κατειλήφει, καὶ ἰδὼν σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἐξικνουῖντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθύς ἔθεον ὁμόσε οἷς εἴρητο καὶ οἱ ἱπτεῖς ἤλαυνον· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἔφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν.

5. Ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοὶ καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἐλήφθησαν εἰς ὀκτωκαίδεκα. Τοὺς δὲ ἀποθανόντας αὐτοκέλευστοι οἱ Ἕλληνες ἠκίσαντο, ὥς ὃ τι φοβεράτατον τοῖς πολεμίοις εἶη ὁρᾶν.

6. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν.

7. Ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ ἦν Λάρισσα· ᾠκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι. Τοῦ δὲ τείχους αὐτῆς ἦν τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασάγγαι· ᾠκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμεαῖς· κρητὶς δ' ὕπην λιθίνῃ τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν.

8. Ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν ὅτε παρὰ Μῆδων τὴν ἀρχὴν ἐλάβανον Πέρσαι πολιορκῶν οὐδενὶ τρόπῳ ἐδύνατο ἐλεῖν· ἥλιον δὲ νεφέλῃ προκαλύψασα ἠφάνισε μέχρι ἐξέλιπον οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὕτως ἔαλει.

9. Παρὰ ταύτην τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνῃ, τὸ μὲν εὖρος ἐνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. Ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν πεφευγότες.

10. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμόν ἓνα παρασάγγας ἕξ πρὸς τεῖχος ἔρημον μέγα [κείμενον].

ὄνομα δὲ ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι δ' αὐτὴν ποτε ᾤκουν. Ἦν δὲ ἡ μὲν κρητὶς λίθου ἕστου κογχυ-
λιάτου, τὸ εὖρος πεντήκοντα ποδῶν καὶ τὸ ὕψος
πεντήκοντα.

11. Ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπακοδόμητο πλίνθινον τεῖχος,
τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκα-
τὸν· τοῦ δὲ τεύχους ἡ περίοδος ἕξ παρασάγγαι. Ἐν-
ταῦθα λέγεται Μῆδεια γυνὴ βασιλέως καταφυγεῖν
ὅτε ἀπάλλυσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι.*

12. Ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ Περσῶν
βασιλεὺς οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ ἐλεῖν οὔτε βίᾳ·
Ζεὺς δὲ βροντῇ κατέπληξε τοὺς ἐνοικοῦντας, καὶ
οὕτως ἔαλε.

13. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθρὸν ἓνα παρα-
σάγγας τέτταρας. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθρὸν Τισ-
σαφέρνης ἐπεφάνη, οὗς τε αὐτὸς ἰππέας ἦλθεν ἔχων
καὶ τὴν Ὀρόντα δύναμιν τοῦ τὴν βασιλείας θυγα-
τέρα ἔχοντος καὶ οὗς Κῦρος ἔχων ἀνέβη βαρβά-
ρους καὶ οὗς ὁ βασιλεὺς ἀδελφός ἔχων βασιλεῖ
ἐβοήθει, καὶ πρὸς τοῦτοις ὅσους βασιλεὺς ἔδωκεν
αὐτῷ, ὥστε τὸ στράτευμα ἀμπολυ ἐφάνη.

14. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων
ὀπισθεν καταστήσας, τὰς δὲ εἰς τὰ πλάγια παραγα-
γῶν ἐμβαλεῖν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν οὐδ' ἐβούλετο δια-
κινδυνεύειν, σφενδονᾶν δὲ παρήγγειλε καὶ τοξεύειν.

15. Ἐπεὶ δὲ διαταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν
καὶ οἱ [Σκύθαι] τοξόται ἐτόξευσαν καὶ οὐδεὶς ἡμάρτα-
νεν ἀνδρός, οὐδὲ γὰρ εἰ πάνυ προυθυμεῖτο ῥάδιον
ἦν, καὶ ὁ Τισσαφέρνης μάλα ταχέως ἕξω βελῶν ἀπε-
χῶρει καὶ <αἱ> ἄλλαι τάξεις ἀπεχώρησαν.

16. Καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο, οἱ δ' εἶποντο· καὶ οὐκέτι ἐσίνοντο οἱ βάρβαροι τῇ τότε ἀκροβολίσει· μακρότερον γὰρ οἱ τε Ῥόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων καὶ τῶν τοξοτῶν **.

17. Μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ περσικά ἐστίν· ὥστε χρήσιμα ἦν ὅποσα ἀλίσκοιτο τῶν τοξευμάτων τοῖς Κρησί, καὶ διετέλουν χράμενοι τοῖς τῶν πολέμιων τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἀνω ἰέντες μακράν. Εὐρίσκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ ἐν ταῖς κάραις καὶ μόλυβδος, ὥστε χρῆσθαι εἰς τὰς σφενδόνας.

18. Καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατοπεδεύοντο οἱ Ἕλληνες κάραις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι μείον ἔχοντες τῇ ἀκροβολίσει· τὴν δ' ἐπιούσαν ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐπεσιτίσαντο· ἦν γὰρ πολὺς σίτος ἐν ταῖς κάραις. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο διὰ τοῦ πεδίου, καὶ Τισσαφέρνης εἶπετ' ἀκροβολιζόμενος.

19. Ἐνθα δὴ οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν πλαισίον ἰσόπλευρον ὅτι πονηρὰ τάξις εἴη πολέμιων ἐπομένων. Ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἦν μὲν συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ πλαισίου ἢ ὁδοῦ στενωτέρας οὐσῃς ἢ ὄρεαν ἀναγκάζοντων ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὀπίστας καὶ πορεύεσθαι πονήρως ἅμα μὲν πιεζόμενους, ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους, ὥστε δυσχρήστους εἶναι [ἀνάγκη] ἀτάκτους ὄντας·

20. ὅταν δ' αὖ διάσχι τὰ κέρατα, ἀνάγκη διασπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους καὶ κενὸν γίνεσθαι τὸ μέσον τῶν κεράτων, καὶ ἀθυρεῖν τοὺς ταῦτα πάσχοντας πολέμιων ἐπομένων. Καὶ ὅποτε δεοὶ γέφυραν διαβαίνειν ἢ ἄλλην τινὰ διάβασιν, ἐσπευδεν

ἕκαστος βουλόμενος φθάσαι πρῶτος· καὶ εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις.

21. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐγνώσαν οἱ στρατηγοί, ἐποίησαν ἕξ λόχους ἀνά ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν καὶ ἄλλους πεντηκοντῆρας καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχους. Οὗτοι δὲ πορευόμενοι ὁπότε μὲν συγκύπτοι τὰ κέρατα ὑπέμενον ὕστεροι [οἱ λοχαγοί], ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι, τότε δὲ παρήγον ἕξωθεν τῶν κερμάτων.

22. Ὅποτε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἀν-ἐξελίμπλασαν, εἰ μὲν στενιύτερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ λόχους, εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντηκοστῆς, εἰ δὲ πάνυ πλατὺ, κατ' ἐνωμοτίας· ὥστε αἰεὶ ἐκπλεων εἶναι τὸ μέσον.

23. Εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέφυραν, οὐκ ἐταράττοντο, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει οἱ λοχαγοὶ διέβαινον· καὶ εἴπου δέοι τι τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρήσαν οὗτοι. Τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν σταθμούς τέτταρας.

24. Ἦνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο, εἶδον βασιλειόν τι καὶ περὶ αὐτὸ κώμας πολλὰς, τὴν δὲ ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν γιγνομένην, οἱ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους ὑφ' ᾧ ἦν ἡ κώμη. Καὶ εἶδον μὲν τοὺς λόφους ἄσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὥς εἰκὸς τῶν πολεμίων ὄντων ἱππέων.

25. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γήλοφον καὶ κατέβαινον, ὥς ἐπὶ τὸν ἕτερον ἀναβαίνειν, ἐνταῦθα ἐπιγίγνονται οἱ βάρβαροι καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ εἰς τὸ πρηνὲς ἔβαλλον, ἐσφενδόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγῳ,

26. καὶ πολλοὺς ἐτίρωσκον καὶ ἐκράτησαν τῶν ἑλλήνων γυμνῆτων καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς εἰς αὐτῶν ὀπλῶν ὥστε παντάπασιν ταύτην τὴν ἡμέραν ἀχρηστοὶ ἦσαν ἐν τῇ ὄχλῳ ὄντες καὶ οἱ σφενδονή-
ται καὶ οἱ τοξόται.

27. Ἐπεὶ δὲ πιεζόμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν διώκειν, σχολῇ μὲν ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται ὀπλι-
ται ὄντες, οἱ δὲ πολέμιοι ταχύ ἀπεπήδαν.

28. Πάλιν δὲ ὅποτε ἀπίουν πρὸς τὸ ἄλλο στρα-
τευμα ταῦτά ἐπασχον, καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου γηλό-
φου ταῦτά ἐγίγνετο, ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου
ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινεῖν τοὺς στρατιώτας πρὶν ἀπὸ
τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλυσίου ἀνίγαγον πείλα-
στας πρὸς τὸ ὄρος.

29. Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἐπομένων
πολεμίων, οὐκέτι ἐπετίθεντο οἱ πολέμιοι τοῖς κατα-
βαίνουσι, δεδοκότες μὴ ἀποτμηθεῖσαν καὶ ἀμφοτέ-
ρωθεν αὐτῶν γένοιτο οἱ πολέμιοι.

30. Οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, οἱ
μὲν τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος
ἐπιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κάμας· καὶ ἰατροὺς
κατέστησαν ὅκτι' πολλοὶ γάρ ἦσαν οἱ τετραμένοι.

31. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ τῶν τετρα-
μένων ἐνεκα καὶ ἄρα ἐπιτήδεια πολλὰ εἶχον, ἄλευ-
ρα, οἶνον, κριθᾶς ἵπποις συμβεβλημένας πολλὰς.
Ταῦτα δὲ συνενηγμένα ἦν τῇ σατραπεύοντι τῆς
χώρας. Τετάρτη δ' ἡμέρα καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδιον.

32. Ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισσαφέρνης σὺν
τῇ δυνάμει, ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἢ ἀνάγκη κατασκηνῆσαι
οὐ πρῶτον εἶδον κώμην καὶ μὴ πορεύεσθαι ἔτι μαχο-

μένους· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ ἀπόμαχοι, <οἱ τε> τετραμένοι καὶ οἱ ἐκείνους φέροντες καὶ οἱ τῶν φερόντων τὰ ὄπλα δεξάμενοι.

33. Ἐπεὶ δὲ κατεσκήνησαν καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολιζέσθαι οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν κάμην προσιόντες, πολὺ περῆσαν οἱ Ἕλληνες· πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ χάρας ὀρμάντας ἀλέξασθαι ἢ πορευομένους ἐπιούσι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.

34. Ἦνίκα δ' ἦν ἡδὴ δεῖλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολεμίοις· οὐποτε γὰρ μείον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρβαροι τοῦ ἑλληνικοῦ ἐξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι μὴ τῆς νυκτὸς οἱ Ἕλληνες ἐπιθάνται αὐτοῖς.

35. Πονηρόν γὰρ νυκτὸς ἐστὶ στράτευμα περσικόν. Οἱ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται καὶ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ πεποδισμένοι εἰσὶ τοῦ μὴ φεύγειν ἔνεκα εἰ λυθῆισαν, εἴαν τὲ τις θόρυβος γίνηται, δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵππον Πέρσῃ ἀνδρὶ καὶ χαλινᾶσαι, δεῖ καὶ θωρακισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. Ταῦτα δὲ πάντα χαλεπὰ νύκτιος καὶ θορύβου ὄντος. Τούτου ἔνεκα πόρρω ἀπεσκήνουν τῶν Ἑλλήνων.

36. Ἐπεὶ δὲ ἐγίγνωσκον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι καὶ διαγγελλομένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκευάζεσθαι ἀκουόντων τῶν πολεμίων. Καὶ χρόνον μὲν τινα ἐπέσχον τῆς πορείας οἱ βάρβαροι, ἐπειδὴ δὲ ὅψε ἐγίγνετο, ἀπῆσαν· οὐ γὰρ ἐδόκει λυεῖν αὐτοὺς νυκτὸς πορεύεσθαι καὶ κατάγεσθαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

37. Ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἤδη εἰρῶν οἱ Ἕλληνες ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναξεύζαντες καὶ διηλθον ὅσον ἐξήκοντα σταδίους. Καὶ γίγνεται τοσοῦτον

μεταξὺ τῶν στρατευμάτων ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ οὐκ ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι οὐδὲ τῇ τρίτῃ, τῇ δὲ τετάρτῃ νυκτὶ προσελθόντες καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδύσιον οἱ βάρβαροι, ἣ ἔμελλον οἱ Ἕλληγες παρῖεναι, ἀκρῶνυχίαν ὄρους, ὑφ' ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον·

38. Ἐπειδὴ δὲ ἑώρα Χειρίσοφος προκατελημμένην τὴν ἀκρῶνυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐράς καὶ κελεύει λαβόντα τοὺς πελταστὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρόξθεν.

39. Ὁ δὲ Ξενοφῶν τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἤγεν ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρνην καὶ τὸ στράτευμα πᾶν· αὐτὸς δὲ προσελάσας ἡρώτα· Τί καλεῖς; Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ·

«Ἐξέστιν ὁρᾶν προκατεῖληπται γὰρ ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ οὐκ ἔστι παρελθεῖν, εἰ μὴ τοῦτον ἀποκόψομεν. Ἀλλὰ τί οὐκ ἤγετ' τοὺς πελταστὰς;»

40. Ὁ δὲ λέγει ὅτι

«Οὐκ ἐδόκει αὐτῷ ἔρημα καταλαβεῖν τὰ ὀπίσθεν πολέμιων ἐπιφανομένων».

«Ἀλλὰ μὴν ἑώρα γ', ἔφη, βουλεύεσθαι πῶς τις τοὺς ἀνδρας ἀπελάσῃ ἀπὸ τοῦ λόφου».

41. Ἐνταῦθα Ξενοφῶν ὁρᾷ τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος οὖσαν, καὶ ἀπὸ ταύτης ἔφοδον ἐπὶ τὸν λόφον ἔνθα ἦσαν οἱ πολέμιοι, καὶ λέγει·

«Κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῖν ἵεσθαι ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸ ἄκρον· ἦν γὰρ τοῦτο λάβωμεν, οὐ δυνήσονται μένειν οἱ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. Ἀλλὰ, εἰ βούλει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύματι, ἐγὼ δ' ἐθέλω πορεύεσθαι· εἰ δὲ χρήζεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐγὼ δὲ μενῶ αὐτοῦ».

42. «Ἀλλὰ δίδωμι σοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ὁπότερον βούλει ἐλθέσαι».

Εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν ὅτι νεώτερός ἐστιν αἰρεῖται πορεύεσθαι, κελεύει δὲ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας· μακρὸν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς οὐράς λαβεῖν.

43. Καὶ ὁ Χειρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματος πελταστάς, ἔλαβε δὲ τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου. Συνέπεσθαι δ' ἐκέλευσεν αὐτῶ καὶ τοὺς τριακοσίους οὓς αὐτὸς εἶχε τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαισίου.

44. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὥς ἐδύναντο τάχιστα. Οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου πολέμιοι ὥς ἐνόησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον, εὐθύς καὶ αὐτοὶ ὥρμησαν ἀμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον.

45. Καὶ ἐνταῦθα πολλὴ μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατεύματος διακελευομένων τοῖς ἑαυτῶν, πολλὴ δὲ κραυγὴ τῶν ἀμφὶ Τισσαφέρνην τοῖς ἑαυτῶν διακελευομένων.

46. Ξενοφῶν δὲ παρελαύνων ἐπὶ τοῦ ἵππου παρεκελεύετο·

«Ἄνδρες, νῦν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα νομίζετε ἀμιλλᾶσθαι, νῦν πρὸς τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, νῦν ὀλίγον πονήσαντες ἀμαχεῖ τὴν λοιπὴν πορευσόμεθα».

47. Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικυῶνιος εἶπεν·

«Οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν, σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχεῖ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς κἄνινω τὴν ἀσπίδα φέρων».

48. Καὶ ὅς ἀκούσας ταῦτα καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου ἀθεῖται αὐτόν ἐκ τῆς τάξεως καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος ὥς ἐδύνατο τάχιστα ἔχων ἐπορεύετο· ἐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων τὸν ἱππικόν· ὥς ἐπιέζετο. Καὶ τοῖς μὲν ἔμπροσθεν ὑπάγειν παρεκελεύετο, τοῖς δὲ ὀπίσθεν παριέναι μόλις ἐπόμενος.

49. Οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται παίουσι καὶ βάλλουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδαν, ἔστε ἡνάγκασαν <ἀνα>λαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. Ὁ δὲ ἀναβάς, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἐπὶ τοῦ ἵππου ἦγεν, ἐπεὶ δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον ἔσπευδε πεζῇ. Καὶ φθάνουσιν ἐπὶ τῇ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολεμίους.

Ε'. Ἐνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφρευγον ἢ ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. Οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρνην καὶ Ἀριαῖον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ᾤχοντο. Οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν κάρῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν.

2. Ἡνίκα δ' ἦν δεῖλη ἑξαπίνης οἱ πολέμιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινας τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἀρπαγὴν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν.

3. Ἐνταῦθα Τισσαφέρνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ κάειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας. Καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλα ἡθύμησάν τινες, ἐννοοῦμενοι μὴ τὰ ἐπιτήδεια, εἰ κάοιεν, οὐκ ἔχοιεν ὁπόθεν λαμβάνοιεν.

4. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀπῆσαν ἐκ τῆς βοηθείας· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων τὰς τάξεις ἡνίκα ἀπὸ τῆς βοηθείας ἀπίντησαν οἱ Ἕλληνες ἔλεγεν·

5. «Ὁράτε, ὦ ἄνδρες [Ἕλληνες], ὀφίεντας τὴν χώραν ἤδη ἡμετέραν εἶναι; ἃ γὰρ ὅτε ἐσπένδοντο διεπράττοντο, μὴ κάειν τὴν βασιλείας χώραν, νῦν αὐτοὶ κάουσιν ὡς ἄλλοτρίαν. Ἄλλ·

εἴαν πον καταλίπωσι γε αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια, ὄψονται καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους.

6. Ἀλλ', ὦ Χειρίσοφς, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς κάοντας ὥς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας».

Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν·

«Οὐκ αὖν ἔμοιγε δοκεῖ· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, κάωμεν, καὶ οὕτως θάπτον παύσονται».

7. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὰς σκηνάς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν. Στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνησαν. Καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. Ἐνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἐνθεν δὲ ὁ ποταμὸς τοσοῦτος τὸ βάθος ὥς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειραμένοις τοῦ βάθους.

8. Ἀπορουμένοις δ' αὐτοῖς προσελθὼν τις ἀνὴρ Ῥόδιος εἶπεν·

«Ἐγὼ θέλω, ὦ ἄνδρες, διαβῆσαι ὑμᾶς κατὰ τετρακιςχίλους ὀπίστας, ἂν ἐμοὶ ὦν δέσμαι ὑπηρετήσητε καὶ τάλαντον μισθὸν πορίσῃτε».

9. Ἐρωτώμενος δὲ οὗτου δέοιτο,

«Ἀσκὼν, ἔφη, διςχιλίων δεισσομαι· πολλὰ δ' ὄρω πρόβατα καὶ αἶγας καὶ βοῦς καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φρασηέντα βραδίῳς ἂν παρέχοι εἰς διαβάσιν».

10. Δεισσομαι δὲ καὶ τῶν δεσμῶν οἷς χρήσθαι περὶ τὰ ἐποξέγια· τοῦτοις ζεύγας τοὺς ἀσκόους πρὸς ἀλλήλους, ὁρμίσας ἑκαστον ἀσκὸν λίθους ἀρτίσας καὶ ἀφείς ὥσπερ ἀγκύρας εἰς τὸ ὕδωρ, διαγαγὼν καὶ ἀμφοτέρωθεν δῆσας ἐπιβαλὼν ἄλγην καὶ γῆν ἐπιπορήσω·

11. ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθε αὐτίκα μάλα εἰσεσθε· πᾶς γὰρ ἀσκὸς δύο ἄνδρας ἔχει τοῦ μὴ καταδύναι. Ὡστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν· ἢ ἐλθὲ καὶ ἢ γῆ σχήσει».

12. Ἀκούσασί ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δ' ἔργον ἀδύνατον ἦσαν γὰρ οἱ κωλύσοντες πέραν πολλοὶ ἱππεῖς, οἱ

εὐθὺς τοῖς πρώτοις οὐδὲν ἂν ἐπέτρεπον τούτων ποιεῖν.

13. Ἐνταῦθα τὴν μὲν ὑστεραίαν ἐπανεχώρουν εἰς τοῦμπαλιν [ἢ πρὸς Βαβυλῶνα] εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαντες ἔνθεν ἔξησαν ὥστε οἱ πολέμιοι οὐ προσήλυνον, ἀλλὰ ἐθεάντο καὶ ὅμοιο ἦσαν θαυμάζουσιν ὅποι ποτὲ τρέφονται οἱ Ἕλληνες καὶ τί ἐν νῷ ἔχουσιν.

14. Ἐνταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ στρατηγοὶ πάλιν συνήλθον, καὶ συναγαγόντες τοὺς ἐαλωκότας ἡλεγχον τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν τίς ἐκάστη εἴη.

15. Οἱ δὲ ἔλεγον ὅτι τὰ μὲν πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἴη καὶ Μηδίαν, δι' ἧς περ ἴκουεν, ἡ δὲ πρὸς ἑω ἐπὶ Σοῦσά τε καὶ Ἐκβάτανα φέροι, ἔνθα θερῖζειν λέγεται βασιλεὺς, ἡ δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἐσπέραν ἐπὶ Λυδίαν καὶ Ἰωνίαν φέροι, ἡ δὲ διὰ τῶν ὁρέων καὶ πρὸς ἄρκτον τετραμμένη ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγῃ.

16. Τούτους δὲ ἔφασαν οἰκεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ πολεμικοὺς εἶναι, καὶ βασιλεῶς οὐκ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτε εἰς αὐτοὺς βασιλικὴν στρατιὰν δώδεκα μυριάδας· τούτων δ' οὐδένα ἀπονοστήσαι διὰ τὴν δυσχωρίαν. Ὅποτε μέντοι πρὸς τὸν σατράπην τὸν ἐν τῇ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ ἐπιμηνύναι σφῶν τε πρὸς ἐκείνους καὶ ἐκείνων πρὸς ἑαυτούς.

17. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἐκασταχόσε φάσκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δὴλον ποιήσαντες ὅποι πορευέσθαι ἔμελλον. Ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τῶν ὁρέων

εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν· τούτους γὰρ διελθόντας ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἥζειν, ἥς Ὀρόντας ἦρχε πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. Ἐντεῦθεν δ' εὐπορον ἔφασαν εἶναι ὅποι τις ἐθέλοι πορεύεσθαι.

18. Ἐπὶ τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως ἡνίκα καὶ δοκοίη τῆς ὥρας τὴν πορείαν ποιοῖντο· τὴν γὰρ ὑπερβολὴν τῶν ὁρέων ἐδεδοίκεσαν μὴ προκαταληφθεῖν· καὶ παρήγγειλαν, ἐπειδὴ δειπνήσειαν, συσκευασαμένους πάντας ἀναπαύεσθαι, καὶ ἔπεσθαι ἡνίκ' ἂν τις παραγγέλλῃ.*

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'

Α'. [Ὅσα μὲν δι' ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς ἄς βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες Ἕλληνες ἐποιήσαντο, καὶ ὅσα παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους ἐπολεμήθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐπακολουθοῦντος τοῦ περσικοῦ στρατεύματος, ἐν τῷ πρόςθεν λόγῳ δεδιλῶται].

2. Επεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐνθα ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς παντάπασιν ἄπορος ἦν διὰ τὸ βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δὲ οὐκ ἦν, ἀλλὰ τὰ Καρδούχεια ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο, ἐδόκει δι' τοῖς στρατηγοῖς διὰ τῶν ὁρέων πορευτέον εἶναι.

3. Ἦκουον γάρ τῶν ἀλισκομένων ὅτι εἰ διέλθοιεν τὰ Καρδούχεια ὄρη, ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἦν μὲν βούλωνται, διαβήσονται, ἦν δὲ μὴ βούλωνται, περιίασιν. Καὶ τοῦ Εὐφράτου δὲ τὰς πηγὰς ἐλέγετο οὐ πρόσω τοῦ Τίγρητος εἶναι, καὶ ἔστιν οὕτως ἔχον.

4. Τὴν δ' εἰς τοὺς Καρδούχους ἐμβολὴν ὥδε ποιοῦνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πειρώμενοι, ἅμα δὲ φθάσαι πρὶν τοὺς πολεμίους καταλαβεῖν τὰ ἄκρα. *ἡσυχία 45*

5. Ἦνίκα δ' ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ

πεδῖον, τηνικαῦτα ἀναστάντες ἀπὸ παραγῆλσεως πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸ ὄρος.

6. Ἐνθα δὴ Χειρίσοφος μὲν ἡγεῖτο τοῦ στρατεύματος λαβάν τὸ ἀμφ' αὐτὸν καὶ τοὺς γυμνήτας πάντας, Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὀπίσθας εἶπετο οὐδένα ἔχαν γυμνήτα· οὐδεὶς γάρ κίνδυνος ἐδόκει εἶναι μὴ τις ἄνω πορευομένων ἐκ τοῦ ὀπίσθεν ἐπίσποιτο.

7. Καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος πρὶν τινος αἰσθῆσθαι τῶν πολεμίων· ἔπειτα δ' ὕψι γεῖτο· ἐφείπετο δὲ αἰεὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος εἰς τὰς κόμας τὰς ἐν τοῖς ἄγκεσί τε καὶ μυχοῖς τῶν ὄρεων.

8. Ἐνθα δὴ οἱ μὲν Καρδοῦχοι ἐκλαπόντες τὰς οἰκίας ἔχοντες καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη. Τὰ δὲ ἐπιτήδεια πολλὰ ἦν λαμβάνειν, ἦσαν δὲ καὶ χαλκῶμασι παμπόλλοις κατεσκευασμένοι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἕλληνες, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι, εἴ πως ἐθελήσειαν οἱ Καρδοῦχοι διέναι αὐτοὺς ὥς διὰ φιλίας τῆς χώρας, ἐπεὶ περ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν.

9. τὰ μέντοι ἐπιτήδεια ὅπου τις ἐπιτυχῆανσι ἐλάβανον· ἀνάγκη γάρ ἦν. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι οὔτε καλοῦνταν ὑπῆκουον οὔτε ἄλλο φιλικόν οὐδὲν ἐποιοῦν.

10. Ἐπεὶ δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κόμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι—διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατάβασις—τότε δὴ συλλεγόντες τινὲς τῶν Καρδοῦχων τοῖς τελευταίοις ἐπετίθεντο, καὶ ἀπέκτεινάν τινας καὶ λί-

θοις καὶ τοξεύρασι κατέτρωσαν, ὀλίγοι ὄντες· ἐξ ἀπροσδοκίτου γὰρ αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ ἐλληνικόν.

11. Εἰ μέντοι τότε πλείους συνελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν διαφθαρῆναι πολὺ τοῦ στρατεύματος. Καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν ταῖς κώμας ἡλίσθησαν· οἱ δὲ Καρδοῦχοι πυρὰ πολλὰ ἔκαον κύκλῳ ἐπὶ τῶν ὁρέων καὶ συνεάρων ἀλλήλους.

12. Ἄρα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθούσι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα καὶ δυνατώτατα ἔχοντας πορεύεσθαι, καταλιπόντας τὰλλα, καὶ ὅσα ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα ἀνδράποδα ἐν τῇ στρατιᾷ πάντα ἀφεῖναι.

13. Σχολαίαν γὰρ ἐποίουν τὴν πορείαν πολλὰ ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα, πολλοὶ δὲ οἱ ἐπὶ τούτοις ὄντες ἀπόμαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε ἐπιτήδεια ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων. Δόξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.

14. Ἐπεὶ δὲ ἀριστήσαντες ἐπορεύοντο, ὑποστήσαντες ἐν τῷ στενῷ οἱ στρατηγοί, εἴ τι εὗρισκοιεν τῶν εἰρημένων μὴ ἀφεμένον, ἀφηροῦντο, οἱ δ' ἐπείθοντο, πλὴν εἴ τις τι ἔκλεψεν. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μὲν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι. #

15. Εἰς δὲ τὴν ὕστεραίαν γίνεται χειμῶν πολὺς, ἀναγκαῖον δ' ἦν πορεύεσθαι οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ ἡγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ἀπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν.

16. Καὶ οἱ πολέμοι ἰσχυρὰς ἐπετίθεντο, καὶ στενῶν ὄντων τῶν χωρίων ἐγγὺς προσιόντες ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνων· ὥστε ἰναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες

ἐπιδιώκοντες καὶ πάλιν ἀναχάζοντες σχολῇ πορεύεσθαι καὶ θαμινὰ παρήγγελλεν ὁ Ξενοφῶν ὑπομένειν, ὅτε οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικέκοντο.

17. Ἐνταῦθα ὁ Χειρίσοφος ἄλλοτε μὲν ὅτε παρεγγυφτο ὑπέμενε, τότε δὲ οὐχ ὑπέμενεν, ἀλλ' ἦγε ταχέως καὶ παρηγγύα ἔπεσθαι, ὥστε δῆλον ἦν ὅτι πρᾶγμα τι εἴη σχολῇ δ' οὐκ ἦν ἰδεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς· ὥστε ἡ πορεία ὁμοῖα φυγῇ ἐγένετο τοῖς ὀπισθοφύλαξιν.

18. Καὶ ἐνταῦθα ἀποθνήσκει ἀνὴρ ἀγαθὸς λακωνικὸς Κλεάνυμος τοξευθεὶς διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς σπολάδος εἰς τὰς πλευράς, καὶ Βασίας Ἀρκὰς διαμπερὲς τὴν κεφαλὴν.

19. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ σταθμόν, εὐθύς ὥσπερ εἶχεν ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν Χειρίσοφον ἡτῷατο αὐτόν ὅτι οὐχ ὑπέμενεν, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι. Καὶ νῦν δύο καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ἄνδρε τέθνατον καὶ οὔτε ἀνελέσθαι οὔτε θάψαι ἐδυνάμεθα.*

20. Ἀποκρίνεται ὁ Χειρίσοφος·

«Βλέψον, ἔφη, πρὸς τὰ ὄρη καὶ ἰδὲ ὥς ἄβατα πάντα ἐστί· μία δ' αὐτῇ ὁδὸς ἦν ὁρᾶς ὀρθία, καὶ ἐπὶ ταύτῃ ἀνθρώπων ὁρᾶν ἔξεστί σοι ὄχλον τοσοῦτον, οἱ κατειληφότες φυλάττουσι τὴν ἐκβασιν.

21. Ταῦτ' ἐγὼ ἔσπευδον καὶ διὰ τοῦτο σε οὐχ ὑπέμενον, εἰ πως δυνάμην φθάσαι πρὶν κατειληφθαι τὴν ὑπερβολὴν· οἱ δ' ἡγεμόνες οὕς ἔχομεν οὐ φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν».

Ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει·

«Ἄλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἄνδρας. Ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα παρείχον, ἐνηδρεύσαμεν, ὅπερ καὶ ἡμᾶς ἀναπνεῦσαι ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείναντες αὐτῶν καὶ ζῶντας προθυμήθημεν λαβεῖν αὐτοῦ τούτου ἔνεκα ὅπως ἡγεμόσιν εἰδοῖσι τὴν χώραν χρῆσαιμεθα».

23. Καὶ εὐθὺς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους ἤλεγχον διαλαβόντες εἰ τινα εἶδεῖεν ἄλλην ὁδὸν ἢ τὴν φανεράν. Ὁ μὲν οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη μάλα πολλῶν φύδων προσαγομένων· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν, ὁρῶντος τοῦ ἑτέρου κατεσφάγη.*

24. Ὁ δὲ λοιπὸς ἔλεξεν ὅτι αὐτοῦ μὲν οὐ φαίη [διὰ ταῦτα] εἶδέναι ὅτι αὐτῷ ἐτύγχανε θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ ἐκδεδομένη· αὐτὸς δ' ἔφη ἡγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις πορεύεσθαι ὁδόν.

25. Ἐρωτώμενος δ' εἰ εἴη τι ἐν αὐτῇ δυσπάριτον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον, ὃ εἰ μή τις προκαταλήφωιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν.

26. Ἐνταῦθα δ' ἐδόκει συγκαλέσαντας λοχαγοὺς καὶ πελταστὰς καὶ τῶν ὀπλιτῶν λέγειν τε τὰ παρόντα καὶ ἐρωτᾶν εἴ τις αὐτῶν ἔστιν ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέλοι ἂν γενέσθαι καὶ ὑποστάς ἐβελοντὴς πορεύεσθαι.

27. Ὑφίσταται τῶν μὲν ὀπλιτῶν Ἀριστάνεμος Μεθυδριεὺς [Ἀρκὰς] καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος [Ἀρκὰς], ἀντιστασιάζων δὲ αὐτοῖς Καλλίμαχος Παρράσιος [Ἀρκὰς καὶ οὗτος] ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι προσλαβὼν ἐβελοντάς ἐκ παντὸς τοῦ στρατεύματος, ἐγὼ γάρ, ἔφη, οἶδα ὅτι ἔφονται πολλοὶ τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένου.

28. Ἐκ τούτου ἐρωτῶσιν εἴ τις καὶ τῶν γυμνήτων ταξιάρχων ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. Ὑφίσταται Ἀριστέας Χίος, ὃς πολλαχοῦ πολλοῦ ἄξιος τῇ στρατιᾷ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐγένετο.

Β'. Καὶ ἦν μὲν δεῖλη, οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἐμπαγόντας πορεύεσθαι. Καὶ τῶν ἡγεμόνα διήσαντες παραδιδόασιν αὐτοῖς, καὶ συντίθενται τὴν μὲν νύκτα,

ἦν λάβωσι τὸ ἄκρον, τὸ χωρίον φυλάττειν, ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι σημαίνειν· καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας ἰέναι ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὴν φανεράν ἐκβασιν, αὐτοὶ δὲ συμβοηθήσιν ἐκβαίνοντες ὡς ἂν δύνανται τάχιστα.

2. Ταῦτα συνθέμενοι οἱ μὲν ἐπορεύοντο πλῆθος ὡς διςχίλιον καὶ ὕδαρ πολὺ ἦν ἐξ οὐρανοῦ· Ξενοφάν δὲ ἔχων τοὺς ὀπισθοφύλακας ἡγεῖτο πρὸς τὴν φανεράν ἐκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμοι προσέχοιεν τὸν νοῦν καὶ ὡς μάλιστα λάθοιεν οἱ περιόντες.

3. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ χαράδρῃ οἱ ὀπισθοφύλακες ἦν ἔδει διαβάντας πρὸς τὸ ὄρθιον ἐκβαίνειν, τηνικαῦτα ἐκύλινδον οἱ βάρβαροι ὀλοιτρόχους ἀμαξιαίους καὶ μεῖζους καὶ ἐλάττους, οἱ φερόμενοι πρὸς τὰς πέτρας παίοντες διεσφενδονῶντο· καὶ παντάπασι οὐδὲ πελάσαι οἶόν τ' ἦν τῇ εἰσόδῳ.

4. Ἐνιοὶ δὲ τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτῃ δύναιτο, ἄλλῃ ἐπειρῶντο· καὶ ταῦτα ἐποίουν μέχρι σκότος ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ ᾤοντο ἀφανεῖς εἶναι ἀπύοντες, τότε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ἐτύγγανον δὲ καὶ ἀνάριστοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπισθοφυλακίσαντες. Οἱ μέντοι πολέμοι οὐδὲν ἐπαύσαντο δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κυλίνδοντες τοὺς λίθους· τεκμαίρεσθαι δ' ἦν τῷ ψόφῳ.

5. Οἱ δ' ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα κύκλῳ περιόντες καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους· καὶ τοὺς μὲν κατακάνοντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες αὐτοὶ ἐνταῦθ' ἔμενον ὡς τὸ ἄκρον κατέχοντες.

6. Οἱ δ' οὐ κατεῖχον, ἀλλὰ μαστὸς ἦν ὑπὲρ αὐτῶν παρ' ὃν ἦν ἡ στενὴ αὕτη ὁδὸς ἐφ' ἣ ἐκάθηντο

οὐ φύλακες. Ἐφοδὸς μέντοι αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἦν οἱ ἐπὶ τῇ φανερᾷ ὁδῷ ἐκάσθητο.

7. Καὶ τὴν μὲν νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δ' ἡμέρα ὑπέφαινε, ἐπορεύοντο σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ γὰρ ὀμίχλη ἐγένετο, ὥστ' ἔλαβον ἐγγὺς προσελθόντες. Ἐπεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἢ τε σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἀλαλάζαντες ἵεντο ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ λιπόντες τὴν ὁδὸν φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέσκησκον· εὖζωνοι γὰρ ἦσαν.

8. Οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀκούσαντες τῆς σάλπιγγος εὐθὺς ἵεντο ἄνω κατὰ τὴν φανεράν ὁδόν· ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν κατὰ ἀτρίβεις ὁδοὺς ἐπορεύοντο ἢ ἔτυχον ἕκαστοι ὄντες, καὶ ἀναβάντες ὡς ἐδύναντο ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασιν.

9. Καὶ οὗτοι πρῶτοι συνέμιζαν τοῖς προκαταλαβοῦσι τὸ χωρίον. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡμίσεις ἐπορεύετο ἡπὲρ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες· εὐοδατὰ γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις· τοὺς δὲ ἡμίσεις ὀπίσθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξεν.

10. Πορευόμενοι δ' ἐντυγχάνουσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ κατεϋλημμένῳ ὑπὸ τῶν πολέμων, οὗς ἢ ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη ἢ διεξεῦχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἂν ἐπορεύθησαν ἡπὲρ οἱ ἄλλοι, τὰ δὲ ὑποζύγια οὐκ ἦν ἄλλη ἢ ταύτη ἐκβῆναι.

11. Ἐνθα δὲ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις προσβάλλουσι πρὸς τὸν λόφον ὀρθίοις τοῖς λόχοις, οὐ κύκλῳ, ἀλλὰ καταλιπόντες ἄροδον τοῖς πολεμίοις, εἰ βούλονται φεύγειν.

12. Καὶ τέως μὲν αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ὅπη ἐδύ-

νατο ἕκαστος οἱ βάρβαροι ἐτόξευον καὶ ἐβαλον, ἐγγὺς δ' οὐ προσίεντο, ἀλλὰ φυγῇ λείπουσιν τὸ χωρίον. Καὶ τοῦτόν τε παρεληλύθεσαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἕτερον ὁρῶσιν ἔμπροσθεν λόφον κατεχόμενον ἐπὶ τοῦτον αὖθις ἐδόκει πορεύεσθαι.

13. Ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν μὴ, εἰ ἔρημον καταλίποι τὸν ἡλακότα λόφον, [καὶ] πάλιν λαβόντες οἱ πολέμοι ἐπιθοῖντο τοῖς ὑποζυγίοις παριοῦσιν—ἐπὶ πολὺ δ' ἦν τὰ ὑποζύγια ἅτε διὰ στενῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα—καταλείπει ἐπὶ τοῦ λόφου λοχαγοὺς Κηφισόδωρον Κηφισοφῶντος Ἀθηναῖον καὶ Ἀμφικράτην Ἀμφιδίμου Ἀθηναῖον καὶ Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον φυγάδα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν δεύτερον λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τοῦτον αἰροῦσιν.

14. Ἐπὶ δ' αὐτοῖς τρίτος μαστός λοιπὸς ἦν πολὺ ὀρθιώτατος ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τῷ πυρὶ καταληφθείσης φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῶν ἐβελοντῶν.

15. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο οἱ Ἕλληνες, λείπουσιν οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μαστόν, ὥστε θανμαστόν πᾶσι γενέσθαι καὶ ὑπάπτειον δεισάντας αὐτοὺς μὴ κυκλωθέντες πολιορκοῖντο ἀπολιπεῖν. Οἱ δ' ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου καθορῶντες τὰ ὀπισθεν γιγνόμενα πάντες ἐπὶ τοὺς ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν.

16. Καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς νεωτάτοις ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἄκρον, τοὺς δὲ ἄλλους ἐκέλευσεν ὑπάγειν, ὅπως οἱ τελευταῖοι λόχοι προζμῖξιαν, καὶ προσελθόντας κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὁμαλῷ θέσθαι τὰ ὅπλα [εἶπεν].

17. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ

Ἀργεῖος πεφηνγῶς καὶ λέγει ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ λόφου καὶ ὅτι τεθνᾶσι Κηφισόδαρος καὶ Ἀμφικράτης καὶ ἄλλοι ὅσοι μὴ ἀλάμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς ὀπισθοφύλακας ἀφύκοντο.

18. Ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι οἱ βάρβαροι ἦκον ἐπ' ἀντίτορον λόφον τῷ μαστῷ καὶ Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέας περὶ σπονδῶν καὶ τοὺς νεκροὺς ἀπῆτει.

19. Οἱ δὲ ἔφασαν ἀποδώσειν ἐφ' ᾧ μὴ κᾶν τὰς οἰκίας. Συναρμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. Ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα παρῆει, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ τούτου τοῦ τόπου συνερρῶσαν ἐνταῦθα πολέμοι.

20. Καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ μαστοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐνθα τὰ ὄπλα ἔκειτο, ἵεντο δὴ οἱ πολέμοι πολλὰ πλήθει καὶ δορύβαρ καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαιναν, ἐκύλινδον πέτρους καὶ ἐνὸς μὲν κατέαξαν τὸ σκέλος, Ξενοφῶντα δὲ ὁ ὑπασπιστὴς ἔχων τὴν ἀσπίδα ἀπέλιπεν.

21. Εὐρύλοχος δὲ Λουσιεύς [Ἀρκὰς] προζέδραμεν αὐτῷ ὀπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προβεβλημένους ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον.

22. Ἐκ δὲ τούτου πᾶν ὁμοῦ ἐγένετο τὸ ἐλληνικόν, καὶ ἐσκίνησαν αὐτοῦ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις καὶ ἐπιτηδείοις δαψιλέσιν καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὥστε ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον.

23. Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρίσοφος διεπράζαντο ὥστε λαβόντες τοὺς νεκροὺς ἀπέδοσαν τὸν ἡγεμόνα καὶ

πάντα ἐποίησαν τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐκ τῶν δυνατῶν ὅσαπερ νομίζεται ἀνδράσιν ἀγαθοῖς.

24. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἄνευ ἡγεμόνος ἐπορεύοντο· μαχόμενοι δ' οἱ πολέμιοι καὶ ὅπῃ εἴη στενὸν χωρίον προκαταλαμβάνοντες ἐκώλυνον τὰς παρόδους.

25. Ὅποτε μὲν οὖν τοὺς πρώτους κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὀπισθεν ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη ἔλυσεν τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς πρώτοις ἀνωτέρῳ πειράμενος γίγνεσθαι τῶν κωλυνόντων.

26. ὅποτε δὲ τοῖς ὀπισθεν ἐπιθοῖντο, Χειρίσοφος ἐκβαίνων καὶ πειράμενος ἀνωτέρῳ γίγνεσθαι τῶν κωλυνόντων ἔλυσεν τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς ὀπισθεν· καὶ αἰεὶ οὕτως ἐβοήθουν ἀλλήλοις καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμέλοντο.*

27. Ἦν δὲ καὶ ὅποτε αὐτοῖς τοῖς ἀναβάσι πολλὰ πράγματα παρείχον οἱ βάρβαροι πάλιν καταβαίνουσιν· ἐλαφροὶ γὰρ ἦσαν ὥστε καὶ ἐγγύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν· οὐδὲν γὰρ εἶχον ἄλλο ἢ τόξα καὶ σφενδόνας.

28. Ἀριστοὶ δὲ τοξόται ἦσαν· εἶχον δὲ τόξα ἐγγυὲς τριπύχη, τὰ δὲ τοξεύματα πλέον ἢ διπύχη· εὐλκον δὲ τὰς νευράς ὅποτε τοξεύοιεν πρὸς τὸ κάτω τοῦ τόξου τῷ ἀριστερῷ ποδὶ προσβαίνοντες. Τὰ δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ διὰ τῶν θωράκων. Ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ λάβοιεν, ἀκοντίοις ἐναγκυλῶντες. Ἐν τούτοις τοῖς χαρίοις οἱ Κρήτες χρησιμώτατοι ἐγένοντο. Ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρατοκλῆς Κρής.

Γ'. Ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ηὐλίσθησαν ἐν ταῖς κάμαις ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρύ-

την ποταμόν, εὖρος ὥς διπλῆθρον, ὅς ὀρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν Καρδούχων χώραν. Καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθα ἀνέπνευσαν ἄσμενοι ἰδόντες πεδίων· ἀπείχε δὲ τῶν ὁρέων ὁ ποταμὸς ἕξ ἢ ἐπτά στάδια [τῶν Καρδούχων].

2. Τότε μὲν οὖν ἠϋλίσθησαν μάλα ἡδέως καὶ ταπιτίδεια ἔχοντες καὶ πολλὰ τῶν παρεληλυθότων πόνων μνημονεύοντες. Ἐπτά γὰρ ἡμέρας ὅσας περ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδούχων πάσας μαχόμενοι διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακὰ ὅσα οὐδὲ τὰ σύμπαντα ὑπὸ βασιλείᾳ καὶ Τισσαφέρνους. Ὡς οὖν ἀπὸ λαγμένοι τούτων ἡδέως ἐκοιμήθησαν. *

3. Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὁράσιν ἰππέας που πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐξωπλασμένους ὥς κωλύσοντας διαβαίνειν, πεζοὺς δ' ἐπὶ ταῖς ὄχθαις παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἰππέων ὥς κωλύσοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν.

4. Ἦσαν δ' οὗτοι Ὀρόντα καὶ Ἀρτούχα Ἀρμένιοι καὶ Μάρδοι καὶ Χαλδαῖοι μισθοφόροι. Ἐλέγοντο δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροί τε καὶ ἄλκιμοι εἶναι· ὅπλα δ' εἶχον γέρρα μακρὰ καὶ λόγχας.

5. Αἱ δὲ ὄχθαι αὗται ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι ἦσαν τρία ἢ τέτταρα πλεῖρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπείχον· ὁδὸς δὲ μία ἢ ὁραμένη ἦν ἄγουσα ἄνω ὥς περ χειροποίητος· ταύτῃ ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληνες.

6. Ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν ἐφαίνετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλους λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ οὐτ' ἐν τῷ ὕδατι τὰ ὅπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μή, ἥρπαζεν ὁ ποταμὸς· ἐπὶ

τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὄπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ ἐγγίγνοντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τῷλλα βέλη· ἀνεχώρησαν καὶ αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν ποταμόν.

7. Ἐνθα δὲ αὐτοὶ τὴν πρόρθεν νύκτα ἦσαν ἐπὶ τοῦ ὄρου· ἑάρων τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνειλεγμένους ἐν τοῖς ὅπλοις. Ἐνταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἑλλησιν, ὁρῶσι μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, ὁρῶσι δὲ τοὺς διαβαίνειν κωλύσοντας, ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικεισομένους τοὺς Καρδούχους ὀπίσθεν.*

8. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα ἔμειναν ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες. Ξενοφῶν δὲ ὄναρ εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὐταὶ δὲ αὐτῷ αὐτόματα περιρρυῆναι, ὥστε λυθῆναι καὶ διαβαίνειν ὅποσον ἐβούλετο.

9. Ἐπεὶ δὲ ὁρθρὸς ἦν, ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον καὶ λέγει ὅτι ἐλπίδας ἔχει καλῶς εἶσεσθαι, καὶ διηγείται αὐτῷ τὸ ὄναρ. Ὁ δὲ ἡδετό τε καὶ ὥς τάχιστα ἕως ὑπέβαινεν ἐθύοντο πάντες παρόντες οἱ στρατηγοὶ καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν εὐθύς ἐπὶ τοῦ πρῶτου. Καὶ ἀπίνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγελλον τῇ στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι.

10. Καὶ ἀριστῶντι τῷ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκω· ἡδεσαν γὰρ πάντες ὅτι ἔξειη αὐτῷ καὶ ἀριστῶντι καὶ δειπνοῦντι προζελθεῖν καὶ εἰ καθεῖδοι ἐπεγείραντα εἰπεῖν, εἴ τις τι ἔχοι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον.

11. Καὶ τότε ἔλεγον ὅτι τυγχάνοιεν φρύγανα

συλλέγοντες ὥς ἐπὶ πῦρ, κἄπειτα κατίδοιεν ἐν τῇ πέραν ἐν πέτραις καθηκούσαις ἐπ' αὐτὸν τὸν ποταμόν γέροντά τε καὶ γυναῖκα καὶ παιδίσκας ὥσπερ μαρσίπους ἡματιῶν κατατιθεμένους ἐν πέτρῳ ἀντράδει.

12. Ἰδοῦσι δὲ σφίσι δόξαι ἀσφαλές εἶναι διαβῆναι· οὐδὲ γὰρ τοῖς πολέμοις ἱππεῦσι προσβατὸν εἶναι κατὰ τοῦτο. Ἐκδύντες δ' ἔφασαν ἔχοντες τὰ ἔγχει-ρίδια γυμνοὶ ὥς νευσόμενοι διαβαίνειν· καὶ διαβάν-τες, λαβόντες τὰ ἡμάτια πάλιν ἦκειν.■

13. Εὐθύς οὖν ὁ Ξενοφῶν αὐτοῖς τε ἔσπενδε καὶ τοῖς νεανίσκοις ἔγχειν ἐκέλευε καὶ εὐχεσθαι τοῖς φήνασι θεοῖς τὰ τε ὀνειράτα καὶ τὸν πόρον καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελεῖσαι. Σπείσας δ' εὐθύς ἦγε τοὺς νεανίσκους παρὰ τὸν Χειρίσοφον, καὶ διηγοῦνται ταῦτα.

14. Ἀκούσας δὲ καὶ ὁ Χειρίσοφος σπονδὰς ἐποίει. Σπείσαντες δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις παρήγγελον συσκευ-άζεσθαι αὐτοὶ δὲ συγκαλέσαντες τοὺς στρατηγούς ἐβουλευόντο ὅπως ἂν κάλλιστα διαβαῖεν καὶ τοὺς τε ἔμπροσθεν νικάειν καὶ ὑπὸ τῶν ὀπίσθεν μηδὲν πάσχοιεν κακόν.

15. Καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς Χειρίσοφον μὲν ἡγεῖσθαι καὶ διαβαίνειν ἔχοντα τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δ' ἥμισυ ἔτι ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶντι, τὰ δὲ ὑπο-ζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ τούτων διαβαίνειν.

16. Ἐπεὶ δὲ [ταῦτα] καλῶς εἶχεν ἐπορεύοντο· ἡγοῦντο δ' οἱ νεανίσκοι ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν· ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν διάβασιν ὥς τέττα-ρες στάδιοι.

17. Πορευομένων δ' αὐτῶν ἀντιπαρήσαν αἱ τάξεις τῶν ἱππέων. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν κατὰ τὴν διάβασιν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἔθεντο τὰ ὄπλα, καὶ αὐτὸς πρῶτος Χειρίσοφος στεφανωσάμενος καὶ ἀποδύς ἐλάμβανε τὰ ὄπλα καὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε, καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρθίους, τοὺς μὲν ἐν ἀριστερᾷ, τοὺς δ' ἐν δεξιᾷ ἑαυτοῦ.

18. Καὶ οἱ μὲν μάντις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δὲ πολέμιοι ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνων· ἀλλ' οὐπὼ ἐξικνούντο·

19. ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ σφάγια, ἐπαυάνιζον πάντες οἱ στρατιῶται καὶ ἀνηλάλαζον, συνωλόλυζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι. Πολλαὶ γὰρ ἦσαν ἐν τῷ στρατεύματι.

20. Καὶ Χειρίσοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν ἐκείνῳ· ὁ δὲ Ξενοφῶν τῶν ὀπισθοφυλάκων λαβάν τοὺς εὐζωνοτάτους ἔθει ἀνὰ κράτος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη, προσποιούμενος ταύτῃ διαβὰς ἀποκλείσειν τοὺς παρὰ τὸν ποταμόν ἱππείας.

21. Οἱ δὲ πολέμιοι ὁρῶντες μὲν τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον εὐπετῶς τὸ ὕδαρ περῶντας, ὁρῶντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς τοῦρπαλιν, δείσαντες μὴ ἀποληφθεῖσαν φεύγουσιν ἀνὰ κράτος ὥς πρὸς τὴν τοῦ ποταμοῦ ἄνω ἔκβασιν. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς τὸ ὄρος.

22. Λύκιος δ' ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων καὶ Αἰσχίνης ὁ τὴν τάξιν τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἐπεὶ ἑάρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἶποντο·

οἱ δὲ στρατιῶται ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος.

23. Χειρίσοφος δ' αὖ ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἱππέας οὐκ ἐδίωκεν, εὐθὺς δὲ κατὰ τὰς προσηκούσας ὄχθας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξέβαινεν ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. Οἱ δὲ ἄνω, ὁρῶντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὁρῶντες δ' ὀπλίτας σφίσιν ἐπιόντας, ἐκλείπουσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα.

24. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ τὰ πέραν ἑώρα καλῶς γινόμενα, ἀπεχώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαίνειν στράτευμα· καὶ γὰρ οἱ Καρδοῦχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδῖον καταβαίνοντες ὥς ἐπιθρόμενοι τοῖς τελευταίοις.

25. Καὶ Χειρίσοφος μὲν τὰ ἄνω κατείχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπιδιῶξαι ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα καὶ μετὰ τούτων ἐσθιῆτά τε καλὴν καὶ ἐκπώματα.

26. Καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος ἀκμὴν διέβαινε, Ξενοφῶν δὲ στρέψας πρὸς τοὺς Καρδούχους ἀντία τὰ ὅπλα ἔθετο, καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐναμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδα παραγαγόντας τὴν ἐναμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος· καὶ τοὺς μὲν λοχαγούς καὶ τοὺς ἐναμοτάρχους πρὸς τῶν Καρδούχων ἵεναι, οὐραγοὺς δὲ καταστήσασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ.

27. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι ὥς ἑώραν τοὺς ὀπισθοφύλακας τοῦ ὄχλου ψιλουμένους καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θάπτον δὴ ἐπῆσαν ᾧδ᾽ αἰνας ἄδοντες. Ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφεν-

δονήτας καὶ τοξότας καὶ κελεύει ποιεῖν ὅ τι ἂν παραγγέλλῃ.

28. Ἰδὼν δ' αὐτοὺς διαβαίνοντα· ὁ Ξενοφῶν πέρψας ἄγγελον κελεύει αὐτοῦ μείναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μὴ διαβάντα· ὅταν δ' ἄρξανται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἐνθεν καὶ ἐνθεν σφῶν ἐμβαίνειν ὥς διαβησομένους, διηκυλωμένους τοὺς ἀκοντιστάς καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας· μὴ πρόσω δὲ τοῦ ποταμοῦ προβαίνειν.

29. Τοῖς δὲ παρ' ἑαυτῷ παρήγγειλεν, ἐπειδὴν σφενδὸν ἔξικνῆται καὶ ἀσπίς ψοφῇ, παυανίσαντας θεῖν εἰς τοὺς πολέμιους· ἐπειδὴν δ' ἀναστρέψωσιν οἱ πολέμιοι καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὁ σαλπικτὴς σημήνῃ τὸ πολεμικόν, ἀναστρέψαντας ἐπὶ δόρυ ἡγεῖσθαι μὲν τοὺς οὐραγοὺς, θεῖν δὲ πάντας καὶ διαβαίνειν ὅ τι τάχιστα ἢ ἕκαστος τὴν τάξιν εἶχεν, ὥς μὴ ἐμποδίζειν ἀλλήλους· ὅτι οὗτος ἄριστος ἔσοιτο ὅς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν γένηται.

30. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι ὁρῶντες ὀλίγους ἤδη τοὺς λοιποὺς — πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγμένων ᾤχοντο ἐπιμελόμενοι οἱ μὲν ὑποζυγίων, οἱ δὲ σκευῶν, — ἐνταῦθα δὴ ἐπέκειντο θρασέως καὶ ἤρχοντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν.

31. Οἱ δὲ Ἕλληνες παυανίσαντες ᾤρμησαν δρόμον ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο· καὶ γὰρ ἦσαν ἀπλισμένοι ὥς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἱκανῶς πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας δέχεσθαι οὐχ ἱκανῶς.

32. Ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπικτὴς· καὶ οἱ μὲν πολέμιοι ἔφρουγον πολὺ ἔτι θάπτον, οἱ δὲ Ἕλληνες

τάναντία στρέψαντες ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ὅτι τάχιστα.

33. Τῶν δὲ πολερίων οἱ μὲν τινες αἰσθόμενοι πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν καὶ τοξεύοντες ὀλίγους ἔτρασαν, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ πέραν ὄντων τῶν Ἑλλήνων ἐπιφανεροὶ ἦσαν φεύγοντες.

34. Οἱ δὲ ὑπαντήσαντες ἀνδριζόμενοι καὶ προσωτέρω τοῦ καιροῦ προϊόντες ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν πάλιν· καὶ ἐτρώθησάν τινες καὶ τούτων.

Δ'. Ἐπεὶ δὲ διέβησαν, συνταξόμενοι ἄμφι μέσον ἡμέρας ἐπορεύθησαν/διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδῖον ἅπαν καὶ λείους γηλόφους οὐ μείον ἢ πέντε παρασάγγας οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ κᾶμαι διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς τοὺς Καρδούχους.

2. Εἰς δὲ ἦν ἀφίκοντο κώμην μεγάλην τε ἦν καὶ βασιλείον εἶχε τῇ σατράπῃ καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταις οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν· ἐπιτήδεια δ' ἦν δαψιλῇ.

3. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα μέχρι ὑπερῆλθον τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν ποταμὸν. Οὗτος δ' ἦν καλὸς μὲν, μέγας δ' οὐ· κᾶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν ποταμὸν ἦσαν.

4. Ὁ δὲ τόπος οὗτος Ἀρμενία ἐκαλεῖτο ἢ πρὸς ἑσπέραν. Ὑπαρχος δ' ἦν αὐτῆς Τιρίδαζος, ὁ καὶ βασιλεὺς φίλος γενόμενος, καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλλος βασιλεὺς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν.

5. Οὗτος προσήλασεν ἱππεὺς ἔχων, καὶ προέμψας ἑρμηνεῖα εἶπεν ὅτι βούλοιο διαλεχθῆναι τοῖς

ἄρχουσιν. Τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκούσαι· καὶ προζελθόντες εἰς ἐπὶ ἴκον ἡρώτων τί θέλοι.

6. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι σπείσασθαι βούλοιο ἐφ' ᾧ μήτε αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν μήτε ἐκείνους κάειν τὰς οἰκίας, λαμβάνειν τε τὰ τιτήδεια ὅσων δέοντο. Ἐδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς καὶ ἐσπείσαντο ἐπὶ τούτοις.

7. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς διὰ πεδίου παρασάγγας πεντεκαίδεκα· καὶ Τριδάζος παρηκολούθει ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἀπέχων ἄς δέκα σταδίου· καὶ ἀφίκοντο εἰς βασιλεια καὶ κάμας περίρ πολλὰς πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστὰς.

8. Στρατοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίγνεται τῆς νυκτὸς χιὼν πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε διασκηνῆσαι τὰς τάξεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς κατὰ τὰς κάμας· οὐ γὰρ ἑώραν πολέμιον οὐδένα καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος.

9. Ἐνταῦθα εἶχον [τὰ ἐπιτήδεια] ὅσα ἐστὶν ἀγαθὰ, ἱερεῖα, σίτον, οἶνους παλαιοὺς εὐώδεις, ἀσταφίδας, ὄσπρια παντοδαπά. Τῶν δὲ ἀποσκεδαννυμένων τινὲς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον ὅτι κατίδοιεν νύκτωρ πολλὰ πυρὰ φαίνοντα.

10. Ἐδόκει διὴ τοῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηνοῦν, ἀλλὰ συναγαγεῖν τὸ στράτευμα πάλιν. Ἐντεῦθεν συνῆλθον· καὶ γὰρ ἐδόκει διαθριάζειν.

11. Νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιὼν ἄπλετος, ὥστε ἀποκρῦνθαι καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους· καὶ τὰ ὑποζύγια συνεπώδισεν ἡ χιὼν· καὶ πολὺς ὄκνος ἦν ἀνίστασθαι· κατακειμένων γὰρ ἄλεεινὸν ἦν ἡ χιὼν ἐπιπεπτωκυῖα ὅταν μὴ παρρηυεῖ.

12. Ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίζειν ζῦλα, τὰχ' ἀναστὰς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἐσχίζεν. Ἐκ δὲ τούτου καὶ ἄλλοι ἀναπάντες πῦρ ἔκαον καὶ ἐχρίοντο.

13. πολὺ γὰρ ἐνταῦθα εὐρίσκετο χρῖμα, ὃ ἐχρῶντο αὐτ' ἐλαίου, σύειον καὶ σησάμινον καὶ ἀμυγδάλινον ἐκ τῶν πικρῶν καὶ τερμίνθινον. Ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μέρον εὐρίσκετο.*

14. Μετὰ ταῦτα ἐδόκει πάλιν διασκηνητέον εἶναι [εἰς τὰς κάμας] εἰς στέγας. Ἐνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ καὶ ἡδονῇ ἦσαν ἐπὶ τὰς στέγας καὶ τὰ ἐπιτήδεια ὅσοι δὲ ὅτε τὸ πρότερον ἀπῆσαν τὰς οἰκίας ἐνέπρηναν ὑπὸ ἀτασθαλίας δίκην ἐδίδοσαν κακῶς σκηνοῦντες.

15. Ἐντεῦθεν ἐπεμψαν νεκτὸς Δημοκράτην Τημνίτην ἄνδρας δόντες ἐπὶ τὰ ὄρη ἐνθα ἔφασαν οἱ ἀποσκεδαννύμενοι καθορᾶν τὰ πυρά· οὗτος γὰρ ἐδόκει καὶ πρότερον πολλὰ ἴδῃ ἀληθεῦσαι τοιαῦτα, τὰ ὄντα τε ὡς ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς οὐκ ὄντα.

16. Πορευθεῖς δὲ τὰ μὲν πυρά οὐκ ἔφη ἰδεῖν, ἄνδρα δὲ συλλαβὼν ἦκεν ἄγαν ἔχοντα τόξον περικὸν καὶ φαρέτραν καὶ σάγαριν οἷαν περ καὶ αἱ Ἀμαζόνες ἔχουσιν.

17. Ἐρωτώμενος δὲ ποδαπὸς εἷη, Πέρσης μὲν ἔφη εἶναι, πορεύεσθαι δ' ἀπὸ τοῦ Τιριβάζου στρατοπέδου, ὅπως ἐπιτήδεια λάβοι. Οἱ δὲ ἡρώτων αὐτὸν τὸ στράτευμα ὅποσον τε εἷη καὶ ἐπὶ τίνι συνειλεγμένον.

18. Ὁ δὲ εἶπεν ὅτι Τιριβάζος εἷη ἔχων τὴν τε ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ μισθοφόρους Χάλυθας καὶ Ταόχους· παρεσκευάσθαι δὲ αὐτὸν ἔφη ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ

ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς ἱπερ μοναχῇ εἴη πορεία, ἐν-
ταῦθα ἐπίησόμενον τοῖς Ἑλλησιν.

19. Ἀκούσασι τοῖς στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε τὸ
στράτευμα συναγαγεῖν· καὶ εὐθὺς φύλακας καταλα-
πόντες καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῖς μένουσι Σοφαίνετον
Στυμφάλιον ἐπορεύοντο ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν ἀλόν-
τα ἄνθρωπον.

20. Ἐπειδὴ δὲ ὑπερέβαλλον τὰ ὄρη, οἱ πελτασταὶ
προϊόντες καὶ κατιδόντες τὸ στρατόπεδον οὐκ ἔμει-
ναν τοὺς ὀπλίτας, ἀλλ' ἀνακραγόντες ἔθρον ἐπὶ τὸ
στρατόπεδον.

21. Οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον οὐχ
ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφευγον· ὅμως δὲ καὶ ἀπέθανόν
τινες τῶν βαρβάρων καὶ ἵπποι ἤλωσαν εἰς εἴκοσι καὶ
ἡ σκηνὴ ἡ Τιριβάζου ἐάλω καὶ ἐν αὐτῇ κλίνει ἀρ-
γυρόποδες καὶ ἐκπώματα καὶ οἱ ἀρτοκόποι καὶ οἱ
οἶνοχόοι φάσκοντες εἶναι.

22. Ἐπειδὴ δὲ ἐπύθοντο ταῦτα οἱ τῶν ὀπλιτῶν
στρατηγοί, ἔδοκει αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ
τὸ στρατόπεδον, μὴ τις ἐπίθεσις γένοιτο τοῖς κατα-
λελειμμένοις. Καὶ εὐθὺς ἀνακαλεσάμενοι τῇ σάλ-
πιγγι ἀπῆσαν, καὶ ἀφίκοντο αὐθημερὸν ἐπὶ τὸ στρα-
τόπεδον.

Ε'. Τῇ δ' ὕστεραίᾳ ἔδοκει πορευτέον εἶναι ὅπῃ
δύνατο τάχιστα πρὶν συλλεγῆναι τὸ στράτευμα πά-
λιν καὶ καταλαβεῖν τὰ στενά. Συσκευασάμενοι δ'
εὐθὺς ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς ἡγεμόνας ἔχον-
τες πολλοὺς· καὶ αὐθημερὸν ὑπερβαλόντες τὸ ἄκρον
ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιτίθεσθαι Τιριβάζος κατεστρατοπε-
δεύσαντο.

2. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς ἐρήμους τρεῖς παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὁμφαλόν. Ἐλέγοντο δ' οὐδ' αἱ πηγαὶ πρόσω εἶναι.

3. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς καὶ πεδίου σταθμούς τρεῖς παρασάγγας δέκα. Ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπὸς καὶ ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει παντάπασιν ἀποκάαν πάντα καὶ πηγυῖς τοὺς ἀνθρώπους.

4. Ἐνθα δὴ τῶν μάντεων τις εἶπε σφαγιασθαι τῷ ἀνέμῳ, καὶ σφαγιάζεται καὶ πᾶσι δὴ περιφανᾶς ἔδοξεν ἀνεῖναι τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος. Ἦν δὲ τῆς χιόνος τὸ βάθος ὀργυιᾶ· ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἀνδραπόδων πολλὰ ἀπώλετο καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα.

5. Διεγένοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ κάοντες, ξύλα δ' ἦν ἐν τῷ σταθμῷ πολλὰ· οἱ δὲ ὄψε προσιόντες ξύλα οὐκ εἶχον. Οἱ οὖν πάλαι ἦκοντες καὶ πῦρ κάοντες οὐ προσέεισαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ μεταδοῖεν, αὐτοῖς πυροὺς ἢ ἄλλο [τι] εἴ τι ἔχοιεν βρωτόν.

6. Ἐνθα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ἅν εἶχον ἑκαστοί. Ἐνθα δὲ τὸ πῦρ ἐκάετο, διατηκομένης τῆς χιόνος βόθροι ἐγίγνοντο μεγάλοι ἕστε ἐπὶ τὸ δάπεδον· οὐ δὴ παρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος.

7. Ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὅλην ἐπορεύοντο διὰ χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβουλιμιάσαν. Ξενοφῶν δ' ὀπισθοφυλακῶν καὶ καταλαμβάνων τοὺς λείποντας τῶν ἀνθρώπων ἡγνόει ὅτι τὸ πάθος εἴη.

8. Ἐπειδὴ δὲ εἶπέ τις αὐτῷ τῶν ἐμπείρων ὅτι σαφῶς βουλιμῶσι κἂν τι φάγωσιν ἀναστήσονται, περὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ ποῦ τι ὀρήνῃ βρωτόν, διεδίδου καὶ διέπεμπε διδόντας τοὺς δυναμένους περιτρέχειν τοῖς βουλιμῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο καὶ ἐπορεύοντο.

9. Πορευομένων δὲ Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώμην ἀφικνεῖται, καὶ ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης πρὸς τῇ κρήνῃ γυναῖκας καὶ κόρας καταλαμβάνει ἔμπροσθεν τοῦ ἐρύματος.

10. Αὐταὶ ἡρώτων αὐτοὺς τίνας εἶναι. Ὁ δ' ἐρμηνεὺς εἶπε περσιστί ὅτι παρὰ βασιλέως πορεύονται πρὸς τὸν σατράπην. Αἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι οὐκ ἐνταῦθα εἴη, ἀλλ' ἀπέχει ὅσον παρασάγγην. Οἱ δ', ἐπεὶ ὅψε ἦν, πρὸς τὸν κωμάρχην συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις.

11. Χειρίσοφος μὲν οὖν καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν τοῦ στρατεύματος ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο, τῶν δ' ἄλλων στρατιωτῶν οἱ μὴ δυνάμενοι διατελέσαι τὴν ὁδὸν ἐνυκτέρευσαν ἄσιτοι καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐνταῦθά τινες ἀπώλοντο τῶν στρατιωτῶν.

12. Ἐφείποντο δὲ τῶν πολέμιων συνειλεγμένοι τινὲς καὶ τὰ μὴ δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἡρπάζον καὶ ἀλλήλοισι ἐμάχοντο περὶ αὐτῶν. Ἐλείποντο δὲ τῶν στρατιωτῶν οἳ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς οἳ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν ἀποσσεσηπότες.

13. Ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπικεύρημα τῆς χιόνος εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπο-

ρεύετο, τῶν δὲ ποδῶν εἴ τις κινεῖτο καὶ μηδέποτε ἰσχυίαν ἔχοι καὶ εἰς τὴν νύκτα ὑπολύοιτο·

14. ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοιμάντο, εἰσεδύνοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες καὶ τὰ ὑποδήματα περιεπλήγνυντο· καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἐπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑποδήματα, καρβάτινα πεποιημένα ἐκ τῶν νεοδάριων βοῶν.*

* 15. Διὰ τὰς τοιαύτας οὖν ἀνάγκας ὑπελείποντο τινες τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἰδόντες μέλαν τι χερίον διὰ τὸ ἐκλελοιπέναι αὐτόν· τὴν χιῶνα εὐκαῖζον τετήκεναι· καὶ ἐτετήκει διὰ κρίνην τινὰ ἢ πλεῖστον ἦν ἀτρίζουσα ἐν νάπη. Ἐνταῦθ' ἐκτραπόμενοι ἐκάθηντο καὶ οὐκ ἔφασαν πορεύεσθαι.

16. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων <τοὺς> ὀπισθοφύλακας ὡς ἦσθετο, ἑδεῖτο αὐτῶν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ μὴ ἀπολείπεσθαι, λέγων ὅτι ἔπονται πολλοὶ πολέμιοι συνειλεγμένοι, καὶ τελευτῶν ἐχαλέπαινε. Οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον· οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι πορευθῆναι.

17. Ἐνταῦθα ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοὺς ἐπομένους πολεμίους φοβῆσαι, εἴ τις δύναιτο, μὴ ἐπίοιεν τοῖς κάμνουσιν. Καὶ ἦν μὲν σκότος ἤδη, οἱ δὲ προσῆσαν πολλὰ θόρυβον ἀμφὶ ὧν εἶχον διαφερόμενοι.

18. Ἐνθα δὴ οἱ ὀπισθοφύλακες [ἄτε ὑγιαίνοντες] ἔξαναστάντες ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμνοντες ἀνακραγόντες ὅσον ἐδύναντο μέγιστον τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατα ἐκρούσαν. Οἱ δὲ πολέμιοι δείσαντες ἦκαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιῶνος εἰς τὴν νάπην, καὶ οὐδεὶς ἔτι οὐδαμοῦ ἐφθέγγετο.

19. Καὶ Ξενοφῶν μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἰπόντες

τοῖς ἀσθενούσιν ὅτι τῇ ὑστεραίᾳ ἴξουσιν τινες ἐπ' αὐτούς, πορευόμενοι πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος τοῖς στρατιώταις ἐγκεκαλυμμένοις, καὶ οὐδὲ φυλακὴ οὐδερμία καθειστήκει· καὶ ἀνίστασαν αὐτούς.

20. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐχ ὑποχωροῦσιν. Ὁ δὲ παριῶν καὶ παραπέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυροτάτους ἐκέλευε σκέψασθαι τί εἴη τὸ κωλύον. Οἱ δὲ ἀπήγγελλον ὅτι ὅλον οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στράτευμα.

21. Ἐνταῦθα καὶ οἱ περὶ Ξενοφῶντα ἠυλίσθησαν αὐτοῦ ἄνευ πυρός καὶ ἄδειπνοι, φυλακάς οἷας ἐδύναντο καταστησάμενοι. Ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἦν, ὁ μὲν Ξενοφῶν πέμψας πρὸς τοὺς ἀσθενούντας τοὺς νεωτάτους ἀναστήσαντας ἐκέλευεν ἀναγκάζειν προίεσθαι.

22. Ἐν δὲ τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τῶν ἐκ τῆς κόμης σκεψομένους πᾶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. Οἱ δὲ ἄσμενοι ἰδόντες τοὺς μὲν ἀσθενούντας τούτοις παρέδοσαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο, καὶ πρὶν εἴκοσι στάδια διεληλυθέναι ἦσαν πρὸς τῇ κόμῃ ἐνθα Χειρίσοφος ἠυλίζετο.

23. Ἐπεὶ δὲ συνεχενόντο ἀλλήλοισι, ἐδοξε κατὰ τὰς κόμας ἀσφαλὲς εἶναι τὰς τάξεις σκηνοῦν. Καὶ Χειρίσοφος μὲν αὐτοῦ ἔμενεν, οἱ δὲ ἄλλοι διαλαχόντες ἅς ἐώραν κόμας ἐπορεύοντο ἕκαστοι τοὺς ἑαυτῶν ἔχοντες.

24. Ἐνθα δὲ Πολυκράτης Ἀθηναῖος λοχαγὸς ἐκέλευσεν ἀφίεσθαι ἑαυτόν· καὶ λαβὼν τοὺς εὐζώνους, θέων ἐπὶ τὴν κόμην ἣν εἰλίχκει Ξενοφῶν κατα-

λαμβάνει πάντας ἔνδον τοὺς καρμίτας καὶ τὸν καρμάρχην, καὶ πᾶλους εἰς δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους ἑπτακαίδεκα, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ καρμάρχου ἐν-
την ἡμέραν εἰς γάμον ἐκδεδομένην· ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς
λαγῶς ἄχετο θηράσων καὶ οὐχ ἴλω ἐν τῇ κάμῃ.

25. Αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα ὥς-
περ φρέατος, κάτω δ' εὐρεῖαι· αἱ δὲ εἰσοδοὶ τοῖς μὲν
ὑποζυγίοις ὀρυκταί, οἱ δὲ ἄνθρωποι κατέβαινον ἐπὶ
κλίμακος. Ἐν δὲ ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, οἶες, βόες,
ὄρνιθες, καὶ τὰ ἔκγονα τούτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα
χιλῶ ἔνδον ἐτρέφοντο.

26. Ἦσαν δὲ καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ὄσπρια
καὶ οἶνος κρίβινος ἐν κρατήρσιν. Ἐνήσαν δὲ καὶ
αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο,
οἱ μὲν μεῖζους, οἱ δὲ ἐλάττους, γόνατα οὐκ ἔχοντες·

27. τούτους ἔδει ὁπότε τις διψῇ λαβόντα εἰς τὸ
στόμα μύζειν. Καὶ πάνυ ἄκρατος ἦν εἰ μὴ τις ὕδωρ
ἐπιχέοι, καὶ πάνυ ἡδὺ συμμαθόντι τὸ πᾶμα ἦν.

28. Ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν ἄρχοντα τῆς κάμης ταύ-
της σύνδειπνον ἐποιήσατο καὶ θαρρεῖν αὐτὸν ἐκέ-
λευε λέγων ὅτι οὔτε τῶν τέκνων στερήσουτο τὴν τε
οἰκίαν αὐτοῦ ἀντεμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπία-
σιν, ἦν ἀγαθὸν τι τῷ στρατεύματι ἐξηγησάμενος
φαίνεται ἕξτ' ἂν ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται.

29. Ὁ δὲ ταῦτα ὑπισχνεῖτο, καὶ φιλοφρονούμε-
νος οἶνον ἔφρασεν ἔνθα ἦν κατορωυγμένος. Ταύ-
την μὲν οὖν τὴν νύκτα διασκηνίσαντες οὕτως ἐκοι-
μήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις πάντες οἱ στρατιῶται,
ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν καρμάρχην καὶ τὰ τέκνα
αὐτοῦ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς.

30. Τῇ δ' ἔπιούσῃ ἡμέρᾳ Ξενοφάν λαβάν τὸν κωμάρχην πρὸς Χειρίσοφον ἐπορεύετο· ὅπου δὲ παρίοι κάμην, ἐτρέπετο πρὸς τοὺς ἐν ταῖς κάμαις καὶ κατελάμβανε πανταχοῦ εὐωχομένους καὶ εὐθυρουμένους, καὶ οὐδαμὸθεν ἀφίεσαν πρὶν παραδεῖναι αὐτοῖς ἄριστον·

31. οὐκ ἦν δ' ὅπου οὐ παρετίθεσαν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνεια, ἐρίφεια, χοίρεια, μόσχεια, ὀρνίθεια, σὺν πολλοῖς ἄρτοις τοῖς μὲν πυρίνοις τοῖς δὲ κριθίνοις·

32. Ὅποτε δέ τις φιλοφρονούμενός τῃ βούλοιτο προπιεῖν, εἷλκεν ἐπὶ τὸν κρατῆρα, ἐνέθεν ἐπικύψαντα ἔδει ῥοφούντα πίνειν ὥσπερ βοῦν. Καὶ τῇ κωμάρχει ἐδίδοσαν λαμβάνειν ὃ τι βούλοιτο. Ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐδέχετο, ὅπου δὲ τινα τῶν συγγενῶν ἴδοι πρὸς ἑαυτὸν ἀεὶ ἐλάμβανεν.

33. Ἐπεὶ δ' ἦλθον πρὸς Χειρίσοφον, κατελάμβανον κάκεινους σκηνοῦντας ἐστεφανωμένους τοῦ ξηροῦ χιλοῦ στεφάνοις, καὶ διακονοῦντας ἄρμενίους παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς· τοῖς παισὶν ἐδείκνυσαν ὥσπερ ἑνεοῖς ὃ τι δέοι ποιεῖν.

34. Ἐπεὶ δ' ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφάν, κοινῇ δ' ἀνηράτων τὸν κωμάρχην διὰ τοῦ περσιζοντος ἐομνέως τίς εἴη ἡ χώρα. Ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι Ἀρμενία. Καὶ πάλιν ἡρώτων τίνοι οἱ ἵπποι τρέφονται. Ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι βασιλεὶ δασμός· τὴν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χάλυβας, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν ἡ εἴη.

35. Καὶ αὐτὸν τότε μὲν ἄγχετο ἄγων Ξενοφάν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ ἵππον ὃν εἵλῃφει

παλαιότερον δίδωσι τῷ καρμάρχῃ ἀναθρέψαντι καταθύσαι, ὅτι ἦκουεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ Ἥλιου, δεδιὼς μὴ ἀποθάνῃ· ἐκεκάρκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς πορείας· αὐτὸς δὲ τὰν πάλων λαμβάνει, καὶ τῶν ἄλλων στρατήγῶν [καὶ λοχαγῶν] ἔδωκεν ἑκάστῳ πᾶλον.

36. Ἦσαν δ' οἱ ταῦτι ἵπποι μείοντες μὲν τῶν περσικῶν, θυμοειδέστεροι δὲ πολὺ. Ἐνταῦθα δὴ καὶ διδάσκει ὁ καρμάρχης περὶ τοῦς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακία περιελεῖν, ὅταν διὰ τῆς χιόνος ἄγῳσιν· ἀνευ γὰρ τῶν σακίων κατεδύνοντο μέχρι τῆς γαστροῦ.

ζ'. Ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν ὀγδόη, τὸν μὲν ἡγεμόνα παραδίδωσι Χειρισόφῳ, τοῦς δὲ οἰκέτας καταλείπει τῷ καρμάρχῃ, πλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἄρτι ἰθάσκοντος· τοῦτον δὲ Ἐπισθένει Ἀμφιπολίτῃ παραδίδωσι φυλάττειν, ὅπως εἰ καλῶς ἡγήσαιο, ἔχων καὶ τοῦτον ἄπιοι. Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσεφόρησαν ὥς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ ἀναζευζάντες ἐπορεύοντο.

2. Ἦγεῖτο δ' αὐτοῖς ὁ καρμάρχης λελυμένος διὰ χιόνος· καὶ ἤδη τε ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ, καὶ Χειρισόφος αὐτῷ ἐχαλεπάνθη ὅτι οὐκ εἰς κόμας ἦγαγεν. Ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Ὁ δὲ Χειρισόφος αὐτὸν ἔπαισε μὲν, ἔδησε δ' οὐ.

3. Ἐκ δὲ τούτου ἐκεῖνος τῆς νυκτὸς ἀποδράς ἄχετο καταλιπὼν τὸν υἱόν. Τοῦτό γε δὴ Χειρισόφος καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον ἐν τῇ πορείᾳ ἔγενετο, ἢ τοῦ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέλεια. Ἐπι-

σθένης δὲ οἴκαδε κορίσας πιστοτάτῃ ἐχρήτο τῷ παιδί.

4. Μετὰ τοῦτο ἐπορεύθησαν ἐπὶ σταθμούς ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας παρὰ τὸν Φάσιν ποταμόν, εἶρος πλεθριαῖον.

5. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμούς δύο παρασάγγας δέκα· ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδῖον ὑπερβολῇ ἀπίνθησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί.

6. Χειρίσοφος δ' ἐπεὶ κατεῖδε τοὺς πολεμίους ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων εἰς τριάκοντα σταδίου, ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιᾷ τοῖς πολεμίους· παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρᾶγειν τοὺς λόχους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ στράτευμα.

7. Ἐπεὶ δὲ ἦλθον οἱ ὑπισθοφύλακες, συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς καὶ ἔλεξεν ὧδε·

«Οἱ μὲν πολέμοι, ὥς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους· ὧρα δὲ βουλευέσθαι ὅπως ὥς κάλλιστα ἀγωνισθῆμεθα.

8. Ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ παραγγεῖλαι μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμῶς δὲ βουλευέσθαι εἴτε τήμερον εἴτε αὔριον δοκεῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὄρος».

9. Ἐμοὶ δὲ γὰρ, ἔφη, ὁ Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπὶν τάχιστα ἀριστήσασθαι, ἵξοπισσάμενους ὥς τάχιστα ἵεναι ἐπὶ τοὺς ἀνδρας. Εἰ γὰρ διατρήσομεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἵ τε νῦν ἡμῶς ὀρώμεντες πολέμοι θαρραλέωτεροι ἔσονται καὶ ἄλλους εἰκὸς τούτων θαρρύντων πλείους προσγενέσθαι».

10. Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν εἶπεν·

«Εγὼ δ' οὕτω γιγνώσκω. Εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρσκευάσασθαι ὅπως ὥς κράτιστα μαχοῦμεθα· εἰ δὲ βουλόμεθα ὥς ῥᾶστα ὑπερβάλλειν, τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτεῖον εἶναι ὅπως <ὥς> ἐλάχιστα μὲν τραύματα λάβωμεν, ὥς ἐλάχιστα δὲ σώματα ἀνδρῶν ἀποβάλωμεν.

11. Τὸ μὲν οὖν ὅρος ἐστὶ τὸ ὁρώμενον· πλεον ἢ ἔφ' ἐξήκοντα στάδια, ἄνδρες δ' οὐδαμοῦ φυλάττοντες ἡμᾶς φανεροί εἰσιν, ἀλλ' ἢ κατ' αὐτὴν τὴν ὁδόν· πολὺ οὖν κρεῖττον τοῦ ἐρήμου ὅρους καὶ κλέψαι τι πειράσθαι λαθόντας καὶ ἀρπάσαι φηύσαντας, εἰ δυνάμεθα, μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχυρά χωρία καὶ ἀνθρώπων παρεσκευασμένους μάχεσθαι.

12. Πολὺ γάρ ῥᾶον ὀρθιον ἀμαχεῖ ἵεναι ἢ ὁμαλές· ἐνθεν καὶ ἐνθεν πολεμίων ὄντων, καὶ νύκτωρ ἀμαχεῖ μᾶλλον ἢ τὰ πρὸ ποδῶν ὀφῆτις ἢ μεθ' ἡμέραν μαχόμενος, καὶ ἡ τραχεῖα τοῖς ποσὶν ἀμαχεῖ ἰοῦσιν εὐμενεστέρα ἢ ἡ ὁμαλὴ τὰς κεφαλὰς βαλλομένοις.

13. Καὶ κλέψαι δ' οὐκ ἀδενάτον μοι δοκεῖ εἶναι, ἔξθ' ὃν μὲν νυκτὸς ἵεναι, ὥς μὴ ὁράσθαι, ἔξθ' ὃν δ' ἀπελθεῖν τοσοῦτον ὥς μὴ αἰσθῆσιν παρέχειν. Δοκοῦμεν δ' ἂν μοι ταύτῃ προσποιούμενοι προσβῆλαιν ἑρμησιτέρῃ ἢ τῇ ὁρεὶ χρῆσθαι μένοιν· γὰρ αὐτοῦ μᾶλλον ἀθρόοι οἱ πολέμιοι.

14. Ἀγὰρ τί ἐγὼ περὶ κλοπῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς γάρ ἔγωγε, ὦ Χειρίσορθε, ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους ὅσοι ἐστὲ τῶν ὁμοίων εὐθὺς ἐκ παιδῶν κλέπτειν μελετᾶν, καὶ οὐκ αἰσχροὺν εἶναι, ἀλλὰ καλὸν κλέπτειν ὅσα μὴ καλῶς νόμος.

15. Ὅπως δὲ ὥς κράτιστα κλέπτητε καὶ πειράσθε λανθάνειν, νόμιμον παρ' ὑμῖν ἐστίν, ἐάν ληρθῇτε κλέπτοντες, μαστιγοῦσθαι. Νῦν οὖν μάλα σοι καιρὸς ἐστίν ἐπιδειξασθαι τὴν παιδείαν, καὶ φυλάξασθαι μὴ ληφθῶμεν κλέπτοντες τοῦ ὅρους, ὥς μὴ πληγὰς λάβωμεν.

16. «Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Χειρίσορθε, καὶ γὰρ ὑμᾶς τοὺς Ἀθηναίους ἀκούω δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια, καὶ μάλα ὄντος δεινοῦ τοῦ κινδύνου τῇ κλέπτοντι, καὶ τοὺς κρατίστους μέντοι μάλιστα, εἴπερ ὑμῖν οἱ κράτιστοι ἀρχεῖν ἀξιοῦνται· ἄγετε ὦρα καὶ σοὶ ἐπιδεικνύσθαι τὴν παιδείαν».

17. «Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἔτοιμός εἰμι τοὺς ὀπισθοφύλακας ἔχων, ἐπειδὴν δειπνήσωμεν, ἵεναι καταληφθόμενος τὸ ὅρος. Ἐχῶ δὲ καὶ ἡγεμόνας· οἱ γὰρ γυμνῆτες τῶν ἐπομένων ἡμῖν κλοπῶν ἐλαβόν τινας ἐνεδρεῦσαντες· τούτων καὶ πυνθάνομαι ὅτι οὐκ ἀβαστόν ἐστι τὸ ὅρος, ἀλλὰ νέμεται αἰεὶ καὶ βοῦσιν· ἄγετε ἐάνπερ ἀπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὅρους, βατὰ καὶ τοῖς ἐποζυγίοις ἔσται.

18. Ἐλπίζω δὲ οὐδὲ τοὺς πολέμιους μένειν· ἔτι, ἐπειδὴν ἴδωσιν

ἡμᾶς ἐν τῇ ὁμοίᾳ ἐπὶ τῶν ἁκρων· οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι καταβαίνειν εἰς τὸ ἴσον ἡμῖν».

Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε·

19. «Καὶ τί δεῖ σὲ ἰέναι καὶ λιπεῖν τὴν ὀπισθορελακίαν; ἀλλὰ ἄλλους πέμψον, ἂν μὴ τινες ἐθέλοντες ἀγαθοὶ φαίνωνται».

20. Ἐκ τούτου Ἀριστάνυμος Μεθυδριεὺς ἔρχεται ὀπλίτας ἔχων καὶ Ἀριστεᾶς Χίος γυμνήτας καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος γυμνήτας· καὶ σύνθημα ἐποιήσαντο, ὅποτε ἔχοιεν τὰ ἅκρα, πυρὰ κᾶειν πολλὰ.

21. Ταῦτα συνθέμενοι ἱρίστων· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν ὁ Χειρίσοφος τὸ στράτευμα πᾶν ὥς δέκα σταδίους πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως ὥς μάλιστα δοκοῖη ταύτῃ προσάζειν.

22. Ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν καὶ νύξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέντες ᾤχοντο, καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος, οἱ δὲ ἄλλοι αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. Οἱ δὲ πολέμοι ἐπεὶ ἦσθοντο τὸ ὄρος ἐχόμενον, ἐγρηγόρεσαν καὶ ἔκαον πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός.

23. Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἦγε κατὰ τὴν ὁδόν, οἱ δὲ τὸ ὄρος καταλαμβάνοντες κατὰ τὰ ἅκρα ἐπῆσαν.

24. Τῶν δὲ αὐτῶν πολεμιῶν τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπίντα τοῖς κατὰ τὰ ἅκρα. Πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολλοὺς ἀλλήλοις, συμμηνύσας οἱ κατὰ τὰ ἅκρα, καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες καὶ διάκουσιν.

25. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔβηον πρὸς τοὺς παρατεταγμένους, Χειρίσοφος δὲ βάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τοῖς ὀπλίταις.

26. Οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἐπειδὴ τὸ ἄνω ἑώραν ἠττάμενον, φεύγουσι καὶ ἀπέθανον μὲν οὐ πολλοὶ αὐτῶν, γέρρα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνες ταῖς μαχαίραις κόπτοντες ἀχρεῖα ἐποίουν.

27. Ὡς δ' ἀνέβησαν, θύσαντες καὶ τρόπαιον στήσαντες κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον, καὶ εἰς κώμας πολλὰν κάγαθον γεμούσας ἦλθον.

• Ζ'. Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταόχους σταθμοῖς πέντε παρασάγγας τριάκοντα· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλαπεν· χωρία γάρ ἔκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι.

2. Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο πρὸς χωρίον ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν οὐδ' οἰκίας—συνεληλυθότες δ' ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλὰ—Χειρίσοφος μὲν οὖν πρὸς τοῦτο προσέβαλλεν εὐθὺς ἦκαν· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη τάξις ἀπέκαμνεν, ἄλλῃ προσήει καὶ αὐθις ἄλλῃ· οὐ γάρ ἦν ἀβρύοις περιστῆναι, ἀλλὰ ποταμὸς ἦν κύκλω.

3. Ἐπειδὴ δὲ Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ πελτασταῖς καὶ ὀπλίταις, ἐνταῦθα δὴ λέγει Χειρίσοφος·

«Εἰς καλὸν ἦκατε· τὸ γὰρ χωρίον αἰρετέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον».

4. Ἐνταῦθα δὲ κοινῇ ἐβούλευοντο· καὶ τοῦ Ξενοφώντος ἐρωτῶντος τί τὸ καλὸν εἴη εἰσελθεῖν εἶπεν ὁ Χειρίσοφος·

«Μία αὕτη ἀρόδος ἐστὶν ἣν ὀρέξ· ὅταν δὲ τις ταύτῃ περᾶται παριέναι, κελίνδουσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ἐπερεχούσης πέτρας· ὃς δ' ἂν καταληφθῇ, οὕτω διατίθεται».

Ἄρα δ' ἔδειξε συντετριμμένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευράς.

5. « Ἦν δὲ τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι ἢ οὐδὲν καλῶς παρῆναι ; Οὐ γὰρ διη ἐκ τοῦ ἐναντίου ὀρῶμεν εἰ μὴ ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους, καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὀπλισμένους.

6. Τὸ δὲ χαρίον, ὡς καὶ σὺ ὀράς, σχεδὸν τρία ἡμιπλεθρά ἐστιν ὁ δὲ βαλλομένους διελθεῖν· τούτου δὲ ὅσον πλεθρον δασὺ πίπτει διαλειπούσας μεγάλας, ἀνθ' ὧν ἐσθηκότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν ἢ ἐπὶ τῶν φερομένων λίθων ἢ ἐπὶ τῶν κυλινδομένων ; Τὸ λοιπὸν οὖν ἤδη γίγνεται ὡς ἡμιπλεθρον, ὁ δὲ ὅταν λωφίσωσιν οἱ λίθοι παραδραμεῖν. »

7. « Ἀλλὰ εὐθὺς, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ἐπειδὴν ἀρξώμεθα εἰς τὸ δασὺ προΐεναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. »

« Αὐτὸ ἂν, ἔφη, τὸ δέον εἴη· θάπτεον γὰρ ἀναλώσωσι τοὺς λίθους. Ἀλλὰ πορευώμεθα ἔνθεν ἡμῖν μικρόν τι παραδραμεῖν ἔσται, ἣν δυνάμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥάδιον, ἣν βουλώμεθα. »

8. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ Καλλίμαχος Παρράσιος λοχαγός· τούτου γὰρ ἡ ἡγεμονία ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῇ ἀσφαλεῖ. Μετὰ τούτους οὖν ὑπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα ἄνθρωποι ὡς ἑβδομήκοντα, οὐκ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καθ' ἓνα, ἕκαστος φυλαττόμενος ὡς ἐδύνατο.

9. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστάνυρος Μεθυδριεὺς καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ ἄλλοι δέ, ἐφέστασαν ἔξω τῶν δένδρων· οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλὲς ἐν τοῖς δένδροις ἐστάναι πλέον ἢ τὸν ἓνα λόχον.

10. Ἐνθα δὲ Καλλίμαχος μηχανᾷται τι· προὔτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου ὑφ' ᾧ ἦν αὐτὸς δύο ἢ τρία βήματα· ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι φέροντο, ἀνέχαζεν εὐπετῶς· ἐφ' ἐκάστης δὲ προδρομῆς πλέον ἢ δέκα ἄμαζαι πετρῶν ἀνηλίσκοντο.

11. Ὁ δὲ Ἀγασίας ὡς ὀρᾷ τὸν Καλλίμαχον ἅ

οίει, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν θεῖον, δεῖσας μὴ
πρῶτος παραδράμῃ εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Ἀρι-
έννημον πλησίον ὄντα παρακαλέσας οὔτε Εὐρύ-
χον τὸν Λουσιέα ἑταίρους ὄντας οὔτε ἄλλον
δύνα χωρεῖ αὐτός, καὶ παρέρχεται πάντας.

12. Ὁ δὲ Καλλίραχος ὥς ὀρεῖ αὐτὸν παριόντα, ἐπι-
μβάνεται αὐτοῦ τῆς ἵππου· ἐν δὲ τοῦτα παραβῆ
τοὺς Ἀριστάννηρος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τοῦτον
ρῦλοχος Λουσιεύς· πάντες γὰρ οὔτοι ἀντεποιοῦντο
εἰς καὶ ἀντηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους· καὶ οὕτως
ἔζοντες αἰρούσι τὸ χωρίον. Ὡς γὰρ ἅπαζ εἰσέδρα-
ν, οὐδεὶς πέτρος ἀνωθεν ἠνέχθη.

13. Ἐνταῦθα δὴ δεινὸν ἦν θέαμα. Αἱ γὰρ γυναῖ-
δες ῥίπτουσαι τὰ παῖδια εἰς ἐκείνους ἐπικατερρίπτουν,
καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. Ἐνταῦθα δὴ καὶ Αἰνείας
ρυψάλιος λοχαγὸς ἰδὲν τινα θέοντα ὥς ῥήγοντα
αὐτὸν στολὴν ἔχοντα καλὴν ἐπιλαμβάνεται ὥς
ὀλέσων.

14. Ὁ δὲ αὐτὸν ἐπισπάται, καὶ ὁμρότεροι ἄχοντο
τὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι καὶ ἀπέθανον. Ἐντε-
θεν ἄνθρωποι μὲν πάντες ὀλίγοι ἐλήφθησαν, βόες δὲ
καὶ ὄνοι πολλοὶ καὶ πρόβατα.

15. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλϋθρον σταθμοὺς
τὰ παρασόγγας πεντήκοντα. Οἷνοι ἦσαν ὅν δια-
ν ἄλκιμάτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ἦσαν. Εἶχον δὲ δια-
κας λινοὺς μέχρι τοῦ ἥτρου, ἀντὶ δὲ τῶν πετερόγων
ἅρτα πεκνά ἐστραμμένα.

16. Εἶχον δὲ καὶ κνημίδας καὶ κράνη καὶ παρὰ
ν ζώνην μαχαίριον ὅσον ζυγίην λακωνικήν, ὥ
φαπτον ὅν κρατεῖν δύναιντο, καὶ ἀποτερόντες

ἂν τὰς κεφαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ἴδον καὶ ἐχόρευον ὅποτε οἱ πολέμιοι αὐτοὺς ὄψεσθαι ἐμελλον. Εἶχον δὲ καὶ δόρυ ἄς πεντεκαίδεκα πῆχας μίαν λόγχην ἔχον. •

17. Οὗτοι ἐνέμενον ἐν τοῖς πολισμοσιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνες, εἶποντο αἰ μαχοῦμεν. Ὁκουν δὲ ἐν τοῖς ὄχυροῖς, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκ τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν· ὥστε μηδὲν λαμβάνειν· αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διεδρόφθησαν τοὺς κτήγεσιν ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον.

18. Ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἀπασον ποταμόν, εὖρος τεττάρων πλέθρων. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθηνῶν σταθμοὺς τέτταρα παρασάγγας εἴκοσι διὰ πεδίου εἰς κώμας· ἐν αὐτῇ εἶμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

19. Ἐντεῦθεν διήλθον σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ οἰκουμένην ἣν ἑκαλεῖτο Γυρνιας. Ἐκ ταύτης [τῆς χώρας] ὁ ἄρχων τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς αὐτῶν πολεμίας χώρας ἄγοι αὐτούς.

20. Ἐλθὼν δ' ἐκεῖνος λέγει ὅτι ἄξει αὐτοὺς πέντε ἡμερῶν εἰς χωρίον ὅθεν ὄψονται θάλατταν· εἰ δὲ μή, τεθνάναι ἐπηγγεῖλατο. Καὶ ἡγούμενος ἐπειὶ ἐνέβαλλεν εἰς τὴν [ἑαυτοῦ] πολεμίαν, παρεκελεύετο αἰθεῖν καὶ φθείρειν τὴν χώραν· ὥ καὶ δῆλον ἐγένετο ὅτι τούτου ἕνεκεν συνέλθοι, οὐ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐνοίας.

21. Καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήλχηξ. Ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο.

22. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες αἰήθησαν ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολέμιους· εἶποντο γάρ ὀπισθεν οἱ ἐκ τῆς καομένης χάρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τε τινας καὶ ἐξάγρησαν ἐνέδραν ποιησάμενοι, καὶ γέρρα ἔλαβον δασειῶν βοῶν ἀροβόεια ἄμφι τὰ εὐκκοιν. ●

23. Ἐπειδὴ δ' ἡ βοή πλείων τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον καὶ οἱ αἰεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμα· ἐπεὶ τοῖς αἰεὶ βοῶντας καὶ πολλὰ μείζων ἐγίγνετο ἡ βοή, ὅσῃ δι' ἁλείους ἐγίγνοντο, ἐδόκει δι' μείζον τι εἶναι τῇ Ξενοφῶντι,

24. καὶ ἀναβὰς ἐφ' ἵππον καὶ Λύκιον καὶ τοῖς ἱππέας ἀναλαβὼν παρεβοίθει καὶ τάχα δι' ἀκούονσι βοῶντων τῶν στρατιωτῶν ΘΑΛΑΤΤΑ! ΘΑΛΑΤΤΑ! καὶ παρεγγυάντων. Ἐνθα δὲ ἔθεον πάντες καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπποι.

25. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὲ περιεβάλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς δακρύοντες. Καὶ ἐξαπίνης ὅτου δι' παρεγγυήσαντος οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους καὶ ποιῶσι κολωνὸν μέγαν.

26. Ἐνταῦθα ἀνέτιθесαν δερμάτων πλῆθος ἀροβόειαν καὶ βακτηρίας καὶ τὰ αἰχμάλωτα γέρρα, καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτὸς τε κατέτεμνε τὰ γέρρα καὶ τοῖς ἄλλοις διεκελεύετο.

27. Μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα οἱ Ἕλληνες ἀποπέμπονσι δῶρα, δόντες ἅπλο κοινὸν ἵππον καὶ ψάλην ἀργυρᾶν καὶ σκευὴν περσικὴν καὶ δαρεικοὺς δέκα· ἤπει δὲ μάλιστα τοῖς δακτυλίοις, καὶ ἔλαβε πολυλὸς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. Κάμην δὲ δεῖξας αὐ-

τοῖς οὐ σκηνήσουσι καὶ τὴν ὁδὸν ἣν πορεύσονται εἰς Μάκρωνα, ἐπεὶ ἐσπέρα ἐγένετο, ἄρχετο [τῆς νυκτός] ἀπῶν. *~~~~~ J. M. C. ~~~~~*

^{δεν γινώσκω} *δ* Η'. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ Μάκρωνων σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας δέκα. Τῇ πρώτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν ὃς ὠρίζε τὴν τῶν Μάκρωνων καὶ τὴν τῶν Σκυθηνῶν.

2. Εἶχον δ' ὑπὲρ δεξιῶν χωρίον οἷον χαλεπάτατον καὶ ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμὸν, εἰς ὃν ἐνέβαλλεν ὁ ὠρίζων, δι' οὐ ἔδει διαβῆναι. Ἦν δὲ οὗτος δασὺς δένδρεσι παχέσι μὲν οὐ, πυκνοῖς δέ. Ταῦτ' ἐπεὶ προσῆλθον οἱ Ἕλληνες ἔκοπτον, σπύροντες ἐκ τοῦ χωρίου ὡς τάχιστα ἐξελθεῖν.

3. Οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχοντες γέρρα καὶ λόγχας καὶ τριχίνους χιτῶνας κατ' ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν καὶ ἀλλήλοις διεκελεύοντο καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν ἔρριπτον· ἐξικνούντο γὰρ οὐ οὐδ' ἐβλαπτον οὐδέν.

4. Ἐνθα δὲ προσέρχεται Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν ἀνὴρ Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι, λέγων ὅτι γινώσκω τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην πατρίδα εἶναι· καὶ εἰ μὴ τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι.

5. Ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου καὶ μάθε πρῶτον τίνες εἰσίν. Οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος ὅτι Μάκρωνες. Ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτοὺς τί ἀντιτετάχεται καὶ χρήζουσιν ἡμῖν πολέμοι εἶναι.

6. Οἱ δ' ἀπεκρίναντο. Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν χώραν ἔρχεσθε. Λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοὶ ὅτι οὐ κακῶς γε ποιήσοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμῇ.

σαντες ἀπερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ θάλατταν
βουλόμεθα ἀφικέσθαι.

7. Ἡρώτων ἐκεῖνοι εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά.
Οἱ δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. Ἐντεῦ-
θεν διδόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς
Ἕλλησιν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐκείνοις ἑλληνικὴν ταῦτα
γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι θεοῦς δ' ἐπεμαρτύραντο
ἡμρότεροι.

8. Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθύς οἱ Μάκρωνες τὰ δένδρα
συνεξέκοπτον τὴν τε ὁδὸν ὠδοποιοῦν ὥς διαβιβάντες
ἐν μέσοις ἀναμεμιγμένοι τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἀγοράν
οἷαν ἐδύναντο παρείχον, καὶ παρήγαγον ἐν τρισὶν
ἡμέραις ἕως ἐπὶ τὰ Κόλχων ὄρια κατέστησαν τοὺς
Ἕλληνας.

9. Ἐνταῦθα ἦν ὄρος μέγα· καὶ ἐπὶ τούτου οἱ Κόλ-
χοι παρατεταγμένοι ἦσαν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ
Ἕλληνες ἀντιπαρετάζαντο φάλαγγα, ὥς οὕτως ἄξον-
τες πρὸς τὸ ὄρος· ἔπειτα δ' ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς
βουλεύσασθαι συλλεγεῖσιν ὅπως ὥς κάλλιστα ἀγω-
νιοῦνται.

10. Ἐλεξεν οὖν Ξενοφῶν ὅτι

δοκοῖη παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους ποιῆσαι· ἡ μὲν
γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐθύς· τῇ μὲν γὰρ ἀνοδόν, τῇ δὲ ἐβο-
δὸν ἐρέησομεν τὸ ὄρος· καὶ εὐθύς τοῦτο ἀθρημίαν ποιήσει ὅταν τε-
ταγμένοι εἰς φάλαγγα ταύτην διεσπασμένην ὀρώσιν.

11. Ἐπειτα ἦν μὲν ἐπὶ πολλῶν τεταγμένοι προζάγωμεν, περι-
τεύσομεν ἡμῶν οἱ πολέμοι καὶ τοῖς περιτοῖς χρήσονται ὃ τι ἂν
βούλωνται· ἂν δὲ ἐπ' ὀλίγων τεταγμένοι ἵωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη θαν-
μαστὸν εἰ διακοπῇ ἡμῶν ἡ φάλαγξ ἐπὶ ἀνθρώπων καὶ βελῶν καὶ
ἀνθρώπων ἐμπεσόντων· εἰ δὲ πῃ τοῦτο ἔσται, τῇ ὀλῇ φάλαγγι κα-
κὸν ἔσται.

12. Ἀλλὰ μοι δοκεῖ ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενους τοσοῦτον

χωρίον κατασχεῖν διαλιπόντας τοῖς λόχοις ὅσον ἔξω τοὺς ἐσχατοὺς λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων· καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω [οἱ ἐσχατοὶ λόχοι], καὶ ὀρθίους ἄγοντες· οἱ κράτιστοι ἡμῶν πρῶτον προξίσαι, ἡ τε ἂν εὐδοκίᾳ ταύτῃ ἕκαστος ἄξει [ὁ λόχος].

13. Καὶ εἰς τε τὸ διαλείπον· οὐ ρῆδιον ἔσται τοῖς πολεμίοις εἰσελθεῖν ἐνθέν καὶ ἐνθέν λόχων ὄντων, διακόψαι τε οὐ ρῆδιον ἔσται λόχον ὀρθιον προξιώντα. Ἐάν τῃ τις πέλῃται τῶν λόχων, ὁ πλησίον βοηθήσει. Ἦν τε εἰς πῃ δυνήθῃ τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀναβῆναι, οὐδεὶς μὲν καὶ μείνη τῶν πολεμίων».

14. Ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίουν ὀρθίους τοὺς λόχους, Ξενοφῶν δὲ ἀπῶν ἐπὶ τὸ εὐάνυμον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἔλεγε τοῖς στρατιώταις·

«Ἄνδρες, οὗτοι εἰσιν οὓς ὁράτε μόνον εἶτι ἡμῖν ἐμποδῶν τὸ μὴ ἤδη εἶναι ἐνθα· πάλαι σπεύδομεν· τοὺτους, ἦν πως δυνάμεθα, καὶ ἡμῶς δεῖ καταραγεῖν».

15. Ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς χάραις ἕκαστοι ἐγένοντο καὶ τοὺς λόχους ὀρθίους ἐποιήσαντο, ἐγένοντο μὲν λόχοι τῶν ὀπλιτῶν ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ὁ δὲ λόχος ἕκαστος σχεδὸν εἰς τοὺς ἑκατόν· τοὺς δὲ πελταστάς καὶ τοὺς τοξότας τριχῇ ἐποιήσαντο, τοὺς μὲν τοῦ εὐανύμου ἔξω, τοὺς δὲ τοῦ δεξιοῦ, τοὺς δὲ κατὰ μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους ἑκάστους.

16. Ἐκ τούτου παρηγγύησαν οἱ στρατηγοὶ εὐχεσθαι· εὐζάμενοι δὲ καὶ παιανίσαντες ἐπορεύοντο. Καὶ Χειρίσοφος μὲν καὶ Ξενοφῶν καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πελτασταὶ τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω γενόμενοι ἐπορεύοντο·

17. οἱ δὲ πολέμιοι ὥς εἶδον αὐτούς, ἀντιπαραθέοντες οἱ μὲν ἐπὶ τὸ δεξιόν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸ εὐάνυμον διεσπάρσθησαν, καὶ πολὺ τῆς αὐτῶν φάλαγγος ἐν τῇ μέσῃ κενὸν ἐποίησαν.

18. Οἱ δὲ κατὰ τὸ ἀρκαδικὸν πελτασταί, ὧν ἦρχεν Λισχίνης ὁ Ἀκαρνάν, νομίσαντες φεύγειν ἀνακραγόντες ἔθεον· καὶ οὗτοι πρῶτοι ἐπὶ τὸ ὄρος ἀναβαίνουσι· συνερείπετο δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ἀρκαδικὸν ὀπλιτικόν, ὧν ἦρχε Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος.

19. Οἱ δὲ πολέριοι, ὥς ἤρξαντο θεῖν, οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ ἐτράπετο. Οἱ δὲ Ἑλληγεῖς ἀναβάντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν πολλαῖς κάμαις καὶ ταπιτήθεια πολλὰ ἐχούσαις.

20. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν ὅ τι καὶ ἐθαύρασαν· τὰ δὲ σμῖνῃ πολλὰ ἦν αὐτοῖσι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν πάντες ἄφρονές τε ἐγίγνοντο καὶ ἤμουν καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι, ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδιηδοκότες σφόδρα μεθύουσιν ἐφύκεσαν, οἱ δὲ πολλοὶ μαινομένοις, οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν.

21. Ἐκείντο δὲ οὕτω πολλοὶ ὥς περ τροπῆς γεγενημένης, καὶ πολλὴ ἦν ἀθυρία. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς, ἀμφὶ δὲ τὴν αὐτὴν πᾶς ὥραν ἀνεφρόνουν· τρίτῃ δὲ καὶ τετάρτῃ ἀνίσταντο ὥς περ ἐκ φαρμακοποσίας.

22. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν δύο σταδμοῦς παρασάγγας ἐπτά, καὶ ἦλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα πόλιν Ἑλληνίδα οἰκουμένην ἐν τῇ Εὐξείνῃ Πόντι· Σινωπέων ἀποικίαν ἐν τῇ Κόλχων χώρα. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἀμφὶ τὰς τριάκοντα ἐν ταῖς τῶν Κόλχων κάμαις· κἀντεῦθεν ὁρμώμενοι ἐλίζοντο τὴν Κολχίδα.

23. Ἀγοράν δὲ παρείχον τῇ στρατοπέδῳ Τραπεζοῦντιοι, καὶ ἐδέξαντό τε τοὺς Ἑλληνας καὶ ξένια ἔδωκαν βοὺς καὶ ἄλφιτα καὶ οἶνον.

24. Συνδιεπράττοντο δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πλησίον Κόλχων τῶν ἐν τῷ πεδίῳ μάλιστα οἰκούντων, καὶ ξένια καὶ παρ' ἐκείνων ἦλθον βόες. *

25. Μετὰ δὲ τοῦτο τὴν θυσίαν ἦν εὐζαντο παρεσκευάζοντο· ἦλθον δ' αὐτοῖς ἱκανοὶ βόες ἀποθύσαι τῷ Διὶ σατήρια καὶ τῷ Ἡρακλεῖ ἡγεμόσυνα καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἃ εὐζαντο. Ἐποίησαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ἐν τῷ ὄρει ἐνθαπερ ἐσκίνουν. Εἵλοντο δὲ Δρακόντιον Σπαρτιάτην, ὃς ἔφυγε παῖς ἂν οἰκοθεν, παῖδα ἄκων κατακανῶν ξυήλῃ πατάξας, δρόμου τ' ἐπιμεληθῆναι καὶ τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι.

26. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θυσία ἐγένετο, τὰ δέρματα παρέδωσαν τῷ Δρακοντίῳ, καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ἄρου τὸν δρόμον πεποικῶς εἶη. Ὁ δὲ δαΐζας οὐπερ ἐστηκότες ἐτύγχανον, Οὗτος ὁ λόφος, ἔφη, κάλλιστος τρέχειν ὅπου ἂν τις βούληται. Πῶς οὖν, ἔφασαν, δυνήσονται παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕτως; Ὁ δ' εἶπε· Μᾶλλον τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών.

27. Ἦγανίζοντο δὲ παῖδες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλώτων οἱ πλείστοι, δόλιχον δὲ Κρητες πλείους ἢ ἐξήκοντα ἔθεον, πάλιν δὲ καὶ πυγμὴν καὶ παγκράτιον** καλὴ θέα ἐγένετο· πολλοὶ γάρ κατέβησαν καὶ αἰτε θεαμένων τῶν ἐταίρων πολλὴ φιλονικία ἐγίγνετο.

28. Ἔθεον δὲ καὶ ἵπποι καὶ ἔδει αὐτοὺς κατὰ τοῦ πρανοῦς ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ ὑποστρέψαντας πάλιν ἄνω πρὸς τὸν βωρὸν ἄγειν. Καὶ κάτω μὲν οἱ πολλοὶ ἐκαλινδοῦντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰσχυρῶς ὄρθιον μόλις βάδην ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι· ἐνθα πολλὴ κραυγὴ καὶ γέλας καὶ παρακέλευσις ἐγίγνετο. 16
11

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε'

Α'. [Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατταν τὴν ἐν τῇ Εὐξείνῃ Πόντῳ, καὶ ὡς εἰς Τραπεζοῦντα πόλιν Ἑλληνίδα ἀφίκοντο, καὶ ὡς ἀπέθυσαν ἅ εὐξάντο σωτήρια θύσειν ἔνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφίκοντο, ἐν τῇ πρόσθεν λόγῳ δεδίλωται].

2. Ἐκ δὲ τούτου συνελθόντες ἐβουλεύοντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας· ἀνέστη δὲ πρῶτος Λέων Θούριος καὶ ἔλεξεν ὥδε·

«Εγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἀπειρήκα ἤδη συσκευαζόμενος καὶ βαδίζων καὶ τρέχων καὶ τὰ ὅπλα φέρων καὶ ἐν τάξει ὦν καὶ φυλακᾷ φυλάττων καὶ μαχόμενος, ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θάλατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν καὶ ἐκταθεῖς ὥσπερ Ὀδυσσεὺς ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα».

3. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται ἀνεθορύβησαν ὡς εὖ λέγου· καὶ ἄλλος ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πάντες οἱ παριόντες.

4. Ἐπειτα δὲ Χειρίσοφος ἀνέστη καὶ εἶπεν ὥδε·

«Φίλος μοι ἐστίν, ὦ ἄνδρες, Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν δὲ καὶ τηγχανεῖ. Ἦν οὖν πέμψητέ με, οἶμαι ἂν ἔλθειν καὶ τριήρεις ἔχων καὶ πλοῖα τὰ ἡμᾶς ἄζοντα· ὑμεῖς δὲ εἴπερ πλεῖν βούλεσθε, περιμένετε ἕξ' ἂν ἐγὼ ἔλθω· ἤξω δὲ ταχέως».

Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται ἠσθήσαν τε καὶ ἐληφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς τάχιστα.

5. Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ᾧδε·
 «Χειρίσφορς μὲν δι' ἐπὶ πλοῖα στέλλεται, ἡμεῖς δὲ ἀνάμενουμεν.
 Ὅσα μοι οὖν δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποιεῖν ἐν τῇ μονῇ, ταῦτα ἐρῶ.

6. Πρῶτον μὲν τὰ ἐπιτίδεια δι' πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας·
 οὔτε γὰρ ἀγορὰ ἐστὶν ἱκανή, οὔτε ὅτον ἀνησόμεθα εὐπορία εἰ μὴ
 ὀλίγοις τισὶν· ἡ δὲ χώρα πολέμια· κίνδυνος οὖν πολλοὺς ἀπολλύ-
 σθαι, ἦν ἀμελῶς τε καὶ ἀφυλάκτως πορευθῆσθε ἐπὶ τὰ ἐπιτίδεια.

7. Ἀλλὰ μοι δοκεῖ σὺν προνομίᾳ λαμβάνειν τὰ ἐπιτίδεια,
 ἄλλως δὲ μὴ πλανᾶσθαι, ὥς σώζησθε, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι».

Ἔδοξε ταῦτα.

8. Ἐπὶ τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε· Ἐπὶ λείαν γὰρ ἡμῶν ἐκπο-
 ρεύσονται τινες. Οἴμαι οὖν βέλτιστον εἶναι ἡμῖν εἰπεῖν τὸν μέλ-
 λοντα ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὅποι, ἵνα καὶ τὸ πλῆθος εἰδῶμεν τῶν
 ἐξιόντων καὶ τῶν μενόντων καὶ συμπαρασκευάζωμεν, ἂν τι δέη,
 καὶ βοηθήσαι τισὶ καιρὸς ἦ, εἰδῶμεν ὅποι δεήσει βοηθεῖν, καὶ ἐάν-
 τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγγχεῖν ποι, συμβουλευόμεν περιφύμενοι εἰδί-
 ναι τὴν δυνάμιν ἐφ' οὗς ἂν ἴωσιν».

Ἔδοξε καὶ ταῦτα.

9. Ἐννοεῖτε δὲ καὶ τόδε, ἔφη. Σχολή τοῖς πολέμοις ληΐζεσθαι,
 καὶ δικαίως ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν· ἔχομεν γὰρ τὰ ἐκείνων· ὑπερκά-
 θηνται δὲ ἡμῶν. Φυλακὰς δὲ μοι δοκεῖ δεῖν περὶ τὸ στρατόπεδον
 εἶναι· εἴαν οὖν κατὰ μέρος [μερισθέντες] φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν,
 ἦττον ἂν δύναιτο ἡμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμοι. Ἐπὶ τοίνυν τάδε ὁρᾶτε.

10. Εἰ μὲν ἱπιστάμεθα σαφῶς ὅτι ἡγεῖ πλοῖα Χειρίσφορς ἄγων
 ἱκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει ὦν μέλλω λέγειν· νῦν δ' ἐπεὶ τοῦτο ἀδηλον,
 δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμπαρασκευάζειν καὶ αὐτόθεν. Ἦν μὲν
 γὰρ ἔλθῃ <ἔχων>, ὑπαρχόντων ἐνθάδε ἐν ἀρθρονωτέροις πλευσά-
 μεθα· ἦν δὲ μὴ ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρυσόμεθα.

11. Ὅρῳ δὲ ἐγὼ πλοῖα πολλάκις παραπλέοντα· εἰ οὖν αἰτησάμε-
 νοι παρὰ Τραπεζούντιων μακρὰ πλοῖα κατάγομεν καὶ φυλάττομεν
 αὐτά, τὰ πηδάλια παραλύνόμενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄζοντα γένηται,
 ἴσως ἂν οὐκ ἀπορίσαιμεν κομίδης οἷας δεόμεθα».

Ἔδοξε καὶ ταῦτα.

12. Ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ τίκος καὶ τρέφειν ἀπὸ κοινοῦ οὗς

ἂν καταγάγαμεν ὅσον ἂν χρόνον ἡμῶν ἐντεκεν μένῃσι, καὶ ναῦσθλον συνθέσθαι, ὅπως ὠρελῶντες καὶ ὠρελῶνται».

Ἔδοξε καὶ ταῦτα.

13. «Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἦν ἄρα καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται ἄςτε ἀρκεῖν πλοῖα, τὰς ὁδοὺς ἄς διεσπόρους ἀκούομεν εἶναι ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκούσαις πόλεσιν ἐντειλᾶσθαι ὁδοποιεῖν. πείσονται γὰρ καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι καὶ διὰ τὸ βοῦλεσθαι ἡμῶν ἀπαλλαγῆναι».

14. Ἐνταῦθα δὲ ἀνέκραγον ἄς οὐ δέοι ὁδοιπορεῖν. Ὁ δὲ ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεψήφισε μὲν οὐδέν, τὰς δὲ πόλεις ἐκούσας ἔπεισεν ὁδοποιεῖν, λέγων ὅτι θάπτον ἀπαλλάσσονται, ἦν εὖποροι γένωνται αἱ ὁδοί.

15. Ἐλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ τῶν Τραπεζουντιῶν, ἧ ἐπέστησαν Δέξιππον Λάκανα περιοικον. Οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλέγειν πλοῖα ἀποδράς ᾤχετο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν. Οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον· ἐν Θράκιᾳ γὰρ παρὰ Σεύθῃ πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου τοῦ Λάκωνος.

16. Ἐλαβον δὲ καὶ τριακόντορον, ἧ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος, ὃς ὅποσα λαμβάνει πλοῖα κατήγεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα εἴ τι ἦγον ἐξαιρούμενοι φύλακας καθίστασαν, ὅπως σὰ εἴη, τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντο εἰς παραγωγὴν.

17. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἦν ἐπὶ λείαν ἐξῆσαν οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ οὐ. Κλεαίνετος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον λόχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

Β'. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν ὥστε ἀπανθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐκ τοῦτου λαβὼν Ξενοφάν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζουντίων ἐξάγει εἰς Δρίλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἥμισυ κατέλιπε φυλάττειν τὸ στρατόπεδον· οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτε ἐκπεπτωκότες τῶν οἰκίῶν, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι καὶ ὑπερεκάθητο ἐπὶ τῶν ἄκρων.

2. Οἱ δὲ Τραπεζούντιοι ὁπόθεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια ῥάδιον ἦν λαβεῖν οὐκ ἦγον· φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν· εἰς δὲ τοὺς Δρίλας προθύμως ἦγον, ὅψ' ὦν κακῶς ἔπασχον, εἰς χαρία τε ὄρεινὰ καὶ δὺςβατα καὶ ἀνθρώπους πολεμικατάτους τῶν ἐν τῇ Πόντῃ.

3. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐν τῇ ἄνω χάρᾳ οἱ Ἕλληνες, ὅποια τῶν χωρίων τοῖς Δρίλαις ἀλώσιμα εἶναι ἐδόκει ἐμπητρᾶντες ἀπῆσαν· καὶ οὐδὲν ἦν λαμβάνειν εἰ μὴ ὅς ἢ βοῦς ἢ ἄλλο τι κτήνος τὸ πῦρ διαπεφευγός. Ἐν δὲ ἦν χωρίον μητρόπολις αὐτῶν· εἰς τοῦτο πάντες συνερρυήκεσαν. Περί δὲ τοῦτο ἦν χαράδρα ἰσχυρῶς βαθεῖα, καὶ πρόσοδοι χαλεπαὶ πρὸς τὸ χωρίον.

4. Οἱ δὲ πελτασταὶ προδραμόντες στάδια πέντε ἢ ἑξ τῶν ὀπλιτῶν, διαβάντες τὴν χαράδραν, ὁρῶντες πρόβατα πολλὰ καὶ ἄλλα χρήματα προσέβαλλον πρὸς τὸ χωρίον· συνείποντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ οἱ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξαρρημένοι ὥστε ἐγένοντο οἱ διαβάντες [πλείους ἢ] εἰς χιλίους ἀνθρώπους.

5. Ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὸ χωρίον, καὶ γὰρ τάφρος ἦν περὶ αὐτὸ εὐρεία ἀναβεβλημένη καὶ σκόλοπες ἐπὶ τῆς ἀναβολῆς καὶ τύρσεις πυκναὶ ξύλιναι πεποιημέναι, ἀπιέναι δὴ ἐπεχείρουν· οἱ δὲ ἐπέκειντο αὐτοῖς.

6. Ὡς δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀποτρέχειν, ἦν γὰρ ἀφ' ἐνὸς ἡ κατάβασις ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν χαράδραν, πέμπουσι πρὸς Ξενοφῶντα· ὁ δὲ ἡγεῖτο τοῖς ὀπλίταις.

7. Ὁ δὲ ἐλθὼν λέγει ὅτι ἔστι χωρίον χρημάτων πολλῶν μεστόν· τοῦτο οὔτε λαβεῖν δυνάμεθα· ἰσχυρόν γάρ ἐστιν· οὔτε ἀπελθεῖν ῥάδιον· μάχονται γὰρ ἐπεξεληλυθότες καὶ ἡ ἄφοδος χαλεπή.

8. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν προσαγαγὼν πρὸς τὴν χαράδραν τοὺς μὲν ὀπλίτας θέσθαι ἐκέλευσε τὰ ὄπλα, αὐτὸς δὲ διαβὰς σὺν τοῖς λοχαγοῖς ἐσκοπεῖτο πότερον εἴη κρεῖττον ἀπαγαγεῖν καὶ τοὺς διαβεβηκότας ἢ καὶ τοὺς ὀπλίτας διαβιβάσειν, ὥς ἀλάντος ἂν τοῦ χωρίου.

9. Ἐδόκει γὰρ τὸ μὲν ἀπαγαγεῖν οὐκ εἶναι ἄνευ πολλῶν νεκρῶν, ἐλεῖν δ' ἂν ᾤοντο καὶ οἱ λοχαγοὶ τὸ χωρίον, καὶ ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε τοῖς ἱεροῖς πιστεύσας· οἱ γὰρ μάντιες ἀποδεδειγμένοι ἦσαν ὅτι μάχη μὲν ἔσται, τὸ δὲ τέλος καλὸν τῆς ἐξόδου.

10. Καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς ἔπεμπε διαβιβάοντας τοὺς ὀπλίτας, αὐτὸς δ' ἔμενεν ἀναχωρίσας ἅπαντας τοὺς πελταστὰς, καὶ οὐδένα εἰς ἀκροβολίζεσθαι.

11. Ἐπεὶ δ' ἦκον οἱ ὀπλίται, ἐκέλευσε τὸν λόχον ἕκαστον ποιῆσαι τὰν λοχαγῶν ὥς ἂν κράτιστα οἴηται ἀγωνιεῖσθαι· ἦσαν γὰρ οἱ λοχαγοὶ πλησίον ἀλλήλων οἱ πάντα τὸν χρόνον ἀλλήλοις περὶ ἀνδραγαθίας ἀντεποιοῦντο.

12. Καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δὲ τοῖς πελτασταῖς πᾶσι παρήγγειλε δηγκυλωμένους ἵεναι, ὥς ὁπότεν σημῖνῃ ἀκοντίζειν, καὶ τοὺς τοξότας ἐπιβε-

βλήσθαι ἐπὶ ταῖς νευραῖς, ὥς ὁπόταν σημήνῃ τοξεύειν [δεῖσον], καὶ τοὺς γυμνήτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς διφθέρας· καὶ τοὺς ἐπιτηδεῖους ἔπεμψε τούτων ἐπιμεληθῆναι.

13. Ἐπεὶ δὲ πάντα παρεσκεύαστο καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ὑπολόχαγοι καὶ οἱ ἀξιοῦντες τούτων μὴ χεῖρους εἶναι πάντες προτεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλους μὲν διησυνεώρων· μηνοειδῆς γὰρ διὰ τὸ χαρίον ἢ τάξις ἦν·

14. ἔπει δ' ἔπαιάνισαν καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο, ἅμα τε τῷ Ἐνναλίῳ ἠλέλιξαν καὶ ἔθεον δρόμον οἱ ὀπλίται, καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύματα, σφενδόνας, πλείστοι δ' ἐκ τῶν χειρῶν λίθοι, ἦσαν δὲ οἱ καὶ πῦρ προσέφερον.

15. Ὑπὸ δὲ τοῦ πλήθους τῶν βελῶν ἔλιπον οἱ πολέμιοι τὰ τε σταυρώματα καὶ τὰς τύρσεις· ὥστε Ἀγασίας Στυμφάλιος καὶ Φιλόξενος Πελλήνεὺς καταθέμενοι τὰ ὅπλα ἐν χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος ἄλλον εἶλκε, καὶ ἄλλος ἀνεβεβήκει, καὶ ἠλώκει τὸ χαρίον, ὥς ἐδόκει.

16. Καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοὶ εἰσδραμόντες ἦρπαζον ὃ τι ἕκαστος ἐδύνατο· ὁ δὲ Ξενοφών στὰς κατὰ τὰς πύλας ὁπόσους ἐδύνατο κατεκάλυε τῶν ὀπλιτῶν ἕξω· πολέμιοι γὰρ ἄλλοι ἐφαίνοντο ἐπ' ἄκροις τισὶν ἰσχυροῖς.

17. Οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου μεταξὺ γενομένου κραυγῇ τε ἐγένετο ἔνδον καὶ ἔφρευγον οἱ μὲν καὶ ἔχοντες ἃ ἔλαβον, τάχα δὲ τις καὶ τετραμένος· καὶ πολὺς ἦν ὠθισμὸς ἀμφὶ τὰ θύρετρα. Καὶ ἐρωτῶμενοι οἱ ἐκπίπτοντες ἔλεγον ὅτι ἄκρα τέ ἐστιν ἔνδον καὶ

οἱ πολέμιοι πολλοί, οἱ παίουσιν ἐκδεδραμηκότες τοὺς ἔνδον ἀνθρώπους.

18. Ἐνταῦθα ἀνείπειν ἐκέλευσε Τολμίδην τὸν κήρυκα ἵεναι εἰς αὐτὸν τὸν βουλούμενόν τι λαμβάνειν. Καὶ ἵενται πολλοὶ εἰς αὐτὸν, καὶ νικᾷσι τοὺς ἐκπίπτοντας οἱ εἰσθούμενοι καὶ κατακλείουσι τοὺς πολέμιους πάλιν εἰς τὴν ἄκραν.

19. Καὶ τὰ μὲν ἔξω τῆς ἄκρας πάντα δηρπᾶσθη, καὶ ἐξεκομίσαντο οἱ Ἕλληνες· οἱ δὲ ὀπλίται ἔθεντο τὰ ὄπλα, οἱ μὲν περὶ τὰ σταυράματα, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὴν ἄκραν φέρουσαν.

20. Ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐσκόπουν εἰ οἷόν τε εἴη τὴν ἄκραν λαβεῖν· ἦν γὰρ οὕτως σωτηρία ἀσφαλῆς, ἄλλως δὲ πάντῃ χαλεπὸν ἐδόκει εἶναι ἀπελθεῖν· σκοπουμένοις δὲ αὐτοῖς ἔδοξε παντάπασιν ἀνάλωτον εἶναι τὸ χαρίον.

21. Ἐνταῦθα παρεσκευάζοντο τὴν ἀφοδὸν, καὶ τοὺς μὲν σταυροὺς ἕκαστοι τοὺς καθ' αὐτοὺς διήρουν, καὶ τοὺς ἀχρεῖους καὶ φορτία ἔχοντας ἔξεπέμποντο καὶ τῶν ὀπλιτῶν τὸ πλῆθος καταλιπόντες οἱ λοχαγοὶ οἷς ἕκαστος ἐπίστευεν.

22. Ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο ἀποχωρεῖν, ἐπεζέθεον ἔνδοθεν πολλοὶ γέρρα καὶ λόγχας ἔχοντες καὶ κνημίδας καὶ κράνη παρλαγονικά, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς οἰκίας ἀνέβαινον τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς εἰς τὴν ἄκραν φεροῦσης ὁδοῦ.

23. ὥστε οὐδὲ διώκειν ἀσφαλῆς ἦν κατὰ τὰς πύλας τὰς εἰς τὴν ἄκραν φερούσας. Καὶ γὰρ ξύλα μεγάλα ἐπερρίπτουν ἀνωθεν, ὥστε χαλεπὸν ἦν καὶ μένειν καὶ ἀπέναι· καὶ ἡ νύξ φοβερά ἦν ἐπιούσα.

24. Μαχομένων δὲ αὐτῶν καὶ ἀπορουμένων θεῶν τις αὐτοῖς μηχανὴν σωτηρίας δίδωσιν. Ἐξαπίνης γὰρ ἀνέλαμψεν οἰκία τῶν ἐν δεξιᾷ οὗτου δι᾽ ἐνάψαντος. Ὡς δ' αὐτῇ συνέλιπεν, ἔφρευγον οἱ ἀπὸ τῶν ἐν δεξιᾷ οἰκίων.

25. Ὡς δὲ ἔμαθεν ὁ Ξενοφῶν τοῦτο παρὰ τῆς τύχης, ἐνάπτειν ἐκέλευε καὶ τὰς ἐν ἀριστερᾷ οἰκίας, αἱ ξύλιναι ἦσαν, ὥστε καὶ ταχὺ ἐκάοντο. Ἐφρευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰκίων.

26. Οἱ δὲ κατὰ τὸ στόμα δι᾽ ἔτι μόνοι ἐλύπουν καὶ δηλοῖ ὅτι ἐπικείσονται ἐν τῇ ἐξόδῳ τε καὶ καταβάσει. Ἐνταῦθα παραγγέλλει φέρειν ξύλα ὅσοι ἐτύγχανον ἔξω ὄντες τῶν βελῶν εἰς τὸ μέσον ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. Ἐπεὶ δὲ ἱκανὰ ἤδη ἦν, ἐνήψαν· ἐνήπτον δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χαράκωμα οἰκίας, ὅπως οἱ πολέμιοι ἀπρὶ ταῦτα ἔχοιεν.

27. Οὕτω μολὶς ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ χαρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων ποιησάμενοι. Καὶ κατεκαύθη πᾶσα ἡ πόλις καὶ αἱ οἰκίαι καὶ αἱ τύρσεις καὶ τὰ σταυρώματα καὶ τὰλλα πάντα πλὴν τῆς ἄκρας.

28. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπῆσαν οἱ Ἕλληνες ἔχοντες τὰ ἐπιτίδεια. Ἐπεὶ δὲ τὴν κατάβασιν ἐφοβοῦντο τὴν εἰς Τραπεζοῦντα, πρηνὴς γὰρ ἦν καὶ στενὴ, ψευδενέδραν ἐποίησαντο.

29. καὶ ἀνὴρ Μυσὸς καὶ τοῦγομα τοῦτο ἔχων τῶν Κρητῶν λαβὼν δέκα ἔρενεν ἐν λασίῳ χωρίῳ καὶ προξεποιεῖτο τοὺς πολεμίους πειράσθαι λανθάνειν· αἱ δὲ πέλται αὐτῶν ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε διεφαίνοντο χάλκαί οὖσαι.

30. Οἱ μὲν οὖν πολέμοι ταῦτα διορᾶντες ἐφο-
βοῦντο ὥς ἐνέδραν οὔσαν· ἡ δὲ στρατιὰ ἐν τούτῳ
κατέβαιναν. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει ἤδη ἱκανὸν ὑπεληλυ-
θῆναι, τῷ Μυσῶ ἐσήμηνε φεύγειν ἀνὰ κράτος·
καὶ ὃς ἔξαναστὰς φεύγει καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

31. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κρήτες, ἀλίσκεσθαι γάρ
ἔφασαν τῷ δρόμῳ, ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς
ὕλην κατὰ τὰς νάπας καλινδοῦμενοι ἐσάθησαν.

32. ὁ Μυσὸς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν φεύγων ἐβόα βοη-
θεῖν· καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ, καὶ ἀνέλαβον τετραμένον.
Καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πόδα ἀνεχώρουν βαλλόμενοι οἱ βοη-
θήσαντες καὶ ἀντιτοξεύοντές τινες τῶν Κρητῶν. Οὕ-
τως ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον πάντες σφ' ὄντες.

Γ'. Ἐπεὶ δὲ οὔτε Χειρίσοφος ἦκεν οὔτε πλοῖα
ἱκανὰ ἦν οὔτε τὰ ἐπιτήδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι,
ἐδόκει ἀπιτεόν εἶναι. Καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τοὺς
τε ἀσθενοῦντας ἐνεβίβασαν καὶ τοὺς ὑπὲρ τετρα-
ράκοντα ἔτη καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τῶν
σκευῶν ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν. Καὶ Φιλίσιον
καὶ Σοφαίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν
εἰςβιδάσαντες τούτων ἐκέλευον ἐπιμελίσθαι· οἱ δὲ
ἄλλοι ἐπορεύοντο· ἡ δὲ ὁδὸς ὠδοποιημένη ἦν.

2. Καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι εἰς Κερασσοῦντα
τριταῖοι πόλιν Ἑλληνίδα ἐπὶ θαλάττῃ Σινωπέων
ἀποικον ἐν τῇ Κολχίδι χώρα.

3. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας δέκα· καὶ ἐξέτασις
σὺν τοῖς ὅπλοις ἐγίγνετο καὶ ἀριθμὸς, καὶ ἐγέ-
νοντο ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. Οὗτοι ἐσάθησαν.
Οἱ δὲ ἄλλοι ἀπάλοντο ὑπὸ τε τῶν πολεμίων καὶ
χιόνος καὶ εἰ τις νόσῳ.

4. Ἐνταῦθα καὶ διαλαμβάνουσι τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμαλάτων ἀργύριον γενόμενον. Καὶ τὴν δεκάτην, ἣν τῷ Ἀπόλλωνι ἐξείλον καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, διέλαβον οἱ στρατηγοὶ τὸ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς θεοῖς· ἀντὶ δὲ Χειροσόφου Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβεν.

5. Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιησάμενος ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς τῶν Ἀθηναίων θησαυρὸν καὶ ἐπέγραψε τὸ τε αὐτοῦ ὄνομα καὶ τὸ Προξένου, ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε· ξένος γάρ ἦν αὐτοῦ.

6. Τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, ὅτ' ἀπῆει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτοὺς ὁδόν, καταλείπει παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεωκόρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύσων ἐδόκει ἰέναι, καὶ ἐπέστειλεν, ἣν μὲν αὐτὸς σάθη, αὐτῷ ἀποδοῦναι· ἣν δὲ τι πάθῃ, ἀναθεῖναι ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι ὅ τι οἴοιτο χαριεῖσθαι τῇ θεᾷ.

7. Ἐπεὶ δ' ἔφρευγεν ὁ Ξενοφῶν, κατοικοῦντος ἤδη αὐτοῦ ἐν Σκιλλοῦντι [ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἰκισθέντος παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν] ἀφικνεῖται Μεγαβύζος εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρακαταθήκην αὐτῷ, Ξενοφῶν δὲ λαβὼν χαρίον ὠνεῖται τῇ θεᾷ ὅπου ἀνείλεν ὁ θεός.

8. Ἔτυχε δὲ διαρρέων διὰ τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελινούς. Καὶ ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεὼν Σελινούς ποταμὸς παραρρεῖ. Καὶ ἰχθύες τε ἐν ἀμφοτέροις ἔννεισι καὶ κόγχα· ἐν δὲ τῷ ἐν Σκιλλοῦντι χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων ὅποσα ἐστὶν ἀγρενόμενα θηρία.

9. Ἐποίησε δὲ καὶ βαρὸν καὶ ναὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀργυρίου, καὶ τὸ λοιπὸν δὲ αἰεὶ δεκατεύων τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὥραϊα θυσίαν ἐποίει τῇ θεῷ, καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ οἱ πρόξχωροι ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετείχον τῆς ἐορτῆς. Παρεῖχε δὲ ἡ θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλφита, ἄρτους, οἶνον, τραγήματα, καὶ τῶν θυομένων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος, καὶ τῶν θηρευομένων δέ.

10. Καὶ γὰρ θήραν ἐποιούντο εἰς τὴν ἐορτὴν οἱ τε Ξενοφῶντος παῖδες καὶ οἱ τῶν ἄλλων πολιτῶν, οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων· καὶ ἡλίσκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χάρον, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς Φολῆς, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι.

11. Ἔστι δὲ ἡ χώρα ἣ ἐκ Λακεδαιμόνος εἰς Ὀλυμπίαν πορεύονται ὥς εἴκοσι στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ. Ἐνὶ δ' ἐν τῷ ἱερῷ χάρῳ καὶ λειμῶν καὶ ὄρη δένδρων μεστά, ἱκανὰ σὺς καὶ αἰγας καὶ βοῦς τρέφειν καὶ ἵππους, ὥστε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἐορτὴν ἰόντων ὑποζύγια εὐωχεῖσθαι.

12. Περί δὲ αὐτὸν τὸν ναὸν ἄλσος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη ὅσα ἐστὶ τρακτὰ ὥραϊα. Ὁ δὲ ναὸς ὥς μικρὸς μεγάλῳ τῷ ἐν Ἐφέσῳ εἰκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν ὥς κυπαρίττινον χρυσῷ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ.

13. Καὶ στήλῃ ἔστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμματα ἔχουσα· ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. ΤΟΝ ΕΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΙΘΟΥΜΕΝΟΝ ΤΗΝ ΜΕΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΚΑΤΑΘΥΕΙΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΤΟΥΣ. ΕΚ ΔΕ ΤΟΥ ΠΕΡΙΤΤΟΥ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΕΠΗΣΚΕΥΑΖΕΙΝ. ΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΜΗ ΠΟΙΗΙ ΤΑΥΤΑ ΤΗΙ ΘΕΩΙ ΜΕΛΗΣΕΙ.

Δ'. Ἐκ Κερασούντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο οὔτερ καὶ πρόξθεν, οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο.

2. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσσυνοίκων ὁρίοις, πέμπονσιν εἰς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον πρόξενον ὄντα τῶν Μοσσυνοίκων, ἐρωτῶντες πότερον ὥς διὰ φιλίας ἢ διὰ πολεμίας πορεύσονται τῆς χώρας. Οἱ δὲ εἶπον ὅτι οὐ διήσοιεν· ἐπίστευον γὰρ τοῖς χαρίοις.

3. Ἐντεῦθεν λέγει ὁ Τιμησίθεος ὅτι πολέμιοι τούτοις εἰσὶν οἱ ἐκ τοῦ ἐπέκεινα. Καὶ ἐδόκει καλέσαι ἐκείνους, εἰ βούλονται συμμαχίαν ποιήσασθαι· καὶ πεμφθεὶς ὁ Τιμησίθεος ἦκεν ἄγων τοὺς ἄρχοντας.

4. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, συνῆλθον οἷ τε τῶν Μοσσυνοίκων ἄρχοντες καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἔλεξε Ξενοφών, ἡρμήνευε δὲ Τιμησίθεος·

5. «Ὁ ἄνδρες Μοσσύνοικοι, ἡμεῖς βουλόμεθα διασωθῆναι πρὸς τὴν Ἑλλάδα πεζῇ· πλοῖα γὰρ οὐκ ἔχομεν· καλύουσι δὲ οὗτοι ἡμᾶς οὓς ἀκούομεν ὑμῖν πολέμιους εἶναι.

6. Εἰ οὖν βούλεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν συμμαχούς καὶ τιμωρήσασθαι εἰ τί ποτε ὑμᾶς οὗτοι ἠδικήκασι, καὶ τὸ λοιπὸν ὑμῶν ὑπερκόους εἶναι ταύτους.

7. Εἰ δὲ ἡμᾶς ἀφίσετε, σκέψασθε πόθεν αὖτις ἂν τοσαύτην δύναμιν λάβοιτε σύμμαχον».

8. Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ ἄρχων τῶν Μοσσυνοίκων ὅτι καὶ βούλονται ταῦτα καὶ δέχονται τὴν συμμαχίαν.

9. «Ἄγετε δὴ, ἔφη ὁ Ξενοφών, τί ἡμῶν δεήσεσθε χρῆσασθαι, ἂν σύμμαχοι ὑμῶν γενώμεθα, καὶ ὑμεῖς τί οἰοί τε ἔσεσθε ἡμῖν συμπράξαι περὶ τῆς διόδου;»

10. Οἱ δὲ εἶπον ὅτι

«ἱκανοὶ ἐσμεν εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα

τὴν τῶν ἑμὶν τε καὶ ἡμῖν πολεμίων, καὶ δεῦρο ἡμῖν πέμψαι ναῦς τε καὶ ἄνδρας οἵτινες συμμαχουνταὶ τε καὶ τὴν ὁδὸν ἡγήσονται ».

11. Ἐπὶ τούτοις πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες ψυχοντο. Καὶ ἦκον τῇ ὑστεραίᾳ ἄγοντες τριακόσια πλοῖα μονό-
ξύλα καὶ ἐν ἐκάστῳ τρεῖς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο ἐκβάντες εἰς τὰξιν ἔθεντο τὰ ὄπλα, ὁ δὲ εἰς ἐνέμενεν.

12. Καὶ οἱ μὲν λαβόντες τὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ μένοντες ἐξετάζαντο ἄλλοι. Ἔστησαν ἀνὰ ἑκατὸν μάλιστα οἶον χοροὶ ἀντιστοιχοῦντες ἀλλήλοις, ἔχοντες γέρρα πάντες λευκὰν βοῶν δασέα, εἰκασμένα κιπτοῦ πετάλω, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλιτὸν ὡς ἔξπηχυ, ἔμπροσθεν μὲν λόγχην ἔχον, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ ξύλου σφαιροειδές.

13. Χιτωνίσκους δὲ ἐνεδεδύκεσαν ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ δὲ κράνη σκύτινα οἷα περ τὰ παφλαγονικά, κρωθύλον ἔχοντα κατὰ μέσον, ἐγγύτατα τιαροειδῆ· εἶχον δὲ καὶ σαγάρεις σιδηράς.

14. Ἐντεῦθεν ἐξήρχε μὲν αὐτῶν εἰς, οἱ δὲ ἄλλοι ἅπαντες ἐπορεύοντο ἄδοντες ἐν ῥυθμῷ, καὶ διεληθόντες διὰ τῶν τάξεων καὶ διὰ τῶν ὄπλων τῶν Ἑλλήνων ἐπορεύοντο εὐθύς πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπὶ χαρίον ὃ ἐδόκει ἐπιμαχώτατον εἶναι.

15. Ὁκείτο δὲ τοῦτο πρὸ τῆς πόλεως τῆς Μητροπόλεως καλουμένης αὐτοῖς καὶ ἐχούσης τὸ ἀκρότατον τῶν Μοσσυνοίκων. Καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος ἦν· οἱ γὰρ αἰεὶ τοῦτ' ἔχοντες ἐδόκουν ἐγκρατεῖς εἶναι καὶ πάντων Μοσσυνοίκων, καὶ ἔφασαν ταύτους οὐ δικαίως ἔχειν τοῦτο, ἀλλὰ κοινόν ὃν καταλαβόντας πλεονεκτεῖν.

16. Εἶποντο δ' αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων τινές, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ ἄρπαγῆς ἔνεκεν. Οἱ δὲ πολέμοι προσιόντων τέως μὲν ἡσύχαζον· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ χωρίου, ἐκδραμόντες τρέπονται αὐτοῦς, καὶ ἀπέκτειναν συχνοὺς τῶν βαρβάρων καὶ τῶν συναναβάντων Ἑλλήνων τινάς, καὶ ἐδίωκον μέχρι οὗ εἶδον τοὺς Ἕλληνας βοηθοῦντας·

17. εἰτα δὲ ἀποτραπόμενοι ὥχοντο, καὶ ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν ἐπεδείκνυσαν τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολεμίοις, καὶ ἅμα ἐχόρευον νόμῳ τινὶ ἄδοντες.

18. Οἱ δὲ Ἕλληνες μάλα ἤχθοντο ὅτι τοὺς τε πολεμίους ἐπεποιήκεσαν θρασυτέρους καὶ ὅτι οἱ ἐξεληθόντες Ἕλληνες σὺν αὐτοῖς ἐπεφεύγεσαν μάλα ὄντες συχνοί· ὁ οὐπω πρόςθεν ἐπεποιήκεσαν ἐν τῇ στρατείᾳ.

19. Ξενοφῶν δὲ συγκαλέσας τοὺς Ἕλληνας εἶπεν· «Ἄνδρες στρατιῶται, μηδὲν ἀθυμήσητε ἔνεκα τῶν γεγενημένων· ἴστε γὰρ ὅτι καὶ ἀγαθὸν οὐ μείον τοῦ κακοῦ γεγένῃται.

20. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθε ὅτι οἱ μέλλοντες ἡμῖν ἰγχεῖσθαι τῷ ὄντι πολέμοι εἰσιν· οἷς περ καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀμελίσσαντες τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως καὶ ἱκανοὶ ἰγησάμενοι εἶναι σὺν τοῖς βαρβάροις ταῦτά πράττειν ἅπερ σὺν ἡμῖν δίκην δεδάκασι· ὥστε αὖθις ἵπτον τῆς ἡμετέρας τάξεως ἀπολείψονται.

21. Ἄλλ' ἡμᾶς δεῖ παρασκευάζεσθαι ὅπως καὶ τοῖς φίλοις οὔσι τῶν βαρβάρων· δόξεται κρείττους αὐτῶν εἶναι καὶ τοῖς πολεμίοις δηλώσετε ὅτι οὐχ ὁμοίους ἀνδράσι μαχοῦνται νῦν τε καὶ ὅτε τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο».

22. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν οὕτως ἔρειναν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ θύσαντες ἐπεὶ ἐκαλλιερήσαντο, ἀρτίσαντες, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενοι, καὶ

τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τὸ εὐάνευρον κατὰ ταῦτά ταξάμενοι ἐπορεύοντο τοῦς τοξότας μεταξὺ τῶν λόχων [ὀρθίαν] ἔχοντες, ὑπόλοιπομένου δὲ μικρὸν τοῦ στόματος τῶν ὀπλιτῶν.

23. Ἦσαν γάρ τῶν πολεμίων οἱ εὖζανοι κατατρέχοντες τοῖς λίθοις ἐβαλλόν. Τούτους ἀνέστελλον οἱ τοξόται καὶ πελτασταί. Οἱ δ' ἄλλοι βάδην ἐπορεύοντο πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ χωρίον ἅρ' οὗ τῇ προτεραίᾳ οἱ βάρβαροι ἐτρέψθησαν καὶ οἱ σὲν αὐτοῖς· ἐνταῦθα γὰρ οἱ πολέριοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι.

24. Τοὺς μὲν οὖν πελταστάς ἐδέξαντο οἱ βάρβαροι καὶ ἐμάχοντο, ἐπειδὴ δὲ ἐγγύς ἦσαν οἱ ὀπλίται, ἐτρέποντο. Καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ εὐθύς εἶποντο διάκοντες ἄνω πρὸς τὴν πόλιν, οἱ δὲ ὀπλίται ἐν τάξει ὑπόντο.

25. Ἐπεὶ δὲ ἄνω ἦσαν πρὸς ταῖς τῆς Μητροπόλεως οἰκίαις, ἐνταῦθα οἱ πολέριοι ὁμοῦ δι' πάντες γενόμενοι ἐμάχοντο καὶ ἐξηκόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες παχέα μακρά, ὅσα ἀνὴρ ἂν φέροι μόλις, τοῦτοις ἐπειράντο ἀμύνεσθαι ἐκ χειρὸς.

26. Ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἕλληγες, ἀλλὰ ὁμόσε ἐχώρουεν, ἔφευγον οἱ βάρβαροι καὶ ἐντεῦθεν λείποντες ἅπαντες τὸ χωρίον. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὁ ἐν τῇ μόσσυνι τῇ ἐπ' ἄκρον ἀκοδομημένῃ, ὃν τρέφουσι πάντες κοινῇ αὐτοῦ μένοντα καὶ φυλάττουσιν, οὐκ ἠθέλεν ἐξελθεῖν, οὐδὲ ὁ ἐν τῇ πρότερον αἰρεθέντι χωρίῳ, ἀλλ' αὐτοῦ σὲν τοῖς μόσσυνοις κατεκαύθησαν.

27. Οἱ δὲ Ἕλληγες διαρπάζοντες τὰ χωρία εὗρισκον θησαυροὺς ἐν ταῖς οἰκίαις ἄρταν νενημέ-

ναν περυσινούς, ὥς ἔφασαν οἱ Μοσσύνοικοι, τὸν δὲ νέον σίτον ἔτι σὺν τῇ καλᾷ ἀποκείμενον ἦσαν δὲ ζειαὶ αἱ πλείσται.

28. Καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφορεῦσιν εὐρίσκετο τεταριχευμένα καὶ στέαρ ἐν τεύχεσι τῶν δελφίνων, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Μοσσύνοικοι καθάπερ οἱ Ἕλληνες τῷ ἐλαίῳ.

29. κάρυα δὲ ἐπὶ τῶν ἀνώγειαν ἦν πολλὰ τὰ πλατέα οὐκ ἔχοντα διαφυῖν οὐδεμίαν. Τούτων καὶ πλείστω σίτῳ ἐχρῶντο ἔψοντες καὶ ἄρτους ὀπιᾶντες. Οἶνος δὲ εὐρίσκετο ὃς ἄκρατος μὲν ὅξυς ἐφαίνετο εἶναι ὑπὸ τῆς αὐστηρότητος, κερασθεὶς δὲ εὐάδης τε καὶ ἡδύς.

30. Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἀριστήσαντες ἐνταῦθα ἐπορεύοντο εἰς τὸ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς συμμαχήσασι τῶν Μοσσυνοίκων. Ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα παρήσαν χωρία τῶν σὺν τοῖς πολέμοις ὄντων, τὰ εὐπροσοδάτα οἱ μὲν ἔλειπον, οἱ δὲ ἐκόντες προσεχώρουν.

31. τὰ δὲ πλείστα τοιάδε ἦν τῶν χωρίων. Ἀπειχὸν αἱ πόλεις ἀπ' ἀλλήλων στάδια ὀγδοήκοντα, αἱ δὲ πλεον, αἱ δὲ μειον· ἀναβοώντων δὲ ἀλλήλων συνήκουον εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως οὕτως ὑψηλὴ τε καὶ κοίλῃ ἡ χώρα ἦν.

32. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐν τοῖς φίλοις ἦσαν, ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν εὐδαιμόνων σιτευτούς, τεθραμμένους καρύοις ἐφθοῖς, ἀπαλοὺς καὶ λευκοὺς σφόδρα καὶ οὐ πολλοῦ δέοντας ἴσους τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος εἶναι, ποικίλους δὲ τὰ νῶτα καὶ τὰ ἔμπροσθεν πάντα ἐστιγμένους ἀνθήματα.

33. Λευκοὶ δὲ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες.

34. Τοῦτους ἔλεγον οἱ στρατευσάμενοι βαρβαροτάτους διελθεῖν πλείστον τῶν ἐλληνικῶν νόμων κεχωρισμένους. Ἐν τε γὰρ ὄχλῳ ὄντες, ἐποίουν ἅπερ ἂν ἄνθρωποι ἐν ἐρημίᾳ ποιήσειαν, μόνοι τε ὄντες ὅμοια ἐπραττόν ἅπερ ἂν μετ' ἄλλων ὄντες, διελέγοντό τε αὐτοῖς καὶ ἐγέλων ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ ἀρχοῦντο ἐπιστάμενοι ὅπου τύχοιεν ὥςπερ ἄλλοις ἐπιδεικνύμενοι.

Ε'. Διὰ ταύτης τῆς χάρας οἱ Ἕλληνες, διὰ τε τῆς πολεμίας καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὁκτῶ σταθμούς, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. Οὗτοι ὀλίγοι τε ἴσαν καὶ ὑπῆκοοι τῶν Μοσσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. Ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνούς.

2. Ἡ δὲ τῶν Τιβαρηνῶν χάρα πολὺ ἴν πεδινατέρα καὶ χωρία εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἴητον ἐρυμνά. Καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔχρηζον πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν καὶ τὴν στρατιάν ὀνηθῆναί τι, καὶ τὰ ξένια αἶρε παρὰ Τιβαρηνῶν οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐπιμείναι κελεύσαντες ἕστε βουλευσαιντο ἐθύοντο.

3. Καὶ πολλὰ καταθυσάντων τέλος ἀπεδείξαντο οἱ μάντιες πάντες γνώμην ὅτι οὐδαμῇ προσίουντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. Ἐντεῦθεν δι' τὰ ξένια ἐδέξαντο, καὶ ὥς διὰ φιλίας πορευόμενοι δύο ἡμέρας ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα πόλιν ἐλληνίδα, Συναπέων ἀποικον, οὖσαν ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χάρα.

4. [Μέχρι ἐνταῦθα ἐπέξευσεν ἡ στρατιὰ. Πλήθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλωνί μάχης ἄχρι εἰς Κοτύωρα σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο,

παρασύγγαι ἑξακόσαιο καὶ εἴκοσι, στάδιοι μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσαιο, χρόνου πλήθος ὅκτω μῆνες].

5. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τετταράκοντα πέντε. Ἐν δὲ ταύταις πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔθυσαν, καὶ πομπὰς ἐποίησαν κατὰ ἔθνος ἕκαστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀγῶνας γυμνικοῦς.

6. Τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐλάμβανον τὰ μὲν ἐκ τῆς Παφλαγονίας, τὰ δ' ἐκ τῶν χωρίων τῶν Κοτυωριτῶν· οὐ γὰρ παρῆχον ἀγοράν, οὐδ' εἰς τὸ τεῖχος τοὺς ἀσθενοῦντας ἐδέχοντο.

7. Ἐν τούτῳ ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρέσβεις, φοβούμενοι περὶ τῶν Κοτυωριτῶν τῆς τε πόλεως, ἣν γὰρ ἐκείνων καὶ φόρον ἐκείνοις ἔφερον, καὶ περὶ τῆς χώρας, ὅτι ἤκουον διηγουμένην. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἔλεγον· προηγόρει δὲ Ἐκατάνυρος δεινὸς νομιζόμενος εἶναι λέγων·

8. «Ἐπεμψεν ἡμῖς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ τῶν Σινωπέων πόλις ὑπαινέσοντάς τε ὑμᾶς ὅτι νικάτε Ἕλληνες ὄντες βαρβάρους, ἔπειτα δὲ καὶ σπληνισμένοι οὖσι διὰ πολλῶν τε καὶ δεινῶν, ὥς ἡμεῖς ἠκούσαμεν, πραγμάτων σεσφασμένοι ἀνίστασθαι.

9. Ἀξιοῦμεν δὲ Ἕλληνες ὄντες καὶ αὐτοὶ ἐφ' ὑμῶν ὄντων Ἑλλήνων ἀγαθὸν μὲν τι πάσχειν, κακὸν δὲ μηδὲν· οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποτε ἐπὶ ῥῆξαι κακῶς ποιοῦντες.

10. Κοτυωρίται δὲ οὗτοι εἰσὶ μὲν ἡμέτεροι ἄποικοι, καὶ τὴν χάραν ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην παραδεδώκαμεν βαρβάρους ἀφελόμενοι διὸ καὶ διασπὸν ἡμῖν φέρουσιν οὗτοι τεταγμένον καὶ Κερασούντιοι καὶ Τραπεζοῦντιοι· ὥστε ὃ τι ἂν τοῦτους κακὸν ποιήσῃτε ἢ Σινωπέων πόλις νομίζει πάσχειν.

11. Νῦν δὲ ἄκούομεν ὑμᾶς εἰς τε τὴν πόλιν βίᾳ παρελθελότας ἔνιους σκηνοῦν ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ἐκ τῶν χωρίων βίᾳ λαμβάνειν ὧν ἂν δέησθε οὐ πείθοντάς.

12. Ταῦτ' οὖν οὐκ ἀξιοῦμεν· εἰ δὲ ταῦτα ποιήσετε, ἀνάγκη ἡμῖν καὶ Κορέλλαν καὶ Παρλαγόνας καὶ ἄλλον ὄντινα ἂν δυνώμεθα φίλον ποιήσθαι.

13. Πρὸς ταῦτα ἀναστάς Ξενοφῶν ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν εἶπεν·

«Ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες Σινωπεῖς, ἡκομεν ἀγαπῶντες ὅτι τὰ σώματα δισπαράμεθα καὶ τὰ ὄπλα· οὐ γάρ ἦν δυνατόν ἡμᾶς τε χρήματα ἄγειν καὶ φέρειν καὶ τοῖς πολέμοις μάχεσθαι.

14. Καὶ νῦν ἔπει εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις ἤλθομεν, ἐν Τραπεζοῦντι μὲν, παρῆχον γάρ ἡμῖν ἀγοράν, ἀνοῦμενοι εἰχομεν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἄνθ' ἃν ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ξένια ἔδωκαν τῇ στρατιᾷ, ἀντετιμῶμεν αὐτοὺς, καὶ εἰ τις αὐτοῖς φίλος ἦν τῶν βαρβάρων, τοῦτων ἀπειχόμεθα τοὺς δὲ πολέμιους αὐτῶν ἔρ' οὕς αὐτοὶ ἡγοῖντο κακῶς ἐποιόημεν ὅσον ἐδυνάμεθα.

15. Ἐρωτᾶτε δὲ αὐτοὺς ὅποιων τινῶν ἡμῶν ἔττηχον· πάρεισι γάρ ἐνθάδε οὕς ἡμῖν ἡγεμόνας διὰ φιλίαν ἢ πόλιν συνέπεμψεν.

16. Ὅσοι δ' ἂν ἕλθοντες ἀγοράν μὴ ἔχωμεν, ἂν τε εἰς βάρβαρον γῆν ἂν τε εἰς Ἑλληνίδα, οὐχ ὕβρει, ἀλλὰ ἀνάγκῃ λαμβάνομεν τὰ ἐπιτήδεια.

17. Καὶ Καρδοῦχους καὶ Ταύχους καὶ Χαλδαίους καὶ περ βασιλεὺς οὐχ ἔπληκους ὄντας ὁμῶς καὶ μῦλα ροβερούς ὄντας πολέμιους ἐκτησάμεθα διὰ τὸ ἀνάγκην εἶναι λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγοράν οὐ παρῆχον.

18. Μάκρωνας δὲ καὶ περ βαρβάρους ὄντας, ἐπεὶ ἀγοράν οὐκ ἐδύναντο παρῆχον, φίλους τε ἐνομιζομεν εἶναι καὶ βίᾳ οὐδὲν ἐλαμβάνομεν τῶν ἐκείνων.

19. Κοιναρίτας δὲ, οὕς ἐμετέροισι φατέ εἶναι, εἰ τι αὐτῶν εἰλήφαμεν, αὐτοὶ αἰτιοὶ εἰσιν· οὐ γάρ ὥς φίλοι προσεφέροντο ἡμῖν, ἀλλὰ κλείσαντες τὰς πόλεις οὔτε εἰσὶν ἰδέοντο οὔτε ἔξω ἀγοράν ἔπεμπον· ἡτιῶντο δὲ τὸν παρ' ἡμῶν ἁρμοστήν· τοῦτων αἰτιον εἶναι.

20. Ὁ δὲ λέγει βίᾳ παρελθόντας σκηνοῦν, ἡμεῖς ἡξιοῦμεν τοὺς κήνοντας εἰς τὰς στέγας δέξασθαι ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνέφχον τὰς πόλεις, ἢ ἡμᾶς ἐδέχετο αὐτὸ τὸ χαρίον ταύτῃ εἰσελθόντες ἄλλο μὲν οὐδὲν βίαιον ἐποιήσαμεν, σκηνοῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κήνοντες τὰ αὐτῶν δαπανῶντες, καὶ τὰς πόλεις φρονοῦμεν, ὅπως μὴ ἐπὶ τῷ ἡμ-

τέρῳ ἀρροστέῳ ὡσιν· οἱ κάμνοντές ἡμῶν, ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν ἢ κομίσασθαι ὅταν βουλόμεθα.

21. Οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς ὀράτε, σκηνοῦμεν ἐπαίθριοι ἐν τῇ τάξει, παρεσκευασμένοι, ἂν μὲν τις εὖ ποιῇ, ἀντ' εὖ ποιεῖν, ἂν δὲ κακῶς, ἀλέξασθαι.

22. Ἄ δὲ ἡπειλήσας ὡς ἦν ἡμῖν δοκῇ Κορέλαν καὶ Παφλαγόνας συμμάχους ποιήσεσθε ἐφ' ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ ἦν μὲν ἀνάγκη ἢ πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις· ἤδη γάρ καὶ ἄλλοις πολλαπλασίοις ὑμῶν ἐπολεμήσαμεν· ἂν δὲ δοκῇ ἡμῖν καὶ φίλον ποιῆσθαι τὸν Παφλαγόνα—

23. ἀκοῦομεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ὑμετέρας πόλεως καὶ χαριῶν τῶν ἐπιβαλῆντιων—πειρασόμεθα συμπράττοντες αὐτῷ ὥν ἐπιθυμεῖ φίλοι γίνεσθαι».

24. Ἐκ τούτου μάλα μὲν δήλοι ἦσαν οἱ συμπρέσβεις τῷ Ἑκατωνύμῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένοις, παρελθάν δ' αὐτῶν ἄλλος εἶπεν ὅτι·

«οὐ πόλεμον ποιησόμενοι ἤκοιεν, ἀλλὰ ἐπιδείζοντες ὅτι φίλοι εἰσὶ. Καὶ ξενίοις, ἦν μὲν ἐλθῇτε πρὸς τὴν Σινωπέων πόλιν, ἐκεῖ δεξόμεθα, νῦν δὲ τοὺς ἐνθάδε κελεύσομεν διδόναι ἃ δύνανται· ὀρώμεν γάρ πάντα ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγετε».

25. Ἐκ τούτου ξενία τε ἔπεμπον οἱ Κοτυωρίται καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξενίξον τοὺς τῶν Σινωπέων πρέσβεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλά τε καὶ φιλικὰ διελέγοντο τά τε ἄλλα καὶ περὶ τῆς λοιπῆς πορείας ἀνεπυθάνοντο ἂν ἑκάτεροι ἐδέοντο.

Σ'. Ταῦτι μὲν τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς στρατιώτας. Καὶ ἐδόκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πορείας παρακαλέσαντας τοὺς Σινωπέας βουλευέσθαι. Εἴτε γὰρ πεζῇ δέοι πορεύεσθαι, χρήσιμοι ἂν ἐδόκουν εἶναι οἱ Σινωπεῖς· ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλαγονίας· εἴτε κατὰ θάλατταν, προσδεῖν ἐδόκει Σινω-

πέων· μόνοι γάρ ἂν ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι πλοῖα παρασχεῖν ἄρκούντα τῇ στρατιᾷ.

2. Καλέσαντες οὖν τοὺς πρέσβεις συνεβουλεύοντο, καὶ ἠξίουον Ἑλληνας ὄντας Ἑλληνιστῶν πρῶτον καλῶς δέχεσθαι τῶ εὐνοῦς τε εἶναι καὶ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν.

3. Ἀναστὰς δὲ Ἐκατάνυμος πρῶτον μὲν ἀπελογίσατο περὶ οὗ εἶπεν ὥς τὸν Παφλαγῶνα φίλον ποιήσονται, ὅτι οὐχ ὥς τοῖς Ἑλλήσι πολεμῆσόντων σφᾶν εἴποι, ἀλλ' ὅτι ἐξόν τοῖς βαρβάροις φίλους εἶναι τοὺς Ἑλληνας αἰρήσονται. Ἐπεὶ δὲ συμβουλεύειν ἐκέλευον, ἐπευζόμενος εἶπεν ὧδε·

4. «Εἰ μὲν συμβουλεύομαι ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ εἶναι, πολλὰ μοι καὶ ἀγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μὴ, τάναντία. Αὕτη γάρ ἡ ἱερὰ συμβουλὴ λεγόμενη εἶναι δοκεῖ μοι παρῆναι· ἅν' γὰρ δὴ ἂν μὲν τὸ συμβουλεύσας φανῶ, πολλοὶ ἔσονται οἱ ἐπαινοῦντές με, ἂν δὲ κακῶς, πολλοὶ ἔσθε οἱ καταράμενοι.

5. Πράγματα μὲν οὖν οἶδ' ὅτι πολὺ πλεῖον ἔχομεν, ἐάν κατὰ θάλατταν κομίζησθε· ἡμᾶς γὰρ δείσει τὰ πλοῖα πορίζειν· ἣν δὲ κατὰ γῆν στέλλησθε, ἡμᾶς δείσει τοὺς μαχομένους εἶναι.

6. Ὅμως δὲ λεκτέα ἃ γινώσκω· ἔμπειρος γάρ εἰμι καὶ τῆς χάρας τῆς Παφλαγῶνων· καὶ τῆς δυνάμεως. Ἐχει γὰρ ἀμρότερα, καὶ πεδία κάλλιστα καὶ ὄρη ὑψηλότερα.

7. Καὶ πρῶτον μὲν οἶδα ἐνθὺς ἢ τὴν εἰςβολὴν ἢ νύκτι ποιέσθαι· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλη ἢ ἡ τὰ κέρατα τοῦ ὄρους τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκότερά ἐστιν ὑψηλὰ, ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάντ' ὀλίγοι δύναντ' ἂν· τούτων δὲ κατεχομένων οὐδ' ἂν οἱ πάντες ἄνθρωποι δύναντ' ἂν διελθεῖν. Ταῦτα δὲ καὶ δεῖξαιμι ἂν, εἰ μοι τινα βοήθησθε συμπέμψαι.

8. Ἐπειτα δὲ οἶδα καὶ πεδία ὄντα καὶ ἱππεῖαν· ἣν αὐτοὶ οἱ βαρβαροὶ νομίζουσι κρεῖττω εἶναι ἀπάσῃ τῇ βασιλείᾳ ἱππείας. Καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βασιλεῖ καλοῦντι, ἀλλὰ μείζον φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν.

9. Εἰ δὲ καὶ δυνηθεῖτε τὰ τε ὄρη κλέψαι ἢ φθάσαι λαβόντες καὶ ἐν τῇ πεδίῳ κρατῆσαι μαχόμενοι τοὺς τε ἱππέας τούτων καὶ πεζῶν μυριάδας πλέον ἢ δώδεκα, ἵξετε ἐπὶ τοὺς ποταμούς, πρῶτον μὲν τὸν Θερμάδοντα, εὖρος τριῶν πλῆθρων, ὃν χαλεπὸν οἶμαι διαβαίνειν ἄλλως τε καὶ πολεμίων πολλῶν ἔμπροσθεν ὄντων, πολλῶν δὲ ὀπισθεν ἐπομένων· δεύτερον δὲ Ἴριν, τρίπλεθρον ἀσάτως· τρίτον δὲ Ἄλυν, οὐ μείον δυοῖν σταδίοις, ὃν οὐκ ἂν δύναισθε ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ τίς ἐσται ὁ παρέχων; ὥς δ' αὐτως καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος· ἐφ' ὃν ἔλθοιτε ἂν, εἰ τὸν Ἄλυν διαβαίητε.

10. Ἐγὼ μὲ οὖν οὐ χαλεπὴν ἡμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παντάπασιν ἰδόναντον. Ἄν δὲ πλέητε, ἐστὶν ἐνθὲνδε μὲν εἰς Σινώπην παραπλευσαι, ἐκ Σινώπης δὲ εἰς Ἡρακλείαν· ἐξ Ἡρακλείας δὲ οὔτε πεζῇ οὔτε κατὰ θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γάρ καὶ πλοῖα ἐστὶν ἐν Ἡρακλείᾳ.

11. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπώπτευνον φιλίας ἔνεκα τῆς Κορύλα λέγειν· καὶ γὰρ ἦν πρόξενος αὐτῷ· οἱ δὲ καὶ ὥς δῶρα ληψόμενον διὰ τὴν συμβουλὴν ταύτην· οἱ δὲ ὑπώπτευνον καὶ τούτου ἔνεκα λέγειν ὥς μὴ πεζῇ ἰόντες τὴν Σινωπέων τι χώραν κακὸν ἐργάζοντο. Οἱ δ' οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι.

12. Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν εἶπεν·

«ὦ Σινωπεῖς, οἱ μὲν ἄνδρες ἡρηνται πορείαν ἦν ὑμεῖς συμβουλεύετε· οὕτω δὲ ἔχει· εἰ μὲν πλοῖα εἶσθαι μέλλει ἱκανά ὥς ἀριθμῷ ἓνα μὴ κατάλειπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς ἂν πλέομεν· εἰ δὲ μέλλομεν οἱ μὲν κατάλειπεσθαι, οἱ δὲ πλεῦσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίμεν εἰς τὰ πλοῖα.

13. Γινώσκομεν γάρ ὅτι ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυνάμεθ' ἂν καὶ σφάζεσθαι καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· εἰ δὲ που ἦιτονς τῶν πολεμίων ληφθήσμεθα, εὐδὴλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ εἰσόμεθα».

14. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Σινωπεῖς ἐκέλευον πέμπειν πρέσβεις. Καὶ πέμπουσι Καλλίμαχον Ἀρκάδα

καὶ Ἀρίστωνα Ἀθηναῖον καὶ Σαμόλαν Ἀχαιοόν. Καὶ οἱ μὲν ὤχοντο.

15. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Ξενοφάντι, ὁρᾶντι μὲν ὁπλίτας πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, ὁρᾶντι δὲ καὶ πελταστὰς πολλοὺς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ἱππέας δὲ καὶ μάλα ἤδη διὰ τὴν τριβὴν ἱκανοὺς, ὄντας δ' ἐν τῷ Πόντῳ, ἔνθα οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθῃ, καλὸν αὐτῷ ἔδοκε εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι πόλιν κατοικίσαντας.

16. Καὶ γενέσθαι ἂν αὐτῷ ἔδοκε μεγάλη, καταλογιζομένη τὸ τε αὐτῶν πλῆθος καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐβούλετο πρὶν τι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν Σιλανόν παρακαλέσας τὸν Κύρου μάντιν γενόμενον τὸν Ἀμπρακιώτην.

17. Ὁ δὲ Σιλανὸς δεδιὼς μὴ γένηται ταῦτα καὶ καταμείνῃ που ἢ στρατιά, ἐκφέρει εἰς τὸ στράτευμα λόγον ὅτι Ξενοφάν βούλεται καταμείναι τὴν στρατιάν καὶ πόλιν οἰκίσαι καὶ ἑαυτῷ ὄνομα καὶ δύναμιν περιποιήσασθαι.

18. Αὐτὸς δ' ὁ Σιλανὸς ἐβούλετο ὅ τι τάχιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικέσθαι οὗς γὰρ παρὰ Κύρου ἔλαβε τρισχίλιους δαρεικοὺς ὅτε τὰς δέκα ἡμέρας ἠλθίβευσε θυόμενος Κύρῳ, διεσεσφῶκει.

19. Τῶν δὲ στρατιωτῶν, ἐπεὶ ἤκουσαν, τοῖς μὲν ἔδοκε βέλτιστον εἶναι καταμείναι, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐ. Τιμασίῳν δὲ ὁ Δαρδανεὺς καὶ Θάραξ ὁ Βοιάτιος πρὸς ἐμπόρους τινὰς παρόντας τῶν Ἡρακλεωτῶν καὶ Σινωπέων λέγουσιν ὅτι εἰ μὴ ἐκποριοῦσι τὴν στρατιὰ μισθὸν ὥστε ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια ἐκπλέοντας, ὅτι

κινδυνεύσει μείναι τοσαύτη δύναμις ἐν τῷ Πόντῳ· βούλεται γὰρ Ξενοφών· καὶ ἡμᾶς παρακαλεῖ, ἐπειδὴν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότε εἰπεῖν ἐξαίφνης τῇ στρατιᾷ·

20. «Ἄνδρες, νῦν μὲν ὁράμεν ἡμῖς ἀπόρους ὄντας καὶ ἐν τῷ ἀπόλλω ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια καὶ οἰκαδε ἀπελθόντας ὄνῃσαι τι τοὺς οἶκον· εἰ δὲ βούλεσθε τῆς κύκλῳ χώρας περὶ τὸν Πόντον οἰκουμένης ἐκλεξάμενοι ὅποιον <ἂν> βούλησθε κατασχεῖν, καὶ τὸν μὲν ἐθέλοντα ἀπέναι οἰκαδε, τὸν δ' ἐθέλοντα μένειν αὐτοῦ, πλοῖα δ' ὑμῖν ἀφραστῖν, ὥστε ὅπῃ ἂν βούλησθε ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσσετε».

21. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔμποροι ἀπήγγελλον ταῖς πόλεσι· συνέπεμψε δ' αὐτοῖς Τιμασίῳν ὁ Δαρδανεύς· Εὐρύμαχόν τι τὸν Δαρδανέα καὶ Θάρακα τὸν Βοιάτιον τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐροῦντας. Σινωπεῖς δὲ καὶ Ἡρακλεῶται ταῦτα ἀκούσαντες πέμπουσι πρὸς τὸν Τιμασίῳνα καὶ κελεύουσι προστατῆσαι λαβόντα χρήματα ὅπως ἐκπλεύσῃ ἡ στρατιά.

22. Ὁ δὲ ἄσμενος ἀκούσας ἐν συλλόγῳ τῶν στρατιωτῶν ὄντων λέγει τάδε·

«Οὐ δεῖ προσέχειν μονή, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ τῆς Ἑλλάδος αὐδέν περὶ πλείονος ποιέσθαι. Ἀκοῶν δὲ τινος θύεσθαι ἐπὶ τούτῳ οὐδ' ὑμῖν λέγοντας.

23. Ὑπισχνοῦμαι δὲ ὑμῖν, ἂν ἐκπλήξετε, ἀπὸ νομηγνίας μισθοφορὰν παρέξειν κυζικηνὸν ἐκάστην τοῦ μηνός· καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν Τρωάδα, ἐνθεν καὶ εἰμι φηγάς, καὶ ὑπάρξει ὑμῖν ἡ ἐμὴ πόλις· ἐκόντες γὰρ με δέξονται.

24. Ἡγήσομαι δὲ αὐτὸς ἐγὼ ἐνθεν πολλὰ χρήματα λήψεσθε. Ἐμπειρὸς δὲ εἰμι τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Τρωάδος καὶ τῆς Φαρναβάζου ἀρχῆς πάσης, τὰ μὲν διὰ τὸ ἐκεῖθεν εἶναι, τὰ δὲ διὰ τὸ συνεστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ σὺν Κλεάρχῳ τε καὶ Δερκυλίδῃ·

25. Ἀναστάς αὖθις Θάραξ [ὁ Βοιάτιος], ὃς περὶ στρατηγίας Ξενοφῶντι ἐμάχετο, ἔφη·

«εἰ ἐξέλθοιεν ἐκ τοῦ Πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς Χερρόνησον· χώραν

καλὴν καὶ εὐδαίμονα ὥστε <ἐξεῖναι> τῇ βουλομένῃ ἐνοικεῖν, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ ἀπιέναι οἰκαδε. Γελστοὶν δὲ εἶναι ἐν τῇ Ἐλ-
λάδι οὗσης χώρας πολλῆς καὶ ἀφθόνης ἐν τῇ βαρβάρῳ μα-
στεδεῖν.

26. Ἔστε δ' ἄν, ἔρη, ἐκεῖ γένησθε, καὶ γὰρ καθάπερ Τιμασίαν
ἐπισχνοῦμαι ἡμῖν τὴν μισθοφοράν».

Ταῦτα δὲ ἔλεγεν εἰδὼς ὁ Τιμασίῳ οἱ Ἡρακλεῶ-
ται καὶ οἱ Σινωπεῖς ἐπισχνοῦντο ὥστε ἐκπλεῖν.

27. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τούτῳ εἰσὶν. Ἀναστάς δὲ
Φιλῆσιος καὶ Λύκαν οἱ Ἀχαιοὶ ἔλεγον ὥς δεινὸν
εἶη ἰδίᾳ μὲν Ξενοφῶντα πείθειν τε καταμένειν καὶ
θῦεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς [μὴ κοινούμενον τῇ στρατιῇ],
εἰς δὲ τὸ κοινὸν μηδὲν ἀγορεύειν περὶ τούτων. Ὡστε
ἠναγκάσθη ὁ Ξενοφῶν ἀναστῆναι καὶ εἰπεῖν τὰδε·

28. «Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ἴσθαι μὲν ὥς ὁράτε ὅποσα δένανται καὶ
ἑπὲρ ἑμῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ὅπως ταῦτα τυγχάνω καὶ λέγων καὶ
νοῶν καὶ πράττων ὅποια μέλλει ἡμῖν τε κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔσε-
σθαι καὶ ἐροῖ. Καὶ νῦν ἐθνόμην περὶ αὐτοῦ τούτου εἰ ἄρῃον εἶη
ἄρχεσθαι λέγειν εἰς ὑμᾶς καὶ πράττειν περὶ τούτων ἢ παντάπασιν
μηδὲ ἀπτεσθαι τοῦ πράγματος.

29. Σιλανὸς δὲ μοι ὁ μάντις ἀπεκρίνατο τὸ μὲν μῆγιστον, τὰ
ἱερὰ καλὰ εἶναι· ἴδει γάρ καὶ ἐμὲ οὐκ ἀπειρον ὄντα διὰ τὰ αἰεὶ
παρεῖναι τοῖς ἱεροῖς· ἔλεξε δὲ ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς φαίνοντο τῆς δό-
λος καὶ ἐπιβουλῆς ἐμοί, ὥς ἄρα γιγνώσκων ὅτι αὐτὸς ἐπεβοῦλενε
διαβάλλειν με πρὸς ὑμᾶς. Ἐξήνεγκε γάρ τὸν λόγον ὥς ἐγὼ πράτ-
τειν τοιαῦτα διανοοίμην ἤδη οὐ πείσας ὑμᾶς.

30. Ἐγὼ δὲ εἰ μὲν ἑώραν ἀποροῦντας ὑμᾶς, τοῦτ' ἄν ἐσκόπον
ἄρ' οὐ ἂν γένοιτο ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν τὸν μὲν βουλόμε-
νον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ μὴ βουλόμενον, ἐπεὶ κτήσαιο ἱκανά
ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ οἰκείους ἀφελῆσαι τι.

31. Ἐπεὶ δὲ ὁρῶ ὑμῖν καὶ τὰ πλοῖα πέμποντας Ἡρακλεῶτας
καὶ Σινωπεᾶς ὥστε ἐκπλεῖν, καὶ μισθὸν ἐπισχνομένους ἡμῖν ἄν-
δρας ἀπὸ νοσηνίας, καλὸν μοι δοκεῖ εἶναι σφζομένους ἔνθα βο-
λόμεθα μισθὸν τῆς εὐπορίας λαμβάνειν, καὶ αὐτὸς τε παύσομαι ἐκεῖ-

της τῆς διανοίας, καὶ ὅποσοι πρὸς ἐμὲ προσῆσαν λέγοντες ὡς χρὴ ταῦτα πράττειν, παύεσθαι φημι χρῆναι.

32. Οὕτω γὰρ γινώσκω· ὁμοῦ μὲν ὄντες πολλοὶ ὥσπερ νυνὶ δοκεῖτε ἂν μοι καὶ ἐντιμοὶ εἶναι καὶ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια· ἐν γὰρ τῇ κρατεῖν ἐστὶ καὶ τὸ λαμβάνειν τὰ τῶν ἡττόνων· διασπασθέντες δ' ἂν καὶ κατὰ μικρὰ γενομένης τῆς δυνάμεως, οὐτ' ἂν τροφὴν δύναισθε λαμβάνειν οὔτε χαίροντες ἂν ἀπαλλάττεσθαι.

33. Δοκεῖ οὖν μοι ἄπερ ὑμῖν, ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἂν τις μέντοι ἀπολιπὼν ληφθῇ πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι πᾶν τὸ στρατόν, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικοῦντα. Καὶ ὅτε δοκεῖ, ἔρη ταῦτα, ἀράτω τὴν χεῖρα».

Ἀνέτειναν ἅπαντες.

34. Ὁ δὲ Σιλιανὸς ἐβόα, καὶ ἐπεχειρεῖ λέγειν ὡς δίκαιον εἶη ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. Οἱ δὲ στρατιῶται οὐκ ἠνείχοντο, ἀλλ' ἠπειλοῦν αὐτῷ ὅτι εἰ λήφοντα ἀποδιδράσκοντα, τὴν δίκην ἐπιθήσειεν.

35. Ἐντείθεν ἐπεὶ ἔγνωσαν οἱ Ἡρακλεῶται ὅτι ἐκπλεῖν δεδογμένον εἶη καὶ Ξενοφῶν αὐτὸς ἐπεφηφικῶς εἶη, τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι, τὰ δὲ χρήματα ἃ ὑπέσχοντο Τηρασίωνι καὶ Θάρακι ἐψευσμένοι ἦσαν [τῆς μισθοφορᾶς].

36. Ἐνταῦθα δὲ ἐκπεπληγμένοι ἦσαν καὶ ἐδέδισαν τὴν στρατιάν οἱ τὴν μισθοφορὰν ὑπεσχημένοι. Παραλαβόντες οὖν οὗτοι καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς οἷς ἀνεκεκοίνωντο ἃ πρὸςθεν ἔπραττον, πάντες δ' ἦσαν πλὴν Νέανος τοῦ Ἀσιναίου, ὃς Χειρισόφῳ ὑπεστρατήγει, Χειρίσοφος δὲ οὕτω παρῆν, ἔρχονται πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ λέγουσιν ὅτι μεταμέλῃσι αὐτοῖς, καὶ δοκοῖη κράτιστον εἶναι πλεῖν εἰς Φᾶσιν, ἐπεὶ πλοῖα ἐστὶ, καὶ κατασχεῖν τὴν Φασιανῶν χώραν.

37. Αἰήτου δὲ υἱοῦς ἐτύγχανε βασιλεύων αὐτῶν. Ξενοφῶν δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων

εἴποι εἰς τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες, ἔφη, εἰ βούλεσθε, λέγετε. Ἐνταῦθα ἀποδείκνυνται Τιμασίαν ὁ Δαρδανεὺς γνώμην οὐκ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς αὐτοῦ ἑκαστον λοχαγοὺς πρῶτον πειράσθαι πείθειν. Καὶ ἀπελθόντες ταῦτ' ἐποιοῦν.

Ζ'. Ταῦτα οὖν οἱ στρατιῶται ἀνεπύθοντο ταραττόμενα. Καὶ ὁ Νέων λέγει ὥς Ξενοφῶν ἀναπεπειακῶς τοὺς ἄλλους στρατηγούς διανοεῖται ἄγειν τοὺς στρατιώτας ἐξαπατήσας πάλιν εἰς Φάσιν.

2. Ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται χαλεπῶς ἔφερον, καὶ σύλλογοι ἐγίνοντο καὶ κύκλοι συνίσταντο, καὶ μᾶλα φοβεροὶ ἦσαν μὴ ποιήσειαν οἷα καὶ τοὺς τῶν Κόλχαν κήρυκας ἐποίησαν καὶ τοὺς ἀγορανόμους· [ὅσοι μὴ εἰς τὴν θάλατταν κατέφυγον κατελεύσθησαν].

3. Ἐπὶ δὲ ἡσθάνετο Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ ὥς τάχιστα συναγαγεῖν αὐτῶν ἀγοράν, καὶ μὴ εἶσαι συλλεγῆναι αὐτοράτους· καὶ ἐκέλευσε τὸν κήρυκα συλλέξαι ἀγοράν.

4. Οἱ δ' ἐπεὶ τοῦ κήρυκος ἤκουσαν, συνέδραμον καὶ μᾶλα ἐτοίμωζ. Ἐνταῦθα Ξενοφῶν τῶν μὲν στρατηγῶν οὐ κατηγόρει, ὅτι ἦλθον πρὸς αὐτόν, λέγει δὲ ὧδε·

5. Ἐγὼ τινὰ διαβάλλειν, ὦ ἄνδρες, ἐμὲ ὥς ἐγὼ ἄρα ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φάσιν. Ἀκούσατε οὖν μου πρὸς θεῶν, καὶ εἰάν μὲν ἐγὼ φαίνομαι ἀδικεῖν, οὐ χρεῖ με ἐνθένδε ἀπελθεῖν πρὶν ἢν δῶ δίκην· ἂν δ' ὑμῖν φαίνωνται ἀδικεῖν οἱ ἐμὲ διαβάλλοντες, οὕτως αὐτοῖς χρήσθε ὥσπερ ἄξιον.

6. Ὑμεῖς, δὲ, ἔφη, ἴστε δίπον θένει ἥλιος ἀνίσχει καὶ ὅπον δέεται, καὶ ὅτι εἰάν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλῃ ἵεναι, πρὸς ἱσπεράν δεῖ πορεύεσθαι· ἦν δὲ τις βούληται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοῦρπάλιν πρὸς ἡμᾶς. Ἐστὶν οὖν ὅστις τοῦτο ἂν δύναιτο ὑμᾶς ἐξα-

πατήσαι ὥς ἥλιος ἔνθεν μὲν ἀνίσχει, δύεται δὲ ἐνταῦθα, ἐνθα δὲ δύεται, ἀνίσχει δ' ἐντεῦθεν;

7. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ἐπύστασθε ὅτι βορέας μὲν ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δὲ εἰς αὐτὴν Φάσιν, καὶ λέγεται, ὅταν βορρᾶς πνέῃ, ὥς καλοὶ πλοῖοι εἰσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτ' οὖν ἔστιν ὅπως τις ἂν ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ ὥστε ἐμβαίνειν ὑπὸ ταν νότος πνέῃ;

8. Ἀλλὰ γὰρ ὅποταν γαλήνη ἦ ἐμβριθὴς οὐκοῦν ἐγὼ μὲν ἐν ἐνὶ πλοίῳ πλεῖσσομαι, ὑμεῖς δὲ τοῖς ἁπλοῦστον ἐν ἐκάτον, πῶς ἂν οὖν ἐγὼ ἢ βιασαίμην ὑμᾶς σὺν ἐμοὶ πλεῖν μὴ βουλομένους ἢ ἐξαπατήσας ἀγορεύω;

9. Ποιῶ δ' ὑμᾶς ἐξαπατηθέντας καὶ γοητευθέντας ὑπ' ἐμοῦ ἔκειν εἰς Φάσιν; καὶ δὴ ἀποβαίνομεν εἰς τὴν χώραν; γινώσσεσθε δή ποτε ὅτι οὐκ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐστέ; καὶ ἐγὼ μὲν ἔσομαι ὁ ἐξηπατηκῶς εἰς, ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξηπατημένοι ἐγγυὲς μυρίων ἔχοντες ὅπλα. Πῶς ἂν σὺν ἀνὴρ μᾶλλον δοίῃ δίκην ἢ οὕτω περὶ αὐτοῦ τε καὶ ὑμῶν βουλευόμενος;

10. Ἀλλ' οὗτοι εἰσιν οἱ λόγοι ἀνδρῶν καὶ ἡλιθίων κάμοι φθονούντων, ὅτι ἐγὼ ὑπ' ὑμῶν τιμῶμαι. Καίτοι οὐ δικαίως γ' ἂν μοι φθονοῖεν; τίνα γὰρ αὐτῶν ἐγὼ καλέω ἢ λέγειν εἰ τις τι ἀγαθὸν δύνανται ἐν ὑμῖν, ἢ μάχεσθαι εἰ τις ἐθέλει ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ ἐαυτοῦ, ἢ ἐργηγορῆσαι περὶ τῆς ὑμετέρας ἀσφαλείας ἐπιμελούμενος; τί γὰρ, ἄρχοντας αἰρουμένων ὑμῶν, ἐγὼ τινα ἐμποδῶν εἰμι; παρήμι, ἀρχεῖται; μόνον ἀγαθὸν τι ποιῶν ὑμᾶς φανείσθω.

11. Ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ περὶ τούτων τὰ εἰρημένα; εἰ δὲ τις ὑμῶν ἢ αὐτὸς ἐξαπατηθῆναι ἂν οἶεται ταῦτα ἢ ἄλλον [ἐξαπατήσαι ταῦτα], λέγων διδασκέτω.

12. Ὅταν δὲ τούτων ἄλλας ἔχητε, μὴ ἀπέλθῃτε πρὶν ἂν ἀκούσῃτε οἷον ὁρῶν ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχόμενον πρᾶγμα; ὃ εἰ ἐπεισι καὶ ἔσται οἷον ὑποδείκνυσιν, ὥρα ἡμῖν βουλεύεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν μὴ κάκιστοί τε καὶ αἰσχιστοὶ ἄνδρες ἀποφαινόμεθα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων καὶ φίλων καὶ πολέμιων.

13. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ στρατιῶται ἐθαύμασαν τε ὃ τι εἶη καὶ λέγειν ἐκέλευον. Ἐκ τούτου ἀρχεται πάλιν.

«Επίστασθέ ποιν ὅτι χαρρία ἦν ἐν τοῖς ὄρεσι βαρβαρικά, φύλια τοῖς Κερασσούντιοις, ὅθεν κατιόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπώλουν ἡμῖν καὶ ἄλλα ὧν εἶχον, δοκοῦσι δέ μοι καὶ ἑμὲν τινες εἰς τὸ ἐγγυτάτω χαρρίον τοῦτων ἐλθόντες ἀγοράσαντες τι πάλιν ἀπελθεῖν.

14. Τοῦτο καταμαθὼν Κλεάρετος ὁ λοχαγὸς ὅτι καὶ μικρὸν εἴη καὶ ἀφύλακτον διὰ τὸ φύλιον νομᾶζειν εἶναι, ἔρχεται ἐπ' αὐτοῦ τῆς νυκτὸς ὡς πορθήσων, οὐδενὶ ἡμῶν εἰπών.

15. Διενερόητο δέ, εἰ λάβοι τὸδε τὸ χαρρίον, εἰς μὲν τὸ στρατεύμα μηκέτι ἐλθεῖν, εἰς βράς δέ εἰς πλοῖον ἐν ᾧ ἐτέγγαλλον οἱ ἀσκήριοι αὐτοῦ παραπλέοντες, καὶ ἐνθήμερος εἴ τι λάβοι, ἀποπλέων οἴχεσθαι ἔξω τοῦ Πόντου. Καὶ ταῦτα συνωμολόγησαν αὐτῷ οἱ ἐκ τοῦ πλοῖου ἀσκήριοι, ὡς ἐγὼ νῦν αἰσθάνομαι.

16. Παρακαλέσας οὖν ὅπως ἐπειθεν ἔγρεν ἐπὶ τὸ χαρρίον. Παρενόμενον δ' αὐτὸν φάνει ἡμέρα γενομένη, καὶ συστάντες οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἰσχυρῶν τόπων βάλλοντες καὶ παίοντες τὸν τε Κλεάρετον ἀποκτείνουσι καὶ τῶν ἄλλων συχνούς, οἱ δέ τινες καὶ εἰς Κερασσούντα αὐτῶν ἀποχωροῦσιν.

17. Ταῦτα δ' ἦν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἡμεῖς δεῦρ' ἐξωρμῶμεν περὶ τῶν δὲ πλεόντων ἐπὶ τινὲς ἴσαν ἐν Κερασσούντι, οὕτω ἀνηγμένοι. Μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ Κερασσούντιοι λέγουσιν, ἀρκενοῦνται τῶν ἐκ τοῦ χαρρίου τρεῖς ἄνδρες τῶν γεραιτέρων πρὸς τὸ κοινὸν τὸ ἡμίτερον χρίζοντες ἐλθεῖν.

18. Ἐπεὶ δ' ἡμῶς οὐ κατέλαβον, πρὸς τοὺς Κερασσούντιους ἔλεγχον ὅτι θαρμάζουσιν τί ἡμῖν δόξειεν ἐλθεῖν ἐπ' αὐτοὺς. Ἐπεὶ μὲντοι σφεῖς λέγουσι, ἔφρασαν, ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ γένοιτο τὸ πρᾶγμα, ἰδεσθαι τε αὐτοὺς καὶ μέλλειν ἐνθάδε πλεῖν, ὡς ἡμῖν λέξαι τὰ γενομένα καὶ τοὺς νεκροὺς κελεῖν αὐτοὺς θάπτειν λαθόντας.

19. Τῶν δ' ἀποφρογόντων τινὰς Ἑλλήνων τεχνεῖν ἐπὶ ὄντας ἐν Κερασσούντι αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρβάρους ὅποι ἴοιεν αὐτοὶ τε ἐτόλμησαν βάλλειν τοῖς λίθοις καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. Καὶ οἱ ἄνδρες ἀποθνήσκουσι τρεῖς ὄντες οἱ ἀρέσθεις καταλευσθέντες.

20. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἔρχονται πρὸς ἡμῶς οἱ Κερασσούντιοι καὶ λέγουσι τὸ πρᾶγμα· καὶ ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἀκούσαντες ἰχθύομεθα τε τοῖς γεγενημένοις καὶ ἐβουλευόμεθα σὺν τοῖς Κερασσούντιοις ὅπως ἂν ταφείησαν οἱ τῶν Ἑλλήνων νεκροί.

21. Συγκαθήμενοι δ' ἐξωθεν τῶν ὀπλῶν ἐξαίρνης ἀκούομεν θαρβόθου πολλοῦ, Παῖε παῖε, βάλλε βάλλε, καὶ τάχα δὴ ὀρώμεν πολλοὺς προζέοντας λίθους ἔχοντας ἐν ταῖς χερσὶ, τοὺς δὲ καὶ ἀναιρουμένους.

22. Καὶ οἱ μὲν Κερασούντιοι, ὥς δὴ καὶ ἑωρακότες τὸ παρ' ἐαυτοῖς πρᾶγμα, δεισάντες ἀποχωροῦσι πρὸς τὰ πλοῖα. Ἦσαν δὲ νῆ Δία καὶ ἡμῶν οἱ ἐδεισαν.

23. Ἐγὼ γε μὴν ἦλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἡρώτων ὃ τί ἐστί τὸ πρᾶγμα. Τῶν δὲ ἦσαν μὲν οἱ οὐδὲν ἠῶσαν, ὅμως δὲ λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν. Ἐπεὶ δὲ εἶδοι τι ἐπέτυχον, λέγει μοι ὅτι οἱ ἀγορανόμοι δεινότατα ποιοῦσι τὸ στράτευμα.

24. Ἐν τούτῳ τις ὀρᾷ τὸν ἀγορανόμον Ζίλῆαρχον πρὸς τὴν θάλασσαν ἀποχωροῦντα, καὶ ἀνέκραγεν· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν, ὥσπερ ἢ σὸς ἀγρίου ἢ ἐλάφου φανέντος ἵενται ἐπ' αὐτόν.

25. Οἱ δ' αὖ Κερασούντιοι ὡς εἶδον ὁρμῶντας καθ' αὐτοὺς, σαφῶς νομιζόντες ἐπὶ σφῶς ἵεσθαι, φεύγουσι δρόμῳ καὶ ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Συντιζέουσιν δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινες, καὶ ἐπνίγεται ὅστις νεῖν μὴ ἐτύγχανεν ἐπιστάμενος.

26. Καὶ τοὺτους τί δοκεῖτε; ἡμίκουν μὲν οὐδέν, ἐδεισαν δὲ μὴ λήττα τις ὥσπερ κισὴν ἡμῖν ἐμπεπτῶκοι. Εἰ οὖν ταῦτα τοιαῦτα ἔσται, θεάσασθε οὔα ἢ κατὰστασις ἡμῖν ἔσται τῆς στρατιάς.

27. Ὑμεῖς μὲν οἱ πάντες οὐκ ἔσεσθε κήριοι οὔτε ἀνελέσθαι πόλεμον φ' ἂν βούλησθε οὔτε καταλῦσαι, ἰδίᾳ δὲ ὁ βουλούμενος ἄξει στράτευμα ἐφ' ὃ τι ἂν θέλῃ. Κἂν τινες πρὸς ὑμᾶς ἴωσι πρέσβεις ἢ εἰρήνης δεόμενοι ἢ ἄλλου τινός, κατακανόντες τοῦτους οἱ βουλόμενοι ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν λόγων μὴ ἀκοῦσαι τῶν πρὸς ὑμᾶς ἰόντων.

28. Ἐπειτα δὲ οὗς μὲν ἂν ὑμεῖς ἀπαντες ἐλησθε ἄρχοντας, ἐν οὐδεμῇ χώρᾳ ἔσονται, ὅστις δὲ ἂν ἐαυτὸν ἐληται στρατηγὸν καὶ ἐθέλῃ λέγειν, Βάλλε βάλλε, οὗτος ἔσται ἱκανὸς καὶ ἄρχοντα κατακαθεῖν καὶ ἰδιώτην ὃν ἂν ὑμῶν ἐθέλῃ ἄκριτον, ἦν ὡσιν οἱ πεισόμενοι αὐτῷ, ὥσπερ καὶ νῦν ἐγένετο.

29. Οἷα δὲ ὑμῖν καὶ διαπεπράχασιν οἱ αὐθαίρετοι οὗτοι στρατηγοὶ σκέψασθε. Ζίλῆαρχος μὲν ὁ ἀγορανόμος εἰ μὲν ἀδίκει ὑμᾶς, σίχεται ἀποπλῆων οὐ δοῦς ὑμῖν δίκην· εἰ δὲ μὴ ἀδίκει, φεύγει ἐκ τοῦ στρατεύματος δέισας μὴ ἀδίκως ἄκριτος ἀποθάνῃ.

30. Οἱ δὲ καταλεύσαντες τοὺς πρέσβεις διεπράξαντο ἡμῖν μόνοις μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς Κερασσοῦντα μὴ ἀσφαλὲς εἶναι μὴ σὺν ἰσχύϊ ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δὲ νεκροὺς οὐκ πρόσθεν αὐτοῖς οἱ κατακαίνοντες ἐκέλευον θάπτειν, τοῦτον δὲ διεπράξαντο μηδὲ σὺν κηρυκεῖν εἶναι ἀσφαλὲς εἶναι ἀνελθεῖν. Τίς γάρ ἐθελήσει κήρυξ ἵνα κήρυκας ἀλεκτονῶς; Ἄλλ' ἡμεῖς Κερασσοῦντιων θάψαι αὐτοὺς ἐδείχθημεν.

31. Εἰ μὲν οὖν ταῦτα καλῶς ἔχει, δοξάτω ἡμῖν, ἵνα ὡς τοιούτων εὐομένων καὶ φυλακῇ ἰδίᾳ ποιῇ τις καὶ τὰ ἑρηνικά ὑπερδέξια περῶται ἔχων σκηνοῦν.

32. Εἰ μὲντοι ἡμῖν δοκεῖ θηρίων, ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων εἶναι τὰ τοιαῦτα ἔργα, σκοπεῖτε παύλῳ τινα αὐτῶν· εἰ δὲ μή, πρὸς Διὸς πάς ἢ θεοῖς θύσομεν ἡδὲ καὶ ποιοῦντες ἔργα ἀσεβῆ, ἢ πολεμίοις πῶς μαχοῦμεθα, ἢ ἁλλήλοισι κατακαίνομεν;

33. Πόλις δὲ φίλια τίς ἡμῶς δέζεται, ἥτις ἂν ὁρᾷ τοσαύτην ἀνομίαν ἐν ἡμῖν; ἀγοράν δὲ τίς ἄξει θαρρῶν, ἢν περὶ τὰ μέγιστα τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντες φανώμεθα; οὐ δὲ διὰ πάντων οἰόμεθα τεύξεσθαι ἐπαινόν, τίς ἂν ἡμῶς τοιούτους ὄντας ἐπαινήσειεν; Ἥμεῖς μὲν γάρ οἶδ' ὅτι πονηροὺς ἂν φαιήμεν εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας.

34. Ἐκ τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον τοὺς μὲν τούτων ἄρξαντας δοῦναι δίκην, τοῦ δὲ λοιποῦ μηκέτι ἐξεῖναι ἀνομίας ἄρξαι· εἰ δὲ τις ἄρξῃ, ἄγεσθαι αὐτοὺς ἐπὶ θανάτῳ· τοὺς δὲ στρατηγοὺς εἰς δίκας πάντας καταστήσαι· εἶναι δὲ δίκας καὶ εἰ τι ἄλλο τις ἡδίκητο ἐξ οὗ Κῦρος ἀπέθανε· δικαστάς δὲ τοὺς λοχαγοὺς ἐποιήσαντο.

35. Παραينوῦντος δὲ Ξενοφάντος καὶ τῶν μάντεων συμβουλευόντων ἔδοξε καθῆραι τὸ στράτευμα. Καὶ ἐγένετο καθαρμός.

Η'. Ἐδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ παρεληλυθότος χρόνου. Καὶ διδόντων Φιλίσιος μὲν ἄφλε καὶ Ξανθικλῆς τῆς φυλακῆς τῶν γαυλικῶν χρημάτων τὸ μείωμα εἴκοσι μνᾶς, Σοφαίνετος δὲ, ὅτι αἰρεθεῖς ** κατημέλει, δέκα μνᾶς. Ξενοφῶντος δὲ

κατηγορήσάν τινες φάσκοντες παίεσθαι ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὡς ὑβρίζοντος τὴν κατηγορίαν ἐποιοῦντο.

2. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν πρῶτον λέξαντα ποῦ καὶ ἐπλήγη. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο,
«Ὅπου καὶ ῥίγει ἀπαλλύμεθα καὶ χιὼν πλείστη ἦν».

3. Ὁ δὲ εἶπεν·

«Ἀλλὰ μὴν χειμῶνός γε ὄντος οἶου λέγεις, σίτον δὲ ἐπιλελοιπότες, οἶνου δὲ μὴδ' ὀσφραίνεσθαι παρόν, ὑπὸ δὲ πόνων πολλῶν ἀπαγορευόντων, πολεμίων δὲ ἐπομένων, εἰ ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ ὑβρίζον, ὁμολογῶ καὶ τῶν ὄντων ὑβριστότερος εἶναι, οἷς φασιν ὑπὸ τῆς ὑβρεως κόπον οὐκ ἐγγίγνεσθαι.

4. Ὅμως δὲ καὶ λέξον, ἔφη, ἐκ τίνος ἐπλήγης. Πότερον ἦτον τί σε καὶ ἐπεί μοι οὐκ ἐδίδους ἔπαιον; ἀλλ' ἀπήτον; ἀλλὰ μεθύων ἐπαρήνησα;»

5. Ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν, ἐπῆρετο αὐτὸν εἰ ὀπλιτεύοι. Οὐκ ἔφη· πάλιν εἰ πελτάζοι. Οὐδὲ τοῦτ' ἔφη, ἀλλ' ἡμίονον ἐλαύνειν ταχθεὶς ὑπὸ τῶν συσκήνων ἐλεύθερος ᾶν.

6. Ἐνταῦθα δὴ ἀναγιννώσκει αὐτὸν καὶ ἦρετο·

«Ἢ σὺ εἰ ὁ τὸν κάρνοντα ἀγαγών;»

«Ναὶ μὰ Δί', ἔφη· σὺ γάρ ἠνάγκαζες· τὰ δὲ τῶν ἑμῶν συσκήνων σκευὴ διέρριψας.»

7. «Ἀλλ' ἡ μὲν διάρριψις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τοιαύτη τις ἐγένετο. διέδωκα ἄλλοις ἄγειν καὶ ἐκέλευσα πρὸς ἐμὲ ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀπολαβάν ἅπαντα σὺ ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐμοὶ ἀπέδειξας τὸν ἄνδρα. Οἷον δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο ἀκούσατε, ἔφη· καὶ γὰρ ἄξιον.

8. Ἀνὴρ κατελείπετο διὰ τὸ μηκέτι δύνασθαι πορεύεσθαι. Καὶ ἐγὼ τὸν μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐχίγνασκον ὅτι εἰς ἡμῶν εἴη· ἠνάγκασα δὲ σὲ τοῦτον ἄγειν, ὥς μὴ ἀπώλοιτο· καὶ γὰρ, ὥς ἐγὼ οἶμαι, πολέμοιο ἡμῖν ἐφείποντο».

9. Συνέφη τοῦτο ὁ ἄνθρωπος.

«Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ προέπεινέ με, καταλαμβάνω αὐτὴς σὺν τοῖς ὀπισθορῦλαξι προσιὼν βόθρον ὀρύττοντα ὡς κατορῶντα τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιστάς ἐπήγουν σε.

10. Ἐπεὶ δὲ παρεστηκότων ἡμῶν συνέκαμη τὸ σκέλος ἀνὴρ, ἀνέκραγον οἱ παρόντες ὅτι ἕξ ἄνθρωποι, σὺ δ' εἶπας· Ὅποσα γε βούλεται ὡς ἔγωγε αὐτὸν οὐκ ἄξιον. Ἐνταῦθα ἔπαισά σε· ἀληθὴ λέγεις· ἔδοξας γάρ μοι εἶδόντι ἐοικέναι ὅτι ἕξ ἦς.

11. «Τί οὖν; ἔφη, ἡττόν τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ ἐγὼ σοὶ ἀπέδειξα πειτόν;»

«Καὶ γὰρ ἡμεῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάντες ἀποθανοῦμεθα· τοῦτον οὖν ἕνεκα ζώντας ἡμᾶς δεῖ κατορυχθῆναι;»

12. Τοῦτον μὲν ἀνέκραγον ὡς ὀλίγας παῖσειεν· ἄλλους δ' ἐκέλευε λέγειν διὰ τί ἕκαστος ἐπλήγη.

13. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνίσταντο, αὐτὸς ἔλεγεν·

«Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ὁμολογῶ παῖσα διὴ ἄνδρας ἕνεκεν ἀταξίας ὅσοις σφίζεσθαι μὲν ἵρκει δι' ὧν ἐν τάξει τε ἰόντων καὶ μαχομένων ὅπου δεοί, αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς τάξεις προθέοντες ἀρπάζειν ἤθελον καὶ ἡμῶν πλεονεκτεῖν. Εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιούμεν, ἅπαντες ἂν ἀπολώμεθα.

14. Ἦδη δὲ καὶ μαλακίζομένον τινα καὶ οὐκ ἐθέλοντα ἀνίστασθαι, ἀλλὰ προίεμενον αὐτὸν τοῖς πολεμοῖς καὶ ἔπαισα καὶ ἐβιάσαμην πορευέσθαι. Ἐν γὰρ τῇ ἰσχυρῇ χειμῶνι καὶ αὐτὸς ποτε ἀναμένων τινας συσκευαζομένους καθεζόμενος συχνὸν χρόνον κατέμαθον ἀναστὰς μόλις καὶ τὰ σκέλη ἐκτείνειν.

15. Ἐν ἐμαυτῷ οὖν πείραν λαβὼν ἐκ τούτου καὶ ἄλλον, ὅποτε ἴδοιμι καθήμενον καὶ βλαβερόντα, ἤλαννον· τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ ἀνδρῖζεσθαι παρεῖχε θερμασίαν τινα καὶ ὑγρότητα, τὸ δὲ καθῆσθαι καὶ ἡσυχίαν ἔχειν ἐφ' ὧν ὑπουργὸν ὃν τῷ τε ἀποπήγνυσθαι τὸ αἷμα καὶ τῷ ἀποσιπῆσθαι τοὺς τῶν ποδῶν δακτύλους, ἅπερ πολλοὺς καὶ ἡμεῖς ἴστε παθόντας.

16. Ἄλλον δὲ γε ἰσως ἀπολειπόμενόν σου διὰ ραστήντην καὶ καλόντα καὶ ἡμᾶς τοὺς πρόσθεν καὶ ἡμᾶς τοὺς ὀπισθεν πορευέσθαι ἔπαισα πῶς, ὅπως μὴ λόγῃ ὑπὸ τῶν πολεμίων παιδοῖτο.

17. Καὶ γὰρ οὖν νῦν ἔξεσιν αὐτοῖς σωθῆσιν, εἰ τι ἐπ' ἐμοῦ ἔπαθον παρὰ τὸ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. Εἰ δ' ἐπὶ τοῖς πολεμοῖς ἐγένοντο, τί μέγα ἂν οὕτως ἔπαθον ὅτου δίκην ἂν ἡξιῶν λαμβάνειν, ἀπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος·

18. εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῇ ἐκόλασά τινα, ἀξιῶ ἐπέχειν δίκην οἴαν καὶ

γονεῖς υἱοῖς καὶ διδάσκαλοι παισὶ καὶ γὰρ οἱ ἰατροὶ κάουσι καὶ τέμνουσιν ἕπ' ἀγαθῇ.

19. εἰ δὲ ἔθρει νομίζετε με ταῦτα πράττειν, ἐνθυμήθητε ὅτι νῦν ἐγὼ θαρρῶ σὺν τοῖς θεοῖς μᾶλλον ἢ τότε καὶ θρασύτερός τιμῶ νῦν ἢ τότε καὶ οἶνον πλείω πίνειν, ἀλλ' ὅμως οὐδένα παῖδ' ἐν τέθεικα γὰρ ὁρῶ ὑμᾶς.

20. Ὅταν δὲ χειμῶν ἢ καὶ θάλαττα μεγάλη ἐπιφέρηται, οὐχ ὁρᾶτε ὅτι καὶ νεύματος μόνου ἕνεκα χαλεπαίνει μὲν πρῶτος τοῖς ἐν πρῶτῳ, χαλεπαίνει δὲ καὶ κενονήτης τοῖς ἐν τρίτῳ; ἱκανὰ γὰρ ἐν τῷ τοιοῦτῳ καὶ μικρὰ ἁμαρτηθέντα πάντα συνεπιτρίψαι.

21. Ὅτι δὲ δικαίως ἔπαιον αὐτοὺς καὶ ὑμεῖς κατεδικάσατε· ἔχοντες ξίφη, οὐ ψήφους, παρέστατε, καὶ ἐξῆν ὑμῖν ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, εἰ ἐβοῦλεσθε· ἀλλὰ μὴ Δία οὔτε τοῦτοισι ἐπικουρεῖτε οὔτε σὺν ἑμοὶ τὸν ἀτακτοῦντα ἐπαίετε.

22. Τοιγαροῦν ἐξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν ὑβρίζειν ἰδόντες αὐτοὺς. Οἶμαι γάρ, εἰ ἐθέλετε σκοπεῖν, τοὺς αὐτοὺς εὐρίσσετε καὶ τότε κακίστους καὶ νῦν ὑβριστάτους.

23. Βοσκοὺς γοῦν ὁ πῆκτης ὁ θετταλὸς τότε μὲν διεμάχετο ὥς κάμων ἀσπίδα μὴ φέρειν, νῦν δὲ, ὥς ἀκούω, Κοττωριτῶν πολλοὺς ἴδῃ ἀποδέδκεν.

24. Ἦν οὖν σωφρονῆτε, τοῦτον τάναντία ποιήσετε ἢ τοὺς κῆνας ποιοῦσαν· τοὺς μὲν γὰρ κῆνας τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν ἡμέρας διδάσαι, τὰς δὲ νύκτας ἀφίαισι, τοῦτον δὲ, ἢν σωφρονῆτε, τὴν νύκτα μὲν διήσετε, τὴν δὲ ἡμέραν ἀρήσετε.

25. Ἀλλὰ γάρ, ἔφη, θαυμάζω ὅτι εἰ μὲν τινα ἔμπην ἀπὸ χθόρην, μέμνησθε καὶ οὐ σιωπάτε, εἰ δὲ τῷ ἢ χειμῶνα ἐπεκοῦρησα ἢ πολέμῳ ἀπὸ πρῶτα ἢ ἀσθενούντι ἢ ἀποροῦντι συνεξεπόρισά τι, τούτων δὲ οὐδεὶς μέμνηται, οὐδ' εἰ τινα καλῶς τι ποιοῦντα ἐπὶ ἡμέρα, οὐδ' εἰ τινα ἀνδρα ὄντα ἀγαθὸν ἐτίμησα ὥς ἐδυνάμην, οὐδὲν τούτων μέμνησθε.

26. Ἀλλὰ μὲν καλὸν γε καὶ δίκαιον καὶ ὀσιον καὶ ἰδιον τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν μεμνῆσθαι.

Ἐκ τούτου μὲν δι' ἀνίσταντο καὶ ἀνεμύνησκον. Καὶ περιεχένετο ὥστε καλῶς ἔχειν.

BIBAIION Σ'

Α'. Ἐκ τούτου δὲ ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔζων, οἱ δὲ καὶ ληζόμενοι ἐκ τῆς Παρλαγονίας. Ἐκλάπενον δὲ καὶ οἱ Παρλαγόνες εὐ μάλα τοῖς ἀποσκεδαννυμένοις, καὶ τῆς νυκτὸς τοὺς πρόσσω σκηνοῦντας ἐπειρῶντο κακουργεῖν· καὶ πολεμικὰ τατα πρὸς ἀλλήλους εἶχον ἐκ τούτων.

2. Ὁ δὲ Κορύλας, ὃς ἐτύγχανε τότε Παρλαγονίας ἄρχων, πέμπει παρὰ τοὺς Ἑλληνας πρέσβεις ἔχοντας ἵππους καὶ στολὰς καλὰς, λέγοντας ὅτι Κορύλας ἔτοιμος εἴη τοῖς Ἑλληνας μὴ τι ἀδικεῖν μήτε ἀδικεῖσθαι.

3. Οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεκρίναντο ὅτι περὶ μὲν τούτων σὺν τῇ στρατιᾷ βουλευσονται, ἐπὶ ξένια δὲ ἐδέχοντο αὐτούς· παρεκάλεσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν οὓς ἐδόκουν δικαιοτάτους εἶναι.

4. Θύσαντες δὲ βοῦς τῶν αἰχμαλάτων καὶ ἄλλα ἱερεῖα εὐωχίαν μὲν ἀρκοῦσαν παρείχον, κατακεῖμενοι δὲ ἐν σκίμπροσιν ἐδείπνου, καὶ ἔπινον ἐκ κερατίνων ποτηρίων, οἷς ἐνετύγχανον ἐν τῇ χώρᾳ.

5. Ἐπεὶ δὲ σπονδαὶ τε ἐγένοντο καὶ ἐπαύανισαν, ἀνέστησαν πρῶτον μὲν Θράκες καὶ πρὸς αὐτὸν ἄρχισαντο σὺν τοῖς ὅπλοις καὶ ἦλλοντο ὑψηλὰ τε καὶ κούφως καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο· τέλος δὲ

ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει, ὥς πᾶσιν ἐδόκει [πεπληγέναι τὸν ἄνδρα]· ὁ δ' ἔπεσε τεχνικῶς παῶς.

6. Καὶ ἀνέκραγον οἱ Παφλαγόνες. Καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὄπλα τοῦ ἑτέρου ἐξήκει ἄδων τὸν Σιτάλκαν· ἄλλοι δὲ τῶν Θρακῶν τὸν ἕτερον ἐξέφερον ὡς τεθνηκότα· ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς.

7. Μετὰ τοῦτο Αἰνιᾶνες καὶ Μάγνητες ἀνέστησαν, οἱ ἄρχοντο τὴν καρπαίαν καλουμένην ἐν τοῖς ὅπλοις.

8. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ὀρχήσεως ἦν, ὁ μὲν παραθέμενος τὰ ὄπλα σπείρει καὶ ζευγηλατεῖ, πυκνὰ δὲ στρεφόμενος ὡς φοβούμενος, ληστής δὲ προσέρχεται· ὁ δ' ἐπειδὴν προΐδῃται, ἅπαντα ἀρπάσας τὰ ὄπλα καὶ μάχεται πρὸ τοῦ ζεύγους· καὶ οὗτοι ταῦτ' ἐποιοῦν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν· καὶ τέλος ὁ ληστής δῆσας τὸν ἄνδρα [καί] τὸ ζεῦγος ἀπάγει· ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν ληστήν· εἴτα παρὰ τοῦς βούς ζεύξας ὀπίσω τῷ χεῖρε δεδεμένον ἐλαύνει.

9. Μετὰ τοῦτο Μυσὸς εἰσῆλθεν ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἔχων πέλτην, καὶ τότε μὲν ὡς δύο ἀντιπατομένων μιμούμενος ἄρχετο, τότε δὲ ὡς πρὸς ἓνα ἐχρήτο ταῖς πέλταις, τότε δ' ἐδινεῖτο καὶ ἐξεκυβίστα ἔχων τὰς πέλτας, ὥστε ὄψιν καλὴν φαίνεσθαι.

10. Τέλος δὲ τὸ περσικὸν ἄρχετο· κρούων τὰς πέλτας καὶ ἄκλαζε καὶ ἐξανίστατο· καὶ ταῦτα πάντα ἐν ῥυθμῷ ἐποίει πρὸς τὸν αὐλόν.

11. Ἐπὶ δὲ τούτῳ [ἐπιόντες] οἱ Μαντινεῖς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρκάδων ἀναστάντες ἐξοπλισάμενοι ὡς ἐδύναντο κάλλιστα ἦσαν τε ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν ἐνόπλιον ῥυθμὸν αὐλούμενοι καὶ ἐπαίνισαν καὶ

ᾠρχήσαντο ὥσπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς προσόδοις. Ὁρᾶντες δὲ οἱ Παφλαγόνες δεινὰ ἐποιοῦντο πάσας τὰς ᾠρχήσεις ἐν ὄπλοις εἶναι.

12. Ἐπὶ τούτοις ὁρᾶν ὁ Μυσοῦς ἐκπεπληγμένους αὐτοὺς, πείσας τῶν Ἀρκάδων τινὰ πεπαμένον ὀρχηστρίδα εἰσάγει ἐνσκευάσας ὥς ἐδύνατο κάλλιστα καὶ ἀσπίδα δοὺς κούφην αὐτῇ. Ἡ δὲ ᾠρχήσατο πυρρίχην ἐλαφρῶς.

13. Ἐνταῦθα κρότος ἦν πολὺς, καὶ οἱ Παφλαγόνες ἤροντο εἰ καὶ γυναῖκες συνεμάχοντο αὐτοῖς. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι αὐταὶ καὶ αἱ τρεψάμεναι εἶεν βασιλέα ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Τῇ μὲν νυκτὶ ταύτῃ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.

14. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ προσῆγον αὐτοὺς εἰς τὸ στρατεῦμα· καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις μῆτε ἀδικεῖν Παφλαγόνας μῆτε ἀδικεῖσθαι. Μετὰ τοῦτο οἱ μὲν πρέσβεις ᾤχοντο· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπειδὴ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῷ ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν Παφλαγονίαν.

15. Τῇ δ' ἄλλῃ ἀφικνοῦνται εἰς Σινώπην καὶ ὠρμίσαντο εἰς Ἀρμήνην τῆς Σινώπης. Σινωπεῖς δὲ οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, Μιλησίαν δὲ ἀποικοῖ εἰσιν. Οὗτοι δὲ ξένια πέμπουσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφίτων μὲν μεδίμνους τριςχιλίους, οἶνου δὲ κεράμια χίλια καὶ πεντακόσια.

16. Καὶ Χειρίσοφος ἐνταῦθα ἦλθε τριήρη ἔχων. Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται προεδόκων ἄγοντά τι σφίσιν ἥκειν· ὁ δ' ἦγε μὲν οὐδέν, ἀπήγγελλε δὲ ὅτι ἐπαινοίη αὐτοὺς καὶ Ἀναξίβιος ὁ ναύαρχος καὶ οἱ

ἄλλοι, καὶ ὅτι ὑποσχεῖτο Ἀναξίβιος, εἰ ἀφίκοιντο ἔξω τοῦ Πόντου, μισθοφορὰν αὐτοῖς ἔσσεσθαι.

17. Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἀρμίνῃ ἔμειναν οἱ στρατιῶται ἡμέρας πέντε. Ὡς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐδόκουν ἐγγυὲς γίνεσθαι, ἰδὼν μᾶλλον ἢ πρόσθεν εἰσῆει αὐτοῦς ὅπως ἂν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφικανταί.

18. Ἠγήσαντο οὖν, εἰ ἓνα ἔλαιντο ἄρχοντα, μᾶλλον ἂν ἢ πολυαρχίας οὔσης δύνασθαι τὸν ἓνα χρῆσθαι τῷ στρατεύματι καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ εἴ τι δέοι λανθάνειν, μᾶλλον ἂν κρύπτεσθαι, καὶ εἴ τι αὐτὸ δέοι φθάνειν, ἵπτον ἂν ὑστερίζειν· οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ δόξαν τῷ ἐνὶ περαίνεσθαι, ἂν τὸν δ' ἐμπροσθεν χρόνον ἐκ τῆς νυκτὸς ^{ἔπειτα} ἐπράττον πάντα οἱ στρατηγοί.

19. Ὡς δὲ ταῦτα διανοοῦντο, ἐτράποντο ἐπὶ τὸν Ξενοφῶντα· καὶ οἱ λοχαγοὶ ἔλεγον προσιώντες αὐτῷ ὅτι ἡ στρατιὰ οὕτω γινώσκει, καὶ εὖνοιαν ἐνδεκνύμενος ἕκαστος ἐπειθεν αὐτὸν ὑποστῆναι τὴν ἀρχήν.

20. Ὁ δὲ Ξενοφῶν τῇ μὲν ἐβούλετο πάντα, νομίζων καὶ τὴν τιμὴν μεῖζω οὕτως ἑαυτῷ γίνεσθαι πρὸς τοὺς φίλους καὶ εἰς τὴν πόλιν τοῦνομα μεῖζον ἀφίξεσθαι αὐτοῦ, τυχὸν δὲ καὶ ἀγαθοῦ τινὸς ἂν αἴτιος τῇ στρατιᾷ γενέσθαι.

21. Τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα ἐνθυμήματα ἐπῆρεν αὐτὸν ἐπιθυμεῖν αὐτοκράτορα γενέσθαι ἄρχοντα. Ὅποτε δ' αὐτὸ ἐνθυμοῖτο ὅτι ἀδύνατον μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ ὅπῃ τὸ μέλλον ἔξει, διὰ τοῦτο δὲ [καὶ] κίνδυνος εἴη καὶ τὴν προειργασμένην δόξαν ἀποβαλεῖν, ἠπορεῖτο.

22. Ἀπορουμένην δὲ αὐτῷ διακρίναι ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοῖς θεοῖς ἀνακοινῶσαι· καὶ παρασησά-

μενος δύο ἱερεῖα ἐθύετο τῷ Δαὶ τῷ βασιλεῖ, ὅςπερ αὐτῷ μαντευτὸς ἦν ἐκ ἀδελφῶν· καὶ τὸ ὄναρ δι' ἐπὶ τοῦτου τοῦ θεοῦ ἐχόμιζεν ἐφαρακέναι ὁ εἶδεν ὅτε ἦρχετο ἐπὶ τὸ δυνεπμελεῖσθαι τῆς στρατιάς καθίστασθαι.

23. Καὶ ὅτε ἐξ Ἐφέσου ἄρματο Κύρω συσταθήμενος, αἰτὸν ἀνεμνήσκετο αὐτῷ δεξιὸν φθειρόμενον, καθ' ὃν μόντοι, ὥνπερ ὁ μάντις <ὁ> προέμπλεν αὐτὸν ἔλεγεν ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς ἦ καὶ οὐκ ἰδιωτικός, καὶ ἐνδοξος, ἐπίπονος μόντοι· ἅ γὰρ ἄρνεα μάλιστα ἐπιτίθεσθαι τῷ αἰτῷ κατήνεον· οὐ μόντοι χρηματιστικὸν εἶναι τὸν οἰωνόν· ἅ γὰρ αἰτὸν πετόμενον μᾶλλον λαμβάνειν τὰ τιτὶ δαίδια.

24. Οὕτω δὲ θυομένῳ αὐτῷ διαφανῶς ὁ θεὸς αἰνεῖ μίτε προσδεῖσθαι τῆς ἀρχῆς μίτε εἰ αἰροῖντο ἀδέχεσθαι. Τοῦτο μὲν δὲ οὕτως ἐγένετο.

25. Ἡ δὲ στρατιὰ συνήλθε, καὶ πάντες ἔλεγον αἰρεῖσθαι· καὶ ἐπεὶ τοῦτο ἔδοξε, προυβάλλοντο αὐτόν. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει δῆλον εἶναι ὅτι αἰρήσονται αὐτόν, εἰ τις ἐπυληρίζοι, ἀνέστη καὶ ἔλεξε τάδε·

26. «Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ἦδομαι μὲν ἔφ' ἡμῶν τιμώμενος, εἴπερ ἄνθρωπός εἰμι, καὶ χάριν ἔχω καὶ εὐχομαι δοῦναι μοι τοὺς τοὺς αἰτίων πινος ἡμῖν ἀγαθοῦ γενέσθαι· τὸ μόντοι ἐμὲ προτιθέσθαι ἔφ' ἡμῶν ἄρχοντα Λακεδαιμονίου ἀνδρὸς παρόντος οὔτε αἰνῶν μοι δοκεῖ συμφέρον εἶναι, ἀλλ' ἦτιον ἂν διὰ τοῦτο τευχάσθαι, εἰ τι δέοισθε παρ' αὐτῶν· ἐμοὶ τε αὐτὸ οὐ πᾶν τι νομίζω σφαλές εἶναι τοῦτο.

27. Ὅρῳ γάρ ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύοντο πολεμοῦντες πρὶν ἐποιήσαν πάσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν Λακεδαιμονίους καὶ αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι.

28. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὁμολόγησαν, εὐθὺς ἐπάσαντο πολεμοῦν-
τες καὶ οὐκέτι πέρα ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. Εἰ οὖν ταῦτα
ὄραν ἐγὼ δοκοῖν ὅπου θεναιῖμην ἐνταυθ' ἄκυρον ποιεῖν τὸ
ἐκείνων ἀξίωμα, ἐκείνο ἐννοῶ μὴ λίαν ἂν ταχύ σαρφρονισθεῖν.

29. Ὁ δὲ ἑμεῖς ἐννοεῖτε ὅτι ἦτο· ἂν στάσις εἴη ἐνός ἄρ-
χοντος ἢ πολλῶν, εὖ ἴστε ὅτι ἄλλον μὲν ἐλόμενοι οὐχ εὐρίσσετε
ἐμὲ στασιάζοντα νομίζω γὰρ ὅστις ἐν πολέμῳ ἂν στασιάζειν
πρὸς ἄρχοντα, τοῦτον πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν στασιάζειν· ἐάν
δὲ ἐμὲ ἐλθῃ, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι εἰ τινα χερσὶν καὶ ὑμῖν καὶ
ἐμοὶ ἀχθόμενον».

30. Ἐπεὶ δὴ ταῦτα εἶπε, πολὺ πλείονες ἐξανί-
σταντο λέγοντες ὥς δέοι αὐτὸν ἄρχειν· Ἀγασίας
δὲ Στυμφάλιος εἶπεν ὅτι

«γελοῖον εἶναι, εἰ οὕτως ἔχον· ἢ ὀργιοῦνται Λακεδαιμόνιοι καὶ
ἐάν σὺνδεδιμένοι συνελθόντες μὴ Λακεδαιμόνιον συμπαύσαι
αἰρῶνται; ἐπεὶ εἰ οὕτως γε τοῦτο ἔχει, ἔφη, οὐδὲ λοχαγεῖται
ἔξεστιν, ὥς εἴκεν, ὅτι Ἀρκάδες ἐσμέν».

Ἐνταῦθα δὲ ὥς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου ἀν-
ρῶντες ῥύθησαν.

31. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐπεὶ ἑώρα πλείονος ἐνδέ-
χοντος παρελθὼν εἶπεν·

«Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὥς πάντῃ εἰδῆτε, ὁμνῶ ὑμῖν θεοὺς πά-
ντας καὶ πάσας, ἢ μὴ ἐγὼ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην ἡσθάνομαι
ἐθνότην εἰ βέλτιον εἴη ὑμῖν τε ἐμοὶ ἐπιτρέψαι ταύτην τὴν ἀρχήν
καὶ ἐμοὶ ὑποστήναι· καὶ μοι οἱ θεοὶ οὕτως ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐσημνῶναι
ὥστε καὶ ἰδιώτην ἂν γινῶναι ὅτι τῆς μοναρχίας ἀπέχεσθαι με δεῖ».

32. Οὕτω δὴ Χειρίσοφον αἰροῦνται. Χειρίσοφος
δ' ἐπεὶ ἡρέθη, παρελθὼν εἶπεν·

«Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν ἴστε ὅτι οὐδ' ἂν ἐγωγε ἐστασίαζον,
εἰ ἄλλον εἴλεσθε· Ξενοφῶντα μὲντοι, ἔφη, ὠνήσατε οὐχ ἐλόμενον
ὥς καὶ νῦν Δέξιππος ἡδὴ διέβαλλεν αὐτὸν πρὸς Ἀναξίβιον· ὅτι
ἐδύνατο καὶ μάλα ἐμοὶ αὐτὸν σιγάζοντος. Ὁ δ' ἔφη νομίζειν αὐ-
τὸν Τιμασίαν μᾶλλον ἄρχειν συνεθέλησαι Δαρδανεῖ ὄντι τοῦ
Κλεάρχου στρατεύματος ἢ ἑαυτῷ Λάκωνι ὄντι.

33. Ἐπεὶ μέντοι ἐμέ εἴλεσθε, ἔφη, καὶ ἐγὼ πειράσομαι ὅ τι ἂν δένωμαι ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιεῖν. Καὶ ὑμεῖς οὕτω παρασκευάζεσθε ὡς αὐρίον, ἐάν πλοῦς ἦ, ἀναξόμενον· ὁ δὲ πλοῦς ἔσται εἰς Ἡράκλειαν· ἀπαντας οὖν δεῖ ἐκεῖσε πειρᾶσθαι κατασχεῖν· τὰ δ' ἄλλα, ἐπειδὴν ἐκεῖσε ἔλθομεν, βουλευσόμεθα.

Β'. Ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραίᾳ ἀναγόμενοι πνεύματι ἔπλεον καλᾷ ἡμέρας δύο παρὰ γῆν. Καὶ [παραπλέοντες ἐθεάρουν τὴν τε Ἰασονίαν ἀκτὴν, ἐνθα ἡ Ἀργὴ λέγεται ὀρμίσασθαι, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ στόματα, πρῶτον μὲν τοῦ Θερμῶδοντος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἰριος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἀλυος, μετὰ τοῦτον τοῦ Παρθενίου· τοῦτον δὲ] παραπλεύσαντες ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν πόλιν ἐλληνίδα Μεγαρέων ἀποικον, οὔσαν δ' ἐν τῇ Μαριανδυνᾶν χάρᾳ.

2. Καὶ ὀρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρονήσῳ, ἐνθα λέγεται ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα καταβῆναι ἢ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύασι τῆς καταβάσεως τὸ βάθος πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια.

3. Ἐνταῦθα τοῖς Ἑλλήσιν οἱ Ἡρακλεῶται ξένια πέμπουσιν ἀλφίτων μεδίμνους τριςχιλίους καὶ οἶνον κεράμια διςχίλια καὶ βοῦς εἴκοσι καὶ οἷς ἑκατὸν. Ἐνταῦθα διὰ τοῦ πεδίου ρεῖ ποταμός Λύκος ὄνομα, εὖρος ὡς δύο πλέθρων.

4. Οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγέντες ἐβουλεύοντο τὴν λουτὴν πορείαν πότερον κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν χρὴ πορευθῆναι ἐκ τοῦ Πόντου. Ἀναστὰς δὲ Λύκων Ἀχαιοὺς εἶπε·

«Θαυμάζω μὲν, ὦ ἄνδρες, τῶν στρατηγῶν ὅτι οὐ πειρῶνται ἡμῶν ἐκπορίζειν αἰτηρέσιον· τὰ μὲν γὰρ ξένια οὐ μὴ γένηται τῇ στρατιᾷ τριῶν ἡμερῶν αἰτία· ὁπόθεν δ' ἐπαιτιασάμενοι πορευσόμεθα οὐκ ἔστιν, ἔφη. Ἐμοὶ οὖν δοκεῖ αἰτεῖν τοὺς Ἡρακλεῶτας μὴ ἔλαττον ἢ τριςχιλίους κυζικηνοὺς·

5. ἄλλος δ' εἶπε μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους· καὶ ἐλομένους πρέσβεις αὐτίκα μάλα ἡμῶν καθημένων πέμπειν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ εἰδέναι ὅ τι ἂν ἀπαγγέλλωσι, καὶ πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι».

6. Ἐντεῦθεν προυβάλλοντο πρέσβεις πρῶτον μὲν Χειρίσοφον, ὅτι ἄρχων ἦρητο· ἔστι δ' οἱ καὶ Ξενοφῶντα. Οἱ δὲ ἰσχυρῶς ἀπεμάχοντο· ἄμφοιν γὰρ ταῦτά ἐδόκει μὴ ἀναγκάζειν πόλιν ἑλληνίδα καὶ φιλίαν ὅ τι μὴ αὐτοὶ ἐθέλοντες διδοίεν.

7. Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐδόκουν ἀπρόθυμοι εἶναι, πέμπουσι Λύκωνα Ἀχαιὸν καὶ Καλλίμαχον Παρράσιον καὶ Ἀγασίαν Στυμφάλιον. Οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον τὰ δεδογμένα· τὸν δὲ Λύκωνα ἔφασαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ ποιήσοιεν ταῦτα.

8. Ἀκούσαντες δ' οἱ Ἡρακλεῶται βουλευέσεσθαι ἔφασαν· καὶ εὐθὺς τὰ τε χρήματα ἐκ τῶν ἀγρῶν συνήγρον καὶ τὴν ἀγορὰν εἰσω ἀνεσκεύασαν, καὶ αἱ πύλαι ἐκέκλειντο καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν ἄπλα ἐφαίνετο.

9. Ἐκ τούτου οἱ παράξαντες ταῦτα τοὺς στρατηγοὺς ἡτιᾶντο διαφθεῖρειν τὴν πρᾶξιν· καὶ συνίσταντο οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀχαιοί· προειστίηκει δὲ μάλιστα αὐτῶν Καλλίμαχός τε ὁ Παρράσιος καὶ Λύκαν ὁ Ἀχαιός.

10. Οἱ δὲ λόγοι ἦσαν αὐτοῖς ὥς αἰσχρὸν εἶη ἄρχειν Ἀθηναίων Πελοποννησίων καὶ Λακεδαιμόνιον, μηδεμίαν δύναμιν παρεχομένους εἰς τὴν στρατίαν, καὶ τοὺς μὲν πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους, καὶ ταῦτα τὴν σωτηρίαν σφῶν κατειργασμένων· εἶναι γὰρ τοὺς κατειργασμένους Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα οὐδὲν εἶναι—καὶ

Ἰν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ Ἀχαιοί — εἰ οὖν σωφρονοῖεν,

11. αὐτοὶ συστάντες καὶ στρατηγούς ἐλόμενοι ἑαυτῶν καθ' ἑαυτοὺς ἂν τὴν πορείαν ποιοῖντο καὶ περῶντο ἀγαθὸν τι λαμβάνειν.

12. Ταῦτ' ἔδοξε· καὶ ἀπολιπόντες Χειρίσοφον εἴτινες ἦσαν παρ' αὐτῷ Ἀρκάδες ἢ Ἀχαιοὶ καὶ Ξενοφῶντα συνέστησαν καὶ στρατηγούς αἰροῦνται ἑαυτῶν δέκα· τούτους δὲ ἐψηφίσαντο ἐκ τῆς νίκης ὅτι δοκοῖη τοῦτο ποιεῖν. Ἡ μὲν οὖν τοῦ παντός ἀρχὴ Χειρίσοφον ἐνταῦθα κατελύθη ἡμέρα ἑκτὴ ἢ ἑβδόμη ἀφ' ἧς ἡρέθη.

13. Ξενοφῶν μέντοι ἐβούλετο κοινῇ μετὰ τῶν <μεινάντων> τὴν πορείαν ποιεῖσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλεστέραν εἶναι ἢ ἰδίᾳ ἕκαστον στέλλεσθαι· ἀλλὰ Νέων ἐπειθεν αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν πορεύεσθαι, ἀκούσας τοῦ Χειρίσοφου ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐν Βυζαντίᾳ ἁρμοστής φαίη τρυφρεῖς ἔχων ἵξειν εἰς Κάλπη λήμενα·

14. ὅπως οὖν μηδεὶς μετᾴσχοι, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτῶν στρατιῶται ἐκπλεύσειαν ἐπὶ τῶν τρυφρῶν, διὰ ταῦτα συνεβούλευεν. Καὶ Χειρίσοφος, ὅμα μὲν ἀθιμῶν τοῖς γεγενημένοις, ὅμα δὲ μισῶν ἐκ τούτου τὸ στράτευμα, ἐπιτρέπει αὐτῷ ποιεῖν ὅτι βούλεται.

15. Ξενοφῶν δὲ ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἀπαλλαγεῖς τῆς στρατιᾶς ἐκπλεύσαι· θεωμένῳ δὲ αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι Ἡρακλεῖ καὶ κινουμένῳ, πότερα λῶν καὶ ἄμεινον εἴη στρατεύεσθαι ἔχοντι τοὺς παραμεινάντας τῶν στρατιωτῶν ἢ ἀπαλλάττεσθαι, ἐσήμηνεν, ὁ θεὸς τοῖς ἱεροῖς συστρατεύεσθαι.

16. Οὕτω γίγνεται τὸ στράτευμα τρίχα, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ πλείους ἢ τετρακιςχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ὀπλῖται πάντες, Χειρισόφω δ' ὀπλῖται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θράκες, Ξενοφάντι δὲ ὀπλῖται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ δὲ εἰς τριακοσίους· ἵππικὸν δὲ μόνος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ τετταράκοντα ἱππέας.

17. Καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες διαπραζάμενοι πλοῖα παρὰ τῶν Ἡρακλεωτῶν πρῶτοι πλεύουσιν, ὅπως ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες τοῖς Βιθυνοῖς λάβοιεν ὃ τι πλείστα· καὶ ἀποβαίνουσιν εἰς Κάλπης λιμένα κατὰ μέσον πῶς τῆς Θράκης.

18. Χειρισόφος δ' εὐθύς ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἡρακλεωτῶν ἀρζάμενος πεζῇ ἐπορεύετο διὰ τῆς χώρας· ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Θράκην ἐνέβαλε, παρὰ τὴν θάλατταν ἦεν καὶ γὰρ ἰσθένει.

19. Ξενοφάν δὲ πλοῖα λαβὼν ἀποβαίνει ἐπὶ τὰ ὄρια τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἡρακλεώτιδος καὶ διὰ μεσογείας ἐπορεύετο.

Γ'. [Ὅν μὲν οὖν τρόπον ἢ τε Χειρισόφου ἀρχὴ τοῦ παντὸς κατελύθη καὶ τῶν Ἑλλήνων τὸ στράτευμα ἐσχίσθη ἐν τοῖς ἐπάνω εἰρηται].

2. Ἐπράξαν δ' αὐτῶν ἕκαστοι τάδε· Οἱ μὲν Ἀρκάδες ὥς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς Κάλπης λιμένα, πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κόμας, στάδια ἀπὸ θαλάττης ὥς τριάκοντα. Ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο, ἦγεν ἕκαστος ὁ στρατηγὸς τὸν αὐτοῦ λόχον ἐπὶ κόμην· ὅποια δὲ μεῖζων ἐδόκει εἶναι, σύνδυο λόχους ἦγον οἱ στρατηγοί.

3. Συνεβάλλοντο δὲ καὶ λόφον εἰς ὃν δέοι πάντας ἁλῖσθαι καὶ ἅτε ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες ἀνδράποδά τε πολλὰ ἔλαβον καὶ πρόβατα πολλὰ περιεβάλλοντο.

4. Οἱ δὲ Θράκες ἰθροίζοντο οἱ διαφυγόντες· πολλοὶ δὲ διέφυγον πελτασταὶ ὄντες ὀπλίτας ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν. Ἐπεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶτον μὲν τῷ Σμίκρητος λόχῳ ἐνὸς τῶν ἀρκάδων στρατηγῶν ἀπὼντι ἴδῃ εἰς τὸ συγκείμενον καὶ πολλὰ χρήματα ἄγοντι ἐπιτίθενται.

5. Καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο ἅμα πορευόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ δὲ διαβάσει χαράδρας τρέπονται αὐτούς, καὶ αὐτόν τε τὸν Σμίκρητα ἀποκτινύουσι καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· ἄλλου δὲ λόχου τῶν δέκα στρατηγῶν τοῦ Ἡγησάνδρου ὀκτὼ μόνους ἔλιπον· καὶ αὐτὸς Ἡγήσανδρος ἐσώθη.

6. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ λόχοι συνῆλθον οἱ μὲν σὺν πράγμασιν οἱ δὲ ἄνευ πραγμάτων· οἱ δὲ Θράκες ἐπεὶ ηὐτύχησαν τοῦτο τὸ εὐτύχημα, συνεβόων τε ἀλλήλους καὶ συνελέγοντο ἐρρωμένως τῆς νυκτός. Καὶ ἅμα ἡμέρᾳ κύκλῳ περὶ τὸν λόφον ἔνθα οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύοντο ἐτάπτοντο καὶ ἱπεῖς πολλοὶ καὶ πελτασταί, καὶ ἀεὶ πλείονες συνέρρεον· καὶ προσέβαλλον πρὸς τοὺς ὀπλίτας ἀσφαλῶς.

7. οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες οὔτε τοξότην εἶχον οὔτε ἀκοντιστὴν οὔτε ἱπέα· οἱ δὲ προσθέοντες καὶ προσελαύνοντες ἰκόντιζον· ὁπότε δὲ αὐτοῖς ἐπίοιεν, ῥαδίως ἀπέφευγον· ἄλλοι δὲ ἄλλῃ ἐπετίθεντο.

8. Καὶ τῶν μὲν πολλοὶ ἐπιτρώσκοντο, τῶν δὲ οὐδεῖς ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδύναντο ἐκ τοῦ χα-

ρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ Θράκες.

9. Ἐπεὶ δὲ ἀπορία πολλή ἦν, διελέγοντο περὶ σπονδῶν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἀπολόγητο αὐτοῖς, ὁμήρου δὲ οὐκ ἐδίδουσιν οἱ Θράκες αἰτούντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐν τούτῳ ἴσχετο. Τὰ μὲν δι' τῶν Ἀρκάδων οὕτως εἶχεν.

10. Χειρίσοφος δὲ ἀσφαλῶς πορευόμενος παρὰ θάλατταν ἀφικνεῖται εἰς Κάλπης λιμένα. Ξενοφάντι δὲ διὰ τῆς μεσογείας πορευομένῳ οἱ ἱππεῖς καταθέοντες ἐντυγχάνουσι πρεσβύταις πορευομένοις ποι. Καὶ ἐπεὶ ἤχθησαν παρὰ Ξενοφάντα, ἐρώτῃ αὐτοὺς εἰ που ἤσθηνται ἄλλου στρατεύματος ὄντος ἐλληνικοῦ.

11. Οἱ δὲ ἔλεγον πάντα τὰ γεγενημένα, καὶ νῦν ὅτι πολιορκοῦνται ἐπὶ λόφον, οἱ δὲ Θράκες πάντες περικεκυκλωμένοι εἶεν αὐτοὺς. Ἐνταῦθα τοὺς μὲν ἀνθρώπους τούτους ἐρύλαττεν ἰσχυρῶς, ὅπως ἡγεμόνες εἶεν ὅποι δέον σκοποὺς δὲ καταστήσας συνέλεξε τοὺς στρατιώτας καὶ ἔλεξεν·

12. «Ἄνδρες στρατιῶται, τῶν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνᾶσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ λόφον τινὸς πολιορκοῦνται. Νομίζω δ' ἐγὼγε, εἰ ἐκεῖνοι ἀπολοῦνται, οὐδ' ἡμῖν εἶναι οὐδεμίαν σωτηρίαν, οὕτω μὲν πολλῶν ὄντων <τῶν> πολέμιαν, οὕτω δὲ τεθαρρηκότων.

13. Κράτιστον οὖν ἡμῖν ὥς τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ὅπως εἰ ἐτι εἰσὶ σφ. σὺν ἐκεῖνοις μαχώμεθα καὶ μὴ μόνον λειφθέντες μόνοι καὶ κινδυνεύωμεν.

16 (14). Ἡμεῖς γὰρ ἀποδραῖνμεν· ἂν οὐδαμοὶ ἐνθῆνδ' ἐπὶ πολὺ μὲν γάρ, ἐρη, εἰς Ἡράκλειαν πόλιν ἀπέναι, πολὺ δὲ εἰς Χρυσόπολιν διελθεῖν· οἱ δὲ πολέμοι πλησίον· εἰς Κάλπης δὲ λιμένα, ἐνθα Χειρίσοφον εὐκάζομεν εἶναι, εἰ εἴσφαται, ἐλαχίστη ὁδός. Ἀλλὰ δὴ ἐκεῖ μὲν οὔτε πλοῖά ἐστιν οἷς ἀπο-

πλευρόμεθα, μένουσι δὲ αὐτοῦ οὐδὲ μιᾷ ἡμέρᾳ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια.

17 (16). Τῶν δὲ πολιορκουμένων ἀπολομένων σὺν τοῖς Χηρισόφον μόνοις κἀκὼν ἔστι διακινδυνεύειν ἢ τῶνδε σωθέντων πάντα εἰς τῶνδ' ἐλθόντας κοινῇ τῆς σωτηρίας ἔχειν.

Ἀλλὰ χρεὶ παρασκευασμένους τὴν γνῆμην πορεύεσθαι ὥς γυν ἢ ἐκλεῶς πλευτήσαι ἔστιν ἢ κάλλιστον ἔργον ἐργάσασθαι Ἑλλήνας τοσοῦτους σφαιντας.

18 (16). Καὶ ὁ θεὸς ἴσως ἄγει οὕτως, ὃς τοὺς μεγαληγορήσαντας ὥς πλέον προνοῶντας ταπεινώσαι βούλεται, ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν θῶν ἀρχομένους ἐντιμότερας ἐκείνων καταστήσαι. Ἀλλ' ἔσθαι χρεὶ καὶ προσέχειν τὸν νοῦν, ὥς ἂν τὸ παραγγελλόμενον δένησθε ποιῆν.

14 (17). Νῦν μὲν οὖν στρατοπεδεσώμεθα προεὐθύντες ὅσον ἂν δοκῇ καμὸς εἶναι εἰς τὸ δειπνοποιῆσθαι· ἔως δ' ἂν πορευώμεθα, Τιμασίαν ἔχων τοὺς ἰπτάς προελανέτω ἑφορᾶν ἡμῶς καὶ σκοπεῖτω τὰ ἔμπροσθεν, ὥς μηδὲν ἡμᾶς λάβῃ».

15 (18). Ταῦτ' εἰπὼν ἡγεῖτο. Παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν γυμνῆτων ἀνθρώπους εὐζάνους εἰς τὰ πλάγια καὶ εἰς τὰ ἄκρα, ὅπως εἴ ποῦ τί ποθεν καθορᾶεν, σημαίνουσιν· ἐκέλευε δὲ κάειν ἅπαντα ὅτα ἐντυγχάνουσιν καυσίμῃ.

19. Οἱ δὲ ἰπτεῖς σπειρόμενοι ἔφ' ὅσον καλῶς εἶχεν ἔκαον, καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπιπαριόντες κατὰ τὰ ἄκρα ἔκαον πάντα ὅσα καυσίμα ἑάρων, καὶ ἡ στρατιὰ δὲ, εἴ τιτι παραλειπομένα· ἐντυγχάνουσιν ὥστε πᾶσα ἡ χώρα αἰθεσθαι ἐδόκει καὶ τὸ στράτευμα πολὺ εἶναι.

20. Ἐπεὶ δὲ ἄρα ἦν, κατεστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ λόφον ἐκβάντες, καὶ τὰ τε τῶν πολεμίων πυρὰ ἑάρων, ἀπείχον δὲ ὥς τετταράκοντα σταδίου, καὶ αὐτοὶ ὥς ἐδύναντο πλεῖστα πυρὰ ἔκαον.

21. Ἐπεὶ δὲ ἐδείκνησαν τάχιστα, παρηγγέλη τὰ

πυρὰ κατασβεννύναι πάντα. Καὶ τὴν μὲν νύκτα φυλακὰς ποιησάμενοι ἐκάθευδον· ἄρα δὲ τῇ ἡμέρᾳ προσευζάμενοι τοῖς θεοῖς, συνταξάμενοι ὡς εἰς μάχην ἐπορεύοντο ἢ ἐδύναντο τάχιστα.

22. Τιμασίαν δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἔχοντες τοὺς ἡγεμόνας καὶ προελαύνοντες ἐλάνθανον αὐτοὺς ἐπὶ τῇ λόφῳ γενόμενοι ἔνθα ἐπολιορκοῦντο οἱ Ἕλληνες. Καὶ οὐχ ὁρῶσιν οὔτε φίλιον στράτευμα οὔτε πολέμιον, [καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλουσι πρὸς τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸ στράτευμα], γράδια δὲ καὶ γερόντια καὶ πρόβατα ὀλίγα καὶ βοῦς καταλελειμμένους.

23. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον θαῦμα ἦν τί εἴη τὸ γεγενημένον, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν καταλελειμμένων ἐπυνθάνοντο ὅτι οἱ μὲν Θράκες εὐθύς ἀφ' ἑσπέρας ὤχοντο ἀπὸντες, ἔωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἔφασαν οἴχεσθαι ὅποι δέ, οὐκ εἰδέναι.

24. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα, ἐπεὶ ἡρίστησαν, συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο, βουλόμενοι ὡς τάχιστα συμμίξαι τοῖς ἄλλοις εἰς Κάλπης λιμένα. Καὶ πορευόμενοι ἐάρων τὸν στίβον τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν κατὰ τὴν [ἐπὶ Κάλπης] ὁδόν. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο εἰς ταῦτό, ἄσμενοί τε εἶδον ἀλλήλους καὶ ἡσπάζοντο ὥσπερ ἀδελφοὺς.

25. Καὶ ἐπυνθάνοντο οἱ Ἀρκάδες τῶν περὶ Ξενοφῶντα τί τὰ πυρὰ κατασβέσειαν·

«Ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφασαν, ὤμεθα ὑμᾶς τὸ μὲν πρῶτον, ἐπειδὴ τὰ πυρὰ οὐκέτι ἑωρῶμεν, τῆς νυκτὸς ἦξιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ οἱ πολέμιοι δέ, ὡς γε ἡμῖν ἐδόκουν, τοῦτο δεισαντες ἀπῆλθον· σχεδὸν γὰρ ἀμφὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπῆσαν.

26. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀφίκεσθε, ὁ δὲ χρόνος ἐξῆκεν, ὤμεθα ὑμᾶς

πιθομένους τὰ παρ' ἡμῖν προηθέντας οἰχεσθαι ἀποδράντες ἐπὶ θάλατταν· καὶ ἐδόκει ἡμῖν μὴ ἀπολείπεσθαι ἡμῶν. Οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς δεῦρο ἐπορεύθημεν».

Δ'. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἠϋλίζοντο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τῇ λιμένι. Τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ὃ καλεῖται Κάλπης λιμὴν ἔστι μὲν ἐν τῇ Θράκῃ τῇ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀρξάμενῃ δὲ ἢ Θράκῃ αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Πόντου μέχρι Ἡρακλείας ἐπὶ δεξιᾷ εἰς τὸν Πόντον εἰσπλέοντι.

2. Καὶ τριῖραι μὲν ἔστιν εἰς Ἡράκλειαν ἐκ Βυζαντίου κάπας ἡμέρας μακρᾶς πλοῦς· ἐν δὲ τῇ μέσῳ ἄλλῃ μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φιλία οὔτε ἐλληνίς, ἀλλὰ Θράκες Βιθυνοὶ καὶ οὗς ἂν λάβωσι τῶν Ἑλλήνων ἐκπίπτοντας ἢ ἄλλως πῶς δεινὰ ὑβρίζειν λέγονται τοὺς Ἕλληνας.

3. Ὁ δὲ Κάλπης λιμὴν ἐν μέσῳ μὲν κεῖται ἐκατέρωθεν πλεόντων ἔξ Ἡρακλείας καὶ Βυζαντίου, ἔστι δ' ἐν τῇ θαλάττῃ προκείμενον χωρίον, τὸ μὲν εἰς τὴν θάλατταν καθῆκον αὐτοῦ πέτρα ἀπορρώξ, ὕψος ὅπῃ ἐλάχιστον οὐ μείον εἴκοσιν ὀργυῶν, ὃ δὲ αὐχὴν ὃ εἰς τὴν γῆν ἀνέκων τοῦ χωρίου μάλιστα τεττάρων πλέθρων τὸ εὖρος· τὸ δ' ἐντὸς τοῦ αὐχένος χωρίον ἱκανὸν μυρίοις ἀνθρώποις οἰκῆσαι.

4. Λιμὴν δ' ὑπ' αὐτῇ τῇ πέτρᾳ τὸ πρὸς ἐσπέραν αἰγιαλὸν ἔχων. Κρήνη δὲ ἡδέος ὕδατος καὶ ἀφθονος ρέουσα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ χωρίου. Ξύλα δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, πάνυ δὲ πολλὰ καὶ καλὰ ναυπηγήσιμα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ.

5. Τὸ δὲ ὄρος εἰς μεσόγειαν μὲν ἀνῆκει ὅσον ἐπὶ εἴκοσι σταδίοις, καὶ τοῦτο γεῶδες καὶ ἀλιθόν· τὸ δὲ παρὰ θάλατταν πλεον ἢ ἐπὶ εἴκοσι σταδίοις δασὺ πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς καὶ μεγάλαις ξύλοις.

6. Ἡ δὲ ἄλλη χώρα πολλὴ καὶ καλὴ, καὶ κῆμα ἐν αὐτῇ εἰσι πολλὰ καὶ οἰκούμενα· φέρει γάρ ἢ γῆ καὶ κριθάς καὶ πυροὺς καὶ ὅσπρια πάντα καὶ μελίνας καὶ σῆσαμα καὶ σὺκα ἀρκοῦντα καὶ ἀμπέλους πολλὰς καὶ ἡδυοῖνους καὶ τῦλλα πάντα πλὴν ἐλαῶν.

7. Ἡ μὲν χώρα ἴν τοιαύτη. Ἐσκίγουν δ' ἐν τῇ αἰγιαλῷ πρὸς τῇ θαλάττῃ· εἰς δὲ τὸ ^{***} πόλισμα ἀν γενόμενον οὐκ ἐβούλοντο στρατοπεδεύεσθαι, ἀλλὰ ἐδόκει καὶ τὸ ἐλθεῖν ἐνταῦθα ἐξ ἐπιβουλῆς εἶναι, βουλομένων τινῶν κατοικίσαι πόλιν.

8. Τῶν γὰρ στρατιωτῶν οἱ πλείστοι ἦσαν οὐ σπάνει βίου ἐκπεπλευκότες ἐπὶ ταύτην τὴν μισθοφοράν, ἀλλὰ τὴν Κύρου ἀρετὴν ἀκούοντες, οἱ μὲν καὶ ἄνδρας ἄγοντες, οἱ δὲ καὶ προσανηλωκότες χρήματα, καὶ τούτων ἕτεροι ἀποδεδρακότες πατέρας καὶ μητέρας, οἱ δὲ καὶ τέκνα καταλιπόντες ὥς χρήματ' αὐτοῖς κτησάμενοι ἦζοντες πάλιν, ἀκούοντες καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρὰ Κύρῳ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ πράττειν. Τοιοῦτοι οὖν ὄντες ἐπόθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα σφῆζεσθαι.

9. Ἐπειδὴ δὲ ὑστέρᾳ ἡμέρᾳ ἐγένετο τῆς εἰς ταῦτόν συνόδου, ἐπ' ἐξόδῳ ἐβῆτο Ξενοφῶν ἀνάγκη γὰρ ἴν ἐπὶ τὰ ἐπιτίθεται ἐξάγειν· ἐπενόει δὲ καὶ τοῖς νεκροῖς θάπτειν. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ ἐγένετο, εἶποντο καὶ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς τοὺς

πλείστους ἔνθαπερ ἔπεσον ἑκάστους ἔθαψαν· ἦδη γάρ ἦσαν περπταῖοι καὶ οὐχ οἷόν τε ἀναρεῖν ἔτι ἦν· ἑνῖους δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν συνενεγκόντες ἔθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὥς ἐδύναντο κάλλιστα· οὓς δὲ μὴ εὗρισκον, κενोटάριον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ στεφάνους ἐπέθεσαν.

10. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. Καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἔκοιμήθησαν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ συνήλθον οἱ στρατιῶται πάντες· συνῆγε δὲ μάλιστα Ἀγασίας τε Στυμφάλιος λοχαγὸς καὶ Ἰεράνυρος Ἠλείος λοχαγὸς καὶ ἄλλοι οἱ πρεσβύτατοι τῶν Ἀρκάδων.

11. Καὶ δόγμα ἐποίησαντο, εἴαν τις τοῦ λοιποῦ μνησθῇ διχα τὸ στράτευμα ποιεῖν, θανάτῳ αὐτὸν ζημιουῖσθαι, καὶ κατὰ χάραν ἀπιέναι ἢ περ πρόξθεν εἶχε τὸ στράτευμα καὶ ἄρχειν τοὺς πρόξθεν στρατηγούς. Καὶ Χειρίσοφος μὲν ἦδη ἐτετελευτήκει γάρμακον πᾶν πυρέττιαν· τὰ δ' ἐκείνου Νέων Ἀσιναῖος παρέλαβεν.

12. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναστὰς εἶπε Ξενοφῶν·

«Ὁ ἄνδρες στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὥς εἴκοι, [δήλον ὅτι] περὶ ποιητέον· οὐ γάρ ἐστι ἀλοῖα· ἀνάγκη δὲ πορεύεσθαι ἤδη· οὐ γάρ ἐστι μένονσι τὰ ἐπιτήδεια. Ἡμεῖς οὖν, ἄφη, θυσόμεθα ἑμᾶς δὲ δεῖ παρασκευάζεσθαι ὥς μαχομένους· εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε· οἱ γὰρ πολέμοι ἀνατεταρρήκασιν».

13. Ἐκ τούτου ἐθόοντο οἱ στρατηγοί, μάντις δὲ παρὶν Ἀρηζίων Ἀρκάς· ὁ δὲ Σιλανὸς ὁ Ἀμπρακιώτης ἦδη ἀπεδεδράκει πλοῖον μισθωσάμενος ἐξ Ἡρακλείας. Θυομένους δὲ ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά.

14. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐπαύσαντο. Καὶ

τινες ἐτόλμων λέγειν ὡς ὁ Ξενοφῶν βουλόμενος τὸ χωρίον οἰκίσαι πέπεικε τὸν μάντιν λέγειν ὡς τὰ ἱερά οὐ γίγνεται ἐπὶ ἀφόδῳ.

15. Ἐντεῦθεν κηρύξας τῇ αὔριον παρεῖναι ἐπὶ τὴν θυσίαν τὸν βουλόμενον, καὶ μάντις εἴ τις εἴη, παραγγείλας παρεῖναι ὡς συνθεασόμενον τὰ ἱερά, ἔθυε· καὶ ἐνταῦθα παρήσαν πολλοί.

16. Θυομένῳ δὲ πάλιν εἰς τρίς ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. Ἐκ τούτου χαλεπῶς εἶχον οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλειπεν ἃ ἔχοντες ἦλθον, καὶ ἀγορὰ οὐδεμία παρῆν.

17. Ἐκ τούτου συνελθόντων εἶπε πάλιν Ξενοφῶν·

«ὦ ἄνδρες, ἐπὶ μὲν τῇ πορείᾳ, ὡς ὁράτε, τὰ ἱερά οὕτω γίνονται· τῶν δ' ἐπιτηδείων ὁρῶ ὑμᾶς δεομένους· ἀνάγκη οὖν μοι δοκεῖ εἶναι θύεσθαι περὶ αὐτοῦ τούτου».

18. Ἀναστάς τις εἶπε·

«Καὶ εἰκότως ἄρα ἡμῖν οὐ γίγνεται τὰ ἱερά· ὡς γὰρ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου χθές ἤκοντος πλοίου ἤκουσα τινος ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἀρμολογῆς μέλλει ἡγεῖν πλοῖα καὶ τριήρεις ἔχων».

19. Ἐκ τούτου δὲ ἀναμένειν μὲν πᾶσιν ἐδόκει· ἐπὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἀνάγκη ἦν ἐξιέναι. Καὶ ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἔθυετο εἰς τρίς, καὶ οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά, καὶ ἤδη καὶ ἐπὶ σκηνὴν ἰόντες τὴν Ξενοφάντος ἔλεγον ὅτι οὐκ ἔχοιεν τὰ ἐπιτήδεια. Ὁ δ' οὐκ ἂν ἔρη ἐξαγαγεῖν μὴ γιγνομένων τῶν ἱερῶν.

20. Καὶ πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ ἔθυετο, καὶ σχεδόν τι πᾶσα ἡ στρατιὰ διὰ τὸ μέλειν ἅπασιν ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά· τὰ δὲ θύματα ἐπελελοιπεῖ. Οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐξῆγον μὲν οὐ, συνεκάλεσαν δέ.

21. Εἶπεν οὖν Ξενοφῶν·

«Ίσως οἱ πολέμοι συνειλεγμένοι εἰσὶ καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι· εἰ οὖν καταλιπόντες <τὰ σκεύη> ἐν τῇ ἐρυμνῇ χωρίῳ ὥς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι ἴσμεν, ἴσας ἂν τὰ ἱερὰ προχωροῦν ἡμῖν».

22. Ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον ὥς οὐδὲν δεόν εἰς τὸ χαρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύεσθαι ὥς τάχιστα. Καὶ πρόβατα μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦς δὲ ὑπὸ ἡμάξης πριάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδείξθη τοῦ Ἀρκάδος προθύεσθαι εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. Ἀλλ' οὐδ' ὥς ἐγένετο.

23. Νέων δὲ ἦν μὲν στρατηγὸς κατὰ τὸ Χειρισόφου μέρος, ἐπεὶ δὲ εἶρα τοὺς ἀνθρώπους ὥς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίζεσθαι, εὐρών τινα ἄνθρωπον Ἡρακλεάτην, ὃς ἔφη κώμας ἐγγὺς εἰδέναι ὅθεν εἴη λαβεῖν τὰ ἐπιτίμεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον ἰέναι ἐπὶ τὰ ἐπιτίμεια, ὥς ἡγεμόνος ἐσομένου. Ἐξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις καὶ ἀσκοῖς καὶ θυλάκοις καὶ ἄλλοις ἀγγεῖοις εἰς διςχιλίους ἀνθρώπους.

24. Ἐπειδὴ δὲ ἴσαν ἐν ταῖς κώμας καὶ διεσπείροντο ὥς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζον ἱππεῖς πρῶτον· βεβοηθηκότες γὰρ ἴσαν τοῖς Βιθυνοῖς, βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναιντο, ἀποκωλύσαι τοὺς Ἕλληνας μὴ ἔλθειν εἰς τὴν Φρυγίαν· οὗτοι οἱ ἱππεῖς ἀποκτείνουσι τῶν ἀνδρῶν οὐ μείον πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον.

25. Ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις ταῦτα τῶν ἀποφυγόντων εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερὰ ταῦτη τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοὺν ὑφ' ἡμάξης, οὐ γὰρ ἦν ἄλλα ἱερεῖα, σφαγιασάμενος

ἐβοίθῃ καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν ἅπαντες.

26. Καὶ ἀναλαβόντες τοὺς λοιποὺς ἄνδρας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. Καὶ ἴδῃ μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμὰς ἦν καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ' ἀθύρως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγεγόμενοι τοῖς προφύλαξι τοὺς μὲν κατέκανον, τοὺς δὲ ἐδίωξαν μέχρι εἰς τὸ στρατόπεδον.

27. Καὶ κραυγῆς γενομένης εἰς τὰ ὄπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλληνες· καὶ διάκειν μὲν καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι· δασέα γὰρ ἦν τὰ χωρία· ἐν δὲ τοῖς ὅπλοις ἐνυκτέρευον φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξιν.

Ε'. Τὴν μὲν νύκτα οὕτω διήγαγον· ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἤγοντο· οἱ δὲ εἶποντο ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεύη. Πρὶν δὲ ἀρίστου ὦραν εἶναι ἀπετάφρευσαν ἢ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν ἅπαν, καταλιπόντες τρεῖς πύλας. Καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἵκεν ἄλφιτα ἄγον καὶ ἱερεῖα καὶ οἶνον.

2. Πρῶ· δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετο ἐπ' ἐξόδα, καὶ γίγνεται τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. Καὶ ἴδῃ τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν ὄρα ἄετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίαν Παρράσιος, καὶ ἡγεῖσθαι κελεύει τὸν Ξενοφῶντα.

3. Καὶ διαβάντες τὴν τάφρον τὰ ὄπλα τίθενται, καὶ ἐκίρουζαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τοὺς στρατιώτας σὺν τοῖς ὅπλοις, τὸν δὲ ὄχλον καὶ τὰ ἀνδράποδα αὐτοῦ καταλιπεῖν.

4. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες ἐξῆσαν, Νέων δὲ οὐκ ἔδοκει γὰρ κράτιστον εἶναι τοῦτον φύλακα καταλιπεῖν τῶν ἐπὶ στρατοπέδον. Ἐπεὶ δ' οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέλειπον αὐτόν, αἰσχυνόμενοι μὴ ἐφάπτεσθαι τῶν ἄλλων ἐξιόντων, κατέλιπον αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ πέντε καὶ τετταράκοντα ἔτη. Καὶ οὗτοι μὲν ἔμενον, οἱ δ' ἄλλοι ἐπορεύοντο.

5. Πρὶν δὲ πεντεκαίδεκα στάδια διεληλυθέναι ἐν-
 ἔτυχον ἤδη νεκροῖς· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ κέρατος
 ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους φανέντας νεκροὺς
 ἔθαπτον πάντας ὅποσους ἐπελάμβανε τὸ κέρας.

6. Ἐπεὶ δὲ τοὺς πρώτους ἔθαψαν, προαγαγόντες
 καὶ τὴν οὐρὰν αὖθις ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώ-
 τούς τῶν ἀπάρων ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον ὅπο-
 σους ἐπελάμβανεν ἡ στρατιά. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ὁδὸν
 ἦκον τὴν ἐκ τῶν καρμῶν, ἐνθα ἔκειντο ἄνθρωποι, συνε-
 νεγκόντες αὐτοὺς ἔθαψαν.

7. Ἦδη δὲ πέρα μεσοῦσης τῆς ἡμέρας προαγα-
 γόντες τὸ στράτευμα ἔξω τῶν καρμῶν ἐλάβανον
 τὰ ἐπιτήδεια ὃ τί τις ὀρήη ἐντὸς τῆς φύλαγγος,
 καὶ ἐξαίφνης ὀρώσι τοὺς πολεμίους ὑπερβάλλοντας
 κατὰ λόφους τινὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου, τεταγμένους
 ἐπὶ φύλαγγος ἰσπῆας τε πολλοὺς καὶ πεζοὺς· καὶ
 γὰρ Σπιθριδάτης καὶ Ραβίνης ἦκον παρὰ Φαρναβά-
 ζου ἔχοντες τὴν δύναμιν.

8. Ἐπεὶ δὲ κατείδον τοὺς Ἑλληνας οἱ πολέμιοι,
 ἔστησαν ἀπέχοντες αὐτῶν ὅσον πεντεκαίδεκα στα-
 δίους. Ἐκ τούτου εὐθὺς Ἀριζιάν (ὃ μάντις τῶν
 Ἑλλήνων) σφαγάζεται, καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πρώ-
 του καλά τὰ σράγια.

9. Ἐνθα δὴ Ξενοφῶν λέγει·

«Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, ἐπιτάσσασθαι τῇ ψάλαγγι λόχους φύλακας ἵν' ἂν που δὴν ᾦσιν· οἱ ἐπιβοηθήσοντες τῇ ψάλαγγι καὶ οἱ πολέμιοι τεταραγμένοι ἐπιπίπτωσιν εἰς τεταγμένους καὶ ἀκεραίους».

10. Συνεδόκει ταῦτα πᾶσιν.

«Ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, προηγείσθε τὴν πρὸς τοὺς ἐναντίους, ὡς μὴ ἐσθήκαμεν, ἐπεὶ ᾤρημεν καὶ εἶδομεν τοὺς πολέμιους· ἐγὼ δὲ ἤξω τοὺς τελευταίους λόχους καταχωρίσας ἡπὲρ ὑμῖν δοκεῖ».

11. Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἵσχυοι προῆγον, ὁ δὲ τρεῖς ἀφελὼν τὰς τελευταίας τάξεις ἀνά διακοσίους ἄνδρας τὴν μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἐπέτρεψεν ἐφέπεσθαι ἀπολαπόντας ὡς πλεόν· Σαμόλας Ἀχαιοὺς ταύτης ἦρχε τῆς τάξεως· τὴν δ' ἐπὶ τῇ μέσῳ ἐχάρισεν ἐπεσθαι Πυρρίας Ἀρκᾶς ταύτης ἦρχε· τὴν δὲ μίαν ἐπὶ τῇ εὐωνύμῳ Φρασίας Ἀθηναίους ταύτῃ ἐφροστήκει.

12. Προϊόντες δέ, ἐπεὶ ἐγένοντο οἱ ἡγοῦμενοι ἐπὶ νάπαι μεγάλῃ καὶ δυσπόρῳ, ἔστησαν ἀγνωσοῦντες εἰ διαβατέον εἴη τὸ νάπος. Καὶ παρεγγυῶσι στρατηγούς καὶ λοχαγούς παριέναι ἐπὶ τὸ ἡγούμενον.

13. Καὶ ὁ Ξενοφῶν θαυμάσας ὅτι τὸ ἴσχυον εἴη τὴν πορείαν καὶ ταχὺ ἀκούων τὴν παρέγγυήν, ἐλαύνει ἢ τάχιστα. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, λέγει Σοφαίνετος πρεσβύτατος ἂν τῶν στρατηγῶν ὅτι βουλῆς οὐκ ἄξιον εἴη εἰ διαβατέον ἐστὶ τοιοῦτον νάπος.

14. Καὶ ὁ Ξενοφῶν σπουδῇ ὑπολαβὼν ἐλέξεν·

«Ἄλλ' ἴστε μὲν με, ὦ ἄνδρες, οὐδένα πω κίνδυνον προσενέψαντα ὑμῖν ἐθελοῦσιν· οὐ γὰρ δόξης ὁρῶ δεομένους ὑμᾶς εἰς ἀνδρεώτητα, ἀλλὰ σωτηρίας.

15. Νῦν δὲ οὕτως ἔχει· ἀμαχεῖ μὲν ἐνθένδε οὐκ ἐστὶν ἀπελθεῖν· ἢν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴαμεν ἐπὶ τοὺς πολέμιους, οὗτοι ἡμῖν ὁπότεν ἀπίωμεν ἐψονται καὶ ἐπιπεσοῦνται.

16. Ὅρατε δὴ πότερον κρεῖττον ἵέναι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας προβα-

λομένους τὰ ὅπλα ἢ μεταβαλομένους ὀπισθεν ἡμῶν ἐπιόντας τοὺς πολεμίους θεῖσθαι.

17. Ὡστε μέντοι ὅτι τὸ μὲν ἀπιέναι ἀπὸ πολεμίων οὐδενὶ καλῶ δοκεῖ, τὸ δὲ ἐφέπεσθαι καὶ τοῖς κακίοις θάρρος ἐμποιεῖ. Ἐγὼ γοῦν ἡδίων ἂν σὺν ἡμίσεσιν ἐπιόην ἢ σὺν διπλασίοις ἀποχωροῖην. Καὶ τούτους οἶδ' ὅτι ἐπιόντων μὲν ἡμῶν οὐδ' ἡμεῖς ἐλπίζετε αὐτοὺς δεῖξασθαι ἡμᾶς, ἀπιόντων δὲ πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι.

18. Τὸ δὲ διαβάντας ὀπισθεν νάπος χαλεπὸν ποιῆσασθαι μέλλοντας μάχεσθαι ὅρ' οὐχὶ καὶ ὀρπάσαι ἄξιον; τοῖς μὲν γάρ πολεμίοις ἐγὼ βοῦλόμην ἂν εἴπορα πάντα φαίνεσθαι ὥστε ἀποχωρεῖν· ἡμᾶς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ χωρίου δεῖ διδάσκεσθαι ὅτι οὐκ ἔστι μὴ νικῶσι σωτηρία.

19. Θανμάξω δ' ἐγώ γε καὶ τὸ νάπος τοῦτο εἰ τις μᾶλλον φοβερὸν νομίζει εἶναι τῶν ἄλλων ἂν διαπεπορευμένα χωρίων. Πῶς γάρ δὴ διαβατὸν τὸ πεδίον, εἰ μὴ νικῶμεν τοὺς ἰπτάας; πῶς δὲ ἂ διελθῆσθαιμεν ὄρη, ἣν πελτασταὶ τοσοῖδε ἐφέπωνται;

20. Ἦν δὲ δὴ καὶ σωθῶμεν ἐπὶ θάλατταν, πόσον τι νάπος ὁ Πόντος; ἔνθα οὔτε πλοῖα ἔστι τὰ ἀπάζοντα οὔτε οἶτος ᾧ θρηψόμεθα μένοντες, δεήσει δὲ, ἣν θάπτον ἐκεῖ γενώμεθα, θάπτον πάλιν ἐξέναι ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια.

21. Οὐκοῦν νῦν κρείττον ἡρισθηκότας μάχεσθαι ἢ αὖριον ἀναρίστοις. Ἄνδρες, τὰ τε ἱερὰ ἡμῖν καλὰ οἱ τε οἰανοὶ αἰετοὶ τὰ τε σφάγια κάλλιστα· ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. Οὐ δεῖ ἐπὶ τούτοις, ἐπεὶ ἡμᾶς πάντως εἶδον, ἡδέως δειπνῆσαι οὐδ' ὅπον ἂν θέλωσι σκηνίσαι.

22. Ἐντεῦθεν οἱ λοχαγοὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον, καὶ οὐδεὶς ἀντέλεγεν. Καὶ ὃς ἡγεῖτο, παραγγεῖλας διαβαίνειν ἢ ἕκαστος ἐτύγγχανε τοῦ νάπουσιν ἂν θάπτον γὰρ ἄθρόον ἐδόκει ἂν οὕτω πέραν γενέσθαι τὸ στράτευμα ἢ εἰ κατὰ τὴν γέφυραν ἢ ἐπὶ τῇ νάπῃ ἦν ἐξεμυρύνοντο.

23. Ἐπεὶ δὲ διέβησαν, παριὼν παρὰ τὴν φάλαγγα ἔλεγεν·

«Ἄνδρες, ἀναμνησέσθε ὅσας δὴ μάχας σὺν τοῖς θεοῖς ὁμόσε ἰόντες νενικήκατε καὶ οἷα πάσχουσιν οἱ πολεμίους πρέγοντες, καὶ τοῦτο ἐννοήσατε ὅτι ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς Ἑλλάδος ἐσμέν.

24. Ἀλλ' ἐπεσθε ἡγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ καὶ ἀλλήλους παρακαλεῖτε ὀνομασί. Ἡδὲ τοι ἀνδρεῖόν τι καὶ καλὸν νῦν εἰπόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην ἐν οἷς ἐθέλει παρέχειν αὐτοῦ».

25. Ταῦτα παρελαύνων ἔλεγε καὶ ἅμα ὑφηγεῖτο ἐπὶ φύλαγγος, καὶ τοὺς πελταστάς ἐκατέρωθεν ποιησάμενοι ἐπορεύοντο ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Παρήγηλτο δὲ τὰ μὲν δόρατα ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὤμων ἔχειν, ἕως σημαῖνοι τῇ σάλπιγγι· ἔπειτα δὲ εἰς προβολὴν καθέντας ἐπεσθαὶ βάδην καὶ μηδένα δρόμῳ διάκειν. Ἐκ τούτου σύνθημα παρήγει **ΖΕΥΣ ΣΩΤΗΡ, ΗΡΑΚΛΗΣ ΗΓΕΜΩΝ**. Οἱ δὲ πολέμοι ὑπέμενον, νομίζοντες καλὸν ἔχειν τὸ χαρίον.

26. Ἐπεὶ δ' ἐπλησίαζον, ἀλαλάζαντες οἱ Ἕλληνες πελτασταὶ ἔβουν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πρὶν τινα κελεύειν· οἱ δὲ πολέμοι ἀντίοι ὤρμησαν, οἱ δ' ἱππεῖς καὶ τὸ στίφος τῶν Βιθυνῶν· καὶ τρέπονται τοὺς πελταστάς.

27. Ἀλλ' ἐπεὶ ὑπηντίαζεν ἡ φύλαγξ τῶν ὀπλιτῶν ταχὺ πορευομένη καὶ ἅμα ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἐπαιάνιζον καὶ μετὰ ταῦτα ἡλάλαζον καὶ ἅμα τὰ δόρατα καθίεσαν, ἐνταῦθα οὐκέτι ἐδέξαντο οἱ πολέμοι, ἀλλὰ ἔφευγον.

28. Καὶ Τιμασίαν μὲν ἔχων τοὺς ἱππέας ἐφείετο, καὶ ἀπεκτίννυσαν ὅσους περ ἐδύναντο ὡς ὀλίγοι ὄντες. Τῶν δὲ πολεμίων τὸ μὲν εὐάγυρον εὐθύς διέσπαρην, καθ' ὃ οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς ἦσαν, τὸ δὲ δεξιὸν αἶτε οὐ σφόδρα διακόμενον ἐπὶ λόφου συνέστη.

29. Ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ὑπομένοντας αὐ-

τούς, ἐδόκει ῥῆστόν τε καὶ ἀκινδυνότατον εἶναι
 ἵεναι ἤδη ἐπ' αὐτούς. Παιανίσαντες οὖν εὐθύς ἐπέ-
 κειντο· οἱ δ' οὐχ ὑπέμειναν. Καὶ ἐνταῦθα οἱ πελ-
 τασταὶ ἐδίωκον μέχρι τὸ δεξιὸν αὐτῶν διεσπάρη· ἀπέ-
 θανον δὲ ὀλίγοι· τὸ γὰρ ἱππικὸν φόβον παρείχε-
 ται τῶν πολέμιων πολὺ ὄν.

30. Ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες τὸ τε Φαρναβά-
 ζου ἱππικὸν ἐπὶ συνεστηκὸς καὶ τοὺς βιδυνοὺς ἱπ-
 πέας πρὸς τοῦτο συναθροισμένους καὶ ἀπὸ λόφου
 τινὸς καταθεαμένους τὰ γιγνόμενα, ἀπειρήκεσαν
 μέν, ὅμως δὲ ἐδόκει καὶ ἐπὶ τούτους ἰτέον εἶναι
 οὕτως ὅπως δύναιτο, ὥς μὴ τεθαρρηκότες ἀνα-
 παύσαντο.

31. Συνταξάμενοι δὲ πορεύονται. Ἐντεῦθεν οἱ
 πολέμιοι ἱππεὶς φεύγουσι κατὰ τοῦ πρᾶνου ὁμοίως
 ὥσπερ ὑπὸ ἱππέων διακόμενοι· νάποξ γὰρ αὐτοὺς
 ὑπεδέχετο, ὃ οὐκ ἤδесαν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ προα-
 πετράποντο διάκοντες· ὥφ' ἂν γὰρ ἦν.

32. Ἐπανελθόντες δὲ ἐνθα ἡ πρώτη συμβολὴ ἐ-
 γένετο, στησόμενοι τρύπαιον ἀπήσαν ἐπὶ θάλατταν
 περὶ ἡλίου δυσμᾶς· στάδιοι δ' ἴσαν ὥς ἐξήκοντα
 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

Γ'. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἄρρη τὰ
 ἐαυτῶν καὶ ἀπύχοντο καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρή-
 ματα ὅποι ἐδύναντο προσωτάτω· οἱ δὲ Ἕλληνες
 προζέμενον μὲν Κλέανδρον καὶ τὰς τρυφίρεις καὶ
 τὰ πλοῖα ὥς ἵζοντα, ἐξιώντες δ' ἑκάστης ἡμέρας
 σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις ἐφέροντο
 ἁδεῶς πυροὺς καὶ κριθάς, οἶνον, ὄσπρια, μελίνας,
 σῖκα· ἅπαντα γὰρ ἀγαθὰ εἶχεν ἡ χάρα πλὴν ἐλαίου.

2. Καὶ ὁπότε μὲν καταμένοι τὸ στράτευμα ἀναπαύομενον, ἔξῃν ἐπὶ λείαν ἰέναι, καὶ ἐλάβανον <οἱ> ἐξιόντες· ὁπότε δὲ ἐξιοὶ πᾶν τὸ στράτευμα, εἴ τις χωρὶς ἀπελθὼν λάβοι τι δημόσιον ἔδοξεν εἶναι.

3. Ἦδη δὲ ἦν πολλή πάντων ἀφθονία καὶ γὰρ ἀγοραὶ πάντοθεν ἀφικνοῦντο ἐκ τῶν ἑλληνίδων πόλεων καὶ οἱ παραπλέοντες ἄσμενοι κατήγον, ἀκούοντες ὥς οἰκίζοιτο πόλις καὶ λιμὴν εἶη.

4. Ἐπεμπον δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἤδη οἱ πλησίον ἄκουον πρὸς Ξενοφάντα, ἀκούοντες ὅτι οὗτος πολίζει τὸ χωρίον, ἐρωτῶντες ὅ τι δέοι ποιοῦντας φίλους εἶναι. Ὁ δ' ἀπεδείκνυνεν αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις.

5. Καὶ ἐν τούτῳ Κλεάνδρος ἀφικνεῖται δύο τριῖρεις ἔχων, πλοῖον δ' οὐδέν. Ἐτύχανε δὲ τὸ στράτευμα ἔξω ὄν ὅτε ἀφίκετο καὶ ἐπὶ λείαν τινὲς οἰχόμενοι ἄλλοσε εἰς τὸ ὄρος εἰλήφεσαν πρόβατα πολλὰ· ὁκνοῦντες δὲ μὴ ἀφαιρεθεῖεν τῷ Δέξιππῳ λέγουσιν, ὅς ἀπέδρα τὴν πεντηκόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ κελεύουσι διασφύσαντα αὐτοῖς τὰ πρόβατα τὰ μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ σφίσιν ἀποδοῦναι.

6. Εὐθύς δ' ἐκείνος ἀπελαύνει τοὺς περιστώτας τῶν στρατιωτῶν καὶ λέγοντας ὅτι δημόσια εἶη, καὶ τῷ Κλεάνδρῳ λέγει ἐλθάν ὅτι ἀρπάζειν ἐπιχειροῦσιν. Ὁ δὲ κελεύει τὸν ἀρπάζοντα ἄγειν πρὸς αὐτόν.

7. Καὶ ὁ μὲν λαβὼν ἡγέτινα· περιτυχὼν δ' Ἀγασίας ἀφαιρεῖται· καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀγόμενος λοχίτης. Οἱ δ' ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν στρατιωτῶν ἐπιχειροῦσι βάλλειν τὸν Δέξιππον, ἀνακαλοῦντες τὸν προδότην. Ἐδείσαν δὲ καὶ τῶν τριηριτῶν πολλοὶ

καὶ ἔφευγον εἰς τὴν θάλατταν, καὶ Κλέανδρος δ' ἔφευγεν.

8. Ξενοφῶν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυόν τε καὶ τῷ Κλεάνδρῳ ἔλεγον ὅτι οὐδὲν εἴη πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ δόγμα αἴτιον εἴη τὸ τοῦ στρατεύματος ταῦτα γενέσθαι.

9. Ὁ δὲ Κλέανδρος ὑπὸ τοῦ Δεξιπποῦ τε ἀνερεθιζόμενος καὶ αὐτὸς ἀχθεσθεὶς ὅτι ἐφοβήθη, ἀποπλεύσεσθαι ἔφη καὶ κηρύξειν μηδεμίαν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, ὥς πολεμίους. Ἦρχον δὲ τότε πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι.

10. Ἐνταῦθα πονηρὸν τὸ πρᾶγμα ἐδόκει εἶναι τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἐδέοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα. Ὁ δ' οὐκ ἂν ἄλλως ἔφη γενέσθαι, εἰ μὴ τις ἐκδώσει τὸν ἄρξαντα βάλλειν καὶ τὸν ἀφελόμενον.

11. Ἦν δὲ ὃν ἐξήτει Ἀγασίας διὰ τέλους φίλος τῷ Ξενοφῶντι· ἐξ οὗ καὶ διέβαλεν αὐτὸν ὁ Δέξιππος. Καὶ ἐντεῦθεν ἐπειδὴ ἀπορία ἦν, συνήγαγον τὸ στράτευμα οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔνιοι μὲν αὐτῶν παρ' ὀλίγον ἐποιοῦντο τὸν Κλέανδρον, τῷ δὲ Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι, ἀλλ' ἀναστάς ἐλεξεν·

12. «ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐμοὶ δὲ οὐδὲν φαῦλον δοκεῖ εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τὴν γνώμην Κλεάνδρος ἀπεισιν ὥσπερ λέγει. Εἰσὶ μὲν γὰρ ἐγγὺς αἱ ἑλληνίδες πόλεις· τῆς δὲ Ἑλλάδος Λακεδαιμόνιοι προσητήκασιν· ἱκανοὶ δὲ εἰσι καὶ εἰς ἕκαστος Λακεδαιμονίαν ἐν ταῖς πόλεσιν ὃ τι βούλονται διαπράττεσθαι.

13. Εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυζαντίου ἀποκλείσει, ἐπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις ἁρμοσταῖς παραγγελεῖ εἰς τὰς πόλεις μὴδέχεσθαι ὥς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις καὶ ἀνόμους ὄντας, ἔτι δὲ πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, οὗτος δὲ ὁ λόγος περὶ ἡμῶν ἤξει.

χαλεπὸν ἔσται καὶ μένειν καὶ ἀποπλεῖν· καὶ γὰρ ἐν τῇ γῇ ἀρ-
χοῦσι Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον.

14. Οὐκοῦν δεῖ οὔτε ἐνὸς ἀνδρὸς ἕνεκα οὔτε δεοῖν ἡμῶς τοῦ
ἄλλου τῆς Ἑλλάδος ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅ τι ἂν κί-
λεύωσι καὶ γὰρ αἱ πόλεις ἡμῶν ὅθεν ἐσμέν πείθονται αὐτοῖς.

15. Ἐγὼ μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς Κλε-
άνδρον ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ αὐτὸν
ἐκέλευσα, ἐγὼ μὲν οὖν ἀπολέω καὶ ἡμᾶς τῆς αἰτίας καὶ Ἀγα-
σίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας φήσῃ ἐμὲ τι τούτων αἰτιὸν εἶναι, καὶ
καταδικάζω ἑμᾶς τοῦ, εἰ ἐγὼ πετροβολίας ἢ ἄλλον τινὸς βίαιον
ἐξάρχω, τῆς ἐσχάτης δίκης ἄξιος εἶναι, καὶ ὑπέξω τὴν δίκην.

16. Φημί δὲ καὶ εἴ τινα ἄλλον αἰτιάται, χρῆναι ἑαυτὸν παρα-
οχεῖν Κλεάνδρῳ κρίναν· οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς
αἰτίας εἴητε. Ὡς δὲ νῦν ἔχει, χαλεπὸν εἰ οἰόμενοι ἐν τῇ Ἑλ-
λάδι καὶ ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι, ἀντὶ δὲ τούτων οὐδ' ὅμοιοι
τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ' εἰρξόμεθα ἐκ πᾶν ἑλληνίδων πόλεων».

17. Μετὰ ταῦτα ἀναστὰς εἶπεν Ἀγασίας·

«Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ὁμνῶμι θεοῦ καὶ θεᾶς ἢ μὴν μῖτε με Ξενο-
φῶντα κελεύσαι ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα μῖτε ἄλλον ἡμῶν μηδένα·
ιδόντι δὲ μοι ἄνδρα ἀγαθὸν ἀγόμενον πᾶν ἡμῶν λοχιτῶν ἐπὶ Δε-
ξίππου, ὃν ἡμεῖς ἐπίστασθε ἡμᾶς προδόντα, δεινὸν ἔδοξεν εἶναι
καὶ ἀφειλόμην, ὁμολογῶ.

18. Καὶ ἡμεῖς μὲν μὴ ἐκδῶτέ με· ἐγὼ δὲ ἑμαυτὸν, ὥς περ Ξενο-
φῶν λέγει, παρασχίσω κρίναντι Κλεάνδρῳ ὅ τι ἂν βούληται ποιῆ-
σαι· τοῦτου ἕνεκα μῖτε πολεμῶτε Λακεδαιμονίοις σάξοισθέ τε
ἀσφαλῶς ὅποι θέλει ἑκαστος. Σημπεύψατε μέντοι μοι ἡμῶν αὐτῶν
ἐλόμενοι πρὸς Κλεάνδρον οἴνητε, ἂν τι ἐγὼ παραλίπω, καὶ λῆ-
ξουσιν ἐπὲρ ἐμοῦ καὶ πράξουσιν».

19. Ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ οὕς τινας βοῦ-
λοῖτο προελόμενον ἰέναι. Ὁ δὲ προεῖλετο τοῦς
στρατηγούς. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύοντο πρὸς Κλεάν-
δρον Ἀγασίας καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ὁ ἀραιρεθεὶς
ἀνὴρ ὑπὸ Ἀγασίου.

20. Καὶ ἔλεγον οἱ στρατηγοί·

«Ἐπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρὸς σέ, ὦ Κλέανδρε, καὶ ἐκέλευσέ σε, εἴτε πάντας αἰτιά, κρίναντα σέ αὐτὸν χρῆσθαι ὅτι ἂν βοήλῃ, εἴτε ἓνα τινὰ ἢ δύο ἢ καὶ πλείονες αἰτιά, τοῦτον ἀξιοῦσι παρασχεῖν σοι ἑαυτοῦς εἰς κρίσιν. Εἴτε οὖν ἡμῶν τινι αἰτιά, πάρεσμέν σοι ἡμεῖς· εἴτε καὶ ἄλλον τινὰ, ψράσον· οὐδεὶς γὰρ ἀπέσται ὅστις ἂν ἡμῖν ἐθέλῃ πείθεσθαι».

21. Μετὰ ταῦτα παρελθὼν ὁ Ἀγασίας εἶπεν·

«Ἐγὼ εἰμι, ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀρελόμενος Δέξιππον ἄγοντος τοῦτον τὸν ἄνδρα καὶ παλεῖν κελεύσας Δέξιππον.

22. Τοῦτον μὲν γὰρ οἶδα ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δὲ οἶδα αἰρεθέντα ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἄρχειν τῆς πεντηκοντόρου ἰς ἡγεσίαν παρὰ Τραπεζουντίων ἐφ' ᾧ τε πλοῖα σπλῆλιν ὥς σωζομένα, καὶ ἀποδράντα [Δέξιππον] καὶ προδόντα τοὺς στρατιώτας μεθ' ὧν ἐσώθη.

23. Καὶ τοὺς τε Τραπεζουντίους ἀποστερήκαμεν τὴν πεντηκοντόρον καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶναι διὰ τοῦτον, αὐτοὶ τε τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπολώλαμεν. Ἦκουε γάρ, ὥσπερ ἡμεῖς, ὥς ἄπορον εἴη περὶ ἀπόντων τοὺς ποταμοὺς τε διαβῆναι καὶ σωθῆναι εἰς τὴν Ἑλλάδα.

24. Τοῦτον οὖν τοιοῦτον ὄντα ἀρελόμεν. Εἰ δὲ σὺ ἦγες ἢ ἄλλος τις τῶν παρὰ σοῦ, [καὶ μὴ τῶν παρ' ἡμῶν ἀποδράντων], εἰδοὶ ὅτι οὐδὲν ἂν τοῦτων ἐποίησα. Νόμιζε δ', εἴαν ἡμεῖς νῦν ἀποκτείνῃς, δι' ἄνδρα δειλὸν τε καὶ πονηρὸν ἄνδρα ἀγαθὸν ἀποκτείναν».

25. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν ὅτι

«Δέξιππον μὲν οὐκ ἐπαινοῦμι, εἰ ταῦτα πεπονηκώς εἴη· οὐ μὲντοι ἄρ' ἡ νομίζειν οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος βίᾳ χρῆναι πύσχειν αὐτόν, ἀλλὰ κριθέντα, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς νῦν ἀξιοῦτε, τῆς δίκης τυχεῖν.

26. Νῦν οὖν ἅπιτε καταλιπόντες τόνδε τὸν ἄνδρα· ὅταν δ' ἐγὼ κελεύσω, πάρεστε πρὸς τὴν κρίσιν. Αἰτιῶμαι δὲ οὐτε τὴν στρατιάν οὐτε ἄλλον οὐδένα ἔτι, ἐπεὶ οὗτος αὐτὸς ὁμολογεῖ ἀρελῆσθαι τὸν ἄνδρα».

27. Ὁ δὲ ἀφαιρεθεὶς εἶπεν·

«Ἐγὼ, ὦ Κλέανδρε, εἰ καὶ οἶμι με ἀδικοῦντά τι ἄγεσθαι, οὐτ' ἐπαύω οὐδένα οὐτε ἐβαλλὼν, ἀλλ' εἶπον ὅτι δημόσια εἴη τὰ πρό-

βατα· ἦν γὰρ τῶν στρατιωτῶν δόγμα, εἴ τις ὅποτε ἡ στρατιὰ ἐξίει
 ἰδίᾳ λήζοιτο, δημόσια εἶναι τὰ ληρθέντα.

28. Ταῦτα εἰπον· ἐκ τούτου με λαβὼν οὗτος ἦγεν, ἵνα μὴ
 φθέγγοιτο μηδεὶς, ἀλλ' αὐτὸς λαβὼν τὸ μέρος διασφύσει τοὺς
 λησταῖς παρὰ τὴν ῥήτραν τὰ χρήματα».

Πρὸς ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν·

«Ἐπεὶ τοίνυν συναίτιος εἶ, κατὰμενε, ἵνα καὶ περὶ σοῦ βοῦ
 λενσώμεθα».

29. Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἀμφὶ Κλέανδρον ἡρίσταν
 τὴν δὲ στρατιάν συνήγαγε Ξενοφῶν καὶ συνεβού
 λευε πέμψαι [ἄνδρας] πρὸς Κλέανδρον παραιτησο
 μένους περὶ τῶν ἀνδρῶν.

30. Ἐκ τούτου ἔδοξεν αὐτοῖς πέμψαντας στρατη
 γοὺς καὶ λοχαγοὺς καὶ Δρακόντιον τὸν Σπαρτιάτην
 καὶ τῶν ἄλλων οἱ ἐδόκουν ἐπιτίθεται εἶναι δεῖσθαι
 Κλεάνδρου κατὰ πάντα τρόπον ἀφείναι τῷ ἄνδρῳ

31. Ἐλθὼν οὖν ὁ Ξενοφῶν λέγει·

«Ἔχεις μὲν, ὦ Κλέανδρε, τοὺς ἄνδρας, καὶ ἡ στρατιὰ σοι ὑφεί
 ὁ τι ἐβούλον ποιῆσαι καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ αὐτῶν ἀπάντων
 νῦν δέ σε αἰτοῦνται καὶ δέονται δοῦναι σφίσι τῷ ἄνδρῳ καὶ μὴ
 κατακαίνειν· πολλὰ γὰρ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ περὶ τὴν στρα
 τὴν ἐμοχθησάτην.

32. Ταῦτα δέ σου τυχόντες ἐπισχνοῦνται σοι ἀντὶ τούτων, ἵ
 βούλη ἡγήσῃαι αὐτῶν καὶ ἦν οἱ θεοὶ ὡς ὡς, ἐπιδείξῃαι σοὶ
 καὶ ὡς κόσμοι εἰσι καὶ ὡς ἱκανοί, τῷ ἄρχοντι πειθόμενοι τοῖς
 πολέμοις σὺν τοῖς θεοῖς μὴ φοβεῖσθαι.

33. Δέονται δέ σου καὶ τοῦτο, παραγενόμενον καὶ ἄρξαν
 τῶν πείραν λαβεῖν καὶ Δεξίππου καὶ σφῶν τῶν ἄλλων οἷον
 ἕκαστός ἐστι, καὶ τὴν ἡξίαν ἕκαστος νεῖραι».

34. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος,

«Ἀλλὰ ναὶ τῷ σῷ, ἔφη, ταχὺ τοι ἔμιν ἀποκρινοῦμαι. Καὶ τ
 τε ἄνδρε ὑμῖν δίδωμι καὶ αὐτὸς παρέσομαι· καὶ ἦν οἱ θεοὶ παρ
 δίδωσιν, ἐξηγήσομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ πολὺ οἱ λόγοι οὗτοι

ἀντίοι εἰσὶν ἡ οὗς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίαν ἤκουον ὥς τὸ σπράτευμα ἀφίστατε ἀπὸ Λακεδαιμονίων».

35. Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες ἀπῆλθον, ἔχοντες τὸν ἄνδρα· Κλέανδρος δὲ ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ καὶ συνῆν Ξενοφάντι φιλικῶς καὶ ξενίαν συνεβάλλοντο. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα αὐτοὺς τὸ παραγγελόμενον εὐτάκτως ποιοῦντας, καὶ μᾶλλον ἔτι ἐπεθύμει ἡμερῶν γενέσθαι αὐτῶν.

36. Ἐπεὶ μέντοι θυομένης αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά, συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἶπεν·

«Ἐμοὶ μὲν οὐ τελέθει τὰ ἱερά ἐξάγειν· ὑμεῖς μέντοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα· ἡμῖν γάρ, ὥς εἴκει, δέδοται ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ πορεύεσθε. Ἡμεῖς δὲ ὑμᾶς, ἐπειδὴν ἐκεῖσε ἤκητε, δεξόμεθα ὥς ἂν δυνάμεθα κάλλιστα».

37. Ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι αὐτῷ τὰ δημόσια πρόβατα· ὁ δὲ δεξιόμενος πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκεν. Καὶ οὕτως μὲν ἀπέπλει. Οἱ δὲ στρατιῶται διαθήμενοι τὸν σῖτον ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι καὶ τὰλλα ἃ εἰλήφεσαν ἐξεπορεύοντο διὰ τῶν Βιβυνῶν.

38. Ἐπεὶ δὲ οὐδενὶ ἐνέτυχον πορευόμενοι τὴν ὁρθὴν ὁδόν, ὥστε ἔχοντες τι εἰς τὴν φιλίαν ἐλθεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς τοῦμπαλιν ὑποστρέψαντας ἐλθεῖν μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. Τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔλαβον πολλὰ καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· καὶ ἀφίκοντο ἑκταῖοι εἰς Χρυσόπολιν τῆς Καλχηδονίας, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ λαφυροπαλοῦντες.

BIBΛION Ζ'

Α'. [Ὅσα μὲν δι' ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἐπραξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν ἐν τῇ πορείᾳ μέχρι εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου περὶ ἐξιόντες καὶ ἐκπλέοντες ἐποίουν μέχρι ἔξω τοῦ στόματος ἐγένοντο ἐν Χρυσοπόλει τῆς Ἀσίας, ἐν ταῖς πρόσθεν λόγῳ δεδīλωται].

2. Ἐκ τούτου δὲ Φαρνάβαζος φοβούμενος τὸ στράτευμα μὴ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ [χώραν] στρατεύηται, πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, ὁ δ' ἔτυχεν ἐν Βυζαντίᾳ ὢν, ἐδεῖτο διαβιβάσαι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιῆσιν αὐτῷ ὅσα δέοι.

3. Καὶ ὁ Ἀναξίβιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ διαβαῖεν, μισθοφορὰν ἔσσεσθαι τοῖς στρατιώταις.

4. Οἱ μὲν δι' ἄλλοι ἐφασαν βουλευσάμενοι ἀπαγγελεῖν, Ξενοφάν δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἀπαλλάξοιτο ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ βούλοιο ἀποπλεῖν. Ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἐκέλευσεν αὐτὸν συνδιαβάντα ἔπειτα οὕτως ἀπαλλάττεσθαι. Ἐφη οὖν ταῦτα ποιῆσιν.

5. Σεύθης δὲ ὁ Θρᾷξ πέμπει Μηδοσάδην καὶ κελεύει Ξενοφάντα συμπροθυμεῖσθαι ὅπως διαβῇ τὸ

στράτευμα, καὶ ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι ὅτι οὐ μεταμελήσει.

6. Ὁ δ' εἶπεν·

«Ἄλλὰ τὸ μὲν στράτευμα διαβήσεται· τούτου ἕνεκα μηδὲν τελείω μήτε ἐμοὶ μήτε ἄλλῳ μηδενί· ἐπειδὴν δὲ διαβῇ, ἐγὼ μὲν ἀπαλλάξομαι, πρὸς δὲ τοὺς διαμένοντας καὶ ἐπικαίριους ὄντας προσφερέσθω ὥς ἂν αὐτῷ δοκῇ».

7. Ἐκ τούτου διαβαίνουσι πάντες εἰς τὸ Βυζάντιον οἱ στρατιῶται. Καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ Ἀναξίβιος, ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκευὴ τοὺς στρατιώτας ἐξιέναι, ὥς ἀποπέμψαν τε ἄμα καὶ ἀριθμὸν ποιήσω. Ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἀργύριον ἐπισιτίζεσθαι εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς συνεσκευάζοντο.

8. Καὶ ὁ Ξενοφῶν Κλεάνδρῳ τῷ ἀρμοστῇ ξένος γεγενημένος προσελθὼν ἡσπάζετο αὐτὸν ὥς ἀποπλευσόμενος ἤδη. Ὁ δὲ αὐτῷ λέγει·

«Μὴ ποιήσης ταῦτα· εἰ δὲ μή, ἔφη, αἰτίαν ἔξεις, ἐπεὶ καὶ νῦν τινὲς ἤδη σὲ αἰτιῶνται ὅτι οὐ ταχὺ ἐξέρπει τὸ στράτευμα».

9. Ὁ δ' εἶπεν·

«Ἄλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγε οὐκ εἰμὶ τούτου, οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοὶ ἐπισιτισμοῦ δεόμενοι διὰ τοῦτο ἀθυροῦσι πρὸς τὴν ἔξοδον».

10. «Ἄλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγὼ σοι συμβουλεύω ἐξελθεῖν μὲν ὥς <συμ>πορευόμενον, ἐπειδὴν δ' ἔξω γένηται τὸ στράτευμα, τότε ἀπαλλάττεσθαι».

«Ταῦτα τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐλθόντες πρὸς Ἀναξίβιον διαπραξόμεθα».

Οὕτως ἐλθόντες ἔλεγον ταῦτα.

11. Ὁ δὲ ἐκέλευεν οὕτω ποιεῖν καὶ ἐξιέναι τὴν ταχίστην συσκευασαμένους, καὶ προzanειπεῖν, ὅς ἂν μὴ παρῇ εἰς τὴν ἔξετασιν καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν, ὅτι αὐτὸς αὐτὸν αἰτιάσεται.

12. Ἐντεῦθεν ἐξῆσαν οἱ τε στρατηγοὶ πρῶτοι καὶ οἱ ἄλλοι. Καὶ ἄρδην πάντες πλὴν ὀλίγων ἕξω ἦσαν, καὶ Ἐτεόνικος εἰστῆκει παρὰ τὰς πύλας ὥς ὅποτε ἕξω γένοιτο πάντες συγκλείσων τὰς πύλας καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβαλάν.

13. Ὁ δὲ Ἀναξίβιος συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἔλεξε·

«Τὰ μὲν ἐπιτήδεια, ἔφη, λαμβάνετε ἐκ τῶν θρακίων κωρῶν· εἰσι δὲ αὐτόθι πολλαὶ κρυφαὶ καὶ πυροὶ καὶ τᾶλλα ἐπιτήδεια· λαθόντες δὲ πορεύεσθε εἰς Χερρόνησον, ἐκεῖ δὲ Κυνίαςκος ὑμῖν μισθοδοτήσει».

14. Ἐπακούσαντες δὲ τινες τῶν στρατιωτῶν ταῦτα, ἢ καὶ τῶν λοχαγῶν τις διαγγέλλει εἰς τὸ στράτευμα. Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἐπυνθάνοντο περὶ τοῦ Σεύθου πότερα πολέμιος εἴη ἢ φίλος, καὶ πότερα διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους δεοὶ πορεύεσθαι ἢ κύκλῳ διὰ μέσης τῆς Θράκης.

15. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα διελέγοντο οἱ στρατιῶται ἀναρπάσαντες τὰ ὄπλα θέουσι δρόμῳ πρὸς τὰς πύλας, ὥς πάλιν εἰς τὸ τεῖχος εἰσιόντες. Ὁ δὲ Ἐτεόνικος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὥς εἶδον προσθέοντας τοὺς ὀπλίτας, συγκλείουσι τὰς πύλας καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβαλ-
λουσιν.

16. Οἱ δὲ στρατιῶται ἔκοπτον τὰς πύλας καὶ ἔλεγον ὅτι ἀδικάτατα πάσχοιεν ἐκβαλλόμενοι εἰς τοὺς πολεμίους· κατασχίσειν τε τὰς πύλας ἔφασαν, εἰ μὴ ἐκόντες ἀνοίξουσιν.

17. Ἄλλοι δὲ ἔθεον ἐπὶ θάλατταν καὶ παρὰ τὴν χηλὴν [τὸ τεῖχος] ὑπερβαίνουσιν εἰς τὴν πόλιν, ἄλλοι δὲ οἱ ἐτύγχανόν ἔνδον ὄντες τῶν στρατιωτῶν,

ὥς ὁρῶσι τὰ ἐπὶ ταῖς πύλαις πράγματα, διακόπτον-
τες ταῖς ἀξίναῖς τὰ κλειθρα ἀναπεταννύσας τὰς πύ-
λας, οἱ δ' εἰσπίπτουσιν.

18. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ὥς εἶδε τὰ γιγνόμενα, δείσας
μὴ ἐφ' ἀρπαγὴν τράποιτο τὸ στράτευμα καὶ ἀνῆκε-
στα κακὰ γένοιτο τῇ πόλει καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς στρα-
τιώταις, ἔθελαι καὶ συνεισπίπτει εἴσω τῶν πυλῶν σὺν
τῷ ὄχλῳ.

19. Οἱ δὲ Βυζάντιοι ὥς εἶδον τὸ στράτευμα βίᾳ
εἰσπίπτον, φεύγουσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, οἱ μὲν εἰς τὰ
πλοῖα, οἱ δὲ οἴκαδε, ὅσοι δὲ ἔνδον ἐτύγχανον ὄν-
τες, ἔξω, οἱ δὲ καθεῖλκον τὰς τρυῖρες, ὥς ἐν ταῖς
τρυῖρεσι σῶζοντο, πάντες δὲ ᾤοντο ἀπολωλέναι,
ὥς ἐαλακνύας τῆς πόλεως.

20. Ὁ δὲ Ἐτεόνικος εἰς τὴν ἄκραν ἀποφεύγει.
Ὁ δὲ Ἀναξίβιος καταδραμὼν ἐπὶ θάλατταν ἐν ἀλι-
ευτικῇ πλοίᾳ περιέπλει εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εὐθὺς
μεταπέμπεται ἐκ Καλχηδόνης φρουροῦς· οὐ γὰρ ἱκα-
νοὶ ἐδόκουν εἶναι οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει σχεῖν τοὺς
ἄνδρας.

21. Οἱ δὲ στρατιῶται ὥς εἶδον Ξενοφῶντα, προ-
πίπτουσι πολλοὶ αὐτῷ καὶ λέγουσι·

«Νῦν σοι ἔξεστιν, ὦ Ξενοφῶν, ἀνδρὶ γενέσθαι. Ἐχεις πόλιν,
ἔχεις τρυῖρας, ἔχεις χρήματα, ἔχεις ἄνδρας τοσοούτους. Νῦν ἂν,
εἰ βούλοιο, σὺ τε ἡμᾶς ὀνήσας καὶ ἡμεῖς σὲ μέγαν ποιήσαιμεν».

22. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο·

«Ἄλλ' εὐ γε λέγετε καὶ ποιήσω ταῦτα· εἰ δὲ τοῦτων ἐπιθυμεῖτε,
θέσθε τὰ ὅπλα ἐν τάξει ὥς τάχιστα».

[Βουλόμενος αὐτοὺς κατηρεμίσαι]· καὶ αὐτὸς τε
παρηγγύα ταῦτα καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευε παρεγ-
γύαν [καὶ τίθεσθαι τὰ ὅπλα].

23. Οἱ δὲ αὐτοὶ ὑφ' ἑαυτῶν ταττόμενοι οἱ τε ὀπλῆται ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰς ὀκτῶ ἐγένοντο καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπὶ τὸ κέρας ἐκάτερον παρεδεδραμήκεσαν.

24. Τὸ δὲ χωρίον οἷον κάλλιστον ἐκτάξασθαι ἐστὶ τὸ Θράκιον καλούμενον, ἔρημον οἰκιῶν καὶ πεδινόν. Ἐπεὶ δὲ ἔκειτο τὰ ὄπλα καὶ κατηρεμίσθησαν, συγκαλεῖ ὁ Ξενοφάν τὴν στρατιάν καὶ λέγει τάδε·

25. «Ὅτι μὲν ὀργίζεσθε, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ νομίζετε δεινὰ πάσχειν ἐξαπατῶμενοι οὐ θαυμάζω. Ἦν δὲ τῷ θυμῷ χαριζόμεθα καὶ Λακεδαιμονίους τε τοὺς παρόντας τῆς ἐξαπάτης τιμωρησόμεθα καὶ τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρπάσαμεν, ἐνθυμείσθε ἃ ἔσται ἐντεθέν.

26. Πολλέμοι μὲν ἐσόμεθα ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς συμμάχοις. Οἷος δ' ὁ πόλεμος ἂν γένοιτο εἰκάζειν δι' ἡμῶν, ἑωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν γεγενημένα.

27. Ἡμεῖς γάρ οἱ Ἀθηναῖοι ἤλθομεν εἰς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους ἔχοντες τρυφίρας τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ, τὰς δ' ἐν τοῖς νεωρίοις οὐκ ἐλάττους τριακοσίων, ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει καὶ προσόδον οὗσης κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τε τῶν ἐνδύμων καὶ τῆς ὑπερορίας οὐ μείων χυλίων ταλάντων· ἄρχοντες δὲ τῶν νήσων ἀπασῶν καὶ ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ πολλὰς ἔχοντες πόλεις καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἄλλας τε πολλὰς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Βυζάντιον, ὅπου νῦν ἔσμεν, ἔχοντες κατεπολεμήθημεν οὕτως ὥς πάντες ἡμεῖς ἐπίστασθε.

28. Νῦν δὲ δι' τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν, Λακεδαιμονίοις μὲν καὶ τῶν ἀρχαίων συμμάχων ὑπαρχόντων, Ἀθηναίων δὲ καὶ οἱ ἐκεῖνοις τότε ἦσαν σύμμαχοι πάντων προσγεγενημένων, Τισσαφέρνους δὲ καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ ἄλλων βαρβάρων πάντων πολέμων ἡμῖν ὄντων, πολεμιατάτου δὲ αὐτοῦ τοῦ ἀνω βασιλέως, ὃν ἤλθομεν ἀφαιρησόμενοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα; Τοῦτων δὲ πάντων ὁμοῦ ὄντων ἐστὶ τις οὕτως ἄρραν θηρὶς οἷα καὶ ἂν ἡμᾶς περιγενέσθαι;

29. Μὴ πρὸς θεῶν μαινόμεθα μὴδ' αἰσχρῶς ἀπολῶμεθα πολέμοι ὄντες καὶ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν φίλοις τε

καὶ οἰκεῖοις. Ἐν γὰρ ταῖς πόλεσιν εἰσι πάντες ταῖς ἐφ' ἡμᾶς στρατευομέναις, καὶ δικαίως, εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἰθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ ταῦτα κρατοῦντες, ἑλληνίδα δὲ εἰς ἓν πρώτην πόλιν ἦλθομεν, ταύτην ἐξαλαπάξομεν.

30. Ἐγὼ μὲν τοίνυν εἴχομαι πρὶν ταῦτα ἐπιδεῖν ἐφ' ἡμῶν γενομένα μυρίας ἐμὲ γε κατὰ τῆς γῆς ὀργυῖας γενέσθαι καὶ ὑμῖν δὲ συμβουλευῶ. Ἑλλήνας ὄντας τοῖς τῶν Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθόμενους πειράσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. Ἐάν δὲ μὴ δύνῃσθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γούν Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι.

31. Καὶ νῦν μοι δοκεῖ πέμψαντας Ἀναξίβριον εἰπεῖν ὅτι, ἡμεῖς οὐδὲν βλαίον ποιήσοντες παρεληλέθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἦν μὲν δυνάμεθα παρ' ἡμῶν ἀγαθόν τι εἰρίσκεισθαι, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ δηλώσοντες ὅτι οὐκ ἐξαπατῶμενοι, ἀλλὰ πειθόμενοι ἐξερχόμεθα.

32. Ταῦτα ἔδοξε, καὶ πέμπουσιν Ἱεράννυρόν τε Ἥλειον ἐροῦντα ταῦτα καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα καὶ Φιλήσιον Ἀχαιόν. Οἱ μὲν ταῦτα ἤχοντο ἐροῦντες.

33. Ἐπὶ δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προσέρχεται Κοιρατάδας Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιμεῖ, ἀλλὰ στρατηγὴν καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν ὅτι ἔτοιμος εἴη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς Θράκης, ἐνθα πολλὰ κάγαθὰ λήψοιντο· ἔστε δ' ἂν μόλωσιν, εἰς ἀφρονίαν παρεῖξιν ἔφη καὶ σιτία καὶ ποτὰ.

34. Ἀκούουσι ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ τὰ παρὰ Ἀναξίβριου ἅμα ἀπαγγελλλόμενα — ἀπεκρίνατο γὰρ ὅτι πειθόμενοις αὐτοῖς οὐ μεταμελήσει, ἀλλὰ τοῖς τε οἴκοι τέλεσι ταῦτα ἀπαγγελεῖ καὶ αὐτὸς βουλευσῶσιτο περὶ αὐτῶν ὃ τι δύναται ἀγαθόν—

35. Ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται τὸν τε Κοιρατάδαν δέχονται στρατηγὸν καὶ ἔξω τοῦ τείχους ἀπῆλθον. Ὁ δὲ Κοιρατάδας συντίθεται αὐτοῖς εἰς τὴν ὕστε-

ραίαν παρέσεσθαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἔχων καὶ ἱερεῖα καὶ μάντιν καὶ σιτία καὶ ποτὰ τῇ στρατιᾷ.

36. Ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθον, ὁ Ἀναξίβιος ἐκλείσει τὰς πύλας καὶ ἐκήρυξεν ὅς ἂν ἀλφ' ἔνδον ἂν τῶν στρατιωτῶν ὅτι πεπράσεται.

37. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ Κοιρατάδας μὲν ἔχων τὰ ἱερεῖα καὶ τὸν μάντιν ἦκε καὶ ἄλφита φέροντες εἰποντο αὐτῷ εἴκοσιν ἄνδρες καὶ οἶνον ἄλλοι εἴκοσι καὶ ἐλαῶν τρεῖς καὶ σκορόδων ἀνὴρ ὅσον ἐδύνατο μέγιστον φορτίον καὶ ἄλλος κρομμύων. Ταῦτα δὲ καταθέμενος ὥς ἐπὶ δάσμευσιν ἐθύετο.

38. Ξενοφῶν δὲ μεταπεμψάμενος Κλέανδρον ἐκέλευε διαπρᾶξαι ὅπως εἰς τὸ τεῖχος εἰσέλθοι καὶ ἀποπλεύσαι ἐκ Βυζαντίου.

39. Ἐλθὼν δ' ὁ Κλέανδρος μάλα μόλις ἔφη διαπραξάμενος ἦκειν· λέγειν γάρ Ἀναξίβιον ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον εἴη τοῖς μὲν στρατιώταις πλησίον εἶναι τοῦ τεύχους, Ξενοφῶντα δὲ ἔνδον· τοῖς Βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ πονηροὺς εἶναι πρὸς ἀλλήλους· ὅμως δὲ εἰσιέναι, ἔφη, ἐκέλευεν, εἰ μέλλοις σὺν αὐτῷ ἐκπλεῖν.

40. Ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν ἀσπασάμενος τοὺς στρατιώτας εἶσω τοῦ τεύχους ἀπῆει σὺν Κλεάνδρῳ. Ὁ δὲ Κοιρατάδας τῇ μὲν πρώτη ἡμέρᾳ οὐκ ἐκαλλιέρει οὐδὲ διεμέτρησεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις· τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ μὲν ἱερεῖα εἰστήκει παρὰ τὸν βαρὸν καὶ Κοιρατάδας ἐστεφανωμένος ὥς θύσων· προσελθὼν δὲ Τιμασίῳ ὁ Δαρδανεύς καὶ Νέων ὁ Ἀσιναῖος καὶ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος ἔλεγον Κοιρατάδα μὴ

θύειν, ὥς οὐχ ἡγησόμενον τῇ στρατιᾷ, εἰ μὴ δάσει τὰ ἐπιτήδεια. Ὁ δὲ κελεύει διαμετρεῖσθαι.

41. Ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ ὥστε ἡμέρας σίτον ἐκάστω γενέσθαι τῶν στρατιωτῶν, ἀναλαβὼν τὰ ἱερεῖα ἀπῆει [καὶ] τὴν στρατηγίαν ἀπειπών.

Β'. Νέων δὲ ὁ Ἀσιναῖος καὶ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Φιλίσιος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιὸς καὶ Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς ἐπέμενον ἐπὶ τῇ στρατιᾷ, καὶ εἰς κάμας τῶν Θρακῶν προελθόντες τὰς κατὰ Βυζάντιον ἐστρατοπεδεύοντο.

2. Καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐστασίαζον, Κλεάνωρ μὲν καὶ Φρυνίσκος πρὸς Σεύθην βουλόμενοι ἄγειν· ἔπειθε γὰρ αὐτοὺς, καὶ ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ δὲ γυναῖκα· Νέων δὲ εἰς Χερρόνησον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις γένοιτο, παντὸς ἂν προσεστάναι τοῦ στρατεύματος· Τιμασίων δὲ προθυμεῖτο πέραν εἰς τὴν Ἀσίαν πάλιν διαβῆναι, οἰόμενος ἂν οὐκαδε κατελθεῖν. Καὶ οἱ στρατιῶται ταῦτα ἐβούλοντο.

3. Διατριβομένου δὲ τοῦ χρόνου πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν, οἱ μὲν τὰ ὄπλα ἀποδιδόμενοι κατὰ τοῖς χώρου ἀπέπλεον ὥς ἐδύναντο, οἱ δὲ καὶ εἰς τὰς πόλεις κατεμήνυντο.

4. Ἀναξίβιος δ' ἔχαψε ταῦτα ἀκούων, διαφθειρόμενον τὸ στράτευμα· τούτων γὰρ γιγνομένων ᾤετο μάλιστα χαρίζεσθαι Φαρναβάζω.

5. Ἀποπλέοντι δὲ Ἀναξίβιω ἐκ Βυζαντίου συναντᾷ Ἀρίσταρχος ἐν Κυζίκῳ διάδοχος Κλεάνδρω Βυζαντίου ἁρμοστής· ἐλέγετο δὲ ὅτι καὶ ναύαρχος διάδοχος Πῶλος ὅσον οὐ παρείη ἤδη εἰς Ἑλλήσποντον.

6. Καὶ Ἀναξίβιος τῷ μὲν Ἀριστάρχῳ ἐπιστέλλει

ὁπόσους ἂν εὖρη ἐν Βυζαντίῳ τῶν Κύρου στρατιω-
τῶν ὑπολελειμμένους ἀποδόσθαι· ὁ δὲ Κλέανδρος
οὐδὲνα ἐπεπράκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κάμνοντας ἐθε-
ράπευεν οἰκτεῖρων καὶ ἀναγκάζων οἰκίῃ δέχεσθαι·
Ἀρίσταρχος δ' ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ ἐλάττους τε-
τρακοσίων ἀπέδοτο.

7. Ἀναξίβιος δὲ παραπλεύσας εἰς Πάριον πέμπει
παρὰ Φαρνάβαζον κατὰ τὰ συγκείμενα. Ὁ δ' ἐπεὶ
ἤσθητο Ἀρίσταρχόν τε ἵκοντα εἰς Βυζάντιον ἁρμο-
σίην καὶ Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα, Ἀναξι-
βίου μὲν ἡμέλησε, πρὸς Ἀρίσταρχον δὲ διεπράττετο
τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Κυρείου στρατεύματος ἅπερ πρὸς
Ἀναξίβιον.

8. Ἐκ τούτου ὁ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα
κελεύει πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στρά-
τευμα ὥς τάχιστα, καὶ συνέχειν τε αὐτὸ καὶ συνα-
θροίζειν τῶν διεσπαρμένων ὥς ἂν πλείστους δύνη-
ται, καὶ παραγαγόντα εἰς τὴν Περινθὸν διαβιβάζειν
εἰς τὴν Ἀσίαν ὅ τι τάχιστα· καὶ δίδωσιν αὐτῷ τρια-
κόντορον καὶ ἐπιστολὴν καὶ ἄνδρα συμπέμπει κε-
λεύσοντα τοὺς Περινθίους ὥς τάχιστα Ξενοφῶντα
προπέμψαι τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στράτευμα.

9. Καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν διαπλεύσας ἀφικνεῖται
ἐπὶ τὸ στράτευμα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐδέξαντο ἡδέως
καὶ εὐθὺς εἶποντο ἄσμενοι ὥς διαβησόμενοι ἐκ τῆς
Θράκης εἰς τὴν Ἀσίαν.

10. Ὁ δὲ Σεύθης ἀκούσας ἵκοντα πάλιν πέμψας
πρὸς αὐτὸν κατὰ θάλατταν Μηδοσάδην ἐδεῖτο τὴν
στρατιὰν ἄγειν πρὸς ἑαυτόν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ
ὅτι ᾤετο λέγων πείσειν. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδὲν

οἷόν τε εἶη τούτων γενέσθαι. Καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ᾤχετο.

11. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ ἀφίκοντο εἰς Πέρινθον, Νέων μὲν ἀποσπᾶσας ἐστρατοπεδεύσατο χωρὶς ἔχων ὥς ὀκτακοσίους ἀνθρώπους· τὸ δ' ἄλλο στράτευμα πᾶν ἐν τῷ αὐτῷ παρὰ τὸ τεῖχος τὸ Περινθίαν ἦν.

12. Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, ὥπως ὁ τι τάχιστα διαβαῖεν. Ἐν δὲ τούτῳ ἀφικόμενος Ἀρίσταρχος <ὁ> ἐκ Βυζαντίου ἄρμοστής, ἔχων δύο τριῆρεις, πεπεισμένος ὑπὸ Φαρναδάζου τοῖς τε ναυκλήροις ἀπέιπε μὴ διάγειν ἐλθάν τε ἐπὶ τὸ στράτευμα τοῖς στρατιώταις εἶπε μὴ περαιουῖσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν.

13. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν ὅτι Ἀναξίβιος ἐκέλευσε καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο ἐπεμψεν ἐνθάδε. Πάλιν δ' Ἀρίσταρχος ἔλεξεν·

«Ἀναξίβιος μὲν τοῖσιν οὐκέτι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῇδε ἄρμοστής· εἰ δὲ τινα ἡμῶν λήψομαι ἐν τῇ θαλάττῃ, καταδύσω».

Ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο εἰς τὸ τεῖχος. Τῇ δ' ὕστεραίᾳ μεταπέμπεται τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τοῦ στρατεύματος.

14. Ἦδη δὲ ὄντων πρὸς τῷ τείχει ἐξαγγέλλει τις τῷ Ξενοφῶντι ὅτι εἰ εἰςεῖσι, συλληφθήσεται καὶ ἡ αὐτοῦ τι πείσεται ἢ καὶ Φαρναδάξω παραδοθήσεται. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα τοὺς μὲν προπέμπεται, αὐτὸς δὲ εἶπεν ὅτι θύσαι τι βούλοιο.

15. Καὶ ἀπελθὼν ἐθύετο εἰ παρείεν αὐτῷ οἱ θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην ἄγειν τὸ στράτευμα. Ἐἴρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς ὄν τριῆρεις ἔχοντας τοῦ καλύσοντος, οὐτ' ἐπὶ Χερρόνησον ἐλθὼν κατα-

κλεισθῆναι ἐβούλετο καὶ τὸ στράτευμα ἐν πολλῇ σπάνει πάντων γενέσθαι ἔνθα πείθεσθαι μὲν ἀνάγκη τῷ ἐκεί ἀρμοστίῃ, τῶν δὲ ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἕξειν τὸ στράτευμα.

16. Καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτ' εἶχεν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἦκοντες παρὰ τοῦ Ἀριστάρχου ἀπήγγελλον ὅτι νῦν μὲν ἀπιέναι σφᾶς κελεύει, τῆς δειλῆς δὲ ἦκειν· ἔνθα καὶ δῆλη μᾶλλον ἐδόκει ἡ ἐπιβουλή.

17. Ὁ οὖν Ξενοφών, ἐπεὶ ἐδόκει τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι αὐτῷ καὶ τῷ στρατεύματι ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἰέναι, παραλαβὼν Πολυκράτην τὸν Ἀθηναῖον λοχαγὸν καὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν ἐκάστου ἄνδρα πλὴν παρὰ Νέωνος ᾧ ἕκαστος ἐπίστευεν ᾤχετο τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὸ Σεύθου στράτευμα ἐξήκοντα στάδια.

18. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν αὐτοῦ, ἐπιτυχάνει πυροῖς ἐρήμοις. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ᾔετο μετακεχωρηκέναι ποι τὸν Σεύθην· ἐπεὶ δὲ θορύβου τε ἦσθετο καὶ σημαίνοντων ἀλλήλοις τῶν περὶ Σεύθην, κατέμαθεν ὅτι τούτου ἔνεκα τὰ πυρὰ κεκαυμένα εἴη τῷ Σεύθῃ πρὸ τῶν νυκτοφυλάκων ὅπως οἱ μὲν φύλακες μὴ ὀρφντο ἐν τῷ σκότει ὄντες μήτε ὁπόσοι μήτε ὅπου εἶεν, οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς εἶεν·

19. ἐπεὶ δὲ ἦσθετο, προπέμπει τὸν ἑρμηνέα ὃν ἐτύγγανεν ἔχων, καὶ εἰπεῖν κελεύει Σεύθῃ ὅτι Ξενοφὼν πάρεστι βουλόμενος συγγενέσθαι αὐτῷ. Οἱ δὲ ἤροντο εἰ Ἀθηναῖος ἀπὸ τοῦ στρατεύματος.

20. Ἐπειδὴ δὲ ἔφη οὗτος εἶναι, ἀναπηδήσαντες ἐδίωκον· καὶ ὀλίγον ὕστερον παρήσαν πελτασταί.

ὅσον διακόσιοι, καὶ παραλαβόντες Ξενοφῶντα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἦγον πρὸς Σεύθην.

7πιν 79

21. Ὁ δ' ἦν ἐν τύρσει μάλα φυλαττόμενος, καὶ ἵπποι περὶ αὐτὴν κύκλῳ ἐγκεχαλινωμένοι· διὰ γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέρας ἐχίλου τοὺς ἵππους, τὰς δὲ νύκτας ἐγκεχαλινωμένοις ἐφυλάττετο.

22. Ἐλέγετο γὰρ καὶ πρὸςθεν Τίρης ὁ τοῦτου πρόγονος ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ πολὺ ἔχων στράτευμα ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς ἀπολέσαι καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι· ἦσαν δ' οὗτοι Θυνοί, πάντων λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νυκτὸς πολεμικώτατοι.

23. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκέλευσεν εἰσελθεῖν Ξενοφῶντα ἔχοντα δύο οὓς βούλοιο. Ἐπειδὴ δ' ἔνδον ἦσαν, ἡσπάζοντο μὲν πρῶτον ἀλλήλους καὶ κατὰ τὸν θράκιον νόμον κέρατα οἴνου προύπινον· παρὴν δὲ καὶ Μηδοσάδης τῷ Σεύθῃ, ὅςπερ ἐπρέσβευεν αὐτῷ πάντοσε.

24. Ἐπειτα δὲ Ξενοφῶν ἤρχετο λέγειν·

«Ἐπεμψας πρὸς ἐμέ, ὦ Σεύθῃ, εἰς Καλχηδὸνα πρῶτον Μηδοσάδην· τούτον, δεόμενός μου συμπροθυμηθῆναι διαβῆναι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑποσχομένός μοι, εἰ ταῦτα πράξαιμι, εὐ ποιήσειν, ὥς ἔφη Μηδοσάδης οὗτος.»

25. Ταῦτα εἰπὼν ἐπήρετό τὸν Μηδοσάδην εἰ ἀληθῆ ταῦτα εἶη. Ὁ δ' ἔφη·

«Ἀθὼς ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος ἐπεὶ ἐγὼ διέβην πάλιν ἐπὶ τὸ στράτευμα ἐκ Παρίου, ὑποσχοόμενος, εἰ ἀγάγοιμι τὸ στράτευμα πρὸς σέ, τὰλλὰ τέ σοι φίλῳ με χρήσασθαι καὶ ἀδελφῷ καὶ τὰ παρὰ θαλάττῃ μοι χωρία ὧν σὺ κρατεῖς ἔσεσθαι παρὰ σοῦ.»

26. Ἐπὶ τούτοις πάλιν ἤρετο τὸν Μηδοσάδην εἰ ἔλεγε ταῦτα. Ὁ δὲ συνέφη καὶ ταῦτα.

« Ἰθι νῦν, ἔφη, ἀφίγησαι τούτῳ τί σοι ἀπεκρινάμην· ἐν Καλληδόνι πρῶτον ».

27. « Ἀπεκρίνω ὅτι τὸ στράτευμα διαβήσοιτο εἰς Βυζάντιον καὶ αὐδὲν τούτου ἕνεκα δέοι τελεῖν οὔτε σοὶ οὔτε ἄλλῳ· αὐτὸς δὲ ἔπει διαβαίης, ἀπέναι ἔρησθα· καὶ ἐγένετο οὕτως ὥσπερ σὺ ἔλεγες ».

28. « Τί γὰρ ἔλεγον, ἔφη, ὅτε κατὰ Σηλυβρίαν ἀφίκου; »

« Οὐκ ἔρησθα οἷόν τε εἶναι, ἀλλ' εἰς Πέρηνθον ἐλθόντας διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν ».

29. « Νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάρεμυ καὶ ἐγὼ καὶ οὗτος Φρυγίσκος εἰς τῶν στρατηγῶν καὶ Πολυκράτης οὗτος εἰς τῶν λοχαγῶν, καὶ ἔξω εἰσὶν ἀπὸ πᾶν στρατηγῶν ὁ πιστότατος ἐκαστῶ πλὴν Νέανος τοῦ Λακωνικοῦ ».

30. Εἰ οὖν βούλει πιστοτέραν εἶναι τὴν πρᾶξιν, καὶ ἐκείνους κάλεσαι. Τὰ δὲ ὄπλα σὺ ἐλθὼν εἰπέ, ὡ Πολέκρατες, ὅτι ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν μάχην εἰσιθίη ».

31. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης εἶπεν ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπιστήσειεν Ἀθηναίων· καὶ γὰρ ὅτι συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι καὶ φίλους εὐνοὺς ἔφη νομίζειν. Μετὰ ταῦτα δ' ἔπει εἰσηλθὼν οὓς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπύρετο Σεύθην ὅ τι δέοιτο χρῆσθαι τῇ στρατιᾷ.

32. Ὁ δὲ εἶπεν ὥδε·

« Μαισάδης ἦν πατήρ μοι, ἐκείνου δὲ ἦν ἀρχὴ Μελανδίται καὶ Θυνοὶ καὶ Τρανίφαι. Ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπεὶ τὰ Ὀδρυσῶν πράγματα ἐνόησεν, ἐκπεσὼν ὁ πατήρ, αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει νόσφ, ἐγὼ δ' ἐξετράφημ ὀρφανὸς παρὰ Μηδόκῳ τῷ νῦν βασιλεῖ ».

33. Ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενόμην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν εἰς ἄλλοτριάν τράπεζαν ἀποβλέπων· καὶ ἐκάθεζόμην ἐνδύριος αὐτῷ ἱκέτης δοῦναι μοι ὅσους δυνατός εἴη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς εἰ τι δυναίμην κακὸν ποιῶν καὶ ζῆν μὴ εἰς τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἀποβλέπων ὥσπερ κῶαν. Ἐκ τούτου μοι δίδασαι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους οὓς ὑμεῖς ὄψεσθε ἐπειδὴν ἡμέρα γέννηται. Καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ τούτους ἔχων, ληζόμενος τὴν ἑμαυτοῦ πατρίαν χώραν. Εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἷμαι ἂν σὺν

τοῖς θεοῖς ῥαδίως ἀπολαβεῖν τὴν ἀρχήν. Ταῦτ' ἔστιν ἃ ἐγὼ ἡμῶν δέομαι».

35. «Τί ἂν οὖν, ἔρη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δέναιο, εἰ ἐλθοιμεν τῇ τε στρατιᾷ διδόναι καὶ τοῖς λοχαγοῖς καὶ τοῖς στρατηγοῖς; Ἀέξον, ἵνα οὗτοι ἀπαγγέλλωσιν».

36. Ὁ δ' ὑπέσχετο τῷ μὲν στρατιώτῃ κυζικηνόν, τῷ δὲ λοχαγῷ διμοιρίαν, τῷ δὲ στρατηγῷ τετραμοιρίαν, καὶ γῆν ὁπόσῃν ἂν βούλωνται καὶ ζεύγη καὶ χωρίον ἐπὶ θαλάττῃ τετειχισμένον.

37. Ἐάν δέ, ἔρη ὁ Ξενοφῶν, ταῦτα περῶμενοι μὴ διαπράξωμεν, ἀλλὰ τις φόβος, ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἢ, δέξει εἰς τὴν σεαυτοῦ, ἵαν τις ἀπέναι βούληται παρὰ σέ;»

38. Ὁ δ' εἶπε·

«Καὶ ἀδελφοί γε ποιῆσομαι καὶ ἐνδιηρσίους καὶ κοινωνοὺς πάντων ἂν ἂν δυνάμεθα κτᾶσθαι. Σοὶ δέ, ὦ Ξενοφῶν, καὶ θυγάτηρα δώσω καὶ εἰ τις σοὶ ἔστι θυγάτηρ, ἀνήσομαι θρακίῳ νόμῳ καὶ Βισάνθην οἴκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον ἔστι τῶν ἐπὶ θαλάττῃ».

Γ'. Ἀκούσαντες ταῦτα καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ἀπῆλυνον· καὶ πρὸ ἡμέρας ἐγένοντο ἐπὶ στρατοπέδῳ καὶ ἀπῆγγεῖλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν.

2. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλει τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς· τοῖς δ' ἔδοξε τὴν μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν εἶσαι· τὸ δὲ στράτευμα συγκαλέσαι. Καὶ συνήλθον πάντες πλὴν οἱ Νέωνος· οὗτοι δὲ ἀπείχον ὥς δέκα στάδια.

3. Ἐπεὶ δὲ συνήλθον, ἀναστάς Ξενοφῶν εἶπε τάδε·

«Ἄνδρες, διαπλεῖν μὲν ἐνθα βουλόμεθα Ἀρίσταρχος τριήρεις ἔχων καλύει· ὥστε εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν· οὗτος δὲ αὐτὸς κελεύει εἰς Χερρόνησον βίᾳ διὰ τοῦ ἱεροῦ ὄρους πορεύεσθαι· ἦν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκεῖσε ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσαιν' ἔτι ὑμᾶς φησιν· ὥσπερ ἐν Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἐτι ὑμᾶς,

ἀλλὰ λήψεσθαι μισθόν, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι ὥσπερ νυνὶ δεομένους τῶν ἐπιτιθείων.

4. Οὗτος μὲν ταῦτα λέγει Σεύθης δὲ φησιν, ἂν πρὸς ἐκείνον ἦτε, εὖ ποιήσιν ὑμῖς. Νῦν οὖν σκέψασθε πότερον ἐνθάδε μόνοντες τοῦτο βουλευέσθε ἢ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἐπανελθόντες.

5. Ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδε οὔτε ἀργύριον ἔχομεν ὥστε ἀγοράζειν οὔτε ἀνευ ἀργυρίου ἑῶσι λαμβάνειν, ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας ὅθεν οἱ ἦτορες ἑῶσι λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰ ἐπιτήδεια ἀκούοντας ὃ τί τις ἡμῶν δεῖται, αἰρεῖσθαι ὃ τι ἂν ἡμῖν δοκῇ κράτιστον εἶναι.

6. Καὶ ὅτε, ἔφη, ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν χεῖρα.

Ἀνέτειναν ἅπαντες.

Ἐπιόντες τοίνυν, ἔφη, συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὴν παραγγέλματα, ἐπεσθε τῷ ἡγομένῳ.

7. Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἶποντο Προϊόντων δὲ καὶ παρ' Ἀριστάρχου ἄγγελοι ἐπειθον ἀποτρέπεσθαι· οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον. Ἐπεὶ δ' ὅσον τριάκοντα σταδίους προσηλύθεσαν, ἅπαντὰ Σεύθης. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν προσελάσαι ἐκέλευσεν ὅπως ὃ τι πλείστων ἀκούοντων εἴποι αὐτῷ ἃ ἐδόκε συμφέρειν.

8. Ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, εἶπε Ξενοφῶν·

«Ἡμεῖς πορευόμεθα ὅπου μέλλει ἔξειν τὸ στράτευμα τροφίμῳ ἐκεῖ δ' ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ αἰρησόμεθα ὃν ἀνὴρ κράτιστα δοκῇ εἶναι. Ἦν οὖν ἡμῖν ἡγήσῃ ὅπου πλείστα ἐστὶν ἐπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομοῦμεν ζενίζεσθαι».

9. Καὶ ὁ Σεύθης ἔφη·

«Ἀλλὰ οἶδα κώμας πολλὰς ἀθρόας καὶ πάντα ἔχουσας τὰ ἐπιτήδεια ἀπεχούσας ἡμῶν ὅσον διελθόντες ἂν ἰδέωμεν ἀριστήτε».

10. «Ἠγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν·

Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο εἰς αὐτὰς τῆς δεΐλης, συνήλθον οἱ στρατιῶται, καὶ εἶπε Σεύθης τοιαύδε·

«Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, δεόμαι ὑμῶν στρατεῦσθαι σὺν ἐμοί, καὶ

ἐπισχνοῦμαι ἑμὶν δώσειν τοῖς στρατιώταις κυζικηνόν, λοχαγοῖς δὲ καὶ στρατηγοῖς τὰ νομιζόμενα· ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον τιμήσω. Σιτία δὲ καὶ ποτὰ ὡς περ καὶ νῦν ἐκ τῆς χώρας λαμβάνοντες ἔχετε· ὅποσα δ' ἂν ἀλλοικηται ἀξιώσω αὐτοὺς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος ἑμὶν τὸν μισθὸν πορίζω.

II. Καὶ τὰ μὲν φεύγοντα καὶ ἀποδιδράσκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν· ἂν δὲ τις ἀνθιστῇται, σὺν ἑμὶν πειρασόμεθα χειροῦσθαι.

12. Ἐπὶ ῥετο ὁ Ξενοφῶν·

«Πόσον δὲ ἀπὸ θαλάττης ἀξιώσεις συνέπεσθαι σοι τὸ στράτευμα ; »

Ὁ δ' ἀπεκρίνατο·

«Οὐδαμῇ πλεῖον ἐπὶ ἡμερῶν, μείον δὲ πολλαχῇ».

13. Μετὰ ταῦτα ἐδίδото λέγειν τῷ βουλομένῳ· καὶ ἔλεγον πολλοὶ κατὰ ταῦτά ὅτι παντὸς ἄξια λέγει Σεύθης· χειμῶν γὰρ εἴη καὶ οὔτε οἰκάδε ἀποπλεῖν τῷ τούτο βουλομένῳ δυνατόν εἴη, διαγενέσθαι τε ἐν φιλίᾳ οὐχ οἶόν τε, εἰ δέοι ὠνούμενους ζῆν, ἐν δὲ τῇ πολεμίᾳ διατρίβειν καὶ τρέφεσθαι ἀσφαλέστερον μετὰ Σεύθου ἢ μόνους. Ὦντων δ' ἀγαθῶν τοσούτων, εἰ μισθὸν προσλίσφοντο, εὖρημα ἐδόκει εἶναι.

14. Ἐπὶ τούτοις εἶπεν ὁ Ξενοφῶν·

«Εἰ τις ἀντιλέγει, λεγέτω· εἰ δὲ μή, ἐπιψηφίω ταῦτα».

Ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, ἐπεψήφισε, καὶ ἔδοξε ταῦτα. Εὐθύς δὲ Σεύθῃ εἶπεν, ὅτι συστρατεύουσιντο αὐτῷ.

15. Μετὰ τούτο οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκήνησαν, στρατηγοὺς δὲ καὶ λοχαγοὺς ἐπὶ δεῖπνον Σεύθῃ ἐκάλεσε, πλησίον κώμην ἔχων.

16. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ θύραις ἦσαν ὡς ἐπὶ δεῖπνον παριόντες, ἦν τις Ἡρακλείδης Μαρανεΐτης· οὗτος προσίων

ἐνὶ ἐκάστῃ οὔστινας ᾤετο ἔχειν τι δοῦναι Σεύθῃ, πρῶτον μὲν πρὸς Παριανούς τινας, οἱ παρήσαν φιλιαν διαπραζόμενοι πρὸς Μήδοκον τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα καὶ δᾶρα ἄγοντες αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικί, ἔλεγεν ὅτι

«Μήδοκος μὲν ἄνα εἰη δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ θαλάττης ὁδόν, Σεύθῃ δ' ἐπεὶ τὸ στράτευμα τοῦτο εἴληφεν, ἄρχων ἔσται ἐπὶ θαλάττῃ.

17. Γείτων οὖν ὅν ἄν ἱκανώτατος ἔσται ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν. Ἦν οὖν σφρονήτε, τοῦτ' αὖ δώσετε ὃ τι ἂν ἀγῇτε· καὶ ἄμεινον ὑμῖν διακείσεται ἢ ἂν Μήδοκῳ τῷ πρόσω οἰκοντι δῶτε».

Τούτους μὲν οὕτως ἔπειθεν.

18. Αὐθις δὲ Τιμασίῳνι τῷ Δαρδανεῖ προσελθάν, ἐπεὶ ἤκουσεν αὐτῷ εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ τάπηδας βαρβαρικός, ἔλεγεν ὅτι νομίζοιτο ὅποτε ἐπὶ δεῖπνον καλέσαι Σεύθῃς δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας. Οὗτος δ' ἦν μέγας ἐνθάδε γένηται, ἱκανός ἔσται σε καὶ οὐκάδε καταγαγεῖν καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. Τοιαῦτα προυμνάτο ἐκάστῃ προσίαν.

19. Προσελθάν δὲ καὶ Ξενοφάντι ἔλεγε·

«Σὺ καὶ πόλεως μεγίστης εἰ καὶ παρὰ Σεύθῃ τὸ σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι, καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρῃ ἴσως ἀξιώσεις καὶ τείχι λαμβάνειν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τῶν ἑμετέρων ἔλαβον, καὶ χώραν ἄξιον οὖν σοι καὶ μεγαλοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθῃν.

20. Ἐάνου δέ σοι ἂν παραινῶ· εὖ οἶδα γάρ ὅτι ὅσῳ ἂν μείζω τοῦτ' αὖ διαρήσῃ, τοσοῦτ' αὖ μείζω ἐπὶ τοῦτον ἀγαθὰ πείσῃ».

Ἀκούων ταῦτά Ξενοφάν ἠπόρει· οὐ γάρ διεβεβήκει ἔχων ἐκ Παρίου εἰ μὴ παῖδα καὶ ὅσον ἐφόδιον.

21. Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον τῶν τε Θρακῶν οἱ κράτιστοι τῶν παρόντων καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ εἴ τις πρεσβεῖα παρῆν ἀπὸ πόλεως, τὸ δεῖπνον μὲν ἦν καθημένοις

κύκλῳ· ἔπειτα δὲ τρίποδες εἰζηνέχθησαν πᾶσιν· οὗτοι δ' ἦσαν κρεῶν μεστοὶ νενεμημένων, καὶ ἄρτοι ζυρίται μεγάλοι προζυπεπερονημένοι ἦσαν πρὸς τοῖς κρέασιν.

22. Μάλιστα δ' αἱ τράπεζαι κατὰ τοὺς ξένους αἰετίζοντο· νόμος γὰρ ἦν — καὶ πρῶτος τοῦτο ἐποίει Σεύθης, καὶ ἀνελόμενος τοὺς ἑαυτῷ παρακειμένους ἄρτους διέκλα κατὰ μικρὸν καὶ ἐρρίπτει οἷς αὐτῷ ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡσαύτως, ὅσον μόνον γεύσασθαι ἑαυτῷ καταλαπὼν.

23. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ κατὰ ταῦτα ἐποίουν καθ' οὓς αἱ τράπεζαι ἔκειντο. Ἀρκᾶς δέ τις Ἀρύστας ὄνομα, φαγεῖν δεινός, τὸ μὲν διαρριπτεῖν εἰς χαίρειν, λαβὼν δὲ εἰς τὴν χεῖρα ὅσον τριχοῖνικον ἄρτον καὶ κρέα θέμενος ἐπὶ τὰ γόνατα ἐδείπνει.

24. Κέρατα δὲ οἴνου περιέφερον, καὶ πάντες ἐδέχοντο· ὁ δ' Ἀρύστας, ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέραν τὸ κέρας ὁ οἰνοχόος ἦκεν, εἶπεν ἰδὼν τὸν Ξενοφῶντα οὐκέτι δειπνοῦντα·

«Ἐκεῖνος, ἔφη, δός· σχολάζει γὰρ ἡδὴ, ἐγὼ δὲ οὐδέπω».

25. Ἀκούσας Σεύθης τὴν φωνήν ἡρώτα τὸν οἰνοχόον τί λέγει. Ὁ δὲ οἰνοχόος εἶπεν· ἑλληνίζειν γὰρ ἡπίστατο. Ἐνταῦθα μὲν δὴ γέλωας ἐγένετο.

26. Ἐπεὶ δὲ προυχώρει ὁ πότος, εἰζήλθεν ἀνὴρ Θραξ ἵππον ἔχων λευκόν, καὶ λαβὼν κέρας μεστὸν εἶπε·

«Προσίνω σοι, ὦ Σεύθη, καὶ τὸν ἵππον τοῦτον δωροῦμαι, ἐπ' οὗ καὶ διώκεν ὃν ἂν ἐθέλῃς αἰρῆσαι καὶ ἀποχωρᾶν οὐ μὴ δείσῃς τὸν πολέμιον».

27. Ἄλλος παῖδα εἰσαγαγὼν οὕτως ἐδωρήσατο

προπίνων, καὶ ἄλλος ἱμάτια τῇ γυναικί. Καὶ Τιμά-
σιων προπίνων ἐδωρήσατο φάλαγν τε ἀργυρὰν καὶ
τάπιδα Ἀζίαν δέκα μνῶν.

28. Γνήσιππος δέ τις Ἀθηναῖος ἀναστάς εἶπεν ὅτι
ἀρχαῖος εἴη νόμος κάλλιστος τοῖς μὲν ἔχοντας δι-
δόναι τῷ βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα, τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι
διδόναι τὸν βασιλέα, ἵνα καὶ ἐγώ, ἔφη, ἔχω σοι δω-
ρεῖσθαι καὶ τιμῶν.

29. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἰπορεῖτο τί ποιήσει· καὶ γὰρ
ἐτύγχανεν ὥς τιμώμενος ἐν τῷ πλησισαυτάτῳ δίφρῳ
Σεύθῃ καθήμενος. Ὁ δὲ Ἡρακλείδης ἐκέλευεν αὐτὰρ
τὸ κέρας ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον. Ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἴδων
γὰρ ὑποπεπωκώς ἐτύγχανεν, ἀνέστη θαρραλέως
δεξάμενος τὸ κέρας καὶ εἶπεν·

30. «Ἐγὼ δέ σοι, ὦ Σεύθῃ, δίδωμι ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἑμούς·
τούτους ἑταίρους φίλους εἶναι πιστοὺς, καὶ οὐδένᾳ ἄκοντα, ἀλλὰ
πάντας μᾶλλον ἐπὶ ἑμοῦ σοι βουλομένους φίλους εἶναι.

31. Καὶ νῦν ἀρείσων οὐδέν σε προσαιτῶντες, ἀλλὰ καὶ προῖ-
μενοι καὶ πονεῖν ὑπὲρ σοῦ καὶ προκινδυνεύειν ἐθέλοντες· μεθ' ὧν
ἂν οἱ θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χάραν τὴν μὲν ἀπολήψει πατρίαν
οὖσαν, τὴν δὲ κτίσει, πολλοὺς δὲ ἵππους, πολλοὺς δὲ ἄνδρας
καὶ γυναῖκας κατακτήσει, οὓς σὺ λήξῃσθαι σε δεήσει, ἀλλ' αὐτοὶ
φέροντες παρέσονται πρὸς σέ δῶρα».

32. Ἀναστάς ὁ Σεύθῃς συνεξέπτε καὶ συγκατε-
σκεδάσατο μετ' αὐτοῦ τὸ κέρας. Μετὰ ταῦτα εἰσηλ-
θὼν κέρασί τε οἷοις σημαίνουσιν αὐλοῦντες καὶ
σάλπιγξιν ὠροβοείας ῥυθμούς τε καὶ οἶον μαγάδ-
σαλπίζοντες.

33. Καὶ αὐτὸς Σεύθῃς ἀναστάς ἀνέκραγέ τε πο-
λεμικὸν καὶ ἐξήλατο ὥς περ βέλος φυλαττόμενον
μᾶλα ἐλαφρῶς. Εἰσησαν δὲ καὶ γελωτοποιοί.

34. Ὡς δ' ἦν ἡλιος ἐπὶ δυσμαῖς, ἀνέστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ εἶπον ὅτι ἄρα νυκτοφύλακας καθιστάναι καὶ σύνθημα παραδιδόναι. Καὶ Σεύθην ἐκέλευον παραγγεῖλαι ὅπως εἰς τὰ ἑλληνικὰ στρατόπεδα ἡμδεῖς τῶν Θρακῶν εἰσεῖσι νυκτός· οἳ τε γὰρ πολέμιοι Θράκες [ὑμῖν] καὶ ὑμεῖς οἱ φίλοι. Ὡς δ' ἐξήσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης οὐδέν τι μεθύοντι ἐοικώς.

35. Ἐξελθὼν δ' εἶπεν αὐτοῖς τοὺς στρατηγοὺς ἀποκαλέσας,

«Ὁ ἄνδρες, οἱ πολέμιοι ἡμῶν οὐκ ἴσασι πῶς τὴν ἡμετέραν συμμάχίαν ἦν ὄν ἐλθόμεν ἐπ' αὐτοὺς πρὶν φιλάσασθαι ὥστε μὴ ληφθῆναι ἢ παρασκευάσασθαι ὥστε ἀμύνασθαι, μάλιστα ἂν λάβοιμεν καὶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα».

36. Συνεπῆλθον ταῦτα οἱ στρατηγοὶ καὶ ἡγείσθαι ἐκέλευον. Ὁ δ' εἶπε·

«Παρασκευασόμενοι ἀναμένετε· ἐγὼ δὲ ὁπόταν καιρὸς ἦ ἡζῶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ τοὺς πελταστὰς καὶ ὑμᾶς ἀναλαβὼν ἡγήσομαι σὺν τοῖς ἵπποις».

37. Καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε·

«Σκέψαι τοίνυν, εἴπερ νυκτός πορευσόμεθα, εἰ ὁ ἑλληνικός νόμος κάλλιον ἔχει· μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἡγείται τοῦ στρατεύματος ὁποῖον ἂν αἰεὶ πρὸς τὴν χώραν συμφέρει, ἐάν τε ὀπλιτικὸν ἐάν τε πελταστικὸν ἐάν τε ἱππικόν· νύκτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησιν ἡγεῖσθαι ἐστὶ τὸ βραδύτατον.

38. Οὕτω γὰρ ἥκιστα διασπᾶται τὰ στρατεύματα καὶ ἥκιστα λανθάνουσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους· οἱ δὲ διασπασθέντες πολλάκις καὶ περιπίπτουσιν ἀλλήλοις καὶ ἀγνοοῦντες κακῶς ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν».

39. Εἶπεν οὖν Σεύθης·

«Ὅρθως λέγετε καὶ ἐγὼ τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι. Καὶ ὑμῖν μὲν ἡγεμόνας δάσω τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἐμπεριστατότους τῆς χώρας, αὐτοὺς δ' ἐρέψομαι τελευταῖος τοὺς ἵππους ἔχων· ταχὺ γὰρ πρώτος, ἂν δέη, παρέσομαι».

Σύνδημα δ' εἶπον **ΑΘΗΝΑΙΩΝ** κατὰ τὴν συγγένειαν.
Ταῦτα εἰπόντες ἀνεπαύοντο.

40. Ἦνῦκα δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύθῃς ἔχων τοὺς ἱππείας τεθωρακισμένους καὶ τοὺς πελταστὰς σὺν τοῖς ὅπλοις. Καὶ ἐπεὶ παρέδωκε τοὺς ἡγεμόνας, οἱ μὲν ὀπλῖται ἡγοῦντο, οἱ δὲ πελτασταὶ εἶποντο, οἱ δ' ἱππεῖς ἀπισθοφυλάκουν·

41. ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν, ὁ Σεύθῃς παρίλανεν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ ἐπῆνεσε τὸν ἑλληνικὸν νόμον.

«Πολλάκις γάρ, ἔφη, νύκτωρ αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις πορευόμενος ἀποσπασθῆναι σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν πεζῶν· νῦν δ' ὥσπερ δεῖ ἄνθρωποι πάντες ὦμα τῇ ἡμέρᾳ φαινόμεθα. Ἀλλὰ ὑμεῖς μὲν περιμένετε αὐτοῦ καὶ ἀναπαύεσθε, ἐγὼ δὲ σκεψάμενός τι ἵξω».

42. Ταῦτ' εἰπὼν ἦλαννε δι' ὄρους ὁδὸν τινα λαβών. Ἐπεὶ δ' ἀφίκετο εἰς χιόνα πολλήν, ἐσκέψατο εἰ εἴη ἵχνη ἀνθρώπων ἢ πρόσω ἡγούμενα ἢ ἐναντία.

43. Ἐπεὶ δὲ ἀτριβῇ ἑώρα τὴν ὁδόν, ἦκε ταχὺ πάλιν καὶ ἔλεγεν·

«Ἄνδρες, καλῶς ἔσται, ἦν θεὸς θέλη· τοὺς γὰρ ἀνθρώπους λήσομεν ἐπιπεσόντες. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἡγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως ἂν τινα ἴδωμεν, μὴ διαφυγῶν σημήνῃ τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς δ' ἐπεσθε· κἂν λειπθῇτε, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων ἐπεσθε. Ὑπερβάντες δὲ τὰ ὄρη ἡξομεν εἰς κώμας πολλὰς τε καὶ εὐδαίμονας».

44. Ἦνῦκα δ' ἦν μέσον ἡμέρας, ἦδη τε ἦν ἐπὶ τοῖς ἄκροις καὶ κατιδὼν τὰς κώμας ἦκεν ἐλαύνων πρὸς τοὺς ὀπλίτας καὶ ἔλεγεν·

«Ἀφῆσω ἦδη καταθεῖν τοὺς μὲν ἱππείας εἰς τὸ πεδῖον, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰς κώμας. Ἀλλ' ἐπεσθε ὥς ἂν δύνησθε τάχιστα, ὅπως ἂν τις ὕφιστήται, ἀλέξῃσθε».

45. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. Καὶ ὧς ἤρετο·

«Τί καταβαίνεις ἐπεὶ σπεύδεις δεῖ;»

«Οἶδα, ἔρη, ὅτι οὐκ ἐμοῦ μόνου δέειν οἱ δὲ ὀπλῖται θάπτον δραμοῦνται καὶ ἡδιον, εἴην καὶ ἐγὼ περὶ τὸς ἡγῶμαι».

46. Μετὰ ταῦτα ᾤχετο, καὶ Τιμασίαν μετ' αὐτοῦ ἔχων ἱππέας ὥς τετταράκοντα τῶν Ἑλλήνων, Ξενοφῶν δὲ παρηγγύησε τοὺς εἰς τριάκοντα ἔτη παριέναι ἀπὸ τῶν λόχων εὐζώνους. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε τούτους ἔχων, Κλεάνωρ δ' ἡγεῖτο τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

47. Ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς κώμαις ἦσαν, Σεύθης ἔχων ὅσον τριάκοντα ἱππέας προξελάσας εἶπε·

«Τῷδε ὧν, ὦ Ξενοφῶν, ἃ σὺ ἔλεγες· ἔχονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ ἔρημοι οἱ ἱππεῖς οἰχονται μοι ἄλλος ἄλλη διψοῦν, καὶ δέδοικα μὴ συστάντες ἀθρόοι ποῦ κακόν τι ἐργάσωνται αἱ πολέμοι. Δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς κώμαις καταμένειν τινὰς ἡμῶν· μεστὰί γάρ εἰσιν ἀνθρώπων».

48. «Ἀλλ' ἐγὼ μὲν, ἔρη ὁ Ξενοφῶν, σὲν οἷς ἔχω τὰ ἄκρα καταιγιστοῦμαι· σὺ δὲ Κλεάνωρα κέλευε διὰ τοῦ πεδίου παρατείνειν τὴν μάλαγγα παρὰ τὰς κώμας».

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐποίησαν συνηλίσθησαν ἀνδράποδα μὲν ὥς χίλια, βόες δὲ διςχίλιοι, πρόβατα ἄλλα μυρία. Τότε μὲν διη αὐτοῦ ἡλίσθησαν.

Δ' Τῇ δ' ὑστεραίᾳ κατακαύσας ὁ Σεύθης τὰς κώμας παντελῶς καὶ οἰκίαν οὐδεμίαν λιπών, ὅπως φόβον ἐνθεῖη καὶ τοῖς ἄλλοις οἷα πείσονται, ἂν μὴ πείθωνται, ἀπῆγε πάλιν.

2. Καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπέπεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδην εἰς Πέρινθον, ὅπως ἂν μισθὸς γένοιτο τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύοντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδίον. Οἱ δ' ἐκλιπόντες ἔφρευγον εἰς τὰ ὄρη.

3. Ἦν δὲ χιῶν πολλή καὶ ψυχρὸς οὕτως ὥστε τὸ

ὑδωρ ὃ ἐφέροντο ἐπὶ δεῖπνον ἐπήγγυτο καὶ ὁ οἶνος ὃ ἐν τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥῖνες ἀπεκάοντο καὶ ἄτα.

4. Καὶ τότε δῆλον ἐγένετο οὐ ἔνεκα οἱ Θράκες τὰς ἀλωπεκᾶς ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοὺς ὤσι, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέρνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζειράς μέχρι τῶν ποδῶν ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας.

5. Ἀφιεῖς δὲ τῶν αἰχραλάτων ὁ Σεύθης εἰς τὴν ὄρη ἔλεγεν ὅτι εἰ μὴ καταβήσονται οἰκίσοντες καὶ πείσονται, ὅτι κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κάμαρας καὶ τὸν σίτον, καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. Ἐκ τούτου κατέβαινον καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κάμαραις ἠυλίζοντο.

6. Καὶ ὁ Σεύθης καταμαθὼν ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα τῶν ὀπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνελθεῖν ἐπισπένθαι. Καὶ ἀναστάντες τῆς νυκτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρήσαν εἰς τὰς κάμαρας. Καὶ οἱ μὲν πλείστοι ἐξελθόντες ἐξήλθον· πλησίον γὰρ ἦν τὸ ὄρος· ὅσους δὲ ἐλαττοὺς κατηκόντισεν ἀφειδῶς Σεύθης.

7. Ἐπισθένης δ' ἦν τις Ὀλύνθιος, ὃς ἰδὼν παῖδα ἰθάσκοντα ἄρτι πέλτην ἔχοντα μέλλοντα ἀποθνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντι ἰκέτευε βοηθῆσαι τὸ παιδί.

8. Καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ, δεῖται μὴ ἀποκτείνειν τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένους διηγείναι τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο σκοπεῖν πᾶν οὐδὲν ἄλλο ἢ εἴτινες εἶεν καλοί, καὶ μετὰ τούτων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός.

9. Ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο·

«Ἡ καὶ ἐθέλεις ἄν, ὦ Ἐπισθένης, ὑπὲρ τοῦτου ἀποθανεῖν;»

Ὁ δ' ὑπερानατείνας τὸν τράχηλον,

«Παῖε, ἔφη, εἰ κελεύει ὁ παῖς καὶ μέλλει χάριν εἰδέναι».

10. Ἐπῆρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα εἰ παῖσειεν αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου. Οὐκ εἶα ὁ παῖς, ἀλλ' ἰκέτευε μηδέτερον κατακαίνειν. Ἐνταῦθα ὁ Ἐπισθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα εἶπεν·

«Ὡρα σοι, ὦ Σεύθῃ, περὶ τοῦδ' μοι διαμάχεσθαι· οὐ γάρ μεθίσω τὸν παῖδα».

11. Ὁ δὲ Σεύθης γελῶν ταῦτα μὲν εἶα· ἔδοξε δὲ αὐτῷ αὐτοῦ αὐλίσθῃναι, ἵνα μὴδ' ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους τρέφοντο. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῇ πεδίῳ ὑποκαταβάς ἐσκίνοιν, ὁ δὲ Ξενοφάν ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄρος ἀνωτάτῳ κάρμῃ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν τοῖς ὀρείοις καλουμένοις Θραῒσι πλησίον κατεσκήνησαν.

12. Ἐκ τούτου ἡμέραι τ' οὐ πολλαὶ διετρίβοντο καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Θραῖκες καταβαίνοντες πρὸς τὸν Σεύθην περὶ σπονδῶν καὶ ὀμήρων διεπράττοντο. Καὶ ὁ Ξενοφάν ἐλθὼν ἔλεγε τῷ Σεύθῃ ὅτι ἐν ποινηροῖς σκηνοῖεν καὶ πλησίον εἶεν οἱ πολέμοι· ἰδιὸν τ' ἂν ἔξω αὐλίσσῃναι ἔφη ἐν ἐχυροῖς χωρίοις μάλλον ἢ ἐν τοῖς στεγνοῖς, ὥστε ἀπολέσθαι. Ὁ δὲ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ ἔδειξεν ὀμήρους παρόντας αὐτῶν.

13. Ἐδέοντο δὲ καὶ αὐτοῦ Ξενοφάντος καταβαίνοντές τινες τῶν ἐκ τοῦ ὄρους συμπράττειν σφίσι τὰς σπονδάς. Ὁ δ' ἁπολόγει καὶ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ ἰγγυᾶτο μὴδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους Σεύθῃ. Οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς ἕνεκα.

14. Ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγένετο· εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἐπιτίθενται ἐλθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ Θυνοί. Καὶ ἡγεμῶν μὲν ἦν ὁ δεσπότης ἐκάστης τῆς οἰκίας· χαλεπὸν γὰρ ἦν ἄλλως τὰς οἰκίας σκοτούς ὄντος ἀνευρίσκειν ἐν ταῖς κώμαις· καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλῳ περιεσταύρωντο μεγάλῳις σταυροῖς τῶν προβάτων ἕνεκα.

15. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο κατὰ τὰς θύρας ἐκάστου τοῦ οἰκίματος, οἱ μὲν εἰσηκόντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυτάλοις ἔβαλλον, ἃ ἔχειν ἔφασαν ὥς ἀποκόψοντες τῶν δοράτων τὰς λόγχας, οἱ δ' ἐνεπιμπρασαν, καὶ Ξενοφῶντα ὀνομαστί καλοῦντες ἐξίοντα ἐκέλευον ἀποθνήσκειν, ἢ αὐτοῦ ἔφασαν κατακαυθήσεσθαι αὐτόν.

16. Καὶ ἤδη τε διὰ τοῦ ὀρόφου ἐφαίνετο πῦρ, καὶ ἐντεθωρακισμένοι οἱ περὶ τὸν Ξενοφῶντα ἔνδον ἦσαν ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες, καὶ Σιλανὸς Μακίστιος ἐτῶν ὥς ὀκτωκαίδεκα σημαίνει τῇ σάλπιγγι· καὶ εὐθύς ἐκπηδῶσιν ἐσπασμένοι τὰ ζῆφι καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων σκηνωμάτων.

17. Οἱ δὲ Θυράκες φεύγουσιν, ὥςπερ δὴ τρόπος ἦν αὐτοῖς, ὀπισθεν περιβαλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ αὐτῶν ὑπεραλλομένων τοὺς σταυροὺς ἐλήφθησάν τινες κρεμασθέντες ἐνεχομένων τῶν πελτῶν τοῖς σταυροῖς· οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον ἁμαρτόντες τῶν ἐξόδων· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐδίωκον ἔξω τῆς κώμης.

18. Τῶν δὲ Θυνῶν ὑποστραφέντες τινὲς ἐν τῷ σκότει τοὺς παρατρέχοντας παρ' οἰκίαν καομένην ἠκόντιζον εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότους· καὶ ἔτρωσαν Ἱερᾶνυμόν τε Εὐοδέα λοχαγὸν καὶ Θεογένην Λο-

κρόν λοχαγόν· ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς· κατεκαύθη μέντοι καὶ ἐσθῆς τινων καὶ σκεύη.

19. Σεύθης δὲ ἦκε βοηθάν σὺν ἐπὶ ἱππεῦσι τοῖς πρῶτοις καὶ τὸν σαλπικτήν ἔχων τὸν Θράκιον· Καὶ ἐπεὶ ἦσθετο, ὅσον περ χρόνον ἐβοήθει, τοσούτον καὶ τὸ κέρας ἐφθέγγετο αὐτῷ· ὥστε καὶ τοῦτο φόβον συμπαρέσχε τοῖς πολεμίοις. Ἐπεὶ δ' ἦλθεν, ἐδεξιούτό τε καὶ ἔλεγεν ὅτι οἶοιτο τεθνεώτα πολλοὺς εὐρήσειν.

20. Ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τοὺς ὁμήρους τε αὐτῷ παραδοῦναι καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος, εἰ βούλεται, συστρατεύεσθαι· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν εὔσαι.

21. Τῇ οὖν ὑστεραίᾳ παραδίδωσιν ὁ Σεύθης τοὺς ὁμήρους, πρεσβυτέρους ἄνδρας ἤδη, τοὺς κρατίστους, ὥς ἔφασαν, τῶν ὀρειῶν, καὶ αὐτὸς ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. Ἦδη δὲ εἶχε καὶ τριπλασίαν δύναμιν ὁ Σεύθης· ἐκ γὰρ τῶν Ὀδρυσῶν ἀκούοντες ἅ πρῶτοι ὁ Σεύθης πολλοὶ κατέβαινον συστρατευσόμενοι.

22. Οἱ δὲ Θυνοὶ ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλοὺς μὲν ὀλίτας, πολλοὺς δὲ πελταστὰς, πολλοὺς δὲ ἱππέας, καταβάντες ἰκέτερον σπείσασθαι, καὶ πάντα ἀμολόγουν ποιῆσειν καὶ πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον.

23. Ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν Ξενοφῶντα ἐπεδείκνυνεν ἅ λέγοιεν, καὶ οὐκ ἂν ἔφη σπείσασθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιο τιμωρῆσασθαι αὐτοὺς τῆς ἐπιθέσεως.

24. Ὁ δ' εἶπεν·

«Ἄλλ' ἐγὼ γε ἱκανὴν νομίζω καὶ νῦν δίκην ἔχειν, εἰ οὔτοι δοῦλοι ἔσονται ἀντ' ἐλευθέρων».

Συμβουλευεῖν μέντοι ἔφη αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὄρους λαμβάνειν τοὺς δυνατωτάτους κακόν τι ποιεῖν τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἔαν. Οἱ μὲν οὖν ταῦτά πάντες διη προσωμολόγουν.

Εἰ Ὑπερβάλλουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου Θράκας εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον· αὕτη δ' ἦν αὖ καὶ ἀρχὴ Μαισάδου, ἀλλὰ Τήρους τοῦ Ὀδρύσου [ἀρχαίου τινός].

2. Καὶ ὁ Ἡρακλείδης ἐνταῦθα ἔχων τὴν τιμὴν τῆς λείας παρῆν. Καὶ Σεύθης ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικά τρία, οὐ γὰρ ἦν πλείω, τὰ δ' ἄλλα βοεὶα καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευε λαβεῖν, τὰ δ' ἄλλα διανεῖμαι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς.

3. Ξενοφῶν δὲ εἶπεν·

«Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ἀρκεῖ καὶ αὐτῆς λαβεῖν· τούτοις δὲ στρατηγοῖς δωρὸν οἱ σὺν ἐμοὶ ἡκολούθησαν καὶ λοχαγοῖς».

4. Καὶ τῶν ζευγῶν λαμβάνει ἓν μὲν Τιμασίῳ ὁ Δαρδανεύς, ἓν δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, καὶ δύο Φρυγίσκος ὁ Ἀχαιοὺς· τὰ δὲ βοεῖα ζεύγη τὰ λοιπὰ λοχαγοῖς κατεμερίσθη. Τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωμι ἐξεληλυθότος ἤδη τοῦ μηνὸς εἴκοσι μόνον ἡμέρας· οὐ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγεν ὅτι οὐ πλεῖον ἐμπολήσει.

5. Ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθεσθεὶς εἶπεν ἐπομόσας·

«Δοκεῖς μοι, ὦ Ἡρακλείδη, σὺχ' ὥς δεῖ κίεσθαι Σεύθῳ· γὰρ ἐκείνου, ἥκες ἂν φέρων πλήρη τὸν μισθὸν καὶ προσδανεμένος, εἰ μὴ ἄλλως ἐδένω, καὶ ἀποδόμενος τὰ σωτοῦ ἡμῶν».

6. Ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθέσθη τε καὶ ἔδειξεν μὴ ἐκ τῆς Σεύθου φιλίας ἐκβληθεῖν, καὶ ὅτι ἐκείνου νατο ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλε πρὸς Σεύθην.

7. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν· Σεύθης δὲ ἤχθητο αὐτῷ ὅτι ἐντόνως τοῖς στρατιώταις ἀπῆτει τὸν μισθόν.

8. Καὶ τέως μὲν αἰεὶ ἐρέμνητο ὥς, ἐπειδὴν ἐπὶ θαλάτταν ἀπέλθῃ, παραδᾶσει αὐτῷ Βισάνθην καὶ Γάνος καὶ Νέον Τεῖχος· ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου οὐδενὸς ἔτι τούτων ἐρέμνητο. Ὁ γὰρ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο διεβεβλήκει ὥς οὐκ ἀσφαλὲς εἶη τεῖχη παραδιδόναι ἀνδρὶ δύναμιν ἔχοντι.

9. Ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο τί χρὴ ποιεῖν περὶ τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι· ὁ δ' Ἡρακλείδης εἰσαγαγὼν τοὺς ἄλλους στρατηγούς πρὸς Σεύθην λέγειν τε ἐκέλευεν αὐτοὺς ὅτι οὐδὲν ἂν ἴστων σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν στρατιάν ἢ Ξενοφῶν, τὸν τε μισθὸν ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐκπλεων παρέσεσθαι δυοῖν μηνοῖν, καὶ συστρατεύεσθαι ἐκέλευεν.

10. Καὶ ὁ Τιμασίαν εἶπεν·

«Ἐγὼ μὲν τοίνυν οἶδ' ἂν πέντε μηνῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι στρατεύσαίμην ἂν ἀνευ Ξενοφῶντος».

Καὶ ὁ Φρυνίσκος καὶ ὁ Κλεάνωρ συναμολόγουν τῷ Τιμασίῳ.

11. Ἐντεῦθεν ὁ Σεύθης ἐλοιδορεῖ τὸν Ἡρακλείδην ὅτι οὐ παρεκάλει καὶ Ξενοφῶντα. Ἐκ δὲ τούτου παρακαλοῦσιν αὐτὸν μόνον. Ὁ δὲ γινούς τοῦ Ἡρακλείδου τὴν πανουργίαν ὅτι βούλοιο αὐτὸν διαβάλλειν πρὸς τοὺς ἄλλους στρατηγούς, παρέρχεται λαβὼν τοὺς τε στρατηγούς πάντας καὶ τοὺς λοχαγούς.

12. Καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπείσθησαν, συνεστρατεύοντο

καὶ ἀφικνοῦνται ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον διὰ τῶν Μελινοφάγων καλουμένων Θρακῶν εἰς τὸν Σαλμυδησσόν. Ἐνθα τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νεᾶν πολλαὶ ὀκέλλουσι καὶ ἐκπίπτουσι· τέναγος γάρ ἐστιν ἐπὶ πάμπολυ τῆς θαλάττης.

13. Καὶ οἱ Θραῖκες οἱ κατὰ ταῦτα οἰκοῦντες στήλας ὀρισάμενοι τὰ κατ' αὐτοὺς ἐκπίπτοντα ἕκαστοι λήζονται· τέως δὲ ἔλεγον πρὶν ὀρίσασθαι ἀρπάζοντας πολλοὺς ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν.

14. Ἐνταῦθα εὐρίσκοντο πολλαὶ μὲν κλίνας, πολλὰ δὲ κιβώτια, πολλαὶ δὲ βίβλοι γεγραμμέναι, καὶ τᾶλλα πολλὰ ὅσα ἐν ξυλίνοις τεύχεσι ναύκληροὶ ἄγουσιν. Ἐντεῦθεν ταῦτα καταστρεφάμενοι ἀπῆσαν πάλιν.

15. Ἐνθα δὲ Σεύθης εἶχε στράτευμα ἤδη πλέον τοῦ ἑλληνικοῦ· ἐκ τε γάρ Ὀδρουσῶν πολὺ ἐτι πλείους κατεβεβήκεσαν καὶ οἱ αἰεὶ πειθόμενοι συνεστρατεύοντο. Κατηυλίσθησαν δ' ἐν τῇ πεδίῳ ὑπὲρ Σηλυβρίας ὅσον τριάκοντα σταδίους ἀπέχοντες τῆς θαλάττης.

16. Καὶ μισθὸς μὲν οὐδεὶς πω ἐφαίνετο· πρὸς δὲ τὸν Ξενοφάντα οἱ τε στρατιῶται παγχαλέπως εἶχον ὃ τε Σεύθης οὐκέτι οἰκείως διέκειτο, ἀλλ' ὅποτε συγγενέσθαι αὐτῷ βουλόμενος ἔλθοι, πολλὰ ἤδη ἀσχολία ἐφαίνοντο.

Γ'. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων ἀφικνεῖται Χαρμῖνός τε ὁ Λάκων καὶ Πολύνικος παρὰ Θίβρωνος, καὶ λέγουσιν ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ στρατεύεσθαι ἐπὶ Τισσαφέρην, καὶ Θίβραν ἐκπέπλευκεν ὥς πολεμήσων, καὶ δεῖται ταύ-

της τῆς στρατιᾶς καὶ λέγει ὅτι δαρευκὸς ἐκάστω
ἔσται μισθὸς τοῦ μηνός, καὶ τοῖς λοχαγοῖς διμοιρία,
τοῖς δὲ στρατηγοῖς τετραμοιρία. —

2. Ἐπεὶ δ' ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ὁ Ἡρα-
κλείδης πυθόμενος ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἤκουσι λέ-
γει τῷ Σεύθῃ ὅτι κάλλιστόν τι γεγένηται· οἱ μὲν
γάρ Λακεδαιμόνιοι δέονται τοῦ στρατεύματος, σὺ
δὲ οὐκέτι δέει· ἀποδιδούς δὲ τὸ στράτευμα χαρεῖ
αὐτοῖς, σὲ δὲ οὐκέτι ἀπαιτήσουσι τὸν μισθόν, ἀλλ'
ἀπαλλάσσονται ἐκ τῆς χώρας.

3. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κελεύει παράγειν·
καὶ ἐπεὶ εἶπον ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἤκουσιν, ἔλε-
γεν ὅτι τὸ στράτευμα ἀποδίδωσι, φίλος τε καὶ συμ-
μαχος εἶναι βούλεται, καλεῖ τε αὐτοὺς ἐπὶ ξένια·
καὶ ἐξένιξε μεγαλοπρεπῶς. Ξενοφάντα δὲ οὐκ ἐκά-
λει, οὐδὲ τῶν ἄλλων στρατηγῶν οὐδένα.

4. Ἐρωτῶντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων· τίς ἀνὴρ
εἷη Ξενοφῶν ἀπεκρίνατο ὅτι τὰ μὲν ἄλλα εἷη οὐ
κακός, φιλοστρατιότης δέ· καὶ διὰ τοῦτο χειρόν
ἔστιν αὐτῷ. Καὶ οἱ εἶπον· Ἄλλ' ἴη δημαγωγεῖ ὁ
ἀνὴρ τοὺς ἄνδρας; Καὶ ὁ Ἡρακλείδης, Πάνυ μὲν
οὖν, ἔφη.

5. Ἀρ' οὖν, ἔφασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιῶσεται
τῆς ἀπαγωγῆς; Ἄλλ' ἦν ὑρεῖς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης,
συλλέξαντες αὐτοὺς ὑπόσχησθε τὸν μισθόν, ὀλίγον
ἐκείνῳ προσχόντες ἀποδραμοῦνται σὺν ἡμῖν.

6. Πᾶς οὖν ἄν, ἔφασαν, ἡμῖν συλλεγεῖεν; Αὐρίον
ὑμᾶς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, πρὶν ἄξιμεν πρὸς αὐτούς·
καὶ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἐπειδὴν ὑμᾶς ἴδωσιν, ἄσμενοι
συνδραμοῦνται. Αὕτη μὲν ἡ ἡμέρα οὕτως ἐληξεν.

7. Τῇ δ' ὑστεραία ἄγουσιν ἐπὶ τὸ στράτευμα τοὺς Λάκωνας Σεύθης τε καὶ Ἡρακλείδης, καὶ συλλέγεται ἡ στρατιά. Τῷ δὲ Λάκωνε ἐλεγέτην ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ πολεμεῖν Τισσαφέρνει τῷ ὑμᾶς ἀδικήσαντι· ἦν οὖν ἦτε σὺν ἡμῖν, τὸν τε ἐχθρόν τιμωρήσεσθε καὶ δαρεικὸν ἕκαστος οἴσει τοῦ μηνὸς ὑμῶν, λοχαγὸς δὲ τὸ διπλοῦν, στρατηγὸς δὲ τὸ τετραπλοῦν.

8. Καὶ οἱ στρατιῶται ἄσμενοί τε ἤκουσαν καὶ εὐθύς ἀνίσταται τις τῶν Ἀρκάδων τοῦ Ξενοφώντος κατηγορήσων. Παρῆν δὲ καὶ Σεύθης βουλόμενος εἰδέναι τί πραχθήσεται, καὶ ἐν ἐπηκόῳ εἰστήκει ἔχων ἑρμηνέα· συνίει δὲ καὶ αὐτὸς ἑλληνιστὶ τὰ πλείστα.

9. Ἐνθα δὴ λέγει ὁ Ἀρκάς·

«Ἄλλ' ἡμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ πάλαι ἂν ἦμεν παρ' ὑμῖν, εἰ μὴ Ξενοφῶν ἡμᾶς δεῦρο πείσας ἀτήγαγεν, ἐνθα δὴ ἡμεῖς μὲν τὸν δεινὸν χειμῶνα στρατευόμενοι καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν οὐδὲν πεπαύμεθα· ὁ δὲ τοὺς ἡμετέροισι πόνους ἔχει καὶ Σεύθῃ ἐκείνον μὲν ἰδίᾳ πεπλοῦστικεν, ἡμᾶς δὲ ἀποστερεῖ τὸν μισθόν·

10. ὥστε [ὃ γε πρῶτος λέγων] ἐγὼ μὲν εἰ τοῦτον ἰδοίμι καταλεισθέντά καὶ ὄντα δίκην ὧν ἡμᾶς περιέλκε, καὶ τὸν μισθὸν ἂν μοι δοκῶ ἔχειν καὶ οὐδὲν ἐπὶ τοῖς πεπονημένοις ἀχθεσθαι».

Μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη ὁμοίως καὶ ἄλλος· Ἐκ δὲ τούτου Ξενοφῶν ἐλεξεν ὥδε·

11. «Ἀλλὰ πάντα μὲν ἄρα ἀνθρώπων ὄντα προσδοκᾷ δεῖ ὁπότ' γε καὶ ἐγὼ νῦν ὑφ' ὑμῶν αἰτίας ἔχω ἐν ᾧ πλείστην προθυμίαν ἐμὰν γέ γε δοκῶ συνειδέναι περὶ ὑμᾶς παρεσχημένους. Ἀπετραπόμην μὲν γε ἤδη οἰκαδε ὥρμημένος, οὐ μὰ τὸν Δία οὐτὶς πυνθανόμενος ὑμᾶς εὐ πράττειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούων ἐν ἀποχόροις εἶναι ὥς ἀπελήσων εἰ τι δυνάμην.

12. Ἐπεὶ δὲ ἦλθον, Σεύθῃ τοιούτῳ πολλοὺς ἀγγέλους πρὸς ἐμὴν πέμποντος καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένου μοι, εἰ πείσασμαι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐπεχείρησα ποιεῖν, ὥς αὐτοὶ ὑμεῖς

ἐπίστασθε. Ἦγον δὲ ὅθεν ἤμην τάχιστ' ἂν ὑμᾶς εἰς τὴν Ἀσίαν διαβῆναι. Ταῦτα γὰρ καὶ βέλτεστα ἐνόμιζον ὑμῖν εἶναι καὶ ὑμᾶς ἰδεῖν βουλομένους.

13. Ἐπεὶ δ' Ἀριστάρχος ἐλθὼν σὺν τριῦρσιν ἐκάλεσε διαπλεῖν ἡμᾶς, ἐκ τούτου, ὅπερ εἰκὸς δῆπου ἦν, συνέλεξα ὑμᾶς, ὅπως βουλευσάμεθα ὃ τι χρὴ ποιεῖν.

14. Οὐκοῦν ὑμεῖς ἀκούοντες μὲν Ἀριστάρχου ἐπιτάττοντος ὑμῖν εἰς Χερρόνησον πορεύεσθαι, ἀκούοντες δὲ Σεῦθου πείθοντος ἐναντὶ στρατεύεσθαι, πάντες μὲν ἐλέγετε σὺν Σεῦθῳ ἵεναι, πάντες δ' ἐψηφίσασθε ταῦτα. Τί σὺν ἐγὼ ἐνταῦθα ἡδίκησα ἀγαθὴν ὑμᾶς ἐνθα πᾶσιν ὑμῖν ἐδόκει;

15. Ἐπεὶ γε μὴν ψεύδεσθαι ἤρξατο Σεῦθης περὶ τοῦ μισθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινῶ αὐτόν, δικαίως ἂν με καὶ αἰτῶσθε καὶ μισοῖτε· εἰ δὲ πρόςθην αὐτῷ πάντων μάλιστα φίλος ὢν νῦν πάντων διαφορώτατός εἰμι, πῶς ἂν ἐτι δικαίως ὑμᾶς αἰροῦμενος ἀντὶ Σεῦθου ἐφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχωμι περὶ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρωμαι;

16. Ἀλλ' εἰποῖτ' ἂν ὅτι ἔξεσι καὶ τὰ ὑμέτερα ἔχοντα παρὰ Σεῦθου τεχνάζειν. Οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γ' ἐστίν, εἴπερ ἐμοὶ ἐτέλει τι Σεῦθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δῆπου ὥς ὧν τε ἐμοὶ δοῖη στέροιτο καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀποτίσειεν, ἀλλ' οἶμαι, εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου ὅπως ἐμοὶ δοῦς μείον μὴ ἀποδοῖη ὑμῖν τό πλεον.

17. Εἰ τοίνυν οὕτως ἔχειν οἴεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν ἀντίκα μάλα ματαίαν ταύτην τὴν πρᾶξιν ἀμροτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, εἴαν πράττητε αὐτόν τὰ χρήματα. Δῆλον γάρ ὅτι Σεῦθης, εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσῃ με, καὶ ἀπαιτήσῃ μέντοι δικαίως, εἴαν μὴ βεβαιῶ τὴν πρᾶξιν αὐτῷ ἐφ' ἣ ἔδαροδόκουν.

18. Ἀλλὰ πολλοῦ μοι δοκῶ δεῖν τὰ ὑμέτερα ἔχειν· ὁμνῶ γάρ ὑμῖν θεοὺς ἀπαντας καὶ πάσας μηδ' ἃ ἐμοὶ ἰδίᾳ ἐπέσχετο Σεῦθης ἔχειν· πάρεστι δὲ καὶ αὐτός καὶ ἀκούων συνοιδέ μοι εἰ ἐπισκῶ.

19. ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνεπόμενυμι μηδὲ ἃ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἐλαβον εὐληφέναι, μὴ τοίνυν μηδὲ ὅσα τῶν λοχαγῶν ἐνιοι.

20. Καὶ τί δὴ ταῦτ' ἐποιοῦν; Ὡμην, ἄνδρες, ὅσῳ μᾶλλον σμφέρομι τοῦτῳ τὴν τότε πενίαν, τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐτόν φίλον ποιήσεσθαι, ὅποτε δυνασθεῖη. Ἐγὼ δὲ ἅμα τε αὐτόν ὀρῶ εὐπράκτοντα καὶ γιγνώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν γνάμην.

21. Εἴποι δὴ τις ἄν, ὅκουιν αἰσχένει οὕτω μάρως ἐξαπατάμενος; Ναί μὰ Δία ἰσχυρόμην μέντοι, εἰ ἐπὶ πολέμου γε ὄντος ἐξαπατήθην· φίλῳ δὲ ὄντι ἐξαπατᾶν αἰσχίον μοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἐξαπατάσθαι.

22. Ἐπεὶ εἰ γε πρὸς φίλους ἐστὶ φυλακή, πᾶσαν οἶδα ἡμᾶς φυλαξαμένους ὥς μὴ παρασχεῖν τούτῳ πρόφασιν δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ἡμῖν ἃ ἐπέσχετο· οὔτε γὰρ ἰδικήσαμεν τοῦτον οὐδὲν οὔτε κατεβλακένυσσamen τὰ τοῦτου οὐδὲ μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδὲν ἐφ' ὃ τι ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν.

23. Ἀλλὰ, φαίητε ἄν, εἶδει τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, ὥς μὴ ὅ ἐι ἐθούλετο ἐδύνατο ἐξαπατᾶν. Πρὸς ταῦτα δὴ ἀκούσατε ἃ ἐγὼ οὐκ ἄν ποτε εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ μὴ μοι παντάπασιν ἀγνώμοντες ἔδοκετε εἶναι ἢ λίαν εἰς ἐμὲ ἀχάριστοι.

24. Ἀναμνήσθητε γὰρ ἐν ποίοις τιαὶ πράγμασιν ὄντες ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνέγαγον πρὸς Σεύθην. Οὐκ εἷς μὲν Περικλῆς προσῆλθε τὴν πόλιν, Ἀρίσταρχος δ' ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ εἶα εἰσμεῖναι ἀποκλείσας τὰς πόλεις; Ὑπαίθριοι ὃ ἔξω ἐστρατοπεδεύετε, μέσος δὲ χειμῶν ἦν, ἀγορᾷ δὲ ἐχρήσθε σπάνια μὲν ὀρώμεντες τὰ ἄνια, σπάνια δ' ἔχοντες ὄτων ἄνοισθε, ἀνάγκη δὲ ἦν μῆνιν ἐπὶ Θρήκης.

25. τμήρεις γὰρ ἐρορροῦσαι ἐκώλεον διαπλεῖν· εἰ δὲ μένοι τις, ἐν πολέμῳ εἶναι, ἐνθα πολλοὶ μὲν ἱππεῖς ἦσαν ἐναντίοι, πολλοὶ δὲ πελτασταί,

26. ἡμῖν δὲ ὀπλιτικὸν μὲν ἦν ᾧ ἀθρόοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας ἴσως ἄν ἐδυνάμεθα σίτον λαμβάνειν οὐδὲν τι ἄφθονον, ὅτῳ δὲ διώκοντες ἄν ἢ ἀνδράποδα ἢ πρόβατα κατελαμβάνομεν οὐκ ἦν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἱππικὸν οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατέλαβον παρ' ἡμῖν.

27. Εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν μὴδ' ὄντιναοῦν μισθὸν προσαιτήσας Σεύθην σέμμαχον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα καὶ ἱππᾶς καὶ πελταστὰς ἄν ὑμεῖς προσεδείσθε, ἢ κακῶς ἄν ἐδόκουν ὑμῖν βεβουλεῖσθαι πρὸ ὑμῶν;

28. Τοῦτων γὰρ δήπου κοινωνήσαντες καὶ σίτον ἄφθονώτερον ἐν ταῖς κώμας εὐρίσκετε διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τοὺς Θρᾷκας κατὰ σπουδὴν μᾶλλον φεύγειν, καὶ προβάτων καὶ ἀνδραπόδων μετέσχετε.

29. Καὶ πολέμιον οὐκέτι οὐδένα ἐφωρῶμεν ἐπειδὴ τὸ ἰπτικὸν ἡμῖν προσεγένετο· τῶς δὲ θαρραλέως ἡμῖν ἐρείποντο οἱ πολέμιοι καὶ ἰπτικῶς καὶ πελταστικῶς [καλύοντες μηδამὴ κατ' ὀλίγους ἀποσκεδαννυμένους τὰ ἐπιτήδεια ἀρθρονώτερα ἡμῶς πορίζεσθαι].

30. Εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν ταύτην τὴν ἀσφάλειαν μὴ πάνυ πολὺν μισθὸν προστελεῖ τῆς ἀσφαλείας, τοῦτο δὴ τὸ σφέτλιον πάθημα καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμῇ οἴσθε χρῆναι ζῶντα ἐμὲ ἀντίναί ;

31. Νῦν δὲ δὴ πῶς ἀπέρχεσθε ; Οὐ διαχειμάσαντες μὲν ἐν ἀφρόνοις τοῖς ἐπιτηδείοις, περιττὸν δ' ἔχοντες τοῦτο εἰ τι ἐλάβετε παρὰ Σεύθου ; Τὰ γάρ τῶν πολεμίων ἑδαπανάτε. Καὶ ταῦτα πρῶτοντες οὔτε ἄνδρας ἐπείδετε ἑμῶν αὐτῶν ἀποθανόντας οὔτε ζῶντας ἀπεβύλατε.

32. Εἰ δὲ τι καλὸν πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρους ἐπέπρακτο ὑμῖν, οὐ κάκεινόν σῶν ἔχετε καὶ πρὸς ἐκείνοις ἔνν ἄλλην ἐκκλειαν προειλήφατε καὶ τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Θυρῆας ἐφ' οὓς ἐστρατεύσαθε κρατήσαντες ; Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημι δικαίως ἂν ὦν ἡμοὶ χαλεπαίνετε τοῦτων τοῖς θεοῖς χάριν εἶδέναι ὥς ἀγαθῶν.

33. Καὶ τὰ μὲν δὴ ἡμέτερα τοιαῦτα. Ἀγετε δὴ πρὸς θεῶν καὶ τὰ ἡμᾶς σκέψασθε ὥς ἔχει. Ἐγὼ γάρ ὅτε μὲν πρότερον ἀπῆρα οἰκάδε, ἔχων μὲν ἑταῖρον πολὺν πρὸς ὑμῶν ἀπεπορευόμεν, ἔχων δὲ οἱ ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐκκλειαν. Ἐπιστευόμεν δὲ ἐπὶ Λακεδαιμονίων· οὐ γάρ ἂν με ἔπεμπον πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

34. Νῦν δὲ ἀπέρχομαι πρὸς μὲν Λακεδαιμονίους ὅφ' ὑμῶν διαβεβλημένος, Σεύθῃ δὲ ἀπηχθήμενος ἑπὲρ ὑμῶν, ὃν ἡλιπζον εὖ ποιήσας μεθ' ὑμῶν ἀποστροφὴν καὶ ἡμοὶ καλὴν καὶ παισίν, εἰ γένοιτο, καταδίξασθαι.

35. Ὑπεῖς δ', ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἀπῆχθημαί τε πλεῖστα καὶ ταῦτα πολὺ κρείττοσιν ἡμαντοῦ, πραγματευόμενός τε οὐδὲ ἔνν σω πέπαιμα ὃ τι δύναμαι ἀγαθὸν ὑμῖν, τοιαύτην ἔχετε γνώμην περὶ ἡμοῦ.

36. Ἀλλ' ἔχετε μὲν με οὔτε φεύγοντα λαβόντες οὔτε ἀποδιδράσκοντα· ἦν δὲ ποιήσητε ἃ λέγετε, ἵστε ὅτι ἄνδρα κατακεκονότες ἐσεσθε πολλὰ μὲν δὴ πρὸ ὑμῶν ἀγρυπνήσαντα, πολλὰ δὲ σὺν ὑμῖν πονήσαντα καὶ κινδυνεύσαντα καὶ ἐν τῇ μέρει καὶ παρὰ τὸ μέρος, θεῶν δ' ἱλαίων ὄντων καὶ τρόπαια βαρβάρων πολλὰ δὴ σὺν ὑμῖν στησάμενον, ὥπως δὲ γε μηδενὶ τῶν Ἑλ-

λήγων πολέμιοι γένοισθε, πᾶν ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην πρὸς ὑμᾶς διατεινόμενον.

37. Καὶ γὰρ οὖν νῦν ὑμῖν ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι ὅππῃ ἂν ἔλθοιτε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Ὑμεῖς δέ, ὅτε πολλὰ ὑμῖν εἰσπορία φαίνεται, καὶ πλείτε ἐνθα δὴ ἐπιθυμεῖτε πάσαι, δέονται τε ὑμῶν οἱ μέγιστον ὀνέμενοι, μισθὸς δὲ φαίνεται, ἡγεμόνες δὲ ἴκονσι Λακεδαιμόνιοι οἱ κράτιστοι νομιζόμενοι εἶναι, νῦν δὲ καιρὸς ὑμῖν δοκεῖ εἶναι ὥς τάχιστα ἐμὲ κατακανεῖν;

38. Οὐ μὴν ὅτε γε ἐν τοῖς ἀπόροις ἦμεν, ὡ πάντων μνημονικώτατοι, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἐμὲ ἐκαλεῖτε καὶ αἰεὶ ὥς εὐεργέτου μεμνήσκεισθαι ὑπισχνείσθε. Οὐ μέντοι ἀγνώμονες οὐδὲ οὐτοὶ εἰσιν οἱ νῦν ἴκοντες ἐφ' ἡμᾶς ὥστε, ὥς ἐγὼ οἶμαι, οὐδὲ τοῦτοις δοκεῖτε βελτίονες εἶναι τοιοῦτοι ὄντες περὶ ἐμέ».

Ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο.

39. Χαρμῖνος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀναστὰς εἶπεν· «Οὐ τῷ σὺν, ἀλλ' ἐμοὶ μέντοι οὐ δικαίως δοκεῖτε τῷ ἀνδρὶ τοῦτω χαλεπαίνειν· ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς αὐτῷ μαρτυρῆσαι. Σεύθης γὰρ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ Πολυνίκου περὶ Ξενοφάντος τίς ἀνὴρ εἴη ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχε μέμνησθαι, ἄγαν δὲ φιλοσρατιώτην ἔφη αὐτὸν εἶναι· διὸ καὶ χεῖρον αὐτῷ εἶναι πρὸς ἡμῶν τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ πρὸς αὐτοῦ».

40. Ἀναστὰς ἐπὶ τούτῳ Εὐρύλοχος Λουσιάτης Ἀρκὰς εἶπε·

«Καὶ δοκεῖ γέ μοι, ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τοῦτο ὑμᾶς πρῶτον ἡμῶν στρατηγῆσαι, παρὰ Σεύθου ἡμῖν τὸν μισθὸν ἀναπράξαι ἢ ἐκόντος ἢ ἄκοντος, καὶ μὴ πρότερον ἡμᾶς ἀπαγαγεῖν».

41. Πολυκράτης δὲ Ἀθηναῖος εἶπεν ἐνετὸς ὑπὸ Ξενοφάντος·

«Ὅρῳ γε μὴν, ἔφη, ὡ ἄνδρες, καὶ Ἡρακλείδην ἐνταῦθα παρόντα, ὃς παραλαβὼν τὰ χρήματα ἃ ἡμεῖς ἐπὶνῆσαμεν, ταῦτα ἀποδόμενος οὐτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν οὐτε ἡμῖν τὰ γιγνόμενα, ἀλλ' αὐτὸς κλέψας πέπαται. Ἦν οὖν σωφρονώμεν, ἐξόμεθα αὐτοῦ. οὐ γὰρ δὴ οὕτως γε, ἔφη, Θραξ ἔστιν, ἀλλ' Ἑλλήνων ὡν Ἑλλήνας ἀδικεῖ».

42. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡρακλείδης μάλα ἐξεπλάγη· καὶ προσελθὼν τῷ Σεύθῃ λέγει·

«Ἡμεῖς ἦν σαρφρονώμεν, ἅπμεν ἐντεῦθεν ἐκ τῆς τούτων ἐπικρατείας».

Καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ἄρχοντο ἀπελαύνοντες εἰς τὸ ἐαυτῶν στρατόπεδον.

43. Καὶ ἐντεῦθεν Σεύθης πέμπει Ἀβροζέλμην τὸν ἐαυτοῦ ἐρμηνέα πρὸς Ξενοφῶντα καὶ κελεύει αὐτὸν καταμεῖναι παρ' ἐαυτῷ ἔχοντα χιλίους ὀπλίτας, καὶ ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδώσειν τὰ τε χωρία τὰ ἐπὶ θαλάττῃ καὶ τᾶλλα ἃ ὑπέσχετο. Καὶ ἐν ἀπορρήτῳ ποιησάμενος λέγει ὅτι ἀκίρκε Πολυνίκου ὥς εἰ ὑποχείριος ἔσται Λακεδαιμονίοις, σαφῶς ἀποθανοῖτο ὑπὸ Θίβρωνος.

44. Ἐπέστελλον δὲ ταῦτα καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῷ Ξενοφῶντι ὥς διαβεβλημένος εἴη καὶ φυλάττεσθαι δέοι. Ὁ δὲ ἀκούων ταῦτα δύο ἱερεῖα λαβὼν ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ πότερά οἱ λῆφον καὶ ἄμεινον εἴη μένειν παρὰ Σεύθῃ ἐφ' οἷς Σεύθης λέγει τῇ ἀπιέναι σὺν τῷ στρατεύματι. Ἀναιρεῖ αὐτῷ ἀπιέναι.

Ζ'. Ἐντεῦθεν Σεύθης μὲν ἀπεστρατοπεδεύσατο προσωτέρω· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐσκήνησαν εἰς κῶμας ὅθεν ἐμελλόν πλείστα ἐπισιτισάμενοι ἐπὶ θάλατταν ἥξειν. Αἱ δὲ κῶμαι αὗται ἦσαν δεδομένα ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ.

2. Ὅρῶν οὖν ὁ Μηδοσάδης δαπανώμενα τὰ ἐαυτοῦ ἐν ταῖς κῶμαις ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβὼν ἄνδρα Ὀδρύσην δυνατώτατον, τῶν ἄνωθεν καταβεβηκότων καὶ ἰππέας ὅσον τριάκοντα ἔρχεται καὶ προκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ τοῦ

ἐλληνικοῦ στρατεύματος. Καὶ ὃς λαβὼν τινὰς τῶν λοχαγῶν καὶ ἄλλους τῶν ἐπιτηδεῖων προσέρχεται.

3. Ἐνθα δὴ λέγει Μηδοσάδης·

«Ἀδικεῖτε, ὦ Ξενοφῶν, τὰς ἡμετέρας κώμας πορνοῦντες. Προ-
λέγομεν οὖν ὑμῖν, ἐγὼ τε ὑπὲρ Σεύθου καὶ ὁδε ἀνὴρ παρὰ Μη-
δόκου ἦκων τοῦ ἄνω βασιλέως, ἀπέναι ἐκ τῆς χώρας· εἰ δὲ
μὴ, οὐκ ἐπιτρέψομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐάν ποιεῖτε κακῶς τὴν ἡμετέ-
ραν χώραν, ὡς πολεμίους ἀλεξόμεθα».

4. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα εἶπεν·

«Ἀλλὰ σοὶ μὲν τοιαῦτα λέγοντι καὶ ἀποκρίνασθαι χαλεπὸν·
τοῦτου δ' ἕνεκα τοῦ νεανίσκου λέξω, ἵν' εἰδῇ οἱοί τε ὑμεῖς ἔστε
καὶ οἱοὶ ἡμεῖς».

5. Ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, πρὶν ὑμῖν φίλοι γενέσθαι ἐπορευό-
μεθα διὰ ταύτης τῆς χώρας ὅποι ἐβουλόμεθα, ἢν μὲν ἐθέλομεν
πορνοῦντες, ἢν δ' ἐθέλομεν κἀνόντες,

6. καὶ σὺ ὁπότε πρὸς ἡμᾶς ἔλθοις πρεσβεῶν, ἠέλζου τότε
παρ' ἡμῖν οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων· ἡμεῖς δ' οὐκ ἦτε
εἰς τήνδε τὴν χώραν, ἢ εἰ ποτε ἔλθοιτε, ὡς ἐν κρείττωνων χώρᾳ
ἠέλζεσθε ἐγκεχαλινωμένοις τοῖς ἵπποις.

7. Ἐπεὶ δὲ ἡμῖν φίλοι ἐγένεσθε καὶ δι' ἡμᾶς σὺν θεοῖς ἔχετε
τήνδε τὴν χώραν, νῦν δὴ ἐξελαύνετε ἡμᾶς ἐκ τῆςδε τῆς χώρας
ἢν παρ' ἡμῶν ἐχόντων κατὰ κράτος παρελάβετε· ὡς γὰρ αὐτὸς
οἶσθα, οἱ πολέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν ἡμᾶς ἐξελαύνειν.

8. Καὶ οὐχ ὅπως δῶρα δοῦς καὶ εὖ ποιήσας ἀνθ' ὧν εὖ ἐπα-
θες ἄξιους ἡμᾶς ἀποπέμψασθαι, ἀλλ' ἀποπορευομένους ἡμᾶς οὐδ'
ἐναυλοῖσθαι ὅσον δένασθαι ἐπιτρέπεις.

9. Καὶ ταῦτα λέγων οὔτε θεοὺς αἰσχύνει οὔτε τόνδε τὸν ἄν-
δρα, ὃς νῦν μὲν σε ὄρεα πλουτοῦντα, πρὶν δὲ ἡμῖν φίλον γενέ-
σθαι ἀπὸ ληστείας τὸν βίον ἔχοντα, ὡς αὐτὸς ἔφησθα.

10. Ἀτὰρ τί καὶ πρὸς ἐμὲ λέγεις ταῦτα; ἔφη· οὐ γὰρ ἔγωγ'
εἶμι ἄρχω, ἀλλὰ Λακεδαιμόνιοι, οἷς ὑμεῖς παρεδώκατε τὸ στρά-
τευμα ἀπαγαγεῖν οὐδὲν ἐμὲ παρακάλεσαντες, ὦ θαυμαστότατοι,
ὅπως ὥσπερ ἀπὸ ληστείας αὐτοῖς ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον, οὕτω καὶ
χειροσῆμιν νῦν ἀποδιδούς».

11. Ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν·

«Εγὼ μὲν, ὦ Μηδόσαδες, κατὰ τῆς γῆς καταδύομαι ὑπὸ τῆς αἰσχροῦς ἀκοῆς ταῦτα. Καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἰπιστάμην, οὐδ' ἂν συντηκολούθησά σοι καὶ νῦν ἄπειμι. Οὐδὲ γάρ ἂν Μηδοκὸς με ὁ βασιλεὺς ἐπανοίῃ, εἰ ἐξελάνοιμι τοὺς εὐεργέτας.

12. Ταῦτ' εἰπὼν ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπῆλανε καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἄλλοι ἵππεις πλὴν τεσσάρων ἢ πέντε. Ὁ δὲ Μηδοσάδης, ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἡ χώρα πορθομένη, ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τὸν Λακεδαιμονίῳ».

13. Καὶ ὃς λαβάν τοὺς ἐπιτηδαιοτάτους προσῆλθε τῷ Χαρμίνῳ καὶ Πολυνίκῳ καὶ ἔλεξεν ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης προερῶν ἅπερ αὐτῷ, ἀπέναι ἐκ τῆς χώρας.

14. Οἷμαι ἂν οὖν, ἔφη, ἡμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθόν, εἰ εἵποιτε ὅτι δεδέχται ὑμῶν ἡ στρατιὰ συναναπράξαι τὸν μισθόν ἢ παρ' ἐκόντος ἢ παρ' ἄκοντος Σεύθου, καὶ ὅτι τούτων τυχόντες προθύμως ἂν συνέπεσθαι ὑμῖν φασὶ καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν· καὶ ὅτι ὑπέσχεσθε αὐτοῖς τότε ἀπέναι ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν οἱ στρατιῶταί.

15. Ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες ταῦτα ἔφασαν ἐρεῖν καὶ ἄλλα ὅποια ἂν δύνωνται κράτιστα· καὶ εὐθὺς ἐπορεύοντο ἔχοντες πάντας τοὺς ἐπικαρίους. Ἐλθὼν δὲ ἔλεξε Χαρμίνος·

«Εἰ μὲν αὖ τι ἔχεις, ὦ Μηδόσαδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν, εἰ δὲ μὴ, ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν».

16. Ὁ δὲ Μηδοσάδης μάλα δὴ ὑφειμένως,

«Ἄλλ' ἐγὼ μὲν λέγω, ἔφη, καὶ Σεύθης ταῦτά, ὅτι ἀξιοῦμεν τοὺς φύλους ἡμῖν γεγεννημένους μὴ κακῶς πάσχειν ὅφ' ὑμῶν. Ὅ τι γάρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆτε ἡμᾶς ἤδη ποιεῖτε· ἡμέτεροι γάρ εἰσιν».

17. «Ἡμεῖς τοίνυν, ἔφασαν οἱ Λάκωνες, ἀπίομεν ἂν ὁπότε τὸν μισθὸν ἔχωεν οἱ-ταῦτα ὑμῖν καταπράξαντες· εἰ δὲ μὴ, ἐρχόμεθα μὲν καὶ νῦν βοηθήσοντες τούτοις καὶ τιμωρησόμενοι ἄνδρας

οἱ τοὺτους παρὰ τοὺς ὅρκους ἡδίκησαν. Ἦν δὲ δὴ καὶ ὑμεῖς τοιοῦτοι ἦτε, ἐνθένδε ἀρξόμεθα τὰ δίκαια λαμβάνειν».

18. Ὁ δὲ Ξενοφάν εἶπεν·

«Ἐθέλοιτε ἂν τοῦτοις, ὦ Μηδόσδεσ, ἐπιτρέψαι, ἐπειδὴ φίλους ἔφατε εἶναι ὑμῖν, ἐν ἅν τῇ χώρᾳ ἐσμέν, ὅποτερ' ἂν ψηφίσωνται, εἴθ' ὑμᾶς προσήκει ἐκ τῆς χώρας ἀπέναι εἰθ' ἡμᾶς;»

19. Ὁ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἔφη· ἐκέλευε δὲ μάλιστα μὲν αὐτὰ τὰ Λάκωνε ἐλθεῖν παρὰ Σεύθῃν περὶ τοῦ μισθοῦ, καὶ οἶεσθαι ἂν Σεύθῃν πείσαι· εἰ δὲ μή, Ξενοφάντα σὺν αὐτῷ πέμπειν, καὶ συμπράξειν ὑπὸ σχυεῖτο. Ἐδεῖτο δὲ τὰς κώμας μὴ κάειν.

20. Ἐντεῦθεν πέμπουσι Ξενοφάντα καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι. Ὁ δὲ ἐλθὼν λέγει πρὸς Σεύθῃν,

«Οὐδὲν ἀπαιτήσων, ὦ Σεύθη, πάρεμι, ἀλλὰ διδάζων, ἦν δέ νωμαι,

21. ὥς οὐ δικάως μοι ἰχθήσεθης ὅτι ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν ἀπῆ-
τουν σε προθύμως ἃ ὑπέσχον αὐτοῖς· σοὶ γὰρ ἔγωγε οὐχ ἦττον ἐνόμιζον σήμερον εἶναι ἀποδοῦναι ἢ ἐκείνοις ἀπολαβεῖν.

22. Πρῶτον μὲν γὰρ οἶδα μετὰ τοῦς θεοῦς εἰς τὸ φανερόν σε τοῦτους καταστήσαντας, ἐπεὶ γε βασιλέα σε ἐποίησαν πολλῆς χώρας καὶ πολλῶν ἀνθρώπων· ὥστε οὐχ οἶόν τέ σοι λανθάνειν οὔτε ἦν τι καλὸν οὔτε ἦν τι αἰσχρὸν ποιῆσης.

23. Τοιοῦτῳ δὲ ὄντι ἀνδρὶ μέγα μὲν μοι ἐδόκει εἶναι μὴ δοκεῖν ἀχαρίστας ἀποπέμψασθαι ἄνδρας εὐεργέτας, μέγα δὲ εὖ ἀκοθεῖν ὑπὸ ἐξακισχυλίων ἀνθρώπων, τὸ δὲ μέγιστον μηδαιῶς ἀπιστον· σαντὸν καταστήσαι ὃ τι λέγεις.

24. Ὅρῳ γὰρ τῶν μὲν ἀπίστων ματαίους καὶ ἀδυνάτους καὶ ἀτίμους τοὺς λόγους πλανωμένους· οἱ δ' ἂν φανεροὶ ᾧσιν ἀλήθειαν ἀσκοῦντες, τοῦτων οἱ λόγοι, ἦν τι δέωνται, οὐδὲν μείον δύνανται ἀνύσασθαι ἢ ἄλλων ἢ βία· ἦν τέ τινας σωφρονίζειν βούλωνται, γινώσκει τὰς τοῦτων ἀπειλὰς οὐχ ἦττον σωφρονιζούσας ἢ ἄλλων τὸ ἤδη κολάζειν· ἦν τέ τῷ τι ὑπισχνῶνται οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, οὐδὲν μείον διαπράττονται ἢ ἄλλοι παρὰ χρέμα διδόντες.

25. Ἀνανήσθητι δὲ καὶ σὺ τί προτελέσας ἡμῖν συμμάχους ἡμῶς ἔλαβες. Οἶσθ' ὅτι οὐδέν· ἀλλὰ πιστεύεις ἀληθεύσιν ἃ ἐλεγεσ ἐπι-
ρας τοσοῦτους ἀνθρώπους συστρατεύεσθαι τε καὶ κατεργάσασθαι
σοι ἀρχὴν οὐ τριάκοντα μόνον ἄξιαν ταλάντων, ὅσα οἰονται οἰεῖν
οὗτοι νῦν ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ πολλαπλασίω.

26. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν πρῶτον τὸ πιστεύεσθαι, τὸ καὶ τὴν βασι-
λείαν σοι κατεργασάμενον, τούτων τῶν χρημάτων πιπράσκειται.

27. Ἴθι δὴ ἀνανήσθητι πῶς μέγα ἰγού τότε καταπράττει ἃ νῦν
καταστρεφόμενος ἔχεις. Ἐγὼ μὲν εὖ οἶδ' ὅτι ἤρξω ἂν τὰ νῦν
πεπραγμένα μᾶλλον σοι καταπραχθῆναι ἢ πολλαπλασία τούτων
τῶν χρημάτων γενέσθαι.

28. Ἐμοὶ τοίνυν μείζον βλάβος καὶ ἀσχίον δοκεῖ εἶναι τὸ
ταῦτα νῦν μὴ κατασχέειν ἢ τότε μὴ λαβεῖν, ὥσπερ χαλεπώτερον
ἐκ πλουσίου πένητα γενέσθαι ἢ ἀρχὴν μὴ πλουτῆσαι, καὶ ὥσπερ λυ-
πρότερον ἐκ βασιλέως ιδιώτην φανῆναι ἢ ἀρχὴν μὴ βασιλεύσαι.

29. Οὐκοῦν ἐπίστασαι μὲν ὅτι οἱ νῦν σοι ἐπὶ κοκοί γενόμενοι σὺ
φύλις τῇ σὲ ἐπεισήσαν ὑπὸ σοῦ ἀρχεσθαι, ἀλλ' ἀνάγκη, καὶ ὅτι
ἐπιχειροῦσιν ἂν πάλιν ἐλεύθεροι γίνεσθαι, εἰ μὴ τις αὐτοὺς φύδος
κατέχοι.

30. Ποτέρως οὖν οἶσι μᾶλλον ἂν προβεῖσθαι τε αὐτοὺς καὶ σω-
φρονεῖν τὰ πρὸς σέ, εἰ ὕρξεν σοι τοὺς στρατιώτας οὕτω διακειμέ-
νους ὥς νῦν τε μένοντας ἂν, εἰ σὺ κελεύεις, αὐτοὺς τ' ἂν ταχὺ ἐλ-
θόντας, εἰ δέοι, ἄλλους τε τούτων περὶ σοῦ ἀκούοντας πολλὰ
ἀγαθὰ ταχὺ ἂν σοι ὅποτε βούλοιο παραγενέσθαι, ἢ εἰ καταδοξά-
σειαν μὴ ἂν ἄλλους σοι ἔλθειν δι' ἀπιστίαν ἐκ τῶν νῦν γεγεννη-
μένων τούτους τε αὐτοῖς εὐνοστέρους εἶναι ἢ σοί;

31. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲν πλῆθει γε ἡμῶν λειψθέντες ἐπεξάν σοι.
Ὡλλὰ προστάτων ἀπορία. Οὐκοῦν νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνος μὴ λά-
θωσι προστάτας αὐτῶν τινὰς τούτων οἱ νομίζουσιν ὑπὸ σοῦ ἀδι-
κεῖσθαι, ἢ καὶ τούτων κρείττοντας τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔάν οἱ μὲν
στρατιώται ἐπισχνῶνται προθυμότερον αὐτοῖς συστρατεύεσθαι, ἢ
τὰ παρὰ σοῦ νῦν ἀναπράττωσιν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὸ δεῖ-
σθαι τῆς στρατιᾶς συνανέσσωσιν αὐτοῖς ταῦτα.

32. Ὅτι γε μὴν οἱ νῦν ὑπὸ σοὶ Θράκες γενόμενοι πολὺ ἂν προ-
θυμότερον ἴοιεν ἐπὶ σε ἢ σὺν σοι οὐκ ἄδηλον· σοῦ μὲν γὰρ κρα-
τοῦντος δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς, κρατουμένου δέ σου ἐλευθερία.

33. Εἰ δὲ καὶ τῆς χώρας προνοεῖσθαι ἤδη τι δεῖ ὡς σῆς οὐσῆς, ποτέρως ἂν οἶμι ἀπάθῃ κακῶν μᾶλλον αὐτὴν εἶναι, εἰ οὗτοι οἱ στρατιῶται ἀπολαβόντες ἃ ἐγκαλοῦσιν εἰρήνην καταλαπόντες οἰχοῦντο, ἢ εἰ οὗτοι τε μένοιεν ὥς ἐν πολεμίᾳ σὺ τε ἄλλους πειρῆσθαι πλείονας τούτων ἔχων ἀντιστρατοπεδεύεσθαι δεομένους τῶν ἐπιτηδαιῶν;

34. Ἀργύριον δὲ ποτέρως ἂν πλεον ἀναλωθεῖν, εἰ τούτοις τὸ ὀφειλόμενον ἀποδοθεῖν, ἢ εἰ ταῦτά τε ὀφείλοιτο ἄλλους τε κρεῖττονας τούτων δέοι σε μισθοῦσθαι;

35. Ἀλλὰ γὰρ Ἡρακλείδῃ, ὥς πρὸς ἐμὲ ἐδήλου, πάμπολυ δοκεῖ τούτο τὸ ἀργύριον εἶναι. Ἡ μὲν πολὺ γὰρ ἔστιν ἑλαττον νῦν σοι καὶ λαβεῖν τούτο καὶ ἀποδοῦναι ἢ πρὶν ἡμᾶς ἐλθεῖν πρὸς σέ δέκατον τούτου μέρος.

36. Οὐ γὰρ ἀριθμὸς ἐστὶν ὁ ὀρίζων τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ τε ἀποδιδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος. Σοὶ δὲ νῦν ἢ κατ' ἐνιαυτὸν πρόσδοδος πλείων ἔσται ἢ ἐμπροσθεν τὰ παρόντα πάντα [ἃ ἐκέκτησο].

37. Ἐγὼ μὲν, ὦ Σεύθῃ, ταῦτα ὡς φίλου ὄντος σου προουνοῶμην, ὅπως σὺ τε ἄξιος δοκοῖς εἶναι ὧν οἱ θεοὶ σοι ἔδωκαν αγαθῶν, ἐγὼ τε μὴ διαφθαρεῖν ἐν τῇ στρατιᾷ.

38. Εὐ γὰρ ἴσθι ὅτι νῦν ἐγὼ οὐκ ἂν ἐχθρὸν βουλόμενος κακῶς ποιῆσαι δυνηθεῖν σὺν ταύτῃ τῇ στρατιᾷ οὐκ ἂν εἰ σοι πάλιν βουλοίμην βοηθῆσαι, ἱκανὸς ἂν γενοίμην. Οὕτω γὰρ πρὸς με ἡ στρατιὰ διάκειται.

39. Καίτοι αὐτόν σε μάρτυρα σὺν θεοῖς εἰδόσι ποιεῖσθαι ὅτι οὔτε ἔχω παρὰ σοῦ ἐπὶ τοῖς στρατιώταις οὐδὲν οὔτε ἡγησα πάποτε εἰς τὸ ἴδιον τὰ ἐκείνων οὔτε ἃ ὑπέσχομαι ἀπῆτησα' ὁμνυμι δὲ σοι μηδὲ ἀποδιδόντος δέξασθαι ἂν,

40. εἰ μὴ καὶ οἱ στρατιῶται ἐμελλον τὰ ἑαυτῶν συναπολαμβάνειν. Αἰσχρὸν γάρ ἦν τὰ μὲν ἐμὰ διαπετράχθαι, τὰ δ' ἐκείνων περιδεῖν ἐμὲ κακῶς ἔχοντα ἄλλως τε καὶ τιμώμενον ὑπ' ἐκείνων.

41. Καίτοι Ἡρακλείδῃ γε λῆρος πάντα δοκεῖ εἶναι πρὸς τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ παντὸς τρόπου· ἐγὼ δέ, ὦ Σεύθῃ, οὐδὲν νομίζω ἀνδρὶ ἄλλως τε καὶ ἄρχοντι κάλλιον εἶναι κτήρια οὐδὲ λαμπρότερον ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος.

42. Ὁ γὰρ ταῦτα ἔχων πλουτεῖ μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλουτεῖ δὲ καὶ ἄλλων βουλομένων γενέσθαι, καὶ εὐ μὲν πρᾶτ-

των ἔχει τοὺς συντηρησμένους, ἐὰν δέ τι σφαλῇ, οὐ σπανίζει τῶν βοηθησόντων.

43. Ἀλλὰ γὰρ εἰ μήτε, ἐκ τῶν ἐμῶν ἔργων, κατέλαβες ὅτι σοι ἐκ τῆς ψυχῆς φίλος ἦν, μήτε ἐκ τῶν ἐμῶν λόγων δύνασαι τοῦτο γινῶναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν στρατιωτῶν λόγους πάντας κατανόησον· παρήσθα γὰρ καὶ ἡκουες ἃ ἔλεγον οἱ ψέγειν ἐμὲ βουλόμενοι.

44. Κατηγόρουν γὰρ μου πρὸς Λακεδαιμονίους ὥς σὲ περὶ πλείονος ποιόμην ἢ Λακεδαιμονίους, αὐτοὶ δ' ἐνεκάλουν ἐμοὶ ὥς μᾶλλον μέλοι μοι ὅπως τὰ σά καλῶς ἔχῃ ἢ ὅπως τὰ ἐαντῶν· ἔφρασαν δὲ με καὶ δῶρα ἔχειν παρὰ σοῦ.

45. Καίτοι τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἶτι αὐτοῦς κακόνοιάν τινα ἐκιδόντας μοι πρὸς σὲ αἰτιάσθαι με ἔχειν παρὰ σοῦ ἢ προθεμίαν· πολλὴν περὶ σὲ κατανοήσαντας·

46. Ἐγὼ μὲν οἶμαι πάντας ἀνθρώπους νομίζειν ἔννοιαν δεῖν ἀποκείσθαι τοῦτο· παρ' οὗ ἂν δῶρά τις λάμβάνῃ. Σὺ δὲ πρὶν μὲν ὑπηρετῆσαι τί σοι ἐμὲ ἐδέξω ἡδῶς καὶ ὁμῆσαι καὶ φωνῇ καὶ ξενίοις καὶ ὅσα ἔσαιοτο ἐπισχνοῦμενος οὐκ ἐνεπὶ μύλας· ἐπεὶ δὲ κατέπραξας ἃ ἐβόλουν καὶ γέγενησαι ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην· μάλιστα, νῦν οὕτω με ἄξιον ὄντα ἐν τοῖς στρατιώταις τοῖς μὲς περιορᾶν·

47. Ἀλλὰ μὲν ὅτι σοι δόξει ἀποδοῦναι πιστεύω καὶ τὸν χρόνον διδάξω σε καὶ αὐτόν γε σε οὐχὶ ἀνέξεσθαι τοῖς σοὶ προεμμένους εὐεργεσίαν ὁρῶντά σοι ἐγκαλοῦντας. Δέομαι οὖν σοῦ, ὅταν ἀποδιδῆς, προθεμεῖσθαι ἐμὲ παρὰ τοῖς στρατιώταις τοιοῦτον ποιῆσαι οἷόν περ καὶ παρέλαβες·

48. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης κατηρύσατο τῇ αἰτίῃ τοῦ μὴ πάλαι ἀποδεδόσθαι τὸν μισθόν· καὶ πάντες Ἡρακλείδην τοῦτον ὑπάπτειραν εἶναι·

«Ἐγὼ γάρ, ἔφη, οὔτε διενόηθην πώποτε ἀποστρεῖσαι, ἀποδώσω τε».

49. Ἐντεῦθεν πάλιν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν·

«Ἐπεὶ τοίνυν διανοεῖ ἀποδιδόναι, νῦν ἐγὼ σοῦ δέομαι δι' ἐμοῦ ἀποδοῦναι, καὶ μὴ περιδεῖν με διὰ σὲ ἀνομοίως ἔχοντα ἐν τῇ στρατιᾷ· νῦν τε καὶ ὅτε πρὸς σὲ ἀφικόμεθα».

50. Ὁ δ' εἶπεν·

«Ἄλλ' οὐτ' ἐν τοῖς στρατιώταις ἔσει δι' ἐμέ ἀτιμότερος ἂν τε μένης παρ' ἐμοὶ χυλῖους μόνους ὀπλίτας ἔχων, ἐγὼ σοὶ τὰ τε χωρία ἀποδώσω καὶ τάλλα ἃ ὑπέσχομην».

51. Ὁ δὲ πάλιν εἶπε·

«Ταῦτα μὲν ἔχειν οὕτως οὐχ οἶόν τε· ἀπόπεμπε δὲ ἡμᾶς».

«Καὶ μὲν, ἔφη ὁ Σεύθης, καὶ ἀσφαλέστερον γὰρ σοὶ οἶδα ὅν παρ' ἐμοὶ μένειν ἢ ἀπέναι».

52. Ὁ δὲ πάλιν εἶπεν·

«Ἀλλὰ τὴν μὲν σὴν πρόνοιαν ἐπαινώ· ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἶόν τε· ὅπου δ' ἂν ἐγὼ ἐντιμότερος ᾖ, νόμιζε καὶ σοὶ τοῦτο ἀγαθὸν ἔσεσθαι».

53. Ἐντεῦθεν λέγει Σεύθης·

«Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω, ἀλλ' ἡ μικρόν τι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον· βοῦς δὲ ἑξακοσίους καὶ πρόβατα εἰς τετρακισχίλια καὶ ἀνδράποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ταῦτα λαβὼν καὶ τοὺς τῶν ἀδικησάντων σε ὁμήρους προσλαβὼν ἄτησι».

54. Γελάσας ὁ Ξενοφῶν εἶπεν·

«Ἦν οὖν μὴ ἐξυκνῆται ταῦτ' εἰς τὸν μισθόν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; Ἀρ' οὐκ, ἐπειδὴ καὶ ἐπικίνδυνόν μοι ἔστιν, ἀπύοντα γὰρ ἄμεινον φυλάττεσθαι πέτρους; Ἦκουες δὲ τὰς ἀπειλὰς».

Τότε μὲν διὴ αὐτοῦ ἔμεινεν.

55. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπέδωκέ τε αὐτοῖς ἃ ὑπέσχετο καὶ τοὺς ἐλῶντας συνέπεμψεν. Οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν ἔλεγον ὥς ὁ Ξενοφῶν οἴχοιτο ὥς Σεύθην οἰκίσαν καὶ ἃ ὑπέσχετο αὐτῷ ληψόμενος· ἐπεὶ δὲ εἶδον, ἥσθησαν καὶ προσέθεον.

56. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ εἶδε Χαρμινόν τε καὶ Πολύνικον·

«Ταῦτα, ἔφη, σέσφεται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ καὶ παραδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διαθέμενοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ».

Οἱ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροπώλας καταστήσαντες ἐπώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν.

57. Ξενοφῶν δὲ οὐ προσήει, ἀλλὰ φανερός ἦν

οἴκαδε παρασκευαζόμενος· οὐ γάρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο Ἀθήνησι περὶ φυγῆς. Προσελθόντες δὲ αὐτῷ οἱ ἐπιτήδαιοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν πρὶν ἀπαγάγοι τὸ στράτευμα καὶ Θίβρωνι παραδοίῃ.

Η'. Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Λάρψακον, καὶ ἀπαντᾷ τῷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος ὁ Κλεαγόρου υἱὸς τοῦ τὰ ἐντοίχια ἐν Λυκείῳ γεγραφότος. Οὗτος συνήδeto τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἐσέσωστο, καὶ ἡρώτα αὐτὸν πόσον χρυσίον ἔχει.

2. Ὁ δ' αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν ἢ μὴν ἔσεσθαι μηδὲ ἐφόδιον ἱκανὸν οἴκαδε ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπόδοιτο τὸν ἵππον καὶ ἃ ἄμφ' αὐτὸν εἶχεν. Ὁ δ' αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν.

3. Ἐπεὶ δ' ἐπεμψαν Λαρψακηνοὶ ξένια τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἔθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην· ἰδὼν δὲ τὰ ἱερὰ ὁ Εὐκλείδης εἶπεν ὅτι πείθοιτο αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα.

«Ἄλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι κὰν μέλλῃ ποτὲ ἔσεσθαι, φαίνεται τι ἐμπόδιον, ἢν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαντῶς».

Συναμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν.

4. Ὁ δὲ εἶπεν·

«Ἐρπτόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ μετ' ἁχίος ἐστίν».

Καὶ ἐπῆρετο εἰ ἤδη θύσειεν, ὥσπερ οἴκοι, ἔφη·

«Εἰάθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὀλοκαυτεῖν».

Ὁ δ' οὐκ ἔφη ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε τεθυκέναι τούτῳ τῷ θεῷ. Συνεβούλευσεν οὖν αὐτῷ θύεσθαι καθὰ εἰώθει, καὶ ἔφη συνοίσειν ἐπὶ τὸ βέλτιον.

5. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ Ξενοφῶν προσελθὼν εἰς Ὀφρύνιον ἐθύετο καὶ ὀλοκαυτεῖ χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ, καὶ ἐκαλλιέρει.

6. Καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίων καὶ Ναυσικλείδης χρήματα δάσοντες τῷ στρατεύματι, καὶ ξενοῦνται τῷ Ξενοφάντι καὶ ἵππον ὃν ἐν Λαμψάκῃ ἀπέδοτο πεντήκοντα δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτὸν δι' ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἡδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδосαν καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἠθέλον ἀπολαβεῖν.

7. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος, καὶ υπερβάντες τὴν Ἰδην εἰς Ἀντανδρὸν ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἴτα παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς Μυσίας εἰς Θίβης πεδίον.

8. Ἐντεῦθεν δι' Ἀδραμυττίου καὶ Κιτωνίου εἰς Καῦκου πεδίον ἐλθόντες Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας.

Ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν Ἑλλάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως γυναικὶ καὶ Γοργιάνῳ καὶ Γογγύλῳ μητρί.

9. Αὕτῃ δ' αὐτῷ φράζει ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ ἀνὴρ Πέρσης· τοῦτον ἔφη αὐτόν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν τριακοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν αὐν καὶ αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. Ταῦτα δὲ καθηγησομένους ἔπεμψε τὸν τε αὐτῆς ἀνεψιὸν καὶ Δαρναγόραν, ὃν περὶ πλείστου ἐποίητο.

10. Ἐχὼν οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους παρ' ἑαυτῶν ἐθύετο. Καὶ Βασίας ὁ Ἥλειος μάντις παρὰν εἶπεν ὅτι κάλλιστα εἴη τὰ ἱερά αὐτῶ καὶ ὁ ἀνὴρ ἀλάστωμος εἴη.

11. Δειπνίσας οὖν ἐπορεύετο τοὺς τε λοχαγοὺς τοὺς μάλιστα φίλους λαβὼν καὶ ** πιστοὺς γεγε-

νημένους διὰ παντός, ὅπως εὖ ποιῆσαι αὐτούς. Συνεξέρχονται δὲ αὐτῶ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἑξάκοσίους· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπίλαννον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ μέρος, ὥς ἐτοίμων διή χρημάτων.

12. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο περὶ μέσας νύκτας, τὰ μὲν περίῃ ὄντα ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα τὰ πλείστα ἀπέδρα αὐτοῦ παραμελοῦντας, ὥς τὸν Ἀσιδάτην αὐτὸν λάβοιεν καὶ τὰ ἐκείνου.

13. Πυργομαχοῦντες δὲ ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν, ὑψηλὴ γάρ ἦν καὶ μεγάλη καὶ προμαχεῶνας καὶ ἀνδρας πολλοὺς καὶ μαχήμους ἔχουσα, διορύττειν ἐπεχείρησαν τὸν πύργον.

14. Ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπ' ὀκτὼ πλίνθων γηνίων τὸ εὖρος. Ἀμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διαρῶρυκτο· καὶ ὥς τὸ πρῶτον διεφάνη, ἐπάταξεν ἐνδοθεν βουπόρως τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν τοῦ ἐγγυτάτου· τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτοξεύοντες ἐποιοῦν· μηδὲ παρίεναι ἔτι ὀσφαλὲς εἶναι.

15. Κεκραγόντων δὲ αὐτῶν καὶ πυρσενόντων ἐκβοηθοῦσιν Ἰταμένης μὲν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δὲ ὀπλῖται Ἀσσύριοι καὶ Ὑρκάνοι ἱππεῖς καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι ὥς ὀγδοῖκοντα, καὶ ἄλλοι πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους, ἄλλοι δ' ἐκ Παρθενίου, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀπολλωνίας καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ ἱππεῖς.

16. Ἐνταῦθα δὲ ὥρα ἦν σκοπεῖν πῶς ἔσται ἡ ἀφοδος· καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες καὶ πρόβατα ἤλαννον καὶ ἀνδράποδα ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγὴ εἴη ἡ ἀφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ

χρήματα ἀπίοιεν, καὶ οἱ τε πολέμοι δρασύτεροι εἶεν καὶ οἱ στρατιῶται ἀθυρότεροι· νῦν δὲ ἀπῆσαν ὥς περὶ τῶν χρημάτων μαχοῦμενοι.

17. Ἐπεὶ δὲ ἑώρα Γογγύλος ὀλίγους μὲν τοὺς Ἑλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς βίᾳ τῆς μητρὸς ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, βουλόμενος μετασχεῖν τοῦ ἔργου· συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς ἐξ Ἀλίσαρνης καὶ Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Δαμαράτου.

18. Οἱ δὲ περὶ Ξενοφάντα ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως τὰ ὄπλα ἔχοιεν πρὸ τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν Κάρκασον ποταμόν, τειρωμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις.

19. Ἐνταῦθα δὲ Ἀγασίας Στυμφάλιος λοχαγὸς τιρώσκεται, τὸν πάντα χρόνον μαχόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. Καὶ διασφύζονται ἀνδράποδα ὥς διακόσια ἔχοντες καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

20. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν ἐξάγει νύκτωρ πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς Λυδίας, εἰς τὸ μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακτεῖν.

21. Ὁ δὲ Ἀσιδάτης ἀκούσας ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἴη ὁ Ξενοφῶν καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι ἡξοι, ἐξαυλίζεται εἰς κάμας ὑπὸ τὸ Παρθένιον πόλισμα ἐχούσας.

22. Ἐνταῦθα οἱ περὶ Ξενοφάντα συντυγχάνουσιν αὐτῷ καὶ λαμβάνουσιν αὐτόν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τοὺς ἵππους καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρότερα ἱερὰ ἀπέβη.

23. Ἐπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργαμον. Ἐνταῦθα τὸν θεὸν ἡσπάσατο Ξενοφῶν· συνέπραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ὥς' ἐξαίρετα λαβεῖν καὶ ἵππους καὶ ζεύγη καὶ τᾶλλα· ὥστε ἱκανὸν εἶναι καὶ ἄλλον ἥδη εὖ ποιεῖν.

24. Ἐν τούτῳ Θίβρων παραγενόμενος παρέλαβε τὸ στράτευμα καὶ συμμίζας τῷ ἄλλῳ ἑλληνικῷ ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρνην καὶ Φαρνάβαζον.

25. [Ἀρχοντες δὲ οἶδε τῆς βασιλείας χώρας ὅσῃν ἐπῆλθομεν· Λυδίας Ἀρτίμας, Φρυγίας Ἀρτακάμας, Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας Μιθραδάτης, Κιλικίας Συέννεσις, Φοινίκης καὶ Ἀραβίας Δέρνης, Συρίας καὶ Ἀσσυρίας Βέλεσος, Βαβυλῶνος Ῥωπάρας, Μηδίας Ἀρβάκας, Φασιανῶν καὶ Ἑσπεριτῶν Τιρίβαζος· Καρδοῦχοι δὲ καὶ Χάλυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ Μοσσύνοικοι καὶ Κοῖτοι καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι· Παφλαγονίας Κορύλας, Βιθυνῶν Φαρνάβαζος, τῶν ἐν Εὐρώπῃ Θρακῶν Σεύθης.

26. Ἀριθρὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε, παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πενήκοντα πέντε, στάδια τριςμύρια τετρακισχίλια ἑξακόσια πενήκοντα. Χρόνου πλῆθος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἐνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες].

ΤΕΛΟΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Ἡ ὅλη ἔκδοσις τῆς ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ἐγένετο τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ καθηγητοῦ κ. ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗ, ὑπ' οὗ συνετάχθη καὶ ὁ Πίναξ τῶν Κυρίων Ὑποματων. Δηλοῦσι δὲ οἱ ἀριθμοὶ τὴν σελίδα, ἐν ἣ ἑκάστον ὄνομα ἀπαντᾷ.

Ἄβροζέλης 247.	Αἰολίς 170.
Ἄβροκόμας 16. 17. 18. 21. 31.	Αἰσχίνης Ἀκαρνάν 120. 145.
Ἄβυδος 5.	Ἀλυσάρνη 258.
Ἀγασίας Συμφάλιος 82. 111. 138. 139. 152. 186. 188. 209. 258.	Ἄλυσ 168. 187.
Ἀγησῖλος 156.	Ἀμαζόνες 125.
Ἀγίας Ἀρκάς 69. 76. 85.	Ἀμφίδημος 114.
Ἀδραμέτιον 256.	Ἀμφικράτης 114. 115.
Ἀθῆναι 78. 87. 142.	Ἀναξίβιος 147. 183. 184. 186. 212. 213. 214. 215. 217. 218. 219. 220. 221.
Ἀθηναία 232.	Ἀντανδρος 256.
Ἀθηναῖοι 71. 84. 87. 114. 135. 156. 188. 216. 222. 224.	Ἀπόλλων 8. 78. 156. 255.
Ἀθήνησι 255.	Ἀπολλωνία 257.
Αἰγέπτιοι 34.	Ἀπολλωνίδης 81.
Αἰγυπτος 50.	Ἀραβία 22. 259.
Αἰήτης 172.	Ἀράξης ποταμός 21.
Αἰνιάνες 7. 182.	Ἀρβάκας ἢ Ἀρβάκης 31. 259.
	Ἀργεῖος 114. 115.

- Ἀργώ 187.
 Ἀριαῖος 33. 43. 47. 48. 51. 53.
     54. 60. 61. 62. 69. 70. 71.
     76. 85. 87. 103.
 Ἀρίσταρχος 249. 220. 221.
     222. 225. 226. 243. 244.
 Ἀριστέας Χίος 441. 436.
 Ἀρίστιππος Θετταλός 5. 6. 76.
 Ἀρίστων Ἀθηναῖος 169.
 Ἀριστάννυμος Μεθυδριεύς 441.
     436. 438. 439.
 Ἀρκάδες 242.
 Ἀρκάς 410. 411. 415. 482.
     483. 486. 488. 489. 490. 492.
     242. 246.
 Ἀρμάνη τῆς Σινώπης 483. 484.
 Ἀρμενία 406. 407. 417. 423.
     432.
 Ἀρμένιοι 417.
 Ἀρμενίων ὄρη 420.
 Ἀρπασος ποταμός 440.
 Ἀρταγέρσης 30. 37.
 Ἀρτακάμας 259.
 Ἀρταξέρξης (ὁ Μνήμων) 3. 4.
     47. 64.
 Ἀρτάοζος 62. 70.
 Ἀρταπάτης 28. 37.
 Ἀρτεμς 27. 87.
 Ἀρτεμς Ἐφεσία 456. 457.
 Ἀρτίμας 259.
 Ἀρτοῦχας 417.
 Ἀρύστας Ἀρκάς 229.
 Ἀρχαγόρας 414.
 Ἀσία 156. 212. 216. 219. 220.
     221. 223. 224. 243. 245.
 Ἀσιδάτης 256. 257. 258.
 Ἀσπένδιοι 9.
 Ἀσσυρία 259.
 Ἀσσύριοι 257.
 Ἀχαιοί 488. 489. 490.
 Ἀχερουσιάς Χερρόνησος 487.
 Βαβυλῶν καὶ Βαβυλωνία 20.
     23. 28. 52. 54. 62. 105. 163.
     259.
 Βασίλας Ἡλείος ἢ Ἀρκάς 410.
     256.
 Βέλεσος 49. 259.
 Βιθυνοί 490. 241. 259.
 Βισάνθη 225. 239.
 Βίων 256.
 Βοῖσκοι Θετταλός 480.
 Βοιωτία 82.
 Βοιωτοί 456.
 Βυζάντιοι 248.
 Βυζάντιον 489. 242. 243. 245.
     246. 248. 249. 220. 221.
     224. 225. 238.
 Γάνος 239.

Γαυλίτης Σάμιος 29.	Ἑλλάς, ὄνομα γυναικός 256.
Γλοῦς 21. 23. 47. 64.	Ἑλληνες 3. 8. 9. 10. 13. 17.
Γνήσιππος Ἀθηναῖος 230.	19. 20. 21. 25. 27. 29. 30.
Γογγύλος Ἑρετριεύς 256. 258.	33. 34. 35. 36. 40. 42. 43.
Γοργίας Λεοντίνος 74.	44. 45. 46. 47. 48. 49. 50.
Γοργίων 256.	53. 54. 55. 56. 57. 58. 59.
Γυμνιάς 140.	60. 61. 62. 63. 64. 65. 68.
Γωθρύας 31.	69. 70. 71. 77. 79. 82. 89.
	91. 92. 93. 94. 95. 97. 98.
Δαμάρατος 258.	99. 100. 101. 103. 105. 107.
Δαρεῖος 3. 30.	108. 109. 113. 116. 117. 118.
Δαφναγόρας 256.	121. 122. 123. 124. 126. 136.
Δέλτα 217. 238.	137. 140. 141. 142. 143. 145.
Δελφοί 78. 156.	147. 149. 150. 153. 154. 158.
Δέξιππος Λάκων 149. 186. 209.	159. 160. 161. 162. 163. 164.
210.	166. 167. 168. 169. 177. 181.
Δερκυλίδας 170.	183. 187. 190. 191. 192. 212.
Δέρνη 259.	217. 221. 228. 231. 233. 234.
Δημοκράτης Τημνίτης 125.	236. 245-246. 246. 248. 258.
Δόλοπες 7.	Ἑλλήσποντος 5. 71. 219.
Δρακόντιος Σπαρτιάτης 146.	Ἑνάλιος 35. 152.
210.	Ἐπισθένης Ἀμφιπολίτης ἢ Ὁ-
Δρίλαι 150.	λένθιος 44. 133. 134. 234.
	235.
Ἑκατόννυμος 164. 166. 167.	Ἐπάξα 9.
Ἑκάβανα 64. 105.	Ἑσπερίται 259.
Ἑλλάς 13. 19. 58. 59. 60. 62.	Ἑτεόνικος 214. 215.
77. 82. 85. 87. 89. 102. 143.	Εὐκλείδης Φλιάσιος 255.
147. 169. 170. 171. 172. 173.	Εὐξείνος Πόντος 145. 147.
174. 175. 184. 209. 210. 217.	

- Εὐρύλοχος Λουσιάτης ἢ Λου-
 σιεύς ἢ Ἀρκάς 115. 134.
 217. 246.
 Εὐρύμαχος Δαρδανεύς 170.
 Εὐρώπη 216. 245. 259.
 Εὐφράτης 16. 20. 21. 22. 23.
 24. 31. 33. 61. 127.
 Ἐρεσος 17. 52. 156. 157. 185.
 Ζαπάτας ποταμός 65. 92.
 Ζεὺς (ἢ *Nῆ Δία*) 30. 35. 79. 85.
 86. 96. 146. 157. 176. 178.
 180. 185. 242. 244. 247. 255.
 Ζήλαρχος 176.
 Ἡγήσανδρος 191.
 Ἡλιος 133.
 Ἡράκλεια 168. 187. 192.
 Ἡρακλίδης Μαρωνεΐτης 227.
 230. 233. 238. 239. 241.
 242. 246. 247. 252. 253.
 Ἡρακλεῶται 169. 170. 171.
 172. 187. 188. 190.
 Ἡρακλεῶτις (χώρα) 190.
 Ἡρακλῆς 146. 187. 189.
 Θαψακηνοὶ 21.
 Θάψακός 20.
 Θεογένης Λοκρός 236—237.
 Θεόπομπος Ἀθηναῖος 49.
 Θερμῶδων ποταμός 168. 187.
 Θετταλία 5.
 Θήβης πεδῖον 256.
 Θήχης ὄρος 140.
 Θίβρων 240. 254. 259.
 Θόανα 11.
 Θοῤῃες 8. 13. 52. 71. 72. 181.
 182. 190. 191. 192. 219.
 228. 229. 231. 234. 235.
 236. 238. 240. 244. 245.
 246. 251. 259.
 Θράκη 149. 190. 214. 220. 244.
 Θράκιον χωρίον 216.
 Θράκιος σαλπικτής 237.
 Θυμβρίον 9.
 Θυνοὶ 223. 224. 233. 236. 237.
 Θύραξ Βουώπιος 169. 170. 172.
 Ἰασονία ἀκτὴ 187.
 Ἰδη 256.
 Ἰερώνυμος Εὐδοεὺς 236.
 Ἰερώνυμος Ἡλείος 83. 217.
 Ἰκόνιον 10.
 Ἴρις ποταμός 168. 187.
 Ἰσθμός 71.
 Ἴσσοι 12. 17.
 Ἰταμένης 257.
 Ἴωνία 11. 20. 47. 52. 105.
 Καῖκον πεδῖον 246.

- Καιναί 65.
 Καλάρμαχος Παρράσιος ἡ Ἀρ-
   κάς 111. 138. 139. 168. 188.
 Κάλπης λιμὴν 189. 190. 192.
 Καλχηδονία 211.
 Καλχηδών 215. 223. 224.
 Καππαδοκία 11. 38. 259.
 Καρδούχεια ὄρη 107.
 Καρδοῦχοι 105. 107. 108. 109.
   117. 118. 121. 122. 123.
   165. 259.
 Κάρκασος ποταμός 258.
 Κάρσος 18.
 Καστωλὸς πεδίων 3. 39.
 Καῦστρον πεδίων 9.
 Κελαιναί 7. 8.
 Κεντρίτης ποταμός 116—117.
 Κεράμων ἀγορά 8.
 Κερασσέντιοι 164. 175. 176. 177.
 Κερασσοῦς 155. 158. 175. 177.
 Κέρβερος 187.
 Κηφισόδωρος 114. 115.
 Κηφισορῶν 114.
 Κίλικες 9. 11. 12. 15. 18.
 Κιλικία 10. 11. 17. 18. 79. 259.
 Κίλισσα 9. 10.
 Κλεαγόρας 255.
 Κλεαίνετος 149.
 Κλεάνδρος 189. 209. 210. 211.
   213. 218. 219. 220.
 Κλεάνωρ ὁ Ἀρκὰς ἡ Ὀρχομέ-
   νιος 49. 70. 85. 86. 134.
   145. 218. 219. 233. 238. 239.
 Κλεάρετος 175.
 Κλεάρχος Λακεδαιμόνιος 5. 6.
   8. 9. 13. 14. 15. 16. 19. 24.
   25. 26. 27. 28. 29. 30. 33.
   34. 35. 44. 45. 48. 49. 50.
   51. 52. 53. 54. 55. 56. 57.
   58. 60. 62. 63. 64. 65. 67.
   68. 69. 71. 72. 76. 79. 84.
   85. 94. 156. 170. 186. 190.
 Κλεάνυμος 110.
 Κοιρατάδας Θηβαῖος 217. 218.
 Κοῖτοι 259.
 Κολοσσαί 7.
 Κολχίς 145. 155.
 Κόλχοι 143. 145. 146. 150.
   173. 259.
 Κομανία 257.
 Κορσωτή 22.
 Κορέλας 165. 166. 168. 181. 259.
 Κοτύωρα 163.
 Κορυαρίται 164. 166. 180.
 Κρήτες 8. 92. 93. 97. 116. 146.
   154. 155.
 Κτησίας 37.
 Κέδνος 12.
 Κέζικος 219.
 Κενίσκος 214.

- Κύρειον στράτευμα 220.
Κύρειον στρατόπεδον 43.
Κῦρος ὁ ἀρχαῖος 37.
Κῦρος 3. 4. 5. 7. 8. 9. 10. 11.
12. 13. 14. 15. 16. 17. 18.
19. 20. 21. 23. 24. 25. 26.
27. 28. 29. 30. 31. 32. 33.
34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.
41. 42. 43. 46. 47. 48. 49.
50. 52. 58. 59. 60. 61. 62.
64. 65. 66. 68. 70. 72. 74.
76. 77. 78. 79. 82. 85. 87.
91. 96. 107. 117. 169. 177.
185. 212. 220.
Κυτάνιον 256.
Λακεδαίμονιοι 11. 71. 78. 90.
135. 156. 185. 186. 188.
211. 216. 219. 225. 240.
241. 242. 245. 246. 247.
248. 249. 251. 253.
Λακεδαίμων 157.
Λάκωνες 242. 249. 250. 259.
Λακωνικός 226.
Λαμψακηνοὶ 255.
Λάμψακος 255. 256.
Λάρισσα 95.
Λέων Θεόριος 117.
Λυδία 7. 23. 38. 105. 258. 259.
Λύκαια 8.
Λυκάονες 88.
Λυκαονία 10. 259.
Λύκειον 255.
Λύκιος Πολυστράτου Ἀθηναῖος
94. 120. 121. 141.
Λύκος ποταμός 187.
Λύκων Ἀχαιοὺς 171. 187. 188.
Μάγνητες 182.
Μαϊάνδρος 7. 8.
Μαισάδης 224. 238.
Μάκρωνες 142. 143. 165. 259.
Μαντινεῖς 182.
Μάρδοι 117.
Μαριανδουνοὶ 187.
Μαρσάας ποταμός 8.
Μάσκας ποταμός 22.
Μεγάθυξος 156.
Μεγαρεῖς 187.
Μεγαφέρνης 11.
Μελανδίται 224.
Μελινοφάγοι Θρᾷκες 240.
Μένων Θετταλὸς 7. 9. 11.
12. 20. 21. 24. 25. 29. 33.
48. 62. 69. 70. 71. 74. 75. 85.
Μέσπιλα 96.
Μήδεια γυνὴ βασιλέως 96.
Μηδία 65. 105. 259.
Μηδίας τεῖχος 31. 62.
Μήδοι 95. 96.

Μιήδοκος Ὀδρυσῶν βασιλεὺς 224. 228. 248. 249.	Ξενίας Παρράσιος ἢ Ἀρκᾶς 3. 6. 8. 14. 18. 19.
Μηδοσάδης 212. 220. 223. 247. 248. 249. 250.	Ξενοφῶν Ἀθηναῖος 35. 62. 70. 71. 78. 79. 82. 83. 84. 85. 86. 90. 92. 93. 101. 102. 103. 108. 109. 110. 112. 113. 114. 115. 116. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 125. 127. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 137. 138. 141. 142. 143. 144. 148. 150. 151. 152. 153. 154. 156. 157. 158. 160. 165. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 177. 178. 179. 184. 186. 188. 189. 190. 192. 210. 211. 212. 213. 215. 216. 218. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 246. 247. 248. 250. 253. 254. 255. 256. 258. 259.
Μητρόπολις 159. 161.	
Μίδας 9.	
Μίδου κρίνη 9.	
Μιθραδάτης 70. 91. 92. 94. 95. 259.	
Μίλητος 4. 6. 7. 17.	
Μιλησία 43.	
Μιλήσιοι 6. 39. 183.	
Μιλτοκέτης Θράξ 52.	
Μοσσοῦνοικοι 158. 159. 162. 163. 259.	
Μυρίανδος 18.	
Μυσία 8. 256.	
Μυσοί 27. 40. 66. 88. 154. 155. 182. 183.	
Ναυσικλείδης 256.	
Νέον Τεῖχος 239.	
Νέων Ἀσιναῖος ἢ Λακωνικός 156. 172. 173. 189. 218. 219. 221. 222. 224. 225.	Ξέρξης 8. 87.
Νίκανδρος Λάκων 149.	Ὀδρόσαι 224. 228. 237. 240. 247. 248.
Νίκαρχος Ἀρκᾶς 69. 92.	Ὀδυσεὺς 147.
Νικόμαχος Οἰταῖος 136.	Ὀλυμπία 156. 157. Ὀλύνθιοι 7. Ὀρόντας 26. 27. 28. 42. 61.
Ξανθικλῆς Ἀχαιοὺς 85. 177. 219.	

Ὀρόντας συγγενὴς τοῦ βασι-	70. 71. 74. 78.
λέως 71. 96. 106. 117.	156.
Ὀφρύνιον 255.	Πολυκράτης Ἀθηναῖος 222. 224. 246.
Παρθένιον 257. 258.	Πολύνικος 240. 254.
Παρθένιος ποταμὸς 168. 187.	Πολύστρατος 94.
Παριανοὶ 228.	Πόντος 145. 1469. 170. 17187. 212. 231.
Πάριον 220. 223. 228.	Προκλῆς Τευθρανὸς 51. 258.
Παρέσατις 3. 4. 19. 30. 65.	Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος 2.
Πασιῶν Μεγαρεὺς 7. 18. 19.	Πέλας (Συρία) 2.
Πατηγέας 32.	Πέραμος ποταμὸς 219.
Παφλαγόνες 33. 165. 166. 167. 181. 182. 183.	Πῶλος 219.
Παφλαγονία 166. 167. 181. 183. 259.	Ῥόδιοι 93. 96. 97.
Παφλαγονικὴ 183.	Ῥωπάρας 259.
Πελοποννήσιοι 4. 188.	Σάρδεις 6. 7. 27.
Πελοπόννησος 17.	Σάτυρος 9.
Πέλται 8.	Σεύθης 149. 212. 221. 222. 223. 228. 229. 230. 234. 235. 237. 241. 242. 243. 247. 248. 249. 254. 259.
Πέργαμος 256. 259.	Σηλευρία 224. 225.
Περὶνθιοι 220. 221.	
Πέρνθος 71. 220. 221. 224. 233. 244.	
Πέρσαι 23. 26. 37. 38. 51. 58. 60. 64. 70. 87. 92. 95. 96. 97. 100. 125. 256.	
Πίγρης 10. 23. 34.	
Πισίδαί 6. 7. 40. 67. 79. 88.	
Πρόξενος Βοιωτὸς ἢ Θηβαῖος 5. 6. 25. 33. 44. 49. 62. 69.	

- Σιλανός Ἀμπρακιώτης 32, 169.
 171, 172.
 Σιλανός Μακίστιος 236.
 Σινωπείς 145, 155, 163, 164.
 165, 166, 168, 169, 170.
 171, 183.
 Σινώπη 164, 168, 183.
 Σιτάλκας 182.
 Σιτάκη 62.
 Σκόθαι 96.
 Σκυθηνοί 140, 142.
 Σμίκρης 191.
 Σόλοι 12.
 Σοῦσα 64, 105.
 Σοφαίνετος Στεμφάλιος ἢ Ἀρ-
 κὰς 6, 8, 70, 126, 155, 177.
 Σπάρτη 72.
 Στρατοκλῆς Κρής 116.
 Στέννεσις 9, 11, 12, 18, 259.
 Συρία 259.
 Σύρια Πέλαι 18.
 Σύροι 19.
 Σακράτης Ἀθηναῖος, ὁ φιλό-
 σοφος 78.
 Σακράτης Ἀχαιός 6, 7, 69.
 76, 85.
 Σῶσις Σαρακοῦσιος 8.
 Σωτηρίδας Σικανῆσιος 102, 103.
 Ταμίς Αἰγύπτιος 11, 17, 17.
 Τάοχοι 125, 134, 137, 140, 165.
 Ταρσοί 11, 12.
 Τευθρανία 17, 258.
 Τηλεβόας ποταμός 123.
 Τήρης Ὀδρύσης 223, 238.
 Τιβαρηνοί 163, 259.
 Τίγρης 31, 52, 62, 63, 64, 65.
 95, 103, 107, 123.
 Τιμασίων Δαρδανεύς 84, 90.
 169, 170, 171, 172, 173.
 186, 218, 219, 228, 230.
 233, 238, 239.
 Τιμησίθεος Τραπεζοῦντιος 158.
 Τιρίβαζος 123, 124, 125, 126.
 259.
 Τισσαφέρνης 3, 4, 5, 6, 7, 17.
 31, 34, 39, 44, 48, 58, 59.
 60, 61, 63, 64, 65, 67, 68.
 69, 70, 71, 77, 83, 85, 88.
 91, 94, 96, 97, 99, 101.
 103, 107, 117, 216, 240.
 242, 259.
 Τολμιδης ὁ Ἠλεῖος 55, 153.
 Τράλλεις 19.
 Τρανίψαι 224.
 Τραπεζοῦντιοι 148, 150, 161.
 209.
 Τραπεζοὺς 145, 147, 154, 165.
 Τροάς 170, 256.
 Τυράσιον 9.

- Ἵρκάνιοι 257. Χάλυβες 125. 132. 134. 139.
163. 259.
- Φαλίνοσ 48. 49. 50. 51. Χαρμάνδη 24.
- Φαρνάβαζος 212. 219. 220. Χαρμίνοσ Λακεδαιμόνιοσ ἢ Λά-
221. 259. καν 240. 246. 249. 254.
- Φασιανοί 134. 172. 259. Χειρίσοφοσ Λακεδαιμόνιοσ ἢ
Φάσις ποταμόσ 172. 173. 174. Λάκων 17. 48. 51. 70. 84. 85.
Φιλήσιοσ Ἀχαιοσ 85. 155. 171. 90. 91. 93. 101. 102. 103.
177. 217. 104. 108. 109. 110. 113. 115.
Φιλόξενοσ Παλληγεύσ 152. 116. 118. 119. 120. 121. 128.
Φοίνικες 48. 130. 132. 133. 134. 135. 136.
Φοινίκη 18. 31. 259. 137. 138. 144. 147. 148. 155.
Φόλῳ 157. 156. 172. 183. 186. 188. 189.
Φρυγία 7. 10. 38. 170. 259. 190. 192.
- Φρυνίσκοσ Ἀχαιοσ 219. 224. Χερρόνηροσ 5. 13. 71. 170.
238. 239. 214. 219. 221. 225.
- Φρόσκοσ ποταμόσ 64. Χρυσόπολις 192. 211. 212.
- Φωκαῖς 43. Ψάροσ ποταμόσ 17.
- Χαλδαῖοι 117. 165. 259.
- Χάλοσ ποταμόσ 19. Ὠπις 64.

Γνω 2

ΕΡΓΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ
ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Ἀναγνωσματοάριον ἐκ τοῦ Ἑροδότου, μετ' εἰκόνων, βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν τῷ Καραπανελῶ ἀγῶνι τοῦ 1894, πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν Δημότικων Σχολείων. 16ον, σελ. ιβ'—224, γρ. 5.

Νεοελληνικὴ Κιβωτός, συμπληθεῖσα ἐκ τεμαχίων τῶν νεωτέρων ἐλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων εἰς τόμους τρεῖς, μετὰ βιογραφιῶν καὶ σημειώσεων.

Τόμος Α', διὰ τὴν Ε' τάξιν τῶν Ἀστικῶν ἢ τὴν Α' τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων, σελ. ις'—231. Ἑκδ. Β'.

Τόμος Β', διὰ τὴν Β' τάξιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων, σελ. 224. Ἑκδ. Β'.

Τόμος Γ', διὰ τὴν Γ' τάξιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων, σελ. 212.

Ἐκατὸς τόμος τῆς Νεοελληνικῆς Κιβωτοῦ τιμᾶται καλῶς δεδεμένος γροσίων 6.

Ἀπάνθισμα Ἑλληνικῶν Γραμμάτων εἰς ἐγκύκλιον διδασκαλίαν πασῶν τῶν τάξεων Σχολείου τε καὶ Γυμνασίου.

Τόμος Β', πρὸς χρῆσιν τῆς Β' τάξεως τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ τῆς Α' τῶν Γυμνασίων, περιέχων τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῆς Ξενοφῶντος Κέρου Ἀναβάσεως καὶ τὴν Ἰσοκράτους πρὸς Δημόνικον Παραίνεσιν μετὰ ποικίλων σημειώσεων. 16ον, σελ. η' + 1—263. Τιμᾶται γρ. 6.

Ἰσοκράτους Πρὸς Δημόνικον Παραίνεσις μετὰ ποικίλων σημειώσεων, σελ. δ' + 1—40. Τιμᾶται γροσίων 2.50.

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΡΧΟΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟΥ ΔΕΣΤΙΝΟΥ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΔΕΣΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥ ΔΕΣΤΙΝΟΥ

82
83
ΚΑΘΗΜΕΡΑ

ΚΑΘΗΜΕΡΑ

ΚΑΛΑΚΑΤΕ

Παναγιώτης
Εκκλησία

70/10/11

Αγίου

Παναγιώτης

Επίσκοπος

Επίσκοπος

Επίσκοπος

Επίσκοπος

Επίσκοπος

Επίσκοπος

Handwritten text at the top, possibly a title or date, including the word "Sept" and "1903".

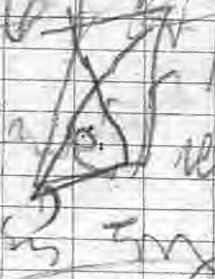
Handwritten text, possibly a name or location, appearing as "L. A." or similar.

Handwritten text, possibly a number or symbol, appearing as "0".

Handwritten text, possibly a name or location, appearing as "L. A." or similar.

Handwritten text, possibly a name or location, appearing as "L. A." or similar.

Handwritten text, possibly a name or location, appearing as "L. A." or similar.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΙΝΗΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

[illegible]

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

800

ΕΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ἀριθ. χρ. 3789

Ἡμερομηνία
ἐπιστροφῆς

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ

3